

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
60

PEDAGOGISKA KÄLLSKRIFTER
XI A3

ACTA TILL
STOCKHOLMS
FOLKUNDERVIS-
NINGSHISTORIA

1533 — 1847

UTGIVNA AV

B. RUD. HALL

LUND 1940 / SKÅNSKA CENTRALTRYCKERIET

PRIS KRONOR 6:—

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[1940] BOKSERIE MED UNDERSTÖD AV [ÅRG. XX]
FÖRENINGEN FÖR SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[Vol. 60 i serien] UTGIVEN AV B. RUD. HALL [Vol. II i årg.]

PEDAGOGISKA KÄLLSKRIFTER

XI A 3

ACTA TILL
STOCKHOLMS
FOLKUNDERVIS-
NINGENS HISTORIA

1533 — 1847

UTGIVNA AV

B. RUD. HALL

LUND 1940
Skånska Centraltryckeriet

Förord.

I avseende på de flesta av ifrågavarande sekler och församlingar utgör föreliggande volym ett slags motsvarighet till det i fjol utsända bandet Acta till Stockholms större latinläroverks historia 1419—1840 (ASU 58). Urvals- och editionsprinciper samt -svårigheter och -ensidigheter här äro befryndade med dem som skildrades i sistnämnda volyms företal. Ungefär samma arbetsmiljö och hjälp ha nu stått till förfogande med lika stor beredvilighet och skicklighet som 1939, och huvudstadens fullmäktige ha i avseende å båda editionerna gett ekonomiskt understöd. Fjolårets uttryck för tacksamhet till dessa samt till Skolborgarrådet, Stadsarkivarien och arkivtjänstemännen kan och bör därför nu upprepas och understrykas.

Den största skillnaden mellan dessa stockholmsböcker från 1939 resp. 1940 ligger däri, att den senare behandlar folkundervisningen.

I denna bok ha medtagits huvudsakligen sådana urkunder som röra elementär yrkesutbildning samt teoretisk, på svenska givna primärundervisning i svenska läroämnen. Denna primärundervisning åt vuxna och i synnerhet växande skulle vara allmänbildande och s. a. s. avslutande samt sålunda icke vara blott underbyggnad för redan beslutade högre studier (vilka kunde bedrivas t. ex. i latin- eller i apologistklasser).

Huvudavdelningen II avhandlar visserligen delvis lärda skolor men blott för att belysa det synnerligen intima sambandet mellan läroverk och folkundervisning. Sålunda bevisas där exempelvis dels det först i nämnda ASU 58 påvisade faktum, att folkskoletanken och folkskolan (sålunda ej enbart de yrkesbetonade skriv- och räkneklasserna) mycket tidigt rönt officiell omvårdnad i läroverk i Stockholm, ja, att dessa en tid undervisat hela avdelningar folkskolebarn och det ej blott gossar utan även — hur märkvärdigt det än låter — flickor —, dels att läroverkens nyinskrivna lärjungar på sina håll icke ordentligt placerades i enlighet med stadgarnas krav på kunskaper i latin. De lägre latinskoleavdelningarna måste alltså mångenstädes i ännu större utsträckning än man hittills beaktat, varit starkt frekventerade av vad vi skulle kalla små- och folkskoleelever — under och vid sidan av ett fåtal latinister. Jfr ASU 1 s. 146—148.

Under den ifrågavarande tiden — t. o. m. 1847 — fanns knappt begreppet folkbildning; likaså fanns, i avs. på folkundervisningen, »inträdesfordringar» föga mer än till namnet — om ens det. Institution, vilken såsom immatrikuleringsvillkor samvetsgrant uppehöll kravet på redan genomgången skola, hade därigenom höjt sig över folkundervisning i egentlig mening. En sådan var Redliga förbundets skola, ur vilken Stockholms betydelsefulla, storslagna Borgarskola sedan vuxit fram. Sådana »överbyggnader» äro icke avhandlade här i boken.

Första huvudavdelningen:

OBLIGATORISK KRISTENDOMSUNDERVISNING I
KYRKOR OCH HEM — — FÖRUTAN SKOLMÄSSIGHET.

Två konsistorii-ordförandes krav på kristendomsundervisningen, tryckta senare men säkerligen i allt väsentligt betecknande för de båda även under de perioder, då de voro chefer för huvudstadens undervisningsväsen.

1) Laurelius [pastor prim. 1640—7] om uttydning, förhör och barnaskolor.

PARÆNESIS AD MINISTERIUM ECCLESIASTICUM, IN DIOECESI Arosiensi. Hwar vthi förestelles/ en nödig Förmåning och Rettelse/ Huru Predikoembetet/ vthi Lärdom och Lefwerne/ så ock Församblingennes Öffning/ skal sigh förhålla.

Aff OLAVO LAURELIO Biskop vthi Wästeråås.

Tryckt aff Eucharior Lauringer/ Anno 1650... Sid. C, D—iiiij v:o

VI. Skal en trolighen och ordentelighen/ omgås medh Gudz Ordz lärande och förhörande/ så at han altijdh medh fullt alfwar/ vthan försumelse/ söker sina Åhörars framsteegh vti Gudz Kundskap/ och Förbättring i sitt Lefwerne. Ty moste hans Predikningar vara wäl och methodicé författade/ så at Åhöraren kan them begripa. The motte ock korteligen/ medh nyttigha/ helssamma och högnödiga Lärdomar/ framställas och drijfwat/ ty Minnet är swagt/ och hafwer then enfaldige Hoopen/ ingen Nytt aff longa Predikningar. Wår egen Förfarenheet/ säger oss alt thetta vara sant. En longsam Predikant/ som alt på en stund wil framföra/ är ock ledhesam. All ting hafwer sin tijdh/ tala och tijgha hafwer sin tijdh. Ecc. 3. 1. 7....

Om Församblingennes Öffning/ medh förhör och Vnderwijssning.

Flitigt examinera och förhöra/ huru hwar och en enfalligh Åhörare/ förstår sina Christendoms Stycken/ thet hafwer dubbel Nytt och Frucht medh sigh/ än som myckit och lenge predika.

Ty hafwer CHRiistus/ esomofftast hållit Samtaal medh sina Lärjungar/ och förfarit/ hwad the trodde om hans Person/ och sin ewiga Siäls Saligheet. Matt. 16. 13 Luc. 24. 17 & 27.

Paulus/ säger sigh hafwa vnderwijst och lärddt/ vppenbarligha och synnerligha. Act. [=Apg.] 20. 20 & 31.

Altså är thet en trogen Christi Tienare och Siälesörjare/ som ransakar och förnimmer/ huru hans Åhörare förstå sina Catechismi Stycken och Troos-Articklar. Och på thet itt wist Sätt eller en rett Form/ til at examinera/ skulle taghas i acht/ vthi alla våra

Församblingar/ ty hafwom wij/ som R. Dn. Fratres weta/ sammatt oss ther om/ vthi then första Synodo iagh Anno 1648. in Septembri, hölt här i Wästeråås/ at man Examen publicum, trolighen och flijtelighen skulle i Kyrckian anställa/ tijdeligha om Söndags Morgonen/ i Städher och på Landzbygden/ och tå itt eller twenne Huus/ Gårdar eller Byar/ serdeles trädha fram/ och låta höra/ huru the och theras Barn och Tienstafolk/ sin Christendom förstå/ hållandes thenna Ordning widh macht/ heela Åhret igenom. Hwilken Examen och Catechismi Lära/ kan icke fruchtsamligen affhandlas om Fredaghen/ tå Vngdomen intet kan komma tilstädes/ vthan ganska fåå aff the Gambla.

Och effter många och åtskilligha Frågor/ kunna icke lätteligen minnas och begripas/ aff then enfallighe hoopen (hwilka i Gudz Ord ock sellan brukas) ty bleff afftalt/ och en skriffteligh Ordning ther på författat/ at man skulle lära Vngdomen och Folcket/ grundeligen förstå Lutheri Vthtydning/ och ther vtaff ställa them Frågor före/ ty mången är then/ som kan läsa Vthtydningen vthan til/ men fåå finnas/ som rett förstå then samma.

Man hafwer förthenskull/ skrifwit en kort Förklarning ther på [Catechismus Lutheri/ Medh en kort Förklarning. Wästeråås 1649] effter hwilken vnga Prestmän/ och elliest andra/ kunna sigh retta/ och sielfwa öfwa. Och äret icke giordt til then enda/ at Vngdomen skal läsa then vthan til/ vthan at Examinator skal sålunda/ som ther vthi aff Gudz Ord/ Anledningen giordt är/ förklara Lutheri Meening och Vthtydning/ på hwart Stycke. Hwar aff följer/ at Vngdomen lærer swara/ til monga nödige och helssamma Frågor.

Såsom til itt Exempel/ aff Vthtydningen på thet första Boded: hwad är/ och hwar före skal man/ fruchta och elska Gudh/ och sättia all Troo och Lijt til honom?

Hwad är en fremmande Gudh/ eller Affgudh?

Hwad är missbruka/ eller rett bruka Gudz Namn?

Hwad är ohelga/ eller helga Sabbatzdaghen? etc.

Swar här vppå/ finnes vthi Förklarningen/ som allestädes stödiar sigh in på Gudz Ord/ och Lutheri Vthtydning. Och hwar en flijteligen/ wil see på the citerade Språken i Brädden/ skal han ther aff intagha en godh Rettelse/ at förklara och förstå Catechismum.

Och genom itt sådant Samtaal/ lära the wel och grundeligen förstå/ hwad thet är som the läsa/ och vthan til minnas. Wårt Vpsåt är godt/ om thet elliest rett vthtydes/ begripes och vthföres/ hwilket lätteligen och vthan Beswär skee kan. Ther om wij

widare/ wil Gudh vnna oss Lijfwet och Helsan/ vthi sielfwa Visitationibus och Synodis, skolom gifwa Vnderwijssning/ och tå förfara/ hwad Flijt och Trooheet/ hwar och en som wederbör/ härutinnan anlagt hafwer.

Och effter wij hafwom än yterligare/ enhelleligen samsat oss/ at Barnascholar vthi hwar Försambling/ så wijda som skee kan/ öfwer heela Stifftet skola hållas widh macht/ och monga genom Gudz Nåd och Bijstånd/ sålunda blifwa/ som sielfwa kunna läsa sina Christendoms Stycken/ ty hafwer man/ til fulkomligare Kundskap och Öffning/ kortelighen vthdraghitt Troonnes Articklar aff then helga Bibel/ och som the/ vthi sielfwa then H. Andes Språåk och Sententier/ beskreffne äre/ sammanhemtat/ och effter then Ordning/ som wij sielfwa i sinom tijdh/ them vthi Academien lärdt hafwom/ anstelt och tryckia låtit/ hwilka böra förehållas them/ som sin Catechismum wel förstå. [Articulatorum Fidei Synopsis biblica. Troones Articklar/ kortelighen vthaff then helge Bibel författade.]

Wij wetom/ huru illa thet är bestält/ at wij aff Barndomen icke lärom Skriffthenes Språk/ hwilka hafwa then retta Wijdsomen vthi sigh/ på hwilken vår Troo skal sigh grunda/ och wij skolom stadelighen hålla oss widh/ vthi vår sanna och salighgörande Religion/ och all Frestelse som påkomma kan. Kunnom ock medh samma Gudz Ord/ och helsosamma Sententier/ trösta oss i all Nöd och Mootgång/ och i synnerheet förwissa oss/ om en saligh Endalycht och thet ewiga Lijfwet/ när wij skolom skiljas här ifrån Werlden.

Förfarenheeten gifwer thet medh/ at mongen hafwer hördt och lärdt Gudz Ord/ i alla sina Lijfzdaghar/ och weet doch icke på sidstone/ then ringaste Sentens aff sina Troos Articklar/ at bruka sigh til Styrckio och Tröst/ vthi sin Alderdom/ åliggiande Nöd/ Sjukdom och ytersta Anfechtning.

Wij wiliom förthenskull/ at Vngdomen bådhe i Städerna och på Landzbygden/ så och i våra Scholar/ skal här vthi öfwas/ och i förstone/ weta itt eller twenne til thet minsta/ Språåk vthi hwar Artickel. Men then som bättre Förstånd och Minne hafwer/ kan snart the fåå Arcken igenom löpa/ och fullkomligen lära. Och til at hielpa Minnet och Förståndet/ skola the notæ eller Rettelser/ som i Brädden stå/ taghas i godh acht/ hwar aff the nödige Frågorna och Stycken/ i hwar Artickel/ kunna vthan Mödha begrippas. Innehållet/ eller thet wij troom och bekennom vthi hwar Artickel/ finnes mest fremst vthi Articklen/ såsom vthi en kort Summa författat.

Hwad Examen privatum widhkommer/ som på wissa tijdher om Ahret/ böör anställas/ vthi hwart och itt serdeles Huus/ så hafwer then stoor Nyttä medh sigh/ ty sålunda/ kan man icke allenast förfara sina Åhöreres Förkoffring/ vthi sin Troo och Christendoms Kundskap/ vthan ock förnimma/ hurudant Lefwerne och Huus/ hwar i synnerheet förer och håller. Och ther som något Feel och Missförstånd/ vthi en mätto eller annan finnes/ beqwemligen retta och tijdhigt förtagga. Och sådana Prester/ som så wel förestå sitt Embete/ skal man hålla wara dubbel Hedher wärde. 1. Tim. 5. 17

Gudh gifwe hwarior och enom Lärare i Församblingen/ thet Hiertalaghitt och Vpsåtit/ at han troligen/ och aff en godh Wilia/ födher Christi Hiord/ och legger sigh winning om/ at fordra thetas andelighe Welferd/ förtagga synden/ och förwerfwa monga til Saligheeten/ så at han på sidstone/ en godh Reckenskap för thetas Siälar göra kan/ at tå öfwerste Heerden Jesus Christus kommandes warder/ må tå hafwa funnit oss/ trogne Arbetare i sin Såd och Wijngårdh/ och Cröna oss medh Herligheetennes oförwanskeliga Crona. AMEN.

2) *Emporagrius [pp. 1649—64] om kunskaper, »förstånd» och papegojpladder.*

Catechesens eenfaldige Förklarning. Str. 1669. Företalet...

2. Hoos Folcket är widh Besökningarna funnit meerendeels och i gemeen desse Feel. (1.) At få kunna läsa vthan til för sigh sielff /eller rätt fram/ som man plägar tala/ och vthan inblandning aff Lutheri Förklaring reent/ riktigt oc Stafwelsewijss/ the fem Christendomsens Hufwudstycken/ som i Catechismo Canonico, eller ABC Boken äro affsynderligen författade/ nemligh/ Tijo Gudz Budh/ Troon/ Fader vår/ Döpelsens instichtelse Ord/ och HErrans Nattwardz. Och sedan. (2.) At the kunna them intet eenfaldeligen och effter Bookstafwen förstå. The raffsa fram i Lässning medh springande Tungo/ blanda Orden ihoop/ säija dem orätt fram/ icke sällan omkasta och mängia det ena medh det andra vthan åtskildnat/ hafwandes på sielfwa Saken/ som ther vnder fattas och föres/ antingen mycket ringa och styckiat/ eller och platt intet Förstånd.

3. Och synes migh ther til förnämbiligen thesse Orsaker wara. (1.) The hafwa intet/ serdeles i förrige tijder/ lärdt thesse Stycker/ aff Booklärde/ aff hwilka de wäl kunde sättias på Wägen/ och hållas til at läsa them/ effter Ord/ Stafwelser/ och thetas rätta sammanfogning/ vthan then ena Olärde hafwer lärdt then

andra/ lijka som genom een Tradition, sigh aff sinom Föräldrom gifwen Stadga/ eller intalande ifrå Mun til Mun och Öron/ widh hwilket sätt/ lätteligen feel både gifwas och tagas kunna. Så hafwer man och (2.) för mycket hastadt med them som läras skulle/ och ännu hastar til Lutheri Förklarning/ således/ at the then genast vnder hwart Bodh/ Troos Artikel/ Böön och stycker i Sacramenternes instichtelse Ord/ äro wordne haffde til at lära vthan til. Hwar aff är händt/ at the sedan intet hafwa varit wahne at läsa sielfwa Stycket/ reent ifrån begynnelsen til ändan/ vthan strax inblanda Förklarningen. Hwilket Lutherus sielff ogillar och råder/ at Hufwudstyckerna aldraförst skole medh Eenfaldige/ alltjdh äfwen samma oc trägne ord/ aff Lärarena intalas Folcket/ för än thet föhres til Förklarningen. Vthi Förtalet til then mindre Catechesin säger han/ ibland annat/ så til Lärarena: Et debet is primus esse labor, ut Decalogum, Symbolum, item Orationem Dominicam, de verbo ad verbum nudè & simplicissimè doceas, ut eadem sæpius audita ipsi quoq; auditores referre discant &c. Thet är: Titt första arbete (Lärare) skal wara/ at tu lærer tina (Åhörare) Tijo Gudz Bodh/ Troon/ Item HErrans Böön/blått och eenfaldigast/ på thet hwad the så höra/ igen gifwa och säyia kunna.

Stor skuld är och (3.) i dhetta Wärcck hoos Lärarena/ som icke allenast/ den Ordningen intet achta och hålla sina Sochnebarn til/ som the sielfwa widh sin vnderwijssnings begynnelsen hafwa följt i Scholan/ lärandes aff ABC Booken de fem Hufwudstycken/ först enkelt/ och sedan Lutheri Förklarning/ ey heller göra sigh största deelen then mödan/ at the träget dem samma Stycken intugga/ vthan och/ när Catechesen skal predikas/ föllia Postiller effter/ och hafwa för måhl at wijsa sin Wijssheet och Konst/ til at predika högt/ diupsinnigt/ skryta medh fåfängt prydt taal/ fahra vt och roopa/ men hwarken äro waane/ eller wela sänkia sigh i Eenfaldigheeten til then fåkunnige hopen som läras skal/ at på det eenfaldigaste gifwa honom förnufftzens Miölck/ såsom nyfödde Barn. thet är tydeligast/ och så klaart och förståndeligen/ som någon sin skeep kan/ vthtyda them hwart stycke effter Bookstafwen och Orden/ som ther vthi brukas. Hwilka Lutherus icke mindre straffar i bemälte rum/ thet the som Concordiæ-Booken hafwa/ eller elliest hans Skriffter/ och ther vthi then mindre eller större hans Catecheses medh begges Förtaal finna/ äro skyldige at läsa och sigh effterrätta.

4. Man håller fördenskul rådeligast och rätt wara/ hafwer och ther til/ widh förelupne Församblingarnas Besökning/ alfwar-

ligen förmanat/ at Lärarena hålla the Vnga (sammaledes the Gambla/ som ännu intet kunna) til at för all ting lära sigh reent/ enkelt och rätt fram til förende nembde/ fem Hufwudstycken/ Ord ifrån Ord/ som the i ABC Booken finnas/ läsa vthan til/ och mögeligast effter Bookstafwen förstå...

[S. Av v:o] Om man skal så föreställa Catechismi Lära/ at widh hwart Stycke läres icke allenast Orden/ men och Förklarningen/ dröyes thet för länge/ innan dess heela Christendomsens Declar fullkomligen kunna til Förstånd och Öfning fattas. I medlertjdh kan mången förr döo vnder een styckiat och ofullkomlig Kundskap/ om Wägen och Medlen til Saligheeten/ och sålunda icke vthan äfwentyre/ til hwilket intet lätt är at swara i Samwetet/ och omsider för Gudz Doom/ som aff Lärarens Händer wil vthkräfia/ thetas Blodh som förgåås. Men förhålles först affsönderligh the fem Hufwudstycken/ och arbetas vppå at intryckia them Christnom thetas eenfaldige Förstånd/ så kunna the och snart på kortan tjdh läras/ oc således een ostyckiat och fullkomligh Christendom inhämtas/ samt omrörde äfwentyre förekommas och hindras. Ther vppå synes migh och then Helge Lutherus sedt hafwa/ tå han vti tilförende nämbde Förtaal råder Lärarena/ ut ante omnia doceant Decalogum, Symbolum & Orationem Dominicam; Thet är: The tree första Styckerna/ Tijo Gudz Bodh/ Troon och HErrans Böön/ på thet the som vnderwijssas/ thes kortare Wägh hafwa måge/ och kunna så mycket snarare bekomma een fullkomligh Christendoms Kundskap. Ty/ ändoch Sacramenterna/ och så äro nödige til Saligheeten/ och thetas Kundskap en deel aff Christendomen/ så äro the likwäl icke så nödige/ som elliest Ordet/ och kan således thetas kundskap säkrare vpskiutas...

[Sid. A viij]. Såsom wij hafwe och see höghlärde Mäns/ Augustini, Gerhardi, Kegelij, och många andres gudelige Betrachtelser/ aff en högh och rijk Gudz Anda skrifne; Så må och nu warande Christne/ och the förwäntande effterkommanderna blifwa warse/ unna sina ögon/ lijda och nyttia thetta enfaldige Wärcck/ såsom Emporagrianas meditationes, som äro i enfaldigheet skrefne/ medh mindre andans gåfwors mott/ och fördenskul föllia the små barnen i Schola at inbekomma then lära genom hwilka the blifwa störst i Himmelriket [Mat. 18]. Widh hwilket jag intet meer blyies/ än för migh then store Gudz mannen Lutherus, hwilken/ ändoch han war en Doctor, som han säger/ och icke mindre hade wandrat i Gudz ord/ än andra/ likwäl gärna bekiände sig för en Lärjunge i Catechesens lära och enfaldiga förstånd...

PP Laurelii Ordinantia pro ministerio Stockh. 1643.
Om katekesexamina, församlingsdisciplin, arbets- och inkomst-
fördelning etc.

[Cons. Prot. 1643 24/11 s. 85—86.]

Constitutio

I. Är om Predican i Stoorkyrkian Söndagar, onsdagar och
frijdagar en tima, Men the andra dagarna en half tima medh böön
och alt.

II. Är om Ceremonierne i kyrkian skall hållas en Conformi-
tet med brudvigningar och barndop, etc. Skall förrättas i kyrkian.

Reverendissimus Archiepiscopus sade: att ingen skall gåå
uthi ens annars församling att göra någon tjenst Swarades: en
part när the intet få sin willia hoos sin församling så löpa the
till en annan församling.

swarade *Archiepiscopus*: alla Prester i Staden, Malmarne och
skeps holmen skola wara vnder Rewerendiss: *Pastoris primarij*
direction, han kan them thet förtaga.

Rev. Archiep. sade: gatubodarne skulle med rätta slås igen
så länge Predican står.

III. Ingen Prest skall låta sikh bruka i ens annars församb-
ling med lijkpredican, brudewigning etc. Men om något förnämlig-
git folk lijta till *Pastorem primarium* må thet wara them fridt.

IV. Skal ingen Colligera Paschalia i ens annars församling
Dn. *Laurentius Pastor* på Södermalm skall tala med Hans Nåd
H:r. Claess Fleming att han på Rådstugun talar medh Borg-
mestare och Rådth, att the som hafua sine trögårdar på Söder-
malm gifua Pastori ther samma städes tijjonde af them, och thet
i sin rätta tijdh om åhret och icke om Påska.

V. Om *Examine catechetico* att ther om blifuer een wiss längd
giord på gatorna, huusen och folket i huart huus att the vthi
ordning kom(m)a tillstädes och låta sikh förhöra om Söndagar
och Helgedagar effter aftonsången, och ingen må lijdas i församb-
lingen, för än han hafuer bewist sitt *testimonium* på Rådstugun
och in *Consistorio*.

VI. Om *Pastoris myndigheet* som länder till *disciplinam Eccle-*
siasticam Affirmerades.

VII. Om lijkstolen, att huar Pastor tager lijkstool af sina
åhörare när the döö ehuar the begrafuas. Dn. Bartollus præ-
senterade Sal. *Archiepiscopi Doctoris Petri Kenitij Resolution* gif-

uin Anno 16 emillan H:r Swen Pastorem på Södermalm och
Dn. *Thomam* Pastorem Finonum, att huar skall taga lijkstool af
sina åhörare, och sade sikh intet hafua nutit thet till godo. Rev.
Archiep. frågade hui han intet hafuer thet practicerat. *R(esponsio)*.
Jagh hafuer aldrig fått för Her Lars på Södermalm, Jagh hafuer
många besökt och sedan begrafuit, och aldrih fått en fyrich af
them Men grafuen hafuer intet blifuit vpkastat för än Her Lars
måste hafua lijkstolen *R(esponsio) Archiep.* thet är orätt; Then
som hafuer warit ens sielsöriare i lijfuet honom bör lijkstolen
när hans åhörare döör.

Her Lars sade sikh hafua höga öfuerhetenes bref ther vppå.
swarades thet angår intet lijkstolen.

VIII. Herre Presterna skola förbiudas att Copulera brude-
folk i Herre gästeboden.

IX. Taltes om them som gåå *Absolution*, att the okände icke
vthan ransakning skola *Absolveras*, vthan poenitentiarius *Exami-*
nerar them först, att man intet kastar Pärlor för swin. NB. Rev.
Archiep. sade och H:r *Johan* i clöstret allwarligen till, att han
ingalunda skriffar om Söndags Morgonen eller vnder troon vthan
om Lögerdags afftonen. Ther uppå frågade Hans Högw:t *Archiep.*
om dessa ofuanbe:te puncter woro guds ord och kyrkio ordningen
lijmätige? och om någon hade ther något emot säia?

ther med sessionen blef besluten och ändat. ———

Rektors katekesförhör och arbetsvillkor. 1671 o. f.

[1671] d 20 Julij höltz extraord. Consistorium....

V. Reverendiss. *Archiepiscopus* berättar att poedagogus
vid S. Maria Dn. *Ericus Lundius* hafver besvärat sikh öfver ded
arbetet som honom i församlingen påføres af Capellan H:r Olof
Kråka besynnerligen med Catechismi examine, der han lijkväll der
emoot hafver ringa löön och H:r Olof tillåter honom intet begrafva
nogot lijk med sikh. pastor berättar att han predikar alle otte-
sånger, Tijdsdagar oh Torsdagar, samt examinerar då Catechesen
efter predikan. *Lundi(us)* kommer in oh säger ded samme, och
begiärer hans arbete måtte ansees, och honom någon löön mehre
tillförordnas, än han nu hafver. Med Catechismi examine säger
han sig intet hinna, efter han måtte sittia med ded arbetet till 10
slår, hvilken tijdh han borde informera i Scholan. Reverendissi-
m(us) *Archiepiscopus* sadhe att han måtte ändteligen för Scho-

lans skull slippa att examinera Catechesen: Men hvad augument han skulle få på löönen, sade han sigh intet vetta. Någre gofve förslagh att han skulle få med capellan anten hvar annan eller tredie vecka, att på den besökia siuka Chr[i]stna barn, begrafva lijk oh meehre sådant, oh få ded som derföre gifves: Men slötz lijkväll, att man skulle kalla Hr Olof capellan före, förr än något här uthi blefve sluthit.

d 2 Augusti bleef vanlighit Consistorium hållit...

VIII. Förekomme H.r Olof Krake och pædagogus vid S. Maria Hr Erich Lundius, då refererade Reverendiss. Archiepiscopus att Hr Erich hade sökt att hans löön måtte på ded sättet förbättras, att han finge niuta någre accidentier med Ordinarie Capellanen H.r Olof efter han hafver tämligit arbete icke allenast uthi Scholan uthan ock kyrckian med predikningar och examine Catechetico. H.s Högv. frågar Hr Olof om han icke godvilligt kan efterlåta Hr Erich något med sigh? hvar till han svarar ja. Sedan saken vaar noga öfverlagd giordes dem emillan denne ordningh som föllier:

/1. Emedan Hr Erich Lundius hafver tämligit arbete icke allenast uthi Scholan uthan ock i kyrckian, och der emoot icke så stoor löön, skall ordinarie-Capellanen Hr Olof efter låta honom hvar tridie vecka, Christna barn, besökia siuka och begrafva lijk, då pastor sielf icke sådant förrättar, och han få ded som derföre af vederböranden kan gifvas.

/2. Här emoot skall H.r Erich predika dee dagar och stunder, på hvilka han här till hafver predikat, och hans antecessor för honom, sampt hålla på samme dagar, med ungdomen i kyrckian examen catecheticum, som genom pastoris och församblingens äldstes förordningh, skall anställas här efter, emillan klockan 12 och ett, att information uthi Scholan der af icke måå förhindras, såsom ock i den 3 veckan som honom efter denne förordningh tillkommer och på hvilken han niuter accidentierne, upvackta med mässande och siungande vid altaret, ottesången, högmässan och aftonsången på Sön- och helgedagar, och då om fredagarna sampt lögersdagsaftnarne siunga bönen och välsignelsen. Han skall ock predika uthi aftonsångerna, då han under dem begrafver något lijk, elliest predikar uthi dem Hr Olof som ordinari(us) är.

Katekes mot irrlärighet. Katekesförhör o. -utvecklingar.

Katekes bör ej läras först på främmande språk. Förhör varje söndag. Luthers storkatekes till katekespredikningar, Laurelii till utanoläxor. Debatter och beslut i Stockholms konsistorium 1667—1669.

[Prot. Cons. 1667 27/3. § II sid. 61.]

Beswärade sig Consistoriales sampteligen, att ungdomen lærer så lijtet förståå sin catechismum, derför att föräldrarne hålla barnen till att läsa Tyska.

Rs. Thetta hölts af Consist. wärdt wara att Communiceras med Höga öfwerheeten, och af Henne underdånigst begiära boot.

[Prot. Cons. 1669 10/2. § XI sid. 45—47.]

Discurrerades af pl. R. Dn. præsiede [Nicolao Rudbeckio] om några stycker, hwilka Kyrkiodisciplin och Guds församblings wälstånd anginge, öfwer hwilka han ock hade confererat med Stadhs Magistraat, som hade lofwat giöra honom uthi dem adsistence. Såsom,

I. om Catechismi examen och förhör, hwilket H. Högw. förehölt Dn. Consistorialibus huru nödigt thet wore att thet noga och med behörig flijt anstältes denne tijden, efter som kiätterij sigh så insmyger och många kunna der till blifwa bedragne. Hwilket iämwal ther af skee kan, att många af föräldrarna äre så obetänckte, att thee läära sine barn Catechismi stycker på främmande språk, hwilket thee icke förståå, fast än thee än skiönt them kunna läsa. Månge ock när som barnen hafwa perfunctorie lärdt catechisimi stycker, så sättia thee them i tienst hoos dem som äre af främmande och kiättersk religion, af hwilka thee ofta blifwa bedragne. och tyckte H. Högw. att man skulle bäst komma med examine Catechismi tå tillrätta, om uthi alle församlingar immediate efter böonestunden upkallades ett eller fleere huus, efter som thee wore folkrijke till, i sönder och them på thet fljigtigaste informerade, hade och till then ändan någon wiss spörsmål book, hwilken ungdomen kunde lära uthan till, och wänias wid, hwar till H. Högw:ts Biskopens i Wästeråhrs D. Laurelij spörsmål tycktes wara mycket tienligt, efter hon är icke widlyftig, och thee nödigeste frågor lijkwal i sigh begriper. af thetta tillfället frågades ock Hans Högw:t af pastore i Tyske församlingen M. Herdesio, hwilken nu allena tillstädes waar, hwad ordning med Catechismi förhör i hans försambling hålles? Hwar till han swa-

rade att thet anställles i dymmelveckan allenast. Tå H:s Högw:t H:r præses honom förhölt, att thet wore bättre att ther med förhölles som ofwantill är berördt, både derföre att thet måtte wara någon lijkformigheet emillan församlingarna, såssom och derföre, att thet är omöjeligit att kunna på så kort tijd hålla med en så stoor församling något noga och wederbörligit förhör. Till hwilket han M. Herdesius swarade sigh willia see till, att thet kunde skee som berördt är.

[II—IV: förbud för irrlärigas fadderskap och för vigsel i hemmet annat än i undantagsfall; vidare försök att bibehålla någon liksång även i fråga om fattiga [jfr källorna i ASU 58 om liksångens minskning].

[Cons. Prot. 1669 17/2. § VI s. 55.]

Bleef prästerskapet här i Stockholm inkalladt och det förhållet om dee 4 puncter, om hwilka på sidste Consistorij dagh wijd lyfteligen bleef discurrerat. I synnerheet bleefwe thee förmannte till att trooligen och wäl hwar i sin församling umgåå med Catechismi förhör, hwilket på det sätt som sidst taltes om, skulle anställas. För dem bleef ock den instructiön hwilken Kongl. Maij:ts nyligen hafwer behagat att författa för Högw. H:r præside, den han uthi sitt ämbete kunde hafwa att sig efter rätta, upläsen och thee sidst förmannte att taga wara på sine ämbeten och så lagha, att thee både för lärdoom och lefwerne kunde winna ett godt och berömligit loford.

[Prot. Cons. 1667 25/9. § VII s. 194.]

Ignatius Meurer booktryckiare wijser Catechismum Lutheri den större /: hwilken professor theologiae i Upsala, pl. Rev. Dn. M. Petrus Rudbeckius efter Kongl. Maijtz nådige willie hade förswenskat:/ waar nu färdig, begiärandes att prästerskapet efter Kongl. Maijtz befallning, måtte der om blijfwa notificerat.

Rs. Prästerskapet skulle till nästkommande odensdag upkallas.

[D:o 1667 30/9. § V s. 196.]

Comparerar en deel af prästerskapet efter stämning, och dem warder förhållet, att D. Lutheri större Catechismus wore nu efter Kongl. Maij:tz befallning förswenskad och aftryckt, och att dess nådige behag wore att thee honom uthi sine predijkningar icke allenast catechesiske, uthan ock andra brukade sielfwe, såsom ock recommenderade honom sine åhörare, antingen dee wore ordinarij uthi församlingarna eller ock betiänte af något särdeles hof.

Statistik rör. kristendomsenskaper och nattvardsgångar.

Kontroll över hem-missionering och privatlärares undervisnings-skicklighet.

Instruktion för pastor primarius (och kyrkoherdarna) 1668.

Kongl. Maij: *Instruction.* För *primario Pastore* och *Præside ordinario* i *Stockholms Consistorio* Wyrdige Höghlärde *Doct: Nilss Rudbeckio*, hwareffter han uti bem:te sitt Embete sigh *provisionaliter kan hafwa att rätta och regulera.* etc.

gif(w)in på Stockholms slott d. 16 Decemb. åhr 1668.

... Till det Ellffte, Emedan the fremmandhe helst the som af annan Religion äre, haf(w)a mehrendeels Swenskt huusfolk, som förthensull lätteligen kunna antingen bedragas ifrån Ewangelij sanningh eller och afhållas ifrån Gudstienstens öfning, är nödigt att hwar Pastor i sin församling hafwer ett wakande öga på sådane. och såsom många thess föruthan slå sigh till itt säkert och gudlöst lefwerne, sällan gå till Kyrkian, och icke på många åhr bruka Herrans Nattward, thy skall hwar *Pastor* wara för-obligerad att hafwa een rätt *Catalogum* på sine ordinarie åhörare, på thet hwar kundhe så mycket som giörligit är åhrligen wijsa när så påfordras om något huss, eller någon i något huus funnes som sin Sahlighheets medel och Christendoms öfningar plötzligen föraktadhe.

Till det Tolfte, at förekomma all skadelig uptuktelse, som offta förorsakas, att hwar och en som kommer löpandes antages *promiscue* utaff en hoop enfaldigt eller oförståndigt folk, som hwarken weet eller kan pröfwa aff hwadh religion, profect i *Studierne* eller *Capacitet* att *informera* andra the åhre, skall hereffter ingen besynnerligen ibland Borgarfolket antagass til någon *Poedagogie* för än han sigh för *Consistorio præsentat* hafwer och der godh kiänder är.

§ 10 — om läroverken — är ordagrant lika § 10 i 1650 års stadga (tryckt i ASU 58 sid. 75). Men gymnasiet nämnes ej 1668, eftersom det s. å. flyttades till Gävle.

Skydd mot inflytande från främmande religioner.

Kungabrev rörande hem- och privatundervisning. 1684 26/5.

Till Öfwerståthållaren angående *religions* wäsendet i Stockholm. lika lydande
Till Consistorium i Stokholm
Carl etc.

Wår etc. Wij hafwe med misnöje förnummit, huru såsom et ock annat misbruk ock förfångeligit intrång skal ske här i Staden uti *religions* wäsendet, i det at icke allenast de barn som här warda födde af sådane föräldrar, ock stundom löse personer, de där äro af fremmande och ifrån Wår rena *evangeliske* lära åtskild *religion*, blifwa ock så här af Catholiske eller andre emot Wår *religion* stridande präster, som sig här hemligen uppehålla döpte, ock Wåre präster wid et ock annat påkommande tillfälle förbi-gångne, utan ock at de som här äro inbyggare ock bofaste understå sig den frihet, at då bägge föräldrarne äro af främmande *religion*, de sine barn låte döpa ock opfostra uti samma *religion*; eller ock då föräldrarne äro af *diverse religioner*, at fadren efter dem emillan giort aftal låter upfostra en del af barnen uti sin *religion*, ock modren en del uti sin, ock förutan detta, at en eller annan af föräldrarne, som äro af Wår *religion*, ock gärna willia hafwa deras barn sammaledes däruti upfostrade, af owarsamhet stundom antaga til dem sådane *præceptorer*, som antingen sielfwe äro olärde eller illa *informerade*, eller ock de som angifwa sig wara af Wår lära; men dock därunder söka hemligen någons barn at förleda: Så emädan alt sådant strider emot Wåre och Wåre förfäders framfarne Sweriges Konungars åtskillige tid efter annan härom utgångne tydelige ock alwarlige förordningar och *placater*, ock den Kongl. ifwer ock trogne omsorg, som Wij hafwe till att behålla Wår rena och oförfalskade *religions* öfning uti en fast säkerhet, så at däruti icke måtte ske något intrång, utan alle andre gudstienster afstyres, ock den fara och willwalla, som där af skulle föllie, där en ock annan fremmande *religion* el: wilfarande lära på sådane ock hwarjehanda sät sig skulle få insmyga ock inrita; aldeles at afböja ock dämpa, ock Wi til sådan Wår nådige omtankes yttermera befrämjande ock al vidare irrings afböjande gärna använde all försorg; altfördenskul är här med til Eder Wår nådige willie ock befalning, at *J tillika med magistraten ock Consistorio låten inquirera* [NB. til Consistorium at *J förmedelst plägat correspondence med wår Öfwerståthållare, ock magistraten här i staden inquireren,*]

huru många hus som här äro af främmande *religion*; hållandes hand däröfwer, at inge af fremmande *religion* må tilstädias at gifva sig, för än de först hafwe sig skrifteligen *reverserat* uppå deras barns upfostring uti Wår rätta *religion*; eftersom Wij ock willie at de *præceptorer*, som de eller andra antage till sine barns *educerande* först af Consistorio [*Eder*] skole till deras *religion*, *capacitet* ock lefwerne blifwa *examinerade*, hwilka ock om deras *disciplars* rätta uptuktelse böra gifwa sin revers ifrån sig, jämwäl wistas uti säkre ock omistänkte hus, på det at den rena ock oförfalskade lära hos Oss må således til Guds Namns ära desto bättre blifwa fortplanterad, ock hwar ock en af den opwäxande ungdomen uti sin kristendoms öfning wäl ock grundeligen underwiste. Hwar med etc.

CAROLUS

[E. Lovisin.]

Renlärighetsförhör — vid vite. 1671.

Cons. Prot. 1671 10/ 3s. 94—95 § II; d:o 24/5 s. 186 § XI.

II. Bleef aftaalt emillan pl: Rev: *Dominos Pastores*, att deras som af divers och främmande religion äre, barn skulle upkallas till Catechismi förhöör, att man kunde förnimma om dee efter Kongl. Maijts Stadga, och sin gifne revers tå the träda i ächten-skap, upfödas i den reene och Lutherske läran: och att man skulle angifwa dee som treeskades och intet komme tillstädes, hoos Stadsens Magistrat. Hvilket man vid tillfälle och kunde af predikstolen publicera, som Reverendissimus H:r Præses sade sigh reeda nästförledne söndagh giordt.

XI. Slötz att man i alle församlingar skall fatta en upsats på dem som äre af divers religion ifrå våår, och icke hafva efter kallelse sändt sine barn upp till Catechismi förhöör, att man kan dem hoos öfverStåthållaren angifva.

Svebilii katekesutveckling må utbytas mot Geringii.

Kritikern-författaren begär kontroll och licens av konsistoriet 1741.

[Acta Consistorii 1741 n:r 25; till vänster antecknat N. 39.]

Högwördige Herr *Doctor* och *Præses*, så ock Högwördige, Högärewördige och Höglärde Herrar *Pastores*, samtel. Pl. *Ven. Consistorii Assessores*,

Under dageliga samtal med enfaldiga åhörare förspörjer man, bättre Gud, huru hos mästadelen är Christendoms kunskapen en minnes-sak utan alt begrep; Sådant har förorsakat mig at i Förhören föreställa de nödwändigaste Christendoms Frågor, dels med andra ord, dels i någon annan ordning än de i *Doctor Svebelii* spörsmåls Cateches finnas, på det man dymedelst måtte gifwa dem enfaldigom anledning at swara der på med sina egna ord så godt de kunnat, då man ock fått tillfälle, at med muntelig underwisning gå dem tilhanda, och inpräglä i deras hjertan en tillräckelig kunskap; dock i et så ringa antal af frågor, at ock de swagaste begrep intet skola af dem finna sig brydde och betungade;

Några af mina åhörare hafwa begärt desse frågor af mig i den ordning jag brukat, på det de för sig och sit husfolk måtte få anledning at sjelfwa af Guds heliga ord utsöka deras swar; At ock göra dem det åstundade nöije, har jag tänkt, at på twenne blad allenast, i lång *duodec* låta trycka bemälte frågor, på det genom deras afskrifwande icke åtskilliga fel må insmyga sig, samt något, emot min tanka, blifwa antingen uteslutit eller tillagdt, som lätteligen plägar ske wid slika tillfällen, då den ena afskriften sker efter en annan.

Fördenskul tar jag mig den frihet, at, i ödmiukaste wördnad och förtroende, in för Högwördige Herr *Doctorn* och *Præses*, så ock Pl. *Ven. Consistorium* upwisa merbem:te frågor, jemte ödmiuk anmodan om deras behörige öfwerseende, samt höggunstigt tilstånd at få med deras aftryckande winna mitt upsåt, som på intet annat syftar än Guds ära genom enfaldigas underwisning och förkofring i Christendomen.

Med mycken Högachtning har jag den äran at framhärda

Högwördige Herr *Doctorns* och *Præsidis* så ock Pl: *Venerandi Consistorii*

ödmiukaste tjenare

Eric Geringius.

Riksdagspräster om kyrkböcker och brottslingars undervisning.

Skrivelse från Cleri Com. till Cons. 1752 4/6, uppläst 7/7.

Högwördige Herr Doctor, Præses och Pastor Primarie

Så ock Venerandum Consistorium

I anledning af de öfwerläggningar, som wid denna Riksdag förekommet om hwarjehanda Prestaståndet i synnerhet rörande mål och angelägenheter, hafwer Clerus Comitialis nödigt aktat, at äfwen för denna gången lemna sina hemawarande Medbröder följande wänliga påminnelser, hwilka de benäget tåktes låta tiäna sig til efterrättelse...

2. Har Presta Ståndet med ängslan fått förnimma, huruledes åtskilliga, som för grofwa eller stumma synder blifwit lagförde och dömd, föregifwit okunnighet i Christendomen, och at de icke wetat sådant wara lastbart eller förbudet; i anledning hwaraf wederbörande så Öfwer- som Under-Rätter gifwits anledning at tänka, det Presterskapet icke upfyllt deras plikt med Åhörarens underwisning uti Christendoms Kunskapen: Hwarföre och på det Ståndet måtte befrias ifrån en så swår misstanka, Församlingarnas Siälasörjare warda härigenom fliteligen påminte, at ei allenast med all uptänkelig omsorg och försigtighet sköta sina åhörarens underwisning, utan ock på det nogaste antekna när sådant skedt, och hwad framsteg hwar och en befinnes hafwa giort, så at deraf, wid förefallande tillfällen, tydeliga bewis til Presterskapets oskuld härutinnan må kunna å daga läggas.

3. Emedan ei allenast til mera lätthet med sådana förteckningar mycket skulle bidraga, utan ock samtelige Rikets Presterskap hafwa deraf stor nytta, om Kyrkoböckerna, i synnerhet Catechizations- el. förhörslängderna på ett säkert, beqwämligt och öfwer alt likformigt sätt blifwo inrättade, så at de, hwilka flytta ifrån en Församling til en annan, på hwad ort de ock komma måtte, kunde, i anledning af de bewis dem utur bemälte längder wid afflyttningen blifwo lemnade straxt kännas af deras tillkommande Lärare til alla framsteg de, hwar för sig, redan ärhållet, at sedan vidare underwisas i sådana stycker som ändå för dem ärfordrades; Så wil äfwen Ståndet härigenom tjänstligen anmoda Eder Högwördighet och Venerandum Consistorium, at uppå en så god inrättning, som denna gången, ehuru man det önskat ei kunnat fastställas, inom nästa Riksdag wara omtänkte, och då til Ståndet insända sådana projecter, som dertil finnas tiänlige, på det Ståndet måtte äga tillfälle, at sedan deraf antaga det som til allmänt bruk torde pröfwat bäst och lempeligast...

Staten tvinge gesäller o. d. till husförhör! (1753)

[I marginalen är skrivet följande: Stockholm d. 13 Nov. 1753. Til H:r Grefwen Fältmarsk och Öfwerståthållaren. Högwålborne.]

Hos *Consistorium* hafwer Stadsens Presterskap sig beklagat huru som wid de Husförhör nu för tiden i Församlingarna anställas, mycken swårighet derutinnan möta skal, at åtskillige Geseller ei allenast aldeles derifrån uteblifwa, utan ock, då antingen Kyrkoherdarne sielfwa el. deras *Comministri* på några ställen gjort dem besök i verkstäderna, i stället före at med godo låta sig öfwertalas, til swar lemnat, det de med sådana förhör intet hade at beställa, och hwarken wille el. kunde förbindas dem at biwista. Som nu en dylik motwilja, ei allenast ansenl. ökar Presterskapets beswär och möda, hwilken utom dess wid förenämde ämbetssyslor här i staden är nog tung och kännbar, utan äfwen uppenbarl. är stridande så emot ändamålet af husförhörs anställande, som är at ingen i Församl. måtte lemnas utan behörig efterfrågan om sin Christendom, som de om samma sak til *Consistorium* ankomne Kongl. bref och befallningar, grundande sig på Kongl. KyrkoLagens 11. Cap. 9 §. samt Religions Stadgan af d. 20 Martii 1735, hwarest uti 1 och 2 §.§. med tydel. ord stadgas, at wid förhören böre, likmätigt de härom utgångne Kongl. Förordningar, sig infinna Föräldrar, Husbönder och Matmödrar, med alt sitt Husfolk, ware sig barn, Köpsväänner, Geseller och tjänstehion, af hwad namn och wilkor de wara måge, samt at de som utan laga förfall sig derifrån afhålla, skola utan alt skonsmål efter Förordningarna med straff anses; så skulle *Consistorium* wisserl. kunna tilläggas at hafwa eftersatt sin skyldighet, om det lemnade ett af någre Geseller i så måtto föröfwat sielfswåld opåtalt, när man likwål hit in tils hos andra så högre som lägre fått förspörja all anständig fog- och beredwillighet. *Consistorium* har wål redan, til förekommande häraf, fogat anstalt, at nyss åberopade *Religions* Stadga af d. 20 Martii 1735, skal ofördröjeligen i de Församl:r, hwarest sådant ännu ei skedt, til wederbörandes efterrättelse upläsas, men som, i Kraft deraf de hwilka lika fult treskas at sig til förhör inställa, böre med laga plikt ansedde warda, samt *Consistorium* å ena sidan ei ser, huru Presterskapet här i staden sådan plikt kan utsöka, emedan sättet, som dertil i KyrkoLagen föreskrifwes, en-

kannerl. för Landsorterna tyckes wara lempeligit, och å andra sidan önskar, at genom säkrare utwägar samma ändamål måtte erhållas; så har hos (Tit.) *Consistorium* funnet sig nödsakadt at härmedelst i ödmuikhet anhålla, det täcktes Högw. Herr Gr FältM. och ÖfwerSt. af högtgällande Ämbetes myndighet lemna *Consistorio* härutinnan höggunstig och eftertryckelig handräckning, at ei allenast samtel. gesellerne wid de här i staden warande ämbeten, måtte om deras plikt och skyldighet i ofwansagde mål bekomma nödig och tjänlig föreställning, utan ock, i den händelse någon, emot förmodan, äntå sedermera skulle wisa treska och motwilja, wederbörande Aldermän må blifwa förbundne, at af sådana personer utsöka de i Lagen utsatte böter, när och så snart som Presterskapet sådant tilkänna gifwer. Emot hwilken höga gunst och bewägenhet *Consistorium* städse med all högaktning framhärdar

Kyrkligt l. världsligt straff för katekesskolk? 1758.

Cons. prot. 1758 28/11 § 14 s. 1268—1270.

Herr Doctorn och Präses androg, huru en af Consistoriales gjort ärinran, om ej Stockstraffet borde brukas af Församlingarnas KyrkoRåd emot dem, som tredje gången icke infinna sig til Catechismi förhör eller lefwa illa i Församlingen, helst emedan i 1723. Års Privilegier sådant förordnas, hvarmed äfven 1735. Års Religions stadga instämmer.

Herr ArchiBiskopen war af den tanka, at om Kyrkoherden med KyrkoRådet i någon Församling så finna för godt; så kunna de hafwa härtill rättighet. Men som detta besynnerligen är nödigt uti LandsFörsamlingar, hwarest Tingen sällan hållas; så skulle tyckas, at Presterskapet här i Staden hafver en förmon deraf, at de kunna slippa sådana beswärligheter, när de af Cämnares Rätterna njuta härutinnan all handräckning. Ty Herr ArchiBiskopen kunde ännu påminna sig, at, under den tid han war KyrkoHerde i Sanct Claræ Församling, behöfde han ej annat, än anmäla vid Domstolen de oordenteligheter, som begingos af en eller annan i Församlingen; hvaruppå fölgde antingen fängelse eller stockstraff, när det af Presterskapet begärades.

Geringii prästbetygsformulär godkännes. 1743.

Cons. Prot. 1744 § 6.

Extract af Consistorii Ecclesiastici Upsal: Circulair bref til samtel. Præpositos under d. 26 October 1743.

§: 3:a Härjemte bilägges så wäl 2:ne Exemplar af Comministers, wid S:t Jacobi och Johannis Församlingar i Stockholm, Herr Eric Geringii, i Koppar graverade, och sedermera aftrykta Formulair, til Prästa-besked, som af Högwördiga Prästa-Ståndet, wid näst-öfwerståndna Riksdag, blifwit approberat, och hwaruppå hans Kongl. May:t, sedermera dess nådige Privilegium för bem:te Comminister låtit utfärda, utwisandes det ena, eller fulltrykta Exemplaret, huru det andra, med lediga rum uti, bör, efter omständigheterna inrättas, då besked skola af Prästerskapet utgifwas, som ock bem:te Comministers trykta kungörelse härom, hwaraf äfwen kan inhämtas rätta bruket af berörde Formulair. Och som dessa besked förmodas kunna hafwa en god nytta med sig, särdeles för Prästerskapet, som der af kunne få tillräckelig kunskap, så i den ena, som andra måtton, om den Person, som ifrån en annan ort flytter, in i en Församling, och slikt besked, wid ankomsten, uptar, desse besked Formulair jemwäl, til et lindrigt pris ärhållas kunna, neml. för 1 öre kopp:t stycket, utom det, at Prästerskapets möda, i så måttto, här igenom tyckes lindras, at i ställit för nyt besked skrifwande, för hwarje bortflyttande Person ifrån Församlingen, i dessa trykta Formulair, med korta ord allenast kan tillsättas, hwad efter omständigheterna är at införa; Ty har Consistorium, ej underlåta welat, dessa besked brukande, hos Ven: Clerus i bästa måtton här medelst recommendera, kunnandes tillräckelige exemplar deraf, hos Notarien härstädes bekommas, på det sättet, neml. at Eder Ärewördighet, hädaneftter wid det tilfälle, collecterne årl: lefwereras, insänder tillika til Notarien förteckning på huru mycket af dessa besked åstundas, för Prästerskapet i dess Contract, jemte penningar, som swara emot de begärte exemplaren, då desse genast skola affölja, warandes här wid det jemwäl til märkandes, at som det skulle hafwa alt för stort beswär och tidspillan med sig, å båda sidor, at utlefwerera och emottaga stycketa dessa besked, tillika med penningar derföre, ty äro berörde besked, af äfwanförmälte Comminister, inlagde och förseglade i wissa små bunter, 96 i hwardera, emot 3 d:r kop:t stycket, hwilket är det samma, som 1 öre kopp:t för hwart *Formulair*. Och be-

hagade fördenskul Eder Ärewördighet, på den til ingifwande förteckningen, af hwad som här af, för Contractet kan åstundas, upföra huru monga bunter som begäras, kommandes, derest någre Formulair det ena året skulle öfwerblifwa, de samma altid til nytta, det nästa och der på följande åren.

Kunskapsintyg vid husförhör och flyttning. 1753.

[Acta Cons. 1753 n:r 61]. Emedan V. *Consistorium* för ganska nödigt ansedt, at de förhörs böcker, hwilka öfwer alt böra brukas så wid hus som Kyrkoförhör här i staden, hufwudsakeligen efter en och samma method måtte inrättas, så at ei allenast i samma böcker hwars och ens ålder och Christendom med mera blifwer anteknad, utan äfwen, enligt deras innehåll, wissa sedlar til tjänste- och Arbetsfolk warda utdelade, som de, uti hwilken Församling de ock wistas kunde, skulle wara skyldige at upwisa för Presterskapet, til intygande af det tilstånd, hwarutinnan de wid sista förhöret befundne blifwit och huru wida de sedermera sig förkofra kunnat; Ty sändes härmedelst tilhanda så wäl ett profblad af den inrättning hwilken hädaneftter öfwer alt kom(m)er at göras med sielfwa förhörs böckerna, som derjemte ett *formulair* til ofwannämde sedlar, hwilke *Consistorium* hos Boktryckaren H:r Grefing wil låta förfärdiga, och så snart Påskehelgen är förbi, hos honom för billigt pris aflemnas, hwaruti *Examinator* aldraförst utsätter sielfwa *pagina* af kyrkoboken deruti personen är anteknad, sedan under 1 *Column* *nomen & conditionem personæ*, under den 2:dra *an(n)um Nativitatis*, men under 3, 4 och 5 *Column* *na* si *l. legere tantum didicit, l. Catechismum Lutheri memoriter tenet l. eundem etiam intelligit*, hwilket alt sker genom sam(m)a signa som i förhörs boken kom(m)a at brukas: Skolandes *Consistorium* hwad den 6 *Column* el. *vitam* angår, närmare derom med wördige Presterskapet efter instundande Påskehögtid öfwerlägga. För öfrigit kom(m)er hwarje gång under dessa sedlar at uptekas dag och år när förhöret blef hållet, och när personen tillika begått *Com(m)unionen*, hwilket lättel. med bokstäfverna F. el. F. C. kan utmerkas, hwarwid tillägges åtminstone första bokstäfverna af den Prestmannens namn som förhöret anställer.

Stockhl. d. 10 Apr. 1753

Venerandi Consistorii Herrar Ledamöter behagade nästkommande tisdag el. d. 8 i denna månad kl. *præcise* 9 för middagen sammanträda.

Som *Consistorium* är sinnadt, at med Stadsens wördiga Presterskap närmare öfwerlägga angående de kyrkoböcker och förhörssedlar, hwarom näst för helgen *Curs* utfärdades; ty behagade så wäl Herrar *Comministri* wid HufwudFörsamlingarna och dertil hörande *Capeller*, som H:rr *Pastores* wid Danwiken Barnhuset och Skepsholmen jemte Spinhus Predikanten samma dag el. d. 8 hujus kl. 11 förmiddagen sig infinna. Och emedan man nu snart kom(m)er at upgifwa de *Ecclesiastique Statens* inkomster, som medelst Påskpenningar el. *Terminationer* pläga insamlas, hwarwid, enligt Riksens Höglofl. Ständers Bewillning 11 Art. 4. §. de *Scholæ* Betiänte, som enl. Kgl. Maj:ts nådigste *Resolution Terminations* penningar til godo niuta, höras måste, huru högt samma penningar sig bestiga; så behagade H:rr *Rector* och *Conrector* wid *Trivial Scholan*, samt *Scholæ* Mestare wid *KyrkoScholarne* sam(m)a dag kl. 12. förmiddagen upkomma. Samtel. Klockare, hwilka upbära så kallade Påskpen(n)ingar af Församlingarne, infinna sig för samma orsak skull i *Consistorio* kl. *præcise* 11 för middag(en). Stockholm d. 5 Maji 1753. Ad mandatum Olof G. Gråberg.

Sedan *Consistorium* nu närmare öfwerlagt om de förhörssedlar, som hädanefter i Församlingarne komma at brukas, och hwad i sista *Columnen* deraf angående praxin Christianismi för personerna kan anteknas; har *Consistorium* stadnat i det slut, at där endast utmerkas 1. De som befinnas uti ett ängsligt och swårmodigt tilstånd, samt derföre hafwa en besynnerl. Presterskapets wård af nöden. 2. De som eljest, för hwad orsak det wara må, behöfwa Presterskapets inseende och undersökning om deras lefwerne. 3. De som uti Christendomen, samt dess tillempning och utöfning gifwa fram för andra särdeles godt hopp om sig. Och kom(m)er den, som hörer under 1 *Classen* at beteknas med Bokstafwen A. som betyder *Anxietate adflictus*, den under 2. *Classen* med I. det är: *Inspectione eget*, den under 3 *Classen* med O. hwilket wil säja: *Optimæ spei est*. De åter som under ingendera af dessa *Classer* kunna föras, få als intet tekn el. merke för sig Herrar *Pastores* behagade fördens skull *sub sigillo communicera* detta med sina *Comministrer* och Medhielpare, at likhet uti förhörssedlarna öfwer alt treffas måtte. Men hwad sielfwa böckerna

angår, som wid förhören brukas, och hwaruti alla personer upteknas, ankommer det på *Pastoris* el. Presterskapets behag wid hwar Församl. i synnerhet, hwad tekn de derutinnan för en eller annan omständighet skull bruka wilja, hwilka likwäl hwar för sig måste behålla i tysthet, så framt olägenheter skola undwikas, när och så wida dessa böcker med andra böra communiceras.

För öfrigit är *Consistorii* önskan at början med Husförhören efter denna ordning, som sedan ständigt bör i akt tagas, ju förr dess hältre öfwer alt göras måtte. Och lemnar derhos til underrättelse at förhörs sedlarne hos Boktryckaren *Grefing* för 3 dalboken kun(n)a afhentas.

Stockholm af Stadsens *Consistorio* d. 15 Maji 1753.

Prästbetygs- och Husförhörsplikt 1756
för tjänstehjon och annat folk av »nedrigare stånd».

Prot. Cons. 1756 30/3 § 5 s. 185—186

/5. Begärade Herr *Doctor* [Abr.] *Pettersson*, att, af *Consistoriū* Riksdags Fullmäktige, wid den af Riksens Höglofl. Ständer tillärnade tjänstehjons förordningen, följande 2:ne *puncter* bewakas måtte: Näml. (1.) Att hwart tjänstehjon påläggas, wid städsels tagande jämte orlofs sedel äfwen upwisa Preste besked, såsom på landet brukeligit är; emedan hit till dags och här i staden mycket hinder wid sådana personers själawård därigenom förorsakats, att behöriga bewis, om hwad till deras Christendom hörer, antingen mycket sent ankommet, eller alldeles uteblifwit: ja ock för samma orsak skull sker, att många hela tiden bo i en Församling okände, under föregifwande, att de hålla sig till en annan Församling, ifrån hwilken de ej tagit eller wilja taga Preste besked. (2.) Att någon anstallt måtte fogas, det åtskilligt folk af nedrigare stånd här i staden icke egenwilligt få afhålla sig ifrån husförhören, då de, till dem blifwa sammankallade, på det wid dessa förrättningar det påsyftade ändamålet winnas måtte.

Consistorium pröfwade skäligh, att, igenom wederbörande dess fullmäktige låta dessa angelägenheter komma i besörjande.

Formulaire till Presta Attester för the ifrån Församlingarna aflyttande Personer. [Enligt prästeståndets cirkulär 26/1 1779].

N:o

Är född år   uti

Kom år   ifrån

Och flyttar nu til

Läser uti Bok

uti uti uti	{	Doct. Luth. Catech.
		Ath. Symb. och H.tafl.
		Doct. Sweb. förkl.

Och förstår

Bevist. Catech. förh.

Den H. Nattv.

Är til lefvernet

Ägtenskap

Attest. af.

[Prot. Cons. 26/10 1779 s. 187—188 §. 21]

Företeddes en från Academie Boktryckaren i Upsala Joh. Edman ankommen skrifvelse under d. 21. sistl. Septembr med underrättelse, det han uplagt tirläckeligt quantum exemplar af det formulair till Preste attester, som af Högwördige Preste Ståndet wid sista Riksdag fastställt blifvit, samt att nödige exemplar däraf för Presterskapet här i Staden äfwen woro att tilgå hos Bokhandlaren Segerdahl mot 8. ss. för hundrade. I anledning häraf kom hos Consistorium i öfwerwägende, huruledes flere hinder och swårigheter möta vid dessa formulairers nyttjande här i Stockholm, hwarest twärtom de af Consistorio antagne förhørsedlar effter omständigheterna synas bättre afpassade och i verkställigheten lämpligare; Hwarföre ock Consistorium ansåg bäst wara, att dessa sednare så hädaneffter som hittils må brukas för de personer, som flytta mellan Församlingarne inom hufwudstaden: dock, som Consistorium gerna wille fullgöra Högwördige Ståndets önskan och afsigt, så wida omständigheterna kunna det medgifwa; ty profwades tillika angeläget, att, för ordning och likhet i denna delen, det förstnämnda formulairret skal i hwad möjligt är nyttjas för sådana personer, som härifrån til landet flytta; och borde, för wigheten skull, slike, genom utlysning å Predikostolen erindras, att å någon viss dag wid flyttnings tiderna, sina Attester hos Presterskapet uttaga. Hwarom altså Curs til behörig efter rättelse utfärdas skulle.

Rutström anklagar Sthlm för religiös okunnighet,

när dess prästerskap anklagat honom för irrlärighet. 1758.

I ordförandens församling [Gamla staden] vore det sämst ställt.

[Cons. Prot. 1758 sid. 212—224; 250—258; 284—286; 292—296; 299—300; 333—335, 440—2. Första protokollet är daterat 17/2 1758.

E. o. ArtilleriePredikanten A. C. Rutström yttrade följande i konsistoriet.]

Under den tid jag warit Prest i Stockholm, nu i 13. År, har ingen ting så mycket smärtat och bedröfwat mitt hjärta, som det, hvilket jag nu håller för angeläget, at, för Herr Doctorn och Venerandum Consistorium, i en så hög ÄmbetsMans närvaro som warit mesta anledning til hela min predikan, nämligen:

At jag ofta funnet Åhörare här i Stockholm och i synnerhet wid Stor-Kyrkan, hvilka när man examinerat dem, då de skulle Högvälborne Herr Justitiæ Cancellern är, gifwa tilkänna, som äfwen gå til Nattwarden, til 70., 80. å 100. personer, såsom ock wid andra tillfällen och omständigheter, så hafva där funnets själar, som ej förstätt de första bokstäfverna i Guds Ord, som ej wetat namn på Frelsaren, ja ofta, ibland 100:de, icke en enda, som kunnat göra redo för sig rätteligen, hwarföre han bör gå til Nattwarden, och huru han borde wara beskaffad. Deraf så wäl, som af flera andra omständigheter och tillfällen, har jag slutat, at vår Christendom hade föga mer qwar, hos många, än namnet, och at egenteligen felet har bestätt derutinnan, at Guds Nåd icke fått verka hos dem en sanfärdelig, grundelig och werkelig omvändelse, utan at Nattwarden sålunda har blifwit för dem såsom Augsburgiska bekännelsen säjer, ett Opus Operatum, och, som Lutherus säjer, lika som en Marknadsplats för döda själar. Derföre har jag ställt hela predikan derpå löst, at göra omvändelsen nödig för dem, innan de måtte komma til Nattwarden: Och det är rätta orsaken, hwarföre jag så mycket yrkat deruppå, at blifwa andeligen lefwande, och sålunda wärdig Nattwardsgäst. Detta anförer jag nu med mycken wördnad, och det uppå min ÄmbetsEd och samwete, och önskar af hjärtat, at Ministerium Ecclesiasticum i Stockholm måtte kunna, så mycket som behöfves, detta olyckeliga tilståndet ömsint behjarta.

Herr Doctorn och Præses beklagade, at, thy wärr, mycken okunnighet gifwes, hwilket ej eller wore Consistorio obekant, som, til förekommande häraf, gjort på sin sida alla möjliga författningar, både med Communion, Kyrko- och Husförhör, samt sär-

skilte Examina för alla dem, som första gången begå Nattwarden, hvarjemte Consistorium fogat den anstalt, at wisse Prestmän äro förordnade både wid Stadsens Häkten och Gåldstufwan, de där njuta lön af Prästerskapet, til at besörja Delinquenters underwisning: Och frågade tillika Rutström: Om han admitterat dem, som funnets så okunniga til Nattwarden? Rutström svarade härtil, Nej; Men berättade ock, at de samma klagat deröfver hos Herr Doctorn: Herr Doctorn och Präses yttrade, at, så wida han minnes, allenast en klagat öfwer Rutström, i sådan händelse; men ock derwid andraget annan orsak til sitt klagomål.

Herr Doctor Celsius sade sig jemväl hafwa funnet mycken okunnighet, oaktadt alla författningar som här äro til underwisning: Och som folket altid flytta ifrån en Församling til en annan; så wore, ibland annat, svårt för Ministerium, at de ej rätt hinna känna alla dem, som kommet inom Församlingen, förr än de åter straxt begifwa sig derifrån.

Herr Justitiæ Cancellern utlät sig: Om Doctor Rutströms, här inför Den Store Gudens altseende Ögon, betygade sorg öfwer den här uti staden beklageligen herskande fåkunnigheten i Christendomen har gått honom til sinnes; så kan jag ej eller, utan blödande hjärta och tårefulla ögon, beklaga denna alt för mycket öfverrädande fåkunnigheten i Christendomen: ty derigenom blifver ej allenast Guds Majestät och Ära bortspild, den sanna Gudsfruktan förlorad, renheten uti Religionen och Himla Läran äwentyrad, samt wår Christendom, både utom oss och inom oss, hos våra Medbröder i Trona eller Confessionsförvanter, i det wersta utförd. Och när den gemena hopen icke är grundeligen underrättad om sina plikter emot Gud och nästan; så kunna ock deras undersåteliga skyldigheter emot Konungen och Fäderneslandet lätteligen råka uti wådeliga fölgher, hvarigenom Regementskroppen kunde uti de största skakningar, som dock Gud mildeligen afböje, försättjas.

Jag wil icke twifla, med mindre Consistorium warit på det ömaste omtänkt, huru detta Församlingens äwentyrliga tilstånd, särdeles här i Stockholm, såsom hjärtat i Riket, måtte förekommas; så har jag dock, uppå det i Näder mig anförtrödda Ämbetets wägnar, bort käriligen ärinra Consistorium, at, utan upskof, låta denna högst angelägna sak sig om hjärtat wara, och uptänka sådana botemedel, hvarigenom detta onda må styras och afhjälpas: til hvilken ända jag ock mig ärbjuder, at, öfwer denna råd-

plägning, wara tilstädes, och, så mycket uti min förmåga står, bidra- ga hvad som til detta Gudeliga och högst nödiga ändamålets winnande kunde tjäna, som jag ock, sedan ett sådant nyttigt betän- kande blifwit fattadt, då, så mycket på min Ämbetes handräck- ning ankommer, i underdånighet wil söka Hans Kongl. Maj:ts Nädigste bepröfwande och stadfästelse derå utwerka.

Herr Doctorn och Präses förklarade Consistorii wördsamma fägnad, at få nyttja ett så önskeligit tilfälle til någon hjälp i detta mål, som kan följa af Herr Justitiæ Cancellerns egen närwarelse wid dess rådplägningar. Mycket hinder förorsakades härutinnan af folkets flyttningar, mycket af de åtskilliga Religions Partier, hwaraf gemene Man blifwit intagen och likasom förvillad: Mycket af det sjelfswäld, hwarmed folket underlåter både at biwista för- hör och Predikningar, hwaruti Consistorium önskat, at af höga Wederbörande winna kraftig handräckning: hvarjemte tillades, at många, som wilja wara hederligare och för bättre ansedde, med sitt Exempel skämma bort de ringare, hwilka äfven derföre sätta mindre wärde på den offentliga Gudstjänsten, emedan sådana, som wilja wara i något anseende, äro derom litet bekymrade: emedertid betygade Herr Doctorn sin glädje, at Herr Justitiæ Cancellern lofwat wara tilstädes wid Consistorii rådplägningar om samma sak, och önskade, at den dagen måtte komma med det första.

Herr Justitiæ Cancellern tillade, at man, enär man skrider til denna rådplägning, kan taga det ena och det andra uti öfverwä- gande, och at man, i det möjeligaste wille tilse, at Catechiza- tionen måtte med större flit och munterhet drifwas, emedan man, som förfarenheten bewitnar, derigenom mera uplysning och för- kofring i Christendomen winner, än igenom många och långa, i hela två til tre timar, sig utsträckande Predikningar: wiljandes Herr Justitiæ Cancellern, enär denna Deliberation företages, wara äfven så beredd at sig dertil inställa, som Consistorium honom dertil at kalla...

[Den 21/2 s. å. sid. 250] § 6. Som Herr Doctorn och Präses funnet nödigt, i anledning af den berättelse, som Extra Ordinarie Artillerie Predikanten Rutström gjorde, den 14. hujus, inför Consistorium, om Åhörarens fåkunnighet, så i gemen wid Stadsens Församlingar som i synnerhet wid StorKyrkan, at Comministrerne wid S:t Nicolai Församling måtte härom lemna sitt yttrande; så blefwo ock nu, jemte Magister Stenbeck, Comministrerne Carl Fant och Magister Suen Fryxell förekallade:...

[s. 252.] Hvad sjelfwa saken angår, beklagade äfven Commministern, [Magister Stenbeck], at man ej hade at berömma sig af så mycken tilwext i kunskapen, som man hos Åhörarena i gemen gärna önskade. En del wore deruti ganska swaga: en del kunde sina Christendoms stycken utan til, fastän uti förstånd och begrep derom mycket felade. En del hade i öfrigit någorlunda begrep, men funnos likwäl hysa oriktiga tankar om Salighetenes Ordning och bättringens frukter, särdeles angående senare delen af bättringen, i det de gemenligen säja: när jag ångrar mig, så hoppas jag at Gud är nådig: hvarföre Commministern Stenbeck äfven funnet nödigt, at, så wäl alltid i predikningarna, som äfven wid andra tilfällen, flitigt föreställa hvad så wäl bättringen i gemen som dess frukt tilhör.

Således wore icke utan, at ju Commministri äfwen ofta funnet dem nog svaga, som instält sig i de så kallade Communion-förhör; men när man sagt dem, hwad som bör förstås med en sann bättring, och hvad tankar de böra hafwa om Nattwarden, när man äfven, å nyo, uprepat samma sak för dem, och åter i Skriftermålet yrkat på de samma stycken, hwarom man i förhöret lemnat dem tilräckelig underwisning; så hafwa de desto mindre kunnat ifrån Nattwarden afhållas, som man tvärtom, haft skäl at hoppas det bästa om dem, sedan deras kunskap i så måtto blifwit understödd.

I öfrigit försäkrade Commministern, at så litet som man kan neka, det Christendoms kunskapen wore swag hos många, så mycket hade man ock orsak at glädja sig, det en del gjort derutinnan wackra framsteg. J synnerhet om Söndagarna, när Catechismi förhör hållas efter Otte sången, wore fägnesamt at höra, huru drängar och pigor kunna ej allenast säja ingångs-språket och delningen af Ottesångs-predikan, utan äfven, huru hvarje del blifwit afhandlad och förklarad. Så wore äfven tilfälle at höra, i de Communionförhör, som hållas alla Fredagar, huru åtskillige gjorde wackert skäl för sig uti det, som hörer til deras Christendom.

Commministern Magister Fryxell förmälte, at han, alt sedan 1752., då han först kom til Församlingen, aldrig funnet någon så okunnig, som Rutström berättat, at den ej wetat namnet på Frelsa-ren; men instämde i öfrigit med det Magister Stenbeck anfördt.

[D:o 28/2 s. å. sid. 284.]

Commministern Magister Djurman förmälte, hvad S:t Claræ Församling angår, at så mycket som han med dess Camerat kunnat

ärfara, hade de icke i S:t Claræ Församling funnet en sådan okunnighet. Wäl gifvas de, där i Församlingen, som äro svaga i sin Christendom, men dock sådana, som wilja mottaga och nyttja underwisning. Och hade Commministrerna alltid den plägsed, när de finna några, som äro mycket swaga, at de stämma dem hem til sig at komma 16., 18. eller 20. personer i sänder, och fortfara så länge med deras underwisning, til dess de blifwa någorlunda hema i sin Christendom. Men det måste Commministri beklaga, at de hade största svårigheten med betjante hos en del folk, särdeles ogifte, som wilja wara något bättre än andra, hvilka, ehuru de tilsäjas at komma i förhören, likwäl på många ställen uteblifwa, då Presterskapet ofta måste åtnöjas med det svar, at Herren behöfver sin dräng til andra syslor.

[s. 292.] Commministern Soilander [i Storkyrkan] yttrade, at han, jemte Husförhör, hölle sjelf de så kallade Communion-förhören, emedan han, i en så granlaga sak, icke welat betjäna sig af sin Adjunctus. Han funne dervid tvänne slags personer, som behöfwa påminnelse, en del svaga i kunskapen, andre hårda, och, efter utseende, orörde. Det senare slaget säger han, efter den Nåd Gud gifwer, hvad de böra veta til sin åtvarning; och gör det så, at han hoppas, deras blod ej skal kräfwjas utur hans händer. Men hos det förra slaget finner han ofta någon rädsla eller blygsamhet, som hindrar dem at säja sin tanka. Desse hjälpas lätteligen derigenom, at Commministern kallar dem til sig i sin Cammare, och lemnar dem derstädes både närmare underwisning och tilfälle, at lättare förklara sin mening. För öfrigit, och när några finnes, hwilka Commministern har orsak at misstänka för ett eller annat uti deras lefverne, så går han sjelf til deras Husbönder, eller hwarest de äro boendes, och frågar efter deras tilstånd, på det han så mycket bättre må blifwa derom underrättad. Men hwad Husförhören vidkommer, brukade Commministern, sedan han gått sin tract igenom, draga utur förhörsböckerna deras namn, som han funnet mest svaga, och så gå igenom med dem, särskilt, hwart stycke i Catechesen. Han hade först begynt, at, genom pålysning af Predike-stolen, kalla sådant folk tilhopa, hvar Onsdag, uti Sacristian. Men då han merkt, at de allena woro dervid borta, fastän många andra sig instälte; så har han tilsagt dem, at komma i huset til honom, klockan emellan 6. och 8., hwar morgon, hvilket de ock sedan efterkommet. Och när Commministern så gör, tycker han sig wara trygg i sitt samvete, samt, i anledning deraf, ej behöfwa frukta för någons eftertal.

Herr Kyrkoherden Portuan försäkrade, at förhör drefvos med flit uti hans Församling, ehuru väl han tillika måste beklaga, at många, som eljest höra til Församlingen, ej wilja dertil inställa sig, utan bruka den ursäkt, at de hålla sig til en annan Församling.

[S. 299—300.] Herr Kyrkoherden Werander förmälte: at som Finska Nationelle-Församlingen icke hade någon wiss Tract, så höllos ej eller af honom Husförhör, utan låter han, jemte Communion-förhören, kalla folket tilsamman alla Ons- och Fredagar i Fast-lagen, då Herr Kyrkoherden sjelf håller förhör med dem. Och dessutom anställer Comminister Velin, alla Söndagar efter Aftonsången förhör med Församlingen öfver Catechesen, som, efter wanligheten, förklaras derstädes uti Aftonsången. Tilläggandes Herr Kyrkoherden, at alla de, som komma hit ifrån Finland, hafva wacker kunskap i Christendomen, och at ingen af dem är, som ej kan Lutheri Catechismus.

[D. 7/3 s. å. sid. 333.]

Wid samma tilfälle, berättade Comministern Soilander, at Presterskapet wid RiddareHolms Församlingen ej kunna nog fägna sig öfver den benägenhet, som Herrskaperne der sammastädes wisa, när husförhör hos dem skola anställas, emedan de då ej allenast lemna sitt folk frihet ifrån alla syslor utan Hans Excellence, Herr Riks Rådet Tessin äfven dessutom gifwer ett wist præmium åt dem af sina Betjänter, som wid dylika förhör kan göra bäst besked för sig.

Herrar KyrkoHerdarna Doctor Hausswolff, Magister Tolstadius, Doctor Celsius och Comministern Murbeck, förmälte jemwäl, at Deras Excellencier Herrar Riks Råden så wäl som flera höga Herrskaper ådagalägga mycken sorgfällighet för deras folks underwisning.

[Den 4/4 s. å. sid. 440.]

22. Som åtskillige af Stadsens Presterskap, den 28. Februarii och 7. Martii, hos Consistorium andraget, at de, wid Catechismi förhör, skola hafva mycken svårighet at få reda på Sjomän och Fabriques Arbetare, som, den ena gången efter den andra, sig med flit derifrån undanhålla, så beslöts, at bref skulle afgå både til Sjomans Hus-Contoiret och Kongl. Commerce-Collegium, at hvarken några Coopwardie-Sjomän måtte antagas, eller Lærogossar och Geseller wid Fabriquerna få utskrifning, som ej kunna upvisa wederbörlligit betyg ifrån Presterskapet, om kunskap i sin Christendom.

II. FOLKUNDERVISNING VID LÄROVERK.

Klara latinskola.

Åtskilliga icke-latinare placeras alltför högt.

Den första bevarade matrikelns första inskrifningssidor, 1744—1746.

Anno 1744. äro följande Pittar introducerade.

Febr. den 22 Johannes Samuel Siöblom, på 7:de Åhret, Läs någorlunda Swenska, och äfwen Tyska. Kommer effter begäran i IV. Clas. Fadren är Waktmästare

den 23 Johannes Carolus Drake, på 9:de Åhret, Läs Swenska någorl- får effter enständig Begäran Rum i IV. Classen. [Fadren] Bokbindare, död.

Mart. den 1. Johannes Schenström, på 13:de Åhret har gådt i Trivial Scholan, kan någorl. sin Cateches samt räkna Reg. Di Tri, får sit rum i III Cl. [Fadren] Besökare.

den 3. Petrus Hyllengren, på 11:te Åhret, Känner näppligen Bokstäfverna, tages dock för dess moders stora fattigdom emot och sättes i Class. 1. [Fadren] Gästgifware död

den 26. Carolus Edström, på 8:de Åhret Läs Abcboken någorl. rent. Får rum i Class. 1. [Fadren] Timmerkarl.

Ap. den 2. Ericus Grim, på 10:de Åhret, kan någorl. sina Christendoms Stycken, skal nu i synnerhet lära räkna och skrifwa, får fördensk. rum i Cl. II. [Fadren] Kalkmästare död

den 3. Andreas Georgius Ekeblad, på 12:te Åhret, Känner allenast Bokstäfverna: men antages för modrens uselhet skul, och sättes i Clas. 1. [Fadren] Guardieskarl, död.

den 4. Johannes Gustavus Orbin på 9:de Åhret, Läs Swenskan innan til någorlunda. Får sit rum hos sina äldre Bröder uti Classe Tertia [Fadren] Kongl. Laqve[i]

den 7. Petrus Bergbom på 12:te Åhret skal lära sina Christendoms Stycken samt skrifwa och räkna, Kommer uppå modrens anhollan i IV. Classen. Fadren Hjulmakare, död.

den 10. Johannes Reinicke, på 8:de Åhret Läs i Salmboken, får rum i Classe 1:ma. [Fadren] Skeppstimerman

den 11. Johannes Petrus Svahn, på 9:de Åhret, läs illa Swenska, får dock effter åstundan rum i Classe IV. tog afsked 1751 och kom til Porcelins Bruket. [Fadren] Laqvei

dito Laurentius Siöberg, på 10:de Åhret Läs någorl. Catechesen utantil,

- och får som åstundas, rum i IV. Clas. [Fadren] Skomakare
 den 13. Henricus Westerman på 9:de Åhr:t Läs illa Svenska,
 och får rum i Cl. I. [Fadren] Guardieskarl
 den 23. Jonas och Magnus Ring Bröder den förra på
 13:de Åhret, Kan läsa Svenska och Catechesen utantil och får
 rum i Class II. Den sednare på 11:te Åhret, läs illa Swen-
 ska, kommer i Class. I. [Fadren] Guardies karl
 den 24. Matthias Edström, på 10:de året Läs illa Svenska,
 sättes i I. Class. [Fadren] Murgesäll, död.
 Majij den 22. Johannes Siöberg, på 10:de Åhret har gått i
 St. Olofs Schola 2. Åhr kan något i Catechesen, Historien och
 Vocabulario; får rum i Class. IV. [Fadren] Wågkarl
 Jun. den 7. Magnus Lemon på 13:de Åhret läs illa Svenska
 och Brodren Immanuel Lemon på 6:te Åhret Känner som nogast
 Alphabetet: men komma effter begäran at sättjas i Class. IV.
 [Fadren] Silfwerknekt wid Kongl. Hofwet
 den 8. Petrus Floding på 14:de året, Kan Swebili Cateches,
 Hübners Bibliska Politiska Historie Vocabularium it. något Latin
 och Fransöska samt skrifwer, Ritar och Räkna, m.m. Sättes
 i Class. II. Fadren Collega Scholæ Lidkop.
 dito Johannes Beckman är 9. år gl. Kan Lutheri Cate-
 ches samt Svenska och Latin innantil. får rum i Class II.
 [Fadren] Inspector.
 den 17. Johannes Lofman på 11:te Åhret Läs tämel. wäl
 Svenska innan Likaledes Latin och Catechesen utantil:
 får rum i Class. I. [Fadren] Besökare.
 den 20. Fredericus Säfgren 8. år gl. läs Svenska innan och
 Brodren Magnus Säfgren 6. år stafwar Abcboken. De sättjas
 med Herr Boderi goda Samtycke i Cl. III. [Fadren] Guardies
 karl, död.
 den 22. Johannes Christian Holm, på 9:de Åhret holler
 på at stafwa
 blir likwäl mottagen i Class. III. [Fadren] Sprutdräng.
 1745 Maj. den 1. Nicolaus Jelin, 12. Åhr. skal wäl underwisas
 i sin Christendom, samt skrifwande Räkna- och Ritande, får
 altså rum i Class. II. [Fadren] Inspector.
 den 3. Andreas Önman, 14. år, skal Räkna, skrifwa och
 Rita, samt i Christendoms Stycken öfwas, kommer altså at
 sättjas i Class. II. [Fadren] Assistent.
 dito Daniel Schiöne 11.½ år, skal flitigt läsa Catechesen,

- samt räkna skrifwa och rijta Kom(m)er ock i C. II. [Fadren]
 Kiörsner död
 Dito Carolus Melander, 9 ¾ år gl. Kan sin Cateches och
 Läser i Grammatican Historien, samt räknar och skrifwer, får
 sit rum i Class. IV. [Fadren] Drabant.
 den 6. Laurentius Beutin, 11 ¼ Åhr, Kan Lutheri Cateches
 skal nu informeras i Räkna- skrifwa- och Ritande, Kom(m)er altså
 i Class. II. Fadren Bildhuggare, död.
 dito Johannes Andreae, 9 ¾ år gl. Läser någorlunda
 Svenska. Sättes i Cl. II. [Fadren] Torpare.
 den 7. Laurentius Salomon Sporrön 8 år Kan Abc-
 Boken. Sättes i Class. I. [Fadren] Stalldräng
 dito Johannes Biörk. 10 år Kan Catech. sättes i Class. II.
 [Fadren] Guard. karl.
 Jun. den 8. Carolus Mårdberg, på 10. året Läser illa
 Svenska blir dock antagen i Class. I. [Fadren] Besökare, död.
 dit. Laurentius Grönberg. 10 år gammal, Läs tämel.
 wäl Svenska och Catech. sättes i Cl. I. [Fadren] Pumpmakare.
 dit. Andreas Malmberg, 7 ½ år gl. läs illa Svenska,
 dock kommer i Cl. III. [Fadren] Browaktare.
 den 9. Johannes Wretman 10 ½ år, läs Svenska och Cate-
 chesen, samt Broderen Carolus Wretman 8. år gl. Kan ej wäl
 stafwa, sättas på begäran i Clas. III. [Fadren] Bryggare död.
 dito Alexander Magnus Ekeblad 10 år, Läs illa Svenska:
 får rum i Class I. [Fadren] Guardies karl. död
 den 10. Olaus Lundberg, 11.¾ år Kan någorlunda Cateche-
 sen, läs ock i Grammatica och begynner skrifwa. Kom(m)er i IV
 C. [Fadren] Capitaine Lieutenant wid Ammiralitetet
 dito Immanuel Krom på 10. året, Kan läsa Svenska, har
 ock kunnat Catechesen, men glömt åter bort. får effter begäran
 rum i Class. III [Fadren] JachtSkeppare.
 den 11. Samuel Wahlbom 8 1/3 år gl. Läs innantil Lutheri
 Cateches,
 får effter begäran komma i Class. III. [Fadren] StadsBåtzman.
 dito Petrus Schmidt 11 ¼ år gl. och Joachimus Schmidt brod-
 ren Kunna läsa någorlunda Svenska och Latin innan. får effter
 begär. rum i Cl. IV. [Fadren] Murgesäll.
 den 14. Johannes Sommar 8 ¾ gammal Läs illa Svenska
 innan til och litet i Lutheri Cateches utan til kom(m)er dock
 uppå begäran at sittja i den IV Classen. [Fadren] Slotts-
 Timerman.

dito Johannes Forsman 9. åhr gl. läser någorlunda Swenska och Catechesen. sättes i Cl. II:do [Fadern] Brandwakt. Sept: den 8. Rötger Lytgens 11. åhr gamal, läser wäl swenska och lilla Catechesen, får rum i Class. II. [Fadern] Gard: karl. död

oct: den 3. Johannes Petrus Berg 10 1/3 åhr, Läser swenska rent och Lutheri Cateches samt skrifwer och räknar. Han får effter begäran, sit rum uti Cl. IV. [Fadern] Krögare död.

den 4. Laurentius Ros 10. åhr gamal kan Lutheri Cateches. Wil nu lära Räkna, skrifwa och Rita, kommer altdere före at sättas i Class. II. [Fadern] Wedbärare.

Dito Johannes Nyström 11. 3/4 åhr gl. En skickelig och wälartad Pilt. Kan någorlunda Catechesen och skal nu lära räkna och skrifwa, hwarföre han kommer i Cl. II. [Fadern] Bonde. död.

den 6. Petrus Blom 9 3/4 gl. Läser intet wäl Swenska, sättes dock effter begäran i Class: II:da [Fadern] Murgesäl död.

den 9. Ericus Forssberg 10 1/3 åhr gl. läser Lutheri Cateches och skrifwer. Kommer i Cl. II. [Fadern] Murmästare

[1746] Febr. den 4. Carolus Henricus Frank 9. åhr gl. Läser illa Swenska, kunnande icke heller Stafwa, blir dock antagen i den II. Classen. [Fadern] Skomakaregesäll död

den 6. Carolus Malmborg, 7. åhr. Börjar läsa rent. intages i Cl. I. [Fadern] Staldräng död

den 8. Sveno Friskop, 9. åhr. Läser någorl. Swenska, kommer at sittja i Classe 1. gaf sig i murmästarlära 1752. Fadern Guardieskarl

den 12. Petrus S: Schmitterlou 7 åhr, kan läsa rent och 4. hufwudstycken i Luth. Cateches. Sättes i Cl. 1. [Fadern] Skräddare.

Mart. den 14. Petrus Abraham Brink på 9:de Åhret kan läsa latin och Swenska innan til och Lutheri Cateches utantill; Får rum i Clas. IV. [Fadern] Notarius

Apr. den 3 Magnus Berggren 10 1/4 åhr, kan Lutheri och halfwa Swebilii Cateches: wil nu lära, räkna, rita och skrifwa, derföre sättes han i Cl. II:dæ [Fadern] Skomakare

den 5. Georgius Polack, 8 1/4 åhr Läser i Abcboken och sättes i Cl. 1:ma. [Fadern] Guardieskarl.

Maj den 10 Petrus Kilberg 14. åhr kan Swebilii Cateches räkna och skrifwa, wil nu allenast lära rita uti Classe II:da samt der niuta privat information. [Fadern] Skomakare

Dit: Johannes Wolfart 7. 1/3 åhr gl. Läser Swenska rent och Swebilii Catech. Intages effter begäran i Cl. IV:ta [Fadern] Klensmed

Adolf Fredriks kyrk- resp. apologistkola.

Redogörelse 1814; med historiska notiser.

Fuktigt byggnadstegel försvårar och växelundervisning underlättar arbetet.

Följande upgifter och anmärkningar angående *Adolf Fredriks* Församlings KyrkoSkola, vågar jag underkasta dess vördade Inspectors granskning, innan de till Kongl. UpfostringsCommitteen öfverlämnas.

I afseende på Inrättningen.

1. Adolf Fredriks Församlings KyrkoSkola i Stockholm stiftades år 1695 af Kyrko Rådet i Clara, på Kyrkoherden Isogæi föreställning, att i S:t Olofs Församling en Pedagogi måtte inrättas, emedan vägen, helst vintertiden vore för lång för Barnen, att gå i Clara Skola. De Documenter, hvarpå Inrättningen sig grundar finnas icke bland Adolph Fredriks Kyrkohandlingar utan förblefvo troligen i Clara, vid båda Församlingarnes Separation 1773.

2. På KyrkoRådets i Adolf Fredriks Församling gjorde anmälan, förordnade Kongl. Majt 1788 den ändring vid KyrkoSkolan, att i stället för En Lärare, hädanefters skulle blifva Tvänne Lärare, utom Cantor.

3. Skolan har inga egna tillgångar eller inkomster. Hennes utgifter bestridas af Kyrkans Kassa, som består 2 famnar ved och 2 L^{te} ljus till hvardera klassens behof.

4. Skole huset, af sten upbygdt år 1707, innehåller, utom likvagns- och spruthus, 2:nne Rum och kök på nedre botten till Boställsrum för Collega, 4:ra rum i öfra våningen, utgörande sjelfva Skolan, samt 2:nne Vindskamrar till hvardera Lärarens behof.

Med tämmelig visshet kan försäkras att detta Skolehus är mindre sundt. Ehuru öfver 100 år gammalt behåller Teglet en fugtighet, hvarpå Tapeter, Murar och Möbler gifva tydliga bevis. Utan att nämna hvad denna olägenhet, i sammanhang med ett jämnt stillasittande, kan verka på hälsan, anmärkes blott att denna fugtighet troligen är ordsak, att Rummen under sträng vinter knappt taga någon värme genom eldning, hvartill äfven bidrager att i Öfra klassen står en spis utan alt ändamål. och Nedra klassen har sin belägenhet midt öfver likvagns huset.

5. Skolan har Tvänne Lärare, Rektor och Collega, af hvilka den sednare alltid bestrider Cantors Tjenst.

Sistnämnde förening af 2 olika syslor är visserligen mer af nöden än af nyttan föreskrifven. Olägenheterne dervid äro märke-

liga. Också har vid förefallande ledigheter af denna dubbla Tjenst, ansökningstiden måst prolongeras i brist af någon Sökande, och sällan mer än en enda sig anmält.

6. Lönevillkoren utgöra för *Rektor* 15 Tunnor Bibeltrycks spannmål, a 5 Rd. 16 ss:ar Banko p. T. 80 RD.
För Ferie läsning af Fattig-Direct. 30
Liksångspenningar circa 8 Termination circa 50
Boställs rum i Carlbergs Allée.

för *Collega* 10 T:r Bib:trycks Spannmål a 5 Rd. 16
ss:r Banko p. T. 53.16
För ferie Läsning af fattigDirect. 30 Liksångspenningar circa 20
Termination circa 33.16 Cantors lönen 33.16
Boställsrum i Skolehuset.

Genom Kongl. Maj:ts Resolution af den 30 Sept. 1788 fastställes att vid äldsta Collegas i Claræ Skola afgang genom död eller befordran dess Spannmåls-lön, 25 Tunnor, skall tillfalla Adolf Fredriks Skola och så fördelas att Rektor undfår 15 Tunnors påökning och Collega 10 D:o.

Genom enskild Undervisning hafva Lärarne här, som annorstädes, sökt deras bergning.

9. Vid Skolan finnas, tyvärr, inga Gymnastiska inrättningar.

10. Antalet af Skole Ungdom har för hvarje af de 10 nästförflutna åren varit:

1803	65.	1804	63.
1805	79	1806	62
1807	50	1808	53
1809	48	1810	72
1811	70	1812	84
1813	100,		

11. I afseende på Skole Barnens tillväxande antal borde, utom Cantor, ännu en Lärare tillsättas, hvaraf följde nya förändringar både uti inrättningen och Undervisningen.

I afseende på Undervisningen.

1. Klasserna äro 2.

2. De flesta Barn inskrifvas i Skolan emellan 6:te och 7:de året, då de vanligen icke ens känna Bokstäfverne. Fattiga betala intet: Förmögnare gifva efter behag åt den Lärare, som emottager Barnen.

3 och 6. I första klassen sysselsättas Barnen med innanläsning, utanläsning i Catechesen, quatuor Species i Enkla Tal, samt skrifning efter Förskrift. I andra klassen fortsättes samma undervis-

ning med tillägg af Bibliska Historien, Svenska Historien, Geographien, Tyska språket. De Barn, som visa håg och skicklighet, få derjemte göra öfversättningar ifrån Tyskan.

För nedre klassen kan intet Schema Lectionum uppsättas eller följas.

Öfre klassen hafva sina Läse dagar indelade på följande sätt:
Måndagsförmiddagen. Bibl. Historien Tyska Språk.
Tisdags förmidd; Svenska Histor. Geographien.
Onsdags förmidd: Catechesen.
Thorsdags förmidd: Bibl. Histor. Tyska Språk.
Fredags förmidd: Svenska Histor. Geographien.
Lördags förmidd: Catechesen.

Alla eftermiddagar undervisas i Skrifva och Räkna.

4 och 5. Lärarne undervisa dagligen emellan 8 och 11 f.m. samt 2 och 4 e.m. i hvar sin bestämda klass.

7. De böcker, som vid Undervisningen nyttjas, äro:

1. Flintebergs ABC Bok. 2. Bibeln. 3. Den sist utgifne Catechesen. 4. Sparimans, Millers eller Hübners Bibl. Historier. 5. Regners Sammandrag af Svenska Historien 6. Fants utkast, af allmänna Histor — (efter omständigheterna) 7. Stridsbergs och Sommelii Chrestomathi. 8. Djurbergs Geographi. 9. Bergmarks Arithmetik

Läraren rättar sig efter hvars och ens fattningsgäfv. Genom frågor som kunna ledas af de förekommande Läseämnen vänjas Barnen till egen eftertanka. De mera för sig komna få, efter omständigheterna och under Lärarens åhörande, examinera de svagare.

8. Skole Läsningen tager sin början, Vårtermin, i medlet af Januarii månad och fortfar till medlet af Junii månad: samt, Höst-Termin, i medlet af Augusti månad till samma tid af December. Under Ferierne lämnas undervisning åt de Barn, som understödas af Församlingens Fattig-Direction.

9. Så vidt möjligt är få Barnen hemläxor emellan SkolTimmarne.

10. Uppflyttningar från nedra klassen till den öfra ske genast vid HöstTerminens början.

11. Vid hvarje Termins slut anställes Examen uti Inspectors närvaro — Af de Publika Skole Barnen hafva aldrig några utgått till högre läroverk.

18. Församlingens Kyrkoherde har öfver Skolan närmaste upseende.

De frågor, som här icke äro uptagne, kunna antingen icke hit tillämpas, eller mindre bestämt besvaras.

Stockholm d. 4 Januarius 1814.

O. Ph. Utterström

Rector vid Adolph Fredr. Schola.

Adolf Fredriks reformistiska apologisti.

Redogörelse 1832. Strafftecken, belöningar, tävlan etc.

Till Kgl. Skol-Revisionen.

Berättelse

om Läroverkets tillstånd i Adolf Fredriks skola i Stockholm.

Då det åligger undertecknad Rector att till Kongl. Skol-Revisionen insända de i Kongl. Skol-Ordningens [1820] 4:de Sect. 4:de Cap. 12 §. fordrade uppgifter; bör jag, till följe af samma Nådiga Förordnings 5:te Sect. 3 Cap. 2 §:s 1 moment, först framställa den afvikelse från Skol-lagens föreskrift, som inträffat i den mig anförtrodda skola.

Ämnad till Lägre Apologist-skola och i denna egenskap berättigad att af Lärjungarne vid intagningen i nedre Klassen fordra den ålder och de kunskaper, som Kongl. Skol-Ordningen [1820] i 1 Sect. 5 Cap. 2 och 5 §§ utstakar, har Adolf Fredriks skolas nyssnämnda klass blifvit förvandlad till Lancaster-skola. Behofvet af denna förändring har redan länge varit erkänt, då Församlingens många barn för den första undervisningen saknat någon egen Läro-anstalt, och endast genom Pastors försorg fått tillfälle att erhålla densamma, dels i Norrmalms allmänna barnskola, dels i den inom Stora Barnhuset befintliga Undervisningsanstalt. Det antal barn, som i dessa båda skolor kunde emottagas från Adolf Fredriks församling, motsvarade likväl icke den stora mängd, som saknade undervisning. Af sådan anledning hade framlidna Fru Balthasar Knigge i Testamente anslagit 6000 Riksdaler Banko till ny Skol-byggnad och derjemte intresset af 4000 Riksdaler samma mynt till Löneförbättring för skolans Lärare, i händelse Lancaster-metoden blefve införd, samt ändteligen intresset af 1000 Riksdaler Banko till Lärarinnan i församlingens Flick-skola.

Den anslagna byggnads-fonden befanns emedlertid otillräckelig, hvarföre skolans nuvarande Inspector Proximus föreslog Församlingen att upptaga ett lån till betäckande af bristen, samt till dess annihilierande åtaga sig en årlig afgift, hvilket Förslag vann församlingens bifall. Skol-byggnaden företogs, det nya Skol-huset invigdes den 4:de Maj 1831, och undervisningen börjades i Collega-klassen efter Lancaster-method i dess vidsträcktaste tillämpning, sedan Kongl. Majestät förrut på Skol-Directionens underdåniga begäran lemnat sitt höga bifall till denna förändring på ett års tid. Intills nu hafva sedan invigningsdagen 150 gossar blifvit

intagne i Skolans nedre klass, utan påfordran af några förrut inhämtade kunskaper. Den första Läsedagen i hvarje månad har tillika varit inskrifningsdag för Collega-klassen och elevernas minsta ålder vid intagningen har ifrån 8 år blifvit nedsatt till sex. Läro-metoden har i denna klass varit densamma som i Hufvudstadens allmänna Barnskolor och undervisningen har omfattat alla derstädes öfliga Läro-ämnen, samt dessutom första Elementerna af Tyska Språkets Grammatik och Explication. Tilloppet af Lärjungar inom skolan sedan Kongl. Revisionens sista sammanträde inhämtas för öfrigt af den bifogade Tabellen (Litt. A). Då det alltid blifver för Läraren svårt, oftast omöjligt, att uppgöra någon classification efter Föräldrarnas ekonomiska omständigheter, har Rector af detta skäl funnit sig nödsakad att afstå från en sådan indelning.

I afseende på Skol-disciplinens handhavande har Ephorus anbefallt, att en så kallad Förhållnings-Journal bör af Rector föras, hvaruti skola antecknas de gossar, som gjort sig förtjente af aga, samt anledningarne, som påkallat bestraffningen. Beslutet härom meddelades Skolans Rector den 1 September 1830, och har sedan en så beskaffad Journal, af Rector förd, varit att tillgå vid de allmänna examina. Besträffningarne hafva dock inom Rectors klass varit ganska sällsynte, emedan Lärarne inom densamma kunnat använda andra medel till ändamålets vinnande. Dessa medel hafva blifvit inlagde i sjelfva Läro-metoden, om hvilken en sammanfattad berättelse härhos ödmjukeligen bifogas.

Under de förflutna åtta åren har endast en Vicarius varit anställd vid skolan. Detta inträffade Vår-Terminen 1828, då undertecknad erhållit tjenstledighet för att undergå Pastoral-Examen. Läsningen i Nedre Klassen bestreds under denna tid af nuvarande Läraren i Södra Allmänna Barnskolan, Magister E. Rundqvist.

Kassornas tillstånd inhämtas af den bifogade Kassa-Tabellen (Litt. B). Då de vid inskrifningarne, enligt Kongl. Skol-ordningens 2 Sect. 3 Cap. 3 § infortrade medel för Gymnasii Bibliothekskassa, utgörande 34 Riksdaler 2 skillingar 9 runstycken Banko, icke blifvit uttagne, och Läroverkets Premii och Fattig-kassa saknade behöfliga tillgångar, anhöll af sådan anledning då varande Rector hos skolans Ephorus, det dessa medel måtte få användas till förmån för Fattigkassan, hvilket Ephorus biföll med vilkor, att inga inskrifnings-penningar under denna titel vidare skulle upptagas. Sluteligen må ock nämnas, att samme Rector, nu varande

Kyrkoherden Norén, stiftade år 1825 en Sparbank inom Rectors klass, i hvilken Sparbank hvarje gosse, som under veckan visat flit och välförhållande, fick göra insättning af högst 12 *skillingar* Banko, hvilka medel sedermera utbetalades vid Terminens slut jemte derpå upplupen ränta. Skiljaktighet i åsigter har förmått undertecknad att upphäva denna stiftelse af min förtjente företrädare.

C. L. Boström

Rector vid Adolf Fredriks skola.

Läro-method

i Rectors Klass af Adolf Fredriks skola.

Fri fortgång inom hvarje Läro-ämne i klassen har varit af Läraren tillåten, så vida den stått tillsammans med möjligheten att absolvera de för dagen bestämda Lärostycken, och alltså kunnat realiseras. För detta ändamål har undervisningen fortgått genom biträde af monitörer, hvilka förrut blifvit förhörde af Läraren. Öfvertygad om nödvändigheten af Föräldrars och Lärares förenade bemödanden för uppfostrans framgång, har Rector begagnat förhållnings-kort för att fästa vederbörande fostrares uppmärksamhet på det vigtiga ämnet. Ett exemplar af dessa förhållningskort åtföljer denna berättelse. (Litt. C.) Barnen medhafva dem från skolan, i händelse de fullgjort sina skyldigheter. De försumliges och vanartiges kort upptagas efter slutad lection af Custos och förvaras af Läraren. Föräldrarne äga härigenom tillfälle att taga närmare kännedom om gossarnes flit och uppförande i skolan samt genom sina föreställningar medverka till det bättre, äfvensom de här af erhålla en oftast nödvändig väckelse att efterse barnens flit med deras hemlexor. För att hos eleverna stegra fliten, skärpa ordnings-sinnet och väcka den moraliska känslan, utan att dertill behöfva använda agan, det sista och ofta förfelade correctivet, har Rector ansett sig böra begagna utmärkelser, hvilka för det ännu så sinliga barnet hafva synt honom vara af en ovedersägelig nytta. I denna afsigt hafva inom Rectors klass beröm och anmärkningar blifvit etablerade, hvilka inverka på den flyttning, som vid hvarje månads början anställas med gossarne inom klassen. Serskilda beröm- och anmärknings-listor föras af Custos för hvarje månad och granskas af Läraren vid veckans slut, med rättighet för hvarje gosse att dervid göra de anmärkningar, till hvilka omständigheterna kunna föranleda. Förhållandet med dessa så kallade tecken inhämtas af följande

Tariff.

1:o. Tecken för bristande sedlighet.

D-tecken (D) fås för mindre förseelser. Gäller för 3 tecken.

Tecknet $\square$ fås för större fel. Gäller för tio tecken.

2:o. Tecken för bristande ordentlighet.

Observera ($\equiv$) får hvarje gosse, som lemnar efter sig böcker vid lectionens slut, eller icke medhafver till skolan de böcker, dem Han för dagen behöfver. Gäller för ett tecken.

X-tecken (x) gifves åt de sent kommande. Gäller för ett tecken.

P-tecken (p) får den, som under lectionen stör allmänna ordningen och uppmärksamheten genom prat. Gäller för två tecken.

B-tecken (b) får hvar och en, som är frånvarande utur skolan, utan att dertill hafva begärt Lärarens tillstånd antingen sjelf eller genom någon annan. Gäller för 3 tecken.

Triangel (Δ) erhåller hvar och en, som kommer smutsig till skolan. Gäller för tre tecken.

Fem-tecknet ($\times$) gäller enligt sitt namn. Custos och Observator, som försumma sin tjenst, samt Versicularius, som uteblifver från bönestunden utan att hafva begärt hjälp af någon annan, göra sig härtill förfallne.

3:o. Tecken för bristande Flit.

Hvarje gosse, som stappar öfver hälften af de under förhöret gifna frågor, får ett tecken. Mägtar han icke besvara någon fråga, får Han dubbelt tecken. Har han i Språkens explication stapplat betydligt mer än kamraterna i läslaget, undfår Han äfven tecken. Detta marqueras i Custos-boken med olika siffror för olika läro-ämnen sålunda: Catechesen (1), Bibliska Historien (2), Allmänna Historien (3), Svenska Historien (4), Geografien (5), Svenska Språket (6), Tyska Språket (7), Franska Språket (8), Arithmetik (9), Mathematik (0). För vårdslöshet i stilöfning, bläckplump på skrifside eller 3 ortografiska fel, fås tecknet (+). Hvarje af dessa gäller för två tecken.

Dessa tecken hafva till största delen blifvit antagne af min företrädare, den om Adolf Fredriks skola så förtjente Kyrkoherden Norén. Undertecknad har ansett sig hafva skäl att dertill lägga så kallade Flit-beröm, dels emedan det skulle blifva nedslående för gossen att se sin flit mindre bemärkt än försumligheten, dels ock för att vidmakthålla gossens flit i de läro-ämnen, för hvilka han äger större håg och fallenhet. Kan derföre Lärjungen aldeles

felritt redogöra för sitt pensum i de förrut nämnda Läro-ämnen, så undfår Han beröm, hvilket tecknas på ett serskilt blad med samma siffra som anmärkningen, men — till skillnad från denna — med bifogad asterisk. Flit-beröm och anmärkningar för motsatsen annullera hvarandra vid månadens slut, så vida tillgång medgifver. Öfverskjutande beröm och anmärkningar uppföras i olika kolumner, på sätt Månads-listan utvisar.

Vid slutet af hvarje förhör uppskrifves antalet af obesvarade frågor jemte antalet af de frågor, som blifvit gifna under förhöret. De obesvarade frågorna i hvarje ämne sammanläggas vid månadens slut, och den, som i hvarje lärostycke har minsta antalet af sådane, blifver i detta den första. Jemförelsen kan dock naturligtvis endast äga rum mellan gossar i samma läslag och med samma kunskapsgrad. Tabellen (Litt. D.) upptager en sådan förd anteckning tillika med den uträknade rangen. Då det emedlertid betyder vida mindre, huru mycket eleven läst, än huruvida det lästa hos Honom blifvit verkligen vetande; så få anmärkningarne och berömmen, betraktade ur denna synpunkt, ett ökadt värde. Dessa äro nämligen ämnade att besvara den frågan: huru väl har gossen läst? då deremot hans nummer eller rang i hvarje läroämne hufvudsakeligen endast besvarar den frågan: huru mycket? —

Sedan på detta sätt alla rangar blifvit uträknade, uppföras de jemte hvarandra på sätt, månadslistan (Litt. E) upptager. Derpå följa anmärkningarne för bristande ordentlighet, flit och sedlighet, samt sluteligen de öfverskjutande Flit-berömmen. Alla rangar och anmärkningar adderas serskilt för hvarje gosse, de öfverskjutande berömmen fråndragas och återstoden utgör den nummer, som bestämmer gossens plats i förhållande till Hans Kamrater under den kommande månaden. Det förstas af sig sjelf, att den minsta summan eller återstoden ger rättighet till första platsen.

Med denna något vidlyftiga bokföring och dessa uträkningar har Läraren åsyftat 1:o att på ett begripeligt sätt kunna framställa för sina elever, att de — och endast de sjelfve — till följje af egen flit eller försumlighet flytta sig till en bättre eller sämre plats. 2:o. Att likaledes åskådligt kunna fästa deras uppmärksamhet på de Läro stycken, i hvilka de ådagalagt en större försumlighet, och beledsaga denna anvisning med tjenliga föreställningar. 3:o. Att genom jemförelse mellan två månadslistor visa den bättre flit i ett eller annat Lärostycke eller den större ordent-

lighet, som under sista månaden utmärkt en gosse, och deraf hämta anledning att uppmuntra honom till en fortfarande uppmärksamhet på sina lexor och sig sjelf, eller — i händelse under senare månaden motsatsen häraf inträffat — göra denna känbar för gossen. I sex år har undertecknad begagnat dessa medel att hos Skolungdomen väcka kärlek till arbete och ordning, och under denna tid ägt många tillfällen att deraf röna en lycklig verkan i stegrad flit och ökad ordentlighet.

Då emedlertid denna method i senare tider funnit många antagonister, torde Revisionens Herrar Ledamöter benäget tillåta mig att framställa halten af de anmärkningar, som blifvit gjorda mot detsamma. Det vore för Läraren en oskattbar vinning, om endast moraliska bevekelsegrunder behöfdes för att väcka pligtkänslan hos barnet och sedan underhålla densamma. Så är det likväl icke. Den i barndoms-åren predominerande sinligheten antyder tillräckligt, att sinliga medel ofta behöfva att användas. I synnerhet två utvägar erbjuda sig i detta afseende: penningar och beröm. Ingendera är Positivt moralisk, men en negativ förtjenst kan dock den ena äga i jemförelse med den andra, och frågan blifver således: vilkendera bör föredragas? — Äfven inom skolornas för egennyttan fridlysta område hafva kontanterna börjat att göra sin rätt gällande. Det gamla ordspråket: »för penningar får man allt», har tagits i moget öfvervägande. Procentaren kan ju sjelfföfnöjd tillämpa på sig sjelf Horatii ord: *populus me sibilat a t mihi plaudo*. Då emedlertid undertecknad icke delar denna öfvertygelse, torde Han först böra möta två inkast, som blifvit gjorda mot hans method. Man har åberopat exemplet af en Napoleon för att likasom i en brännpunkt samla föreställningen om allt det onda, som ärelystnaden tillfogat verlden, och man har derifrån ganska naivt dragit den slutsatsen, att en method, som framkallade denna Passion, borde utan skonsmål fördömmas. Detta argument, som offenteligen blifvit framställt, torde dock icke behöfva någon serdeles vederläggning. Eller tåla väl de kända orden »Hvart sekel blott bär en man», någon serdeles tillökning, då de förstas i den höga betydelse, som skalden deråt velat gifva? Är det då blott en oratorisk prydnad, när en af Sveriges store Författare yttrar sig om Linné: »Naturen hvilar sig länge, sedan hon frambragt en sådan man?» Insändaren häraf tror motsatsen, tror, att Författaren till

Odens höga sång och Frithiofs höge skald, båda två rätt väl visste, hvad de sade. Vill man nu från dessa sällsporda uppenbarelser i tiden sluta till den stora mängd af vår skol-ungdom, hvilkens hela eröfrings-lystnad sträcker sig till bagare-boden, väl till förståendes mot kontant betalning, så begår man visserligen ett ohjelpeligt misstag i tillämpningen af denna slutsats. Cæsars och Napoleoners likar, desse starke andar hafva dessutom haft sin verkningskrets sig anvist på maktens och ärans höjder, och man tilltror sig derföre att åtminstone på ett ungefär kunna beräkna de olyckor, som varit en följd af deras ärelystnad. Men kan man också uppdraga en teckning på allt det onda, som det beräknande småsinnet, den i stoftet krypande egennyttan frambringat? Kan man framvisa alla de lidanden, som en fal orättvisa eller samvetslösa ockrare samkat öfver medborgare och familjer? Vill man väl försöka att uppskatta och bestämma dessa i sjelfva verket incommensurabla quantiteter af det menskliga eländet? —

Vidare har man mot denna method (att genom täflan framkalla flit och duglighet) anført, det barnet härvid ej blott sökte sin egen fördel utan ock en annans skada, och att således Penningebelöningar borde föredragas, der endast det förra men icke det senare kunde blifva ett mål för gossarnas sträfvande. — Åter en ljus-blick in i barnasjelen och människolifvet, ett bevis på förtrolig bekantskap med de späda, som hvarje ögonblick äro färdige att glömma, men så sällan uppsäteligen vilja öfva oförrätter. Och skulle väl något ondt för staten och den enskilda människan ligga deri, om barnet tidigt vänjes, att genom duglighet och förtjenst — således icke genom intriger — bereda sin fortkomst? »Det gifves», har en känd författare (Professor Enberg i sista Gymnasii-Programmet) sagt, »det gifves en trefaldig uppfostran: Föräldrahusets, Läroverkets och Statsinrättningarnas: den första grundläggande, den andra utvecklande, den tredje fullbordande.» Således: likasom man i en lägre klass läser för att såsom skicklig kunna uppflyttas i en högre, så måste väl ock i hela den utvecklande skolan ögnamärket vara fästadt på den fullbordande bildnings- anstalten; det är: barnet och ynglingen måste i skolan bildas för samhälls-inrättningen. Då nu vår tid visat sig, åtminstone börjat visa sig, just icke serdeles gynsam för den kära medelmåttan, då en vidgad kunskaps-spher äfven inom skolorna fordarrar större ansträngning: då skärpta examina och vidtagna åtgärder vid Rikets Högskolor bevisa det billiga afseende, som mer och

mer göres på allmän bildning, såsom vilkor för statens blifvande embetsmän: då ändteligen befodrings-lagarna på flera ställen gifva vid handen, att blotta ancienniteten icke är nog att vinna tour, heder och befodringsrätt; i en sådan tid torde hvarje tidigare väckelse till arbetshåg och arbetsflit få anses vara på sitt rätta ställe, och förtjent af uppmärksamhet i samma mån, den genom en allmännare användbarhet motsvarar det åsyftade ändamålet. Men nu äro alla penningebelöningar af en inskränktare användbarhet, ty 1:o de finna ingen afgjord motsvarighet i det borgerliga lifvet. Medborgaren får göra mycket utan att kunna påräkna vedergällning. Ynglingen, van vid den samma, skall, under motsatta förhållanden, finna sig främmande, blifva obelåten, misslynt, och sluta med att använda jemt så mycken flit och verksamhet, som tvånget å lägger honom. 2:o. Alla helt och hållet sinliga belöningar — således äfven Penningebelöningen, hur hälst den må tituleras — duga endast för den spädate åldern. En för vidsträckt bildning, mogen erfarenhet och djup mennisko-känedom utmärkt skolman

[Friedrich Gedeke. Gesammelte Schulschriften]

har i detta afseende träffande sagt: »Der Jüngling verschmähnt nicht den sinnlichen Genuss an sich aber wohl den sinnlichen Genuss als Belohnung, als Antrieb zur Thätigkeit, und dis immer mehr, je heller es in seiner Seele wird.» Dessa penningebelöningar medföra ock sluteligen den olägenhet, att barnet börjar betrakta belöningen såsom oskiljaktig från hvarje uppfylld pligt och ser sluteligen i denna senare endast ett medel att vinna den förra. Så rotfäster sig i det unga sinnet egennyttan, denna drägg af de menskliga begären. Deremot skall det rättvist och hofsamt utdelade lofordet, t. ex. vid en månadsflyttning, låta lärjungen redan i skolan känna de närmaste och naturligaste följderna af hans handlingar: följder, som icke eller uteblifva i samhället, der Han icke skall sakna goda människors uppmuntrande bifall, då han förtjenar det, icke undgå att förlora deras aktning, om han blifvit densamma ovärdig. Utdelar läraren sparsammare sitt beröm åt den redan stadgade fliten, så skall hos den Tänkande gossen sjelfmant den föreställningen infinna sig, att flit och daglig förkofran ligga inom kretsen af Hans pligter, åt hvilken föreställning Lärarens ditåt riktade anmärkningar blott gifva större bestämdhet. Så blifver täflan underordnad känslan af pligt, icke in instanti utan småningom; ty öfvertygelsen, den djupa och varaktiga känslan[s] basis, är sällan ögonblickets verk. — »Men skadan då, skadan, som barnet vill tillfoga sina kamrater»! säga metho-

dens motståndare. Ja! låtom oss genom ett evident exempel öfvertygas om dess beskaffenhet. En lärare, utmärkt som språk-karl eller mathematicus, söker tillsammans med andra en befördran i dessa läro-stycken. Genom sin ansökning — om den lyckas, som sig bör — beafsigtar han ej blott egen fördel, utan ock — så kunde man ju här med samma sannolikhet säga — sina competitorers skada. Skall han återtaga ansökningen? Nej! — Skall barnet vara mäktigt af större uppoffring än den mognade mannen? — Ja! — O! de beskedliga och ömsinta Herrarne! Sluteligen: Skulle af denna method den öfverklagade ärelystnaden väckas hos någon, så är dock denna en långt ädlare passion än egennytan, den är proxima virtuti, som Sallustius säger, och har gifvit anledning till mången ädel handling, mången stor försakelse, hvarom häfderna bära vittne. Det torde falla sig svårt för flitens uppköpare att bevisa detsamma om egennytan, denna hufvudfiende till ren sjelfförsakelse, äkta patriotism och sann Christendom.

C. L. Boström.

Litt. F.

Skolböcker, antagne till bruk i Adolf Fredriks skola, sedan Kgl. Skol- Revisionens sista sammanträde:

i Rectors Klass:

- 1:o. Berättelser ur Fäderneslandets Historia. Upsala hos Palmblad et Comp. 1830.
- 2:o. Reuters Läsebok i Franska Språket. Andra Upplagan. Stockholm 1830. Dessutom:
- 3:o. Blind-kartor utgifne af C. E. Kinblad.

i Collegas Klass:

- 1:o. Reuters Tyska Läsebok. Andra Upplagan. Stockholm 1827.
- 2:o. Lärobok i Historien och Geografien (af Cnattingius). Tredje Upplagan. Stockholm 1829.
- 3:o. Finemans Stafnings och Läs-Tabeller.
- 4:o. Vexelundervisnings-Sällskapets förskrifter.
- 5:o. Finemans Räkenbok för Lancaster-skolor.
- 6:o. Vexelundervisnings-Sällskapets åskådnings-Tabeller och Räkne-Tabeller.

Bilagor.
Litt. A.

Uppgift om Adolf Fredriks lägre Apologist-skola från och med Låsåret 1825 till och med Låsåret 1832.

Afdelningens benämning.	Intagne uti Läroverket under alla åren.				Summa af inskrifne i hvarje afdelning.	Afgångne ifrån Läroverket.				Antalet af närvarande sista Vårtermin.	Vicariar. Gymnastik. En Vicarius. Gymnastik saknas.		
	Fördelning efter ålder.		Fördelning efter stånd.			Till annat läroverk.	Utan angrifven de.	Förvisade från Läroverket.					
	Under 10 år	Emellan 10-12 år.	Emellan 12-15 år.	Adels-Prestersöner.	Ständspersoners barn.	Af borgare arbetarklassen							
Kollegas klass.	176.	80.	28.	3.	42.	76.	156.	26.	74.	18.	3.	2.	141.
Rectors Klass.	4.	9.	10.	2.	5.	8.	6.	4.	15.	1.	-	-	23.

Stockholm den 9 Juni 1832.

C. L. Boström.
Rector Scholæ.

Litt. B.

Kassa-Tabell för Adolf Fredriks lägre Apologist-skola ifrån och med den 1 Juli 1824 och till och med den 30 Juni 1831.

	Præmii och Fattig-kassa.			Läroverkets egen kassa.		
	B:ko Rdr	ss.	rst.	Rdr	ss.	rst.
Kassornas behållning vid början af Läse-året 1825	8.	36.	—	10.	33.	4.
Inkomster af inskrifningar under de förflutna åren	53.	34.	6.	212.	42.	—
Intresset under samma tid af ett Capital, hvars årliga ränta, utgörande 18 Rdr Banko, är donerad till premier åt flitiga gossar	126.	—	—	—	—	—
I räkenskaperna bokförda räntemedel, af Kyrkoherden Norén utbetalte å de af gossarne i Sparbanken insatte penningar	42.	43.	11.	—	—	—
Indragning till premii-kassan af de för Gymnasii-Bibliotheket inestående medel	34	2.	9.	—	—	—
Summa Banko	265.	21.	2.	223.	27.	4.
Utgift under samma tid	259.	38.	7.	134.	43.	8.
Kassornas behållning vid början af L:året 1832:	5.	30.	7.	88.	31.	8.

Stockholm den 23 Augusti 1832.

C. L. Boström.

Rector.

Litt. C.

Exemplar af Gossarnes Förhållnings-kort.

Adolf Fredriks Skola

REKTORS KLASS

N. N.

bör hvarje lärodag vid hemkomsten ifrån Skolan, kunna uppvisa denna Billet till bevis att han kunnat sina läxor och uppfört sig beskedligt. Stockholm d.

18

C. L. Boström

Litt. D.

Uppställning af alla förhören i Allmänna Historien, tillika med den uträknade rangen.

Antalet af gifna frågor Namn på gossar i första Läslaget	7.	7.	7.	7.	5.	6.	Summa af stappel.	Rang uti Allm. Hist.
A. (Stappel.)	0.	0.	0.	0.	1.	0.	1.	I.
B.	3.	1.	2.	0.	0.	2.	8.	III.
C.	2.	0.	1.	1.	4.	1.	9.	IV.
D.	3.	1.	1.	2.	1.	1.	9.	V.
E.	2.	0.	4.	2.	2.	2.	12.	VI.
F.	1.	1.	0.	1.	2.	1.	6.	II.
G.	1.	1.	1.	2.	3.	6.	14.	VIII.
H.	4.	2.	3.	2.	4.	6.	21.	IX.
I.	2.	5.	3.	3.	5.	6.	24.	X.
K. ¹⁾	0.	1.	1.	4.	3.	6.	15.	XIII.
L. ¹⁾	1.	1.	3.	2.	2.	6.	15.	XIV.
M.	2.	1.	3.	2.	2.	3.	13.	VII.
N. ²⁾ (Andra Läslaget.)	1.	1.	1.	2.	2.	2.	9.	XI.
O.	1.	3.	2.	1.	2.	10.	19.	XV.
P.	2.	2.	3.	6.	3.	12.	28.	XIX.
Q. ³⁾					2.	3.	15.	XII.
R.	6.	3.	1.	3.	2.	9.	24.	XVI.
S.	3.	3.	3.	4.	4.	10.	27.	XVIII.
T.	4.	3.	5.	5.	2.	7.	26.	XVII.
U.	4.	4.	6.	6.	6.	16.	42.	XXII.
W.	6.	4.	6.	5.	5.	14.	40.	XXI.
X.	3.	3.	5.	6.	5.	13.	35.	XX.
Y.	5.	4.	6.	6.	6.	17.	44.	XXIII.

¹⁾ K och L kunde ej följa med i Läslaget och begärde, sedan boken för April var linierad, att få komma till andra Läslaget, hvilket beviljades.

²⁾ Det andra Läslaget erhöi i sista förhöret 30 frågor af monitören.

³⁾ Q som varit frånvarande 4 gånger af 6 fick sin summa efter proportionen 2 : 6 = 5 : 15.

Litt. E. Månads-Lista.

Gossarnes flit och förhållande under April månad 1832.

Namn.	Cateches.	Biblisk Hist.	Kalligrafi.	Geografi.	Svensk Historia.	Allmän Historia.	Svensk Grammat.	Svensk Ortografi.	Fransk Grammat.	Fransk Explicat.	Tysk Grammat.	Tysk Explicat.	Aritmetik.	Mathematik.	Anmärkningar.			Summa.	Ny Rang för Maj månad.	
															För brist. ordentl.	bristande flit	bristande sedl.			
A.	2.	1.	1.	4.	1.	1.	3.	1.	1.	5.	2.	5.	6.	4.	1.	—	—	24.	14.	I.
B.	3.	2.	14.	5.	2.	3.	4.	13.	5.	4.	4.	2.	2.	2.	1.	—	—	2.	64.	III.
C.	11.	11.	19.	2.	3.	4.	1.	3.	2.	1.	5.	1.	1.	1.	1.	—	3.	—	69.	IV.
D.	6.	12.	12.	1.	8.	5.	2.	2.	3.	7.	1.	6.	4.	3.	1.	—	—	12.	61.	II.
E.	12.	6.	6.	6.	5.	6.	5.	9.	4.	8.	3.	7.	5.	5.	—	4.	—	—	91.	V.
F.	1.	5.	5.	10.	6.	2.	9.	5.	9.	11.	8.	16.	9.	10.	—	—	—	10.	96.	VI.
G.	17.	7.	7.	3.	10.	8.	8.	4.	6.	6.	9.	8.	7.	11.	4.	22.	—	—	137.	VII.
H.	4.	3.	4.	13.	11.	9.	6.	10.	12.	15.	22.	14.	19.	13.	8.	8.	—	—	171.	IX.
I.	15.	10.	8.	14.	12.	11.	10.	11.	13.	16.	10.	15.	12.	8.	—	2.	—	—	167.	VIII.
K.	8.	17.	22.	7.	9.	10.	12.	16.	8.	3.	6.	4.	3.	21.	3.	48.	—	—	197.	XII.
L.	9.	20.	13.	19.	14.	15.	14.	7.	11.	10.	13.	19.	13.	7.	6.	4.	—	—	194.	XI.
M.	13.	18.	15.	11.	15.	13.	15.	12.	14.	12.	16.	10.	8.	6.	1.	18.	—	—	197.	XIII.
N.	18.	13.	3.	17.	17.	19.	19.	6.	7.	2.	7.	3.	18.	15.	1.	36.	—	—	201.	XIV.
O.	22.	8.	9.	8.	13.	14.	11.	15.	16.	14.	11.	9.	11.	12.	4.	40.	—	—	217.	XV.
P.	14.	14.	23.	15.	4.	7.	7.	22.	10.	17.	12.	17.	17.	9.	1.	2.	—	—	191.	X.
Q.	16.	16.	16.	21.	16.	12.	13.	17.	17.	9.	23.	11.	23.	18.	3.	8.	—	—	239.	XVII.
R.	10.	4.	21.	18.	7.	16.	16.	14.	15.	19.	17.	20.	10.	14.	2.	18.	—	—	221.	XVI.
S.	19.	19.	2.	16.	19.	18.	18.	8.	19.	18.	14.	18.	15.	20.	—	50.	—	—	273.	XVIII.
T.	26.	22.	17.	9.	23.	17.	22.	18.	18.	13.	15.	12.	14.	19.	6.	56.	—	—	301.	XX.
U.	23.	21.	10.	20.	18.	22.	20.	20.	21.	22.	20.	21.	20.	22.	—	68.	—	—	348.	XXIII.
W.	5.	23.	20.	22.	20.	21.	17.	21.	22.	23.	19.	23.	16.	23.	7.	64.	—	—	346.	XVII.
X.	7.	15.	11.	12.	21.	20.	23.	23.	23.	20.	21.	13.	22.	17.	1.	48.	—	—	297.	XIX.
Y.	21.	9.	18.	23.	22.	23.	21.	19.	20.	21.	18.	22.	21.	16.	1.	70.	—	—	345.	XXI.

Ladugårdslands församling

Läroverket vid kyrkan

Pensum i Hedv. El. läroverks lägsta klass 1820.

De särskilda elevgruppernas prestationer under höstterminen.

Innanläsning öfvas af alla, isynnerhet Onsdags- och Lördags förmiddagar i Nya Testamentet.

Catechesen läsa de utan till hel och hållen med Språken till och med [lärjungen] N:o 8; lika så till och med N:o 11, Två Hufvudstycken; dito Ett Hufvudstycke till och med N:o 16; Utan språk läsa N:o 17, 18 och 19, fyra Hufvudstycken; 20 och 21 Tre dito; till och med N:o 26 Två dito till och med 37 Ett Dito; De öfrige blott Lutheri Cateches.

Bibliska Historien Hübners på de der bifogade frågor svara utan till [eleverna] N:o 1, 2 och 3 på Tjugu Historier; N:o 4, 5 och 6 på Elfva; N:o 9 på Sex; N:o 18 och 19 på fyra; N:o 8 och 12 på En Dito. De öfrige hafva ej kunnat läsa den i brist af Böcker.

Aritmetik N:o 1 Multiplicerar; N:o 2 Subtraherar, N:ri till och med 13 Addera; Flere af de öfrige utnämna.

Stockholm den 14 Decemb. 1820,

Lars Tingwall.

[Följande 14 rader utgör fortsättning på texten å sid. 280.]

daregatan, hvilken lokal eger tillräckligt utrymme för de barn, som i brist på sådant hittills måst undervisas hemma. Likaledes har Skolstyrelsen vidtagit åtgärder för anskaffande af lokal i Skolhuset för de 57 gossar, som af samma skäl undervisas hemma. Skolåldern för såväl gossar som flickor är af förs: bestämd till 7—14 år.

Stockholm d. 15 Oct. 1847.

N. J. Ekdahl

P. Ad. Fr.

I. DANVIKS OCH SIKLAÖ FÖRSAMLING.

Församlingens Kyrkoherde är Lärare wid Skolan; och undervisningen meddelas i enlighet med det till Consistorium insända Sockenstämmoprotokollet af d. 30. Octob. 1842.

Stockholm d. 3. Sept. 1847.

O; H; W; Eklundh.

K. HofPredik. och Kyrkoh.

Kungsholmens skola.

Konsistoriet begär fåfångt lärarelön. 1813.

StorMäktigste AllerNädigste Konung!

I den underdåniga tillförsigt, att Eder Kongl. Majt med Nädigt välbehag anser DomCapitlets goda afsigt, dristar domCapitlet öfverlemna till Eder Kongl. Majts Nädiga bepröfvande sitt underdåniga förslag till utvidgad undervisning vid en af Hufvudstadens Kyrko-Scholor, samt anledningarne dertill i lika underdånighet framlägga.

För längre tid tillbaka har vid Ulricæ Eleonoræ Församlings Kyrko-Schola, jämte de ännu bibehållne och på Stat lönad Rectors och Cantors Sysslorne, äfven en Collegæ beställning varit inrättad, hvars innehafvare lönades af Församlingen, men uppå Församlingens underdåniga ansökning har Eder Kongl. Majt under den 22 Junii 1792 behagat i Näder bifalla Collegatets indragning, i anseende till Församlingens behof att till Kyrkans förnödenhet använda den åt Collega bestådde och af Församlingen sjelfvilligt åtagne lön, på hvilken grund äfven domCapitlet, oaktadt sin öfvertygelse om behofvet och nyttan af Collegatets bibehållande, då för sin underdåniga del ej kunde afstyrka Nädigt bifall till Församlingens underdåniga ansökning, likväl med bifogad önskan, att Collegatet måtte bibehållas, i förhoppning att några tillgångar till Lärarens aflönande utan tunga för Församlingen, skulle sig yppa. Sedermera har igenom en okänd Vålgörares frikostighet ett Capital af 2500 Rd:r Banco blifvit år 1802 föräradt, hvaraf årliga räntan borde användas till förbättrandet af Lärarnes löner mot förbindelse å deras sida, att äfven under Ferietiderna fortfara med undervisningen, och tillsynen öfver Scholæ Ungdomens upförande. Till en början blef räntan af detta Capital, som igenom KyrkoRådets försorg emot 5 procent utlånades, så fördelad emellan Rector och Cantor, att den förre deraf erhöi två tredjedelar eller 83 Rd:r 16 ss. och den sednare en tredjedel med 41 Rd:r 32 ss:r, hvilke deremot fortsatte undervisningen äfven under de förr vanlige Ferietiderna. Men år 1811 blef den författning vidtagen, att Rector för sin ökade arbetstid skulle åtnjuta ena hälften af årliga räntan, och den andra anslogs såsom arfvode åt Läraren vid den inom Församlingen då inrättade Läroanstalt för fattiga Flickor. Till följe af sednare Författningar har inom denna, äfven som inom öfrige Församlingar, en Flick-Schola blifvit inrättad, hvar est undervisningen bestrides af en Lärarinna och påkostas af dertill från allmänna FattigFonden bestämde medel, hvarigenom den härtill använda hälft af årliga räntan å bemäldte Capital nu åter är för an-

nat ändamål att tillgå, och DomCapitlet, som anser dispositionen deraf böra göras på ett med Gifvarens afsigt och uttryckeliga förordnande förenligt sätt, är altså af den öfvertygelse, att nämnde Capitals ränta bör till förmån för Lärarne vid KyrkScholan oafkortad återgå; Men som der endast finnes, utom Cantor, en enda Lärare, och Församlingen, som till större delen består af mindre bemedlade innevånare, är i behof af utvidgade tillfällen till public undervisning för sina barn, anser DomCapitlet så väl med Gifvarens syftemål som med Församlingens nytta öfverensstämmande, att då ena hälften af räntan upbäres af Rector, den andra måtte anslås såsom arfvode för den, som efter en af DomCapitlet utfärdad Instruction undervisar nybörjare och mindre för sig komne barn, innan de till Rectors Class upflyttas. — Hvad DomCapitlet sålunda i underdånighet vågat föreslå, kan icke anses vara stridande mot Eder Kongl. Majts Nädiga Förordnande om Collegatets indragning, ty dels medförer denna underdånigst anmälda Läroanstalt alsintet betungande å Församlingens sida och dels är här fråga, icke om något Collegats införande, utan blott om en Elementaire undervisning, hvartill någon särskildt Lärare ej behöfver förordnas, utan kan, på sätt k. Scholordningens 6. Cap. 14 § stadgar, till dess bestridande Cantor Scholæ tillförbindas mot åtnjutande af förenämnde halfva årliga ränta 62 Rd:r 24 ss B:co, med understöd hvaraf hans Cantorslön blifver till hans nödortfuga bärgning mera tillräcklig. — Dock och som nu varande Cantor Scholæ hvarken kan utan dess eget begifvande åläggas, ej heller lärer medhinna med bibehållande af sina Sysslor såsom tillika Församlingens klockare och Likbjudare, att ifrågavarande undervisning bestrida, hemställer DomCapitlet underdånigst, att först vid inträffande Cantors ledighet denna undervisningsskyldighet måtte taga sin början, samt följakteligen de sökande då böra vara documenterade både för skicklighet i Sången och i pedagogiquen; men för att berörde räntebelopp ej måtte under tiden sakna ett nyttigt användande och Församlingen snart komma till åtnjutande af denna efter DomCapitlets underdåniga öfvertygelse, behöfliga och nyttiga läroanstalt, torde Eder Kongl. Majt Nädigst updraga DomCapitlet, att till dess Cantors ledighet sig yppar, besörja om undervisningen uti den nu i underdånighet föreslagne Elementaire Class.

Utom sakens vikt och den allmänna nytta DomCapitlet åsyftar, är det äfven för DomCapitlet en tillfredsställelse, att igenom förevarande underdåniga förslag få ådagalägga sin villighet att bereda någon väsendtelig förmån för Ulricæ Eleonoræ Församling, hvilken alltid gjort sig känd för samdräktig och verksam åtgärd till utförande af gagnelige företag samt för en icke vanlig frikostighet till befrämjande af välgörande ändamål Stockholm d. 12 Oct. 1813.

Uppgift om Kongsholms Lägre Apologist-Schola
ifrån och med Låse-Året 1825 till och med Låse-Året 1832.

		Uppgift om Lärjungar.										Uppgift om Lärare.								
		Intagne uti Läro Verket under alla sammanlagda åren.																		
	Fördelning efter ålder.	Fördelning efter Stånd.			Fördelning efter Bergning.			Summa af Inskrifning i hvarje Afdelning.	Afgågne fr. Läro-Verket under samma tid.				Antalet af Närvarande under sista Vårtermin.							
		Under 10 år.	Imellan 10—12 år.	Imellan 12—15 år.	Imellan 15—20 år.	Presbarn.	Ståndspers. barn.		At Borgare Classen.	At Arbets Classen.	Förmögne.	Behällne.		Behörvande.	Fattige.	Till annat Läro-Verk.	Till Näringarne.	Utan angifven orsak.	Döde.	Summan af Afgågne utur hvarje afdelning.
1:sta Afdelningen eller Sjöstedtska Classen.		138.	30.	13.	1.	4.	18.	25.	135.	5.	19.	48.	110.	182.	6	12.	26.	3.	47.	60.
Rectors Class.		—	3.	—	—	—	—	—	3.	—	2.	—	1.	3.	10.	20.	30.	1.	61.	17.
Summa		138.	33.	13.	1.	4.	18.	25.	138.	5.	21.	48.	111.	185.	16	32.	56.	4.	108.	77.
			S:a 135.						S:a 185.				S:a 185.		S:a 108.				S:a 108.	S:a 77.

Af de i Kongl. Scholæ Ordningens 4 Sect. 4 Cap. 12 §:s 2 Mom. omnämnda Cassor finnes vid denna Schola blott en enda innehållande de mindre betydliga bidrag, som wid några bemedlade gossars inskrifning och wid graföppningar för förmögnare personers lik inom denna Församling årligen densamma tillfalla. Dessa bidrag åtgå ock årligen till behöriga Materialiers inköp och förbättring för Underwisningens wederbörliga fortgång och uprätthållelse. De utgjorde, nedanskrefne dag, en Summa af 28 Rdr 11 sk. B:co, hwilke, enligt hvad nyss blifvit omförmäldt, således äro de enda medel, som böra af mig förvaltas och vårdas: de wida betydligare, för Scholans bestånd, erforderliga och efter dess behof försträckte medel, ligga härstädes såsom denna fortsatta berättelse snart skall gifwa wid handen, utom Kretsen af mina åtgärder och min redowisning.

Att förstnämnda högst inskränkta tillgång, hwilken hvarken genom bidrag af fattiga, ja! mestadelen utfattiga, Scholggossar, eller från andra bestämda inkomstkällor kan vinna någon anseelig förökning; är till alla sig här företeende behofvers afhjelpande alldeles otillräckelig, tyckes således för en hvar framstå i klart ljus. Detta oaktadt, har dock denna Schola från dess första stiftelse till närvarande tid genom Församlingens benägna frikostighet och prisvärda omtanka, samt genom de årliga betydliga bidrag både till Kyrka och Fattighus, till hwilkas erläggande Den sig förbundet och städse fullgjort; från bägge hållen i behörig proportion varit i åtnjutande af allt, som oumgängeligen tarfwas för dess oekonomiska bestånd och undervisningens oafbrutna fortgående. I sammanhang hvarmed jag ock anser mig icke böra lemna oanmäld den Summa af 33 Rdr 16 sk. B:co, hwilken sistledne Höttermin genom Kyrko Rådets benägna försorg anskaffades till inköp af nödige Böcker och Chartor för Scholans behof, hvilket inköp ock korrt der efter verkställdes, och vederbörlig redowisning derföre nyss bemäldte KyrkoRåd här till handa hålles: äfven som att denna Scholas fattiga gossar — de nemligen, som för flit och välförhållande gjort sig kända — flere gånger tillförene fått röna af den enskildta wälgörenheten många hugnande prof.

Widare och med anledning af ofvannämnda §:s 3 Moment anser jag mig böra å nyo omnämna den afwikelse från Kongl. Scholæ Ordningen, rörande den deri föreskrifna ålder, wid hwilken gossar böra i Scholan intagas, och hwilken jag ock till den År 1824 här församlade Revisionen öfwer alla Rikets Elementar-

Undervisnings-Verk hade äran med de dertill, såsom mig synes, wigtiga och af Kongl. Directionen, medelst de, vid hvarje Termins slut, inlemnade Examens-Katalogerne, inhemtade bevekelsegrunderna afgifwa berättelse. Denna afvikelse, som hos behörig Auctoritet genast anmäldes, göra i synnerhet Sjöstedtska Classens inrättande härstädes, brist på någon annan förberedande undervisnings-anstallt inom denna Församling, samt sluteligen en stor fattigdom, okunnighet och, hvad ännu mer är att beklaga, liknöjdhet och försummelse hos många af Föräldrarne till de barn, som här nu njuta underwisning i bägge Classerne, till en oundwikelig nödwändighet — Oundviklig i afseende på det först åberopade skälet; ty den hos oss i denna Församling i tacksamt och oförgätligt minne lefvande ädle Stiftaren har upgifwit såsom oeftergifligt wilkor för sin hedrande Stiftelses verkliggörande, att alla fattiga gossebarn, utan afseende på ålder och kunskaper skola, så långt rummet medgifver, i denna Class intagas, så snart de kunna emottaga någon underwisning i de första elementerna af den wanliga folkundervisningen — Oundwikelig ock i afseende på de öfrige ofvan anförde skälen; ty — jag upprepar det ännu en gång — Månge, ja! må hända de fleste, här warande Skolebarnens Föräldrar äga hvarken tid, förmåga eller nog omtanka att till den i Kongl. Scholæ Ordningen föreskrifne åldrens ankomst gå med Underwisning och behöflig waksamhet öfver seder och upförande sina barn till handa, hvilka således i motsatt händelse, skulle, till större delen sig sjelfwa öfwerlemnade, otwifvelaktigt medelst ännu flere sorgliga företeelser, än dem en bedröflig erfarenhet redan besannat, framstå såsom nya, ehuru opåkallade, Vittnen för Sanningen af detta warningsrop från Forntiden: *Fåfång gå lærer mycket ondt.*

I denna Scholas första Afdelning, som här vanligen, till Stiftarens åminnelse, benämnes: den Sjöstedtska Classen, och som utgör vår enda Förberedelse-Anstallt, meddelas underwisning, så väl åt alldeles oinöfvade Nybegynnare som åt mera för sig komne barn, medelst ändamålsenligt användande af den så kallade Wexelundervisnings-Methoden. Genom den, hvars resultater glädjerikt motsvara kloka och billiga fordringar; inhemtar äfven härstädes ett icke obetydligt antal af med olika fattnings gåfwa utrustade barn, dock nästan liktidigt, snart nog, så vida de icke under längre mellantider försumma Scholan, förmågan att noggrannt läsa i Bok med Svenska och latinska Characterer, utan till större och mindre pensa af Catechesen, och inöfwas i Styl- och rättskrifning, samt

hufvudräkning och på Tafla. Härtill erforderliga Tabeller och öfriga Materialier hafwa genom Församlingens redan omförmälda omhugsan alltid warit att tillgå, hvilka i förening med det lilla bokförråd, barnen wid inskrifningen sjelfve merendels, de sednare åren, medfört, bibehållit underwisningen vid sin behöriga oafbrutna fortgång.

Af det redan anförda inses ock utan svårighet, att Rectors-Classen härstädes icke kan, sådant förhållandet hittills varit och ännu förefinnes, utwidgas till den mångfald af Läroämnen och till den fullständighet i alla dessas inhemtande, som Scholæ Lagen föreskrifver. En af det ansenliga tilloppet i Sjöstedtska Classen påkallad nödwändighet att så skyndsamt möjligen ske kan upflytta i förstnämnda Afdelning så många gossar, som kunna draga någon fördel af den här, i mohn af deras fattningsförmåga, utwidgade, och mera rakt på förståndets upodling inverkan underwisningen, ehuru de ännu icke hunnit inhemta alla i Scholæ Ordningen anbefallda förberedande kunskaperne: äfven som de fleste Föräldrars, wisseligen ofta af torftighet sig härledande brådska, att få sina barn utomhus i lära, tjenst eller på annat lofligt sätt försörjde och klädde, så snart deras ålder medgifver någon slags användbarhet i slikt fall; bekräfta, såsom jag hoppas, till fullo riktigheten af ofvan anförda Slutsats. Imedlertid, då genom en, af tvingande omständigheter här förkortad, men efter de fattiga barnens behof, så mycket hos mig stått, bäst afpassad Läro-Curs ett understundom större, understundom mindre antal af dessa, ehuru det icke stiger till den mängd, som wanligen finnes i den Sjöstedtska, dock biwista, någon gång längre tid, underwisningen i Rectors Class, hafwa mitt bemödande och mina åtgärder, såsom Scholæ-lärare städse derpå gått ut, att, efter bästa förstånd, till lif och sjelfwerksamhets-förmåga hos dem upbringa och på thy sätt utwidga och föröka det Kunskaps-förråd, de i första Afdelningen måst, enligt sakens natur, till större delen, blott mekaniskt inhemta. En hos dem fortgående själsodling, den moraliska kraftyttringens moder och ledsagarinna, hwilken utan twifvel bör vara all underwisnings högsta och förnämsta syftemål; har och derföre mitt framställnings- och föredragnings-sätt af de flesta lärostycken, Scholæ Ordningen föreskrifver, afsett. De lärostycken, i hvilkas bibringande föga eller intet kunnat uträttas; äro de Fransyska och Tyska Språken: dock skulle icke heller härstädes allt tillfälle dertill tryta om någre gossar genom ett längre qvarblifwande i

Scholan och behöriga läroböckers anskaffande wisade sig för denna sak hågade och benägne — Sådant har dock icke ännu för sports — Och skulle man härutinnan gå här med tvångsmedel till väga, befarar jag, att Rectors-Classen snart skulle komma att stå öde: på de högst fåtalige af förmögnare mäns barn, som wisseligen begagna härstädes den första underwisningen, vore dock i slikt fall icke mycket att räkna. De näringsyrken, till hvilkas inhemtande de medellöse Föräldrarne i allmänhet, så tidigt sig göra låter, öfverlemna här sina barn, förutsätta icke ovillkorligen, och allra minst i deras tanke nödvändigheten af en sådan Språk-Kunskap, den de fast mer skulle anse såsom tidsödande och till följe deraf högst hinderlig för deras ifrigaste önsknings upfyllande i detta fall, nemligen dem att möjligen snarast befrias från omsorgen om sina barns nödtorftiga uppehälle och outhärliga klädsel — Ja! det är fruktansvärdt, att mer än en gosse då skulle af obetänksamme Föräldrar — att icke nyttja ett hårdare uttryck — heldre, snarast sagdt, tillhållas, att stryka kring gatorna och betla, än att besöka Scholan; hvaruppå exempel härstädes i alla fall en och annan gång ty värr! förefunnits.

En noggrann och allwarlig disciplin i Scholan och bland dess lärjungar har af oss, deras lärare, alltid varit ansedd såsom en ej mindre vigtig angelägenhet än sjelfva den sunda och ändamålsenliga underwisningen, hvilka bägge, i nära och oafbruten förening, föra såsom säkra ledtrådar både Fostraren och dem, som skola upfostras, fram till det sanna, gemensamma målet. Deremot, hwar-est dessa splittras, eller den ena beröfwad den andras biträde; torde redan inhemtad erfarenhet nogsamt hafwa bestyrkt, huru der detta vigtiga mål alltid förfelats.

Stockholm och Kongsholms Lägre Apologist Schola d. 13 Aug. 1832.

Lars Widholm
Rector.

Till, i och från Maria läroverks nederstadier.
Om kunskaper och avgång, luciafirande och eldsvådor.
Axplock ur skolans första matrikel 1709—1793.

För pensa i lägsta avdelningen c:a 1709 redogöres i den »Method», som inleder nämnda urkundsvolym och som återges i Acta till Stockholms större latinläroverks historia (ASU 58) s. 324—326.

A. 1710 d: 6 Maii introd: Johannes Pauli Camets. Fadren hafwer varit Kongl. Drabant, modren ähr en fattig Encka. denne Johannes Camets haf[w]:r M:r Kiellman Collega här wid Scholan straxt bracht til sig uthur Scholan at gå hemma hoos sig och rächna.

[A:o 1713] d: 7 Sept introd: Wilhelmus Wilhelmi Hulström, Fadren Haf[w]:r varit Siötulskrif[w]are i Arboga, och Modren sitter här en fattig Enckia. Denna Pilt som han af begynnelsen hade til Scholan en widrighet så freqventerade han ej länge.

d: 26 Octob. introd: Johannes Simonis Lidman. Fadren haf[w]:r varit Actuarius J Åbo Hoffrätt, men nu underhålles af H:r HandelsMannen Barthold Wittfoth. logerar hoos H:r Feiff: A:o 1714 Emellan Påsk och Pingst är denna gässe tagen ifrån Scholan af H:r Wittfoth och brukas hemma till des små dräng ut vocant nonnulli.

A:o 1729.

D. 14 aprilis Petrus Norman. Fadren är hökare Erick Norman på lilla Bastu gatan. Är på 6:te året begynner Abc boken.

dito Andreas Wikman. Fadren är Hökaren Lars Wikman på Wolmar yxkuls gatan. Är på 8:de året Läs i Catechesen.

D. 14. April Ingemar Åkerman Fadren Gvardies Karl bor i skinnarwiken, är på 8:de år läs i Catechesen innantill.

D. 16 aprilis Ericus Erics Dahl. Fadren war Siöman, är nu död, och Modren är bort rymd, barnet underhålles af husfattigas Cassa. Är på 8:de året, läs i Catechesen.

D. 18 Aprilis. Petter Berg. Fadren är Skoflickare bor på s. Paulsgatan. Är siu år och läser i Catechesen och Psalmboken.

D. 21. Aprilis Ericus & Isacus Zelander. Den äldre kom 1730 till Skräddareämbetet den andre hem. Fadren är Mäst: i Skrädd: ämbetet, bor på Högbärgsgatan. Den äldre är 12 år och läser swänska samt skrifwer, den yngre är 7. år och läser i Catech:

D. 21. april. Carolus Fridericus Zetterling. Fadren är Skräddare. Är på 13:de året.

D: 22 ej(us)d. Johannes Behm. Fadren är kiöpman i Linköping. Son är hos H:r Dothen. År 14. åhr, läser i Catechesen och will här effter skrifwa och räckna. Reste straxt ther effter hem till sina föräldrar.

[*Examen och Luciafest 1745.*]

1745. den 11 Decembr. hölts examen af Församlings Kyrcko-Herde, Högärewördige och Hög lärde H:r Magister Michaël Hermonius.

d. 13 ejusdem illuminerades efter wanligheten. Wid hwilcket tillfälle Twänne orationer blefwo håldne i närwaro af Församlings Kyrko-Råd, och flere af högre och lägre Stånd; den ena Oration på Latin framfördes af Christopher Christman, den andra på Swänska af Gustav Siöberg. Materien till bägge war: de Publique Scholars Nyttä och fördel.

Häruppå och sedan under Musique några Psalmer af wår Svenska Psalm-Bok, blifwit sjungne, gafs det wanliga Jule-Lof.

Antalet af Disciplarne war då 87. ./.

[*Eldsvådor 1751. Fortsatt elevförteckning.*]

J anseende til de häftiga som förskräckeliga wädeldar, hwilke nästförwekne månad diebus VIII. X. et XI. Junii, både på Norr och SödraMalmarne; jemte LadugårdsLandet, grasserade och gjorde en otrolig skada på många Hundrade Hus och Egendomar; då och större delen af wår så kallade Skinnare-Wik ifrån Siön L. fierden, öfwer Tawaste och Beswärs Gatorna, ända intil Hornsgatan inom et Fierdedels dygn iemmerliga lades i aska; derest de fleste af wåra Piltar hade sina Hemwister. Fördenskul uti en sådan högst beklagelig och bedröfwelig Confusion och förstöring, förorsakades Högtrespective Herrar Inspectores Scholarum, låta komma an på tiden med Examen som uti Wälborne Herr Justitiæ Borgmästarens Aulævills närwaro, wäl gick för sig d. IX hujus mensis Julii. Hwar på, efter några dagars stillestånd, wi grepo igän til wårt wahnliga, ehuru beswärliga Informations arbete och wäreck, med nöje.

Johan Nymark

Den 10 Decembris förehade Högwördige Herr Doctoren och Kyrckoherden Examen med wåra Piltar, hwilke, en och hwar, efter förmågan, gjorde hugnesam reda för deras framsteg. Dock blef afgjordt: at de alt intil Thomas Mässon, skulle hafwa frihet at in-

finna sig i Scholan, några Timar dagel. med läsande och siungande som och efterkoms denna gång.

Af S:t Mariæ M. ScholæHus S:t Thomæ dag. 1752.

Johan Nymark Rect:

[1754] Oct: 29. Adam Grönberg. Stafwar någorl. och fölg-[achtel.] uti Christendomskundskaper något. På 8:de Åhret. Fadren Eric Timmergesäll. död. Äfwen och moderlös. Underhålles af Sammets Wäfwaren Löf: Gick hädan med ringa kunskap til Peruque Makare Läran A:o 1757.

[1755 Aug.] 25. Carolus Staf. Dalecarlus. [Fader:] Timmerkarl Carl. På 13:de Året gångit uti Hem Schola uti St: Johannis Börjat Latin, samt räkna och skrifwa. Förstår temmel: sin Christendom. For hädan på sitt XV:de År utan at man wet hwart hädan. A:o 1757.

7 [Oct:] Christian Lorents Cleve [Fader] Lorentz Siöman död. Styffader Peter Weckman. Afskedad Artollerist Siuk och däriemte utfattig. 12 Åhr är nästan blind. Ser ganska litet på det ena ögat medan det är öfr dragit med en Pärlla; men als intet på det andra. Dimmitterad försedd med et wälförtjent Testimonio d. 14. Apr. A:o 1761. Til Skoflickare handtwärk. Oct. d. 9.

29. [Oct:] Jacobus Örn: [Fader:]Timmerman wid Kongl: Hwarf-wet Simon Örn. Foster Modren Anna Catharina Thure. 13 År: Förstår Christendoms Hufwud Styckerna wäl. Skrifwer efter Förskrift. Emot sin goda foster Moders en gammal wä[l]ment Gumma[s] förmodan, practicerade sig ifrå[n] Scholan 1756.

1759 Febr:... d. 14. Carolus Petrus Rockman. [Fader] Hökare Peter uti fattigt tilstånd med många torftige Barn. [Framsteg] Fyllt sina Tretton År warit ei uti Schola på tredie Året. Glömt så hwad han kunnat at föga är öfrigit i Christendoms kundskapen Aliquid. [Afsked] Til Sjös, där han synes kunna komma fort så för sin skicklighet här til, som ock för sitt wackra upförande 1763

Anno 1760 Febr:... 8 Johannes Bäckman [Föräldrar] Rot-Båtsman Anders, död i Pomern Enkan uti elände. [Deras immatriculerade sons År och framsteg] Fattige Pöike 14 År gammal, stor til wäxt och tiocklek. Nödsakas nu recolera Abcd etc Stod icke längre ut, än til detta Åhrs slut Lat

1760. Febr: 15. Magnus Linderot [Föräldrar] Peter afskedad Artollerist [Deras immatriculerade Sons År och framsteg] Börjar det tolfte Året, kan mera skrifwa än läsa. Swag i sin Christendoms kundskap. Befan sig nästan för god och gammal at lära det, som barn å 4.5.6 åhr kunna hwar wid han och förblef

Inom allmänna läroverk organiseras under ferierna undervisning samt under lästerminerna hela gossklasser och t. o. m. flickavdelningar — allt med blotta små- eller folkskolekurser och allt i syfte att minska tiggeriet och höja moralen. Så skedde under den statliga fattigvårdsledningens tid 1807—1812 med stöd av »huvudstadens första folkskolestadga», 1807.

Formulär till målsmansförbindelse i avseende på riktig hemuppföstran och de växandes ordentliga skolgång.

Enligt påbud av den fattigvårds-Direktion som var verksam 1807—1812.

N:o 1.

Jag som för Barn
i den Kongl. Directionens
Schole-Jnrättningar erhåller undervisning, förbinder mig härmedelst:

1:o At i Gudsfruktan och med et Christeligt sinne upfostra mina Barn, alltid upmuntra dem til det goda, och i mit husliga lefverne aldrig gifwa dem andra än goda efterdömen.

2:o At under den tid undervisningen, enligt Kongl. Maj:ts nådiga Fattigvårds-Stadga, bör fortfara, alla Söknedagar ordentligen sända Barn i Scholan så tidigt at de kunna vara på stället om Sommaren kl. $\frac{3}{4}$ til 7 och om Wintren kl. $\frac{3}{4}$ til 8 på förmiddagarne, samt både winter och sommar kl. 2 om eftermiddagarne, aldrig i oträngda mål låta försumma någon timma än mindre någon dag, och om sjukdom skulle tilstöta, derom hos Läraren genast göra anmälan.

3:o At alltid hålla mina Barn til ordning och renlighet, rena och så snygga omständigheterna medgifwa sända dem til Scholan, samt tilse at de äfwen hemma, så widt möjligt är, lära eller arbeta det, som dem där blifwit föreskrifwit.

4:o At så snart Läraren påkallar mig för at rådgöra om Barns upförande eller annat angående hos honom ofelbart och ofördröjeligen mig infinna; samt

5:o At, i den händelse jag skulle finna mig föranlåten at begära någon ledighet för barn, sådant hos Läraren anmäla med skjälentil, samt dess bifall eller afslag afwakta, och mig til efterrättelse ställa.

Detta alt hwartil jag mig förbundet, skall jag mig dageligen påminna, och om jag skulle brista i någon af dessa mina pligters upfyllande, underkastar jag mig den påfölgd Kongl. Directionen skjäligen profwar.

Examina med läroverkspojkar och fattigflickor i var sin klass i deras gemensamma skola vid HedvE. l. kyrka 1808—1810.

[1808 24/8] den 24 Efter föregången kallelse instälde sig i Kongl. Direction för Fattigwården så wäl Rector, som Föräldrar för de Flicke-barn, som nu skulle Remitteras till Scholan, hwilka af Pastor Primarius Högwördige Herr Doctor Murray Examineras och öfwerlämnades under de ömaste föreställningar så till Lärare som Föräldrar att så wårda dessa Barnen, att de för Gud och menniskor derföre kunna ansvara. Barnens antal utgjorde 30; och komma de att njuta Magist. Schilléns handledning. Någre gossebarn kunde ej till Rector Remitteras, i anseende till det stora antal han får genom bägge Classernes sammansmältning till en.

[1808] Dec. den 16. Hollt Högw. Herr Inspector Proximus Examen med Schol-Ungdomen, hwarunder Pastor Primarius Högwördige Herr Doctor Murray upkom och behagade öfwerwara den till slut. Sedan Herr Assessor Isberg äfwen ankommit, begäfw samtelige Herrarne sig up i FlickScholan för att äfwen der Examinera. Efter slutad Examen samlades de åter i Scholan, Flickorna nedkallades och efter slutad sång och bön förestälte Herr Doctor Murray på ett ömt och rörande sätt den stora nytta och fördel barn hämta af en flitig Schol-gång, och önskade, att Flickorna mindre hädanefter, än hittills skedt, måtte försumma Scholan. Derpå tackades Lärarne för sin använda möda och flit, låf gafs och Flickorna tillsades att Måndagen efter Trettondagen åter infinna sig i Scholan. Gossarne ater kunde dels af Rector, dels af pålysningen i Kyrkan blifwa underrättade, när Scholan börjas

[1809] Jun. den 21. Hölt Högwördige Herr Inspector Proximus Examen med Ungdomen i bägge Classerne, utan att någon från Fattigwården war närwarande, och gaf lof med wanlig förmaning till dygd sedighet och flit.

[1810] Dec den 14 Hölt Högwördige Herr Inspector Proximus Examen med Schol-Ungdomen så i Goss- som FlickClassen, och gaf lof med förmaning att icke förglömma hwad under Termin kunnat läras, utan borde en hwar använda sin tid med att läsa och skrifwa på samma sätt, som under Schol-tiden öfligt är. För öfrigt förmanades till ett sedigt och dygdigt upförande, Lydnad emot Föräldrar och höflighet emot alla menniskor. [Nästan ordagrant lika: 13/12 1811 och 18/12 1812.]

Motvilligt åtagen ferieläsningsskyldighet. 1808 o. f.

[Consistorii Protocoller 1808 7/6. § 8.] Androg Högwördige Herr Doctorn och Præses, det han jemte Kongl HofPredikanten Herr Kyrkoherden Drysen blifwit af Kongl FattigwårdsDirectionen anmodade att hos Consistorium anmäla högbemäldte Directions önskan och begäran, det Consistorium måtte på tjenligt sätt för- må de Scholæ-Lärare, hwilka befattningen med sådane Barns undervisning tillkommer, som till KyrkoScholornas lägre Classer af Directionen remitteras, att godwilligt åtaga sig barnens undervisning äfwen under Ferierne, på samma sätt som wid Trivial Scholan och StorkyrkoFörsamlingens Fattig-Schola redan widtaget är, hwaremot Directionen på allt sätt vill bidraga till sådane Lärares uppmuntran och befordran, samt till en början för denna deras åtagna ökade möda lemna hwar och en ett årligt arfwode af 30 RD B:co.

Consistorium, som lika med Directionen insåg skadligheten af de långa ferierne, ville ock för sin del gå Directionens önskan till mötes, och anmodade Herr Doctorn och Præses samt Kyrkoherden och Kongl HofPredikanten Drysen, att å Consistorii wägnar med vederbörande Scholæ-Lärare i detta ämne samtala. Och beslöts att genom Curs till nästa måndag d. 13 dennes kl. 12 på dagen till Consistorium uppkalla Lärarne i de 2 nedre Classerne af Claræ, Jacobi, Johannis, Mariæ, Catharinæ, Hedwig Eleonoræ och Adolph Fredrics Scholor, wid hwilket tillfälle välbemäldte Herrar lofwade att vara närwarande, att Scholæ Lärarnes yttranden inhämta.

[1808] Den 13 Junii hölls Consistorium Extraordinarium. Närwarande woro: Præses Consistorii, Pastor Primarius och Capellanen wid Kongl Majt:s Orden, Högwördige Herr Doctor Gustaf Murray, samt Kyrkoherden i Adolph Fredrics Församling, Kongl HofPredikanten Högärewördige Herr Pehr Samuel Drysen.

Efter skedd kallelse förekommo nu följande Herrar Scholæ-Lärare: Ifrån Claræ Schola: Collega Lars Wåhlén och vice Collega Carl Trysen; ifrån Jacobi Schola: Apologisten Johan Wiksell och Collega Johan Bollsten; ifrån Johannis Schola: Rectorn och Pastor designatus Magister Carl Julius Printz; ifrån Mariæ Magdalænæ kyrka: Apologisten Johan Logren och Collega Magister Johan Bernhard Graak; ifrån Catharinæ Schola: Apologisten och Cantorn

Eric Gråberg och vice Collega Carl Fredric Pihlman; ifrån Hedwig Eleonoræ Schola: Rectorn Magister Henric Ekström och Collega Gustaf Schillén, samt ifrån Adolph Fredrics Schola: Rectorn Johan Gustaf Bure och Collega och Cantor Johan Eric Sjöberg.

Högwördige Herr Doctorn och Præses androg, att sedan Kongl Directionen öfwer allmänna Fattigwården här i Staden hos Consistorium anmält sin önskan, det undervisningen med de barn, som ifrån Högbemäldte Direction komma att till Kyrko-Scholarne remitteras, måtte med förkorrtning af de i Scholarne vanliga Ferier fortsättas emot ett årligt arfwode af 30 RD Bco till hwarje Lärare för deras såmedelst ökade arbetstid och möda, hade Consistorium anmodat Herr Doctorn och Præses samt Herr Kongl HofPredikanten och Kyrkoherden Drysen, att med vederbörande Herrar Scholæ-Lärare i detta ämne samtala och deras yttranden inhämta, hwilket ock nu vore afsigten med deras sammankallande.

Herr Doctorn och Præses föreslog i sådant afseende, att i de Classer, som egenteligen woro för de fattigares barn, läsningen hädanefter skulle börjas från och med första Söknedagen efter 13:de dag Jul och till Terminens slut sålunda fortsättas, att utom Helgedagarne Ferier endast wid Påsk och Pingst skulle wara från Onsdagsmiddagen före berörde högtider till Thursdagsmorgon i sjelfva Högtidsweckan. Wid Terminens slut, näst före Midsommarn, sedan wanlig offentlig Examen blifwit hållen, varar ledigheten endast 8 dagar efter Midsommarn, då läsningen åter tager sin början och fortfar till Jul, dock att under den varmaste tiden, efter anmälan hos Uppfostrings Departementet, ledighet på wissa eftermiddagar, 2 dagar i veckan, synnerliga tillfällen undantagna, lemnas. Wid de 2:ne årliga flyttningar i början af April och October månader skulle äfwenledes ledighet till skeende flyttning kunna af Departementet bewiljas, enär hos dess Ledamöter sådant af Rector anmäles.

Herr Doctorn och Præses trodde, att för så upplyste och förfarne män som Stockholms Scholæ-Lärare wore öfwerflödigt att vidlyftigt wisa skadligheten af de i Scholarna nu brukelige långa Ferier. Han gjorde sig försäkrad, att de jemwäl utan afseende på det utsatte bewis af FattigwårdsDirectionens aktning och erkänsla för dem, som arbeta på det uppväxande Slägtets upplysning och förädling, af egen böjelse och medborgerligt nit icke skulle undandraga sig att gå Directionens begäran till mötes, och i likställighet med hwad icke allenast wid Stockholms Trivial Schola utan

ock wid de innom Storkyrko Församlingen warande Scholor redan skjedd, inskränka ferierne på sätt som Herr Doctorn och Præses nu föreslagit.

En och annan och ibland dem Herr Rectorn och Kyrkoherden Printz, Herr Rector Ekström och Herrar Collegæ Logren och Gråberg yttrade den swårighet, som stundom skulle möta, då de förskeende flyttningar eller till hälsans förbättrande genom resor och brunnsdrickning eller andra privata angelägenheter, en större ledighet kunde behöfwa.

Herr Doctorn och Præses samt Herr Kyrkoherden och Kongl HofPredikanten Drysén swarade härå, att sådant behof af ledighet jemwäl tillföre under sjelfwa de wanliga Terminerne ofta förewarit, och att Consistorium hädaneftersom hittils, när så trängande orsaker förekomma, kan, efter vederbörligen gjord anmälan derom, tjenstledighet på längre eller kortare tid bevilja och Vicarius i ordinarie Lärarens ställe förordna.

Häruppå och med sådan förhoppning förenade sig nu nyssnämnde ScholæLärare med alla de öfrige, utom Collega Schillén och Vicarierande Collega Trysén, att fullgöra Kongl Fattigwårds-Directionens begäran, och att på sätt nu föreslagit blifwit, inskränka Ferierne uti de ifrågawarande Classer. Vice Collega Trysén trodde sig ej såsom blott vicarius kunna ikläda sig någon rättighet att tala i ordinarii ställe, och på erindran att han egde det göra endast för sin egen del, förklarade han sig äfwenledes ej kunna åtaga sig ett beswär öfwer hwad ScholæLärare enligt Lag åligger; Så mycket mindre, som hans löningswilkor af den, till hwars Vicarius han är antagen, äro så knappa, att de till hans uppehälle i Staden emellan Terminerne på långt när ej kunde blifwa tillräcklige. Och ehuru Herrar Consistorii Deputerade erindrade, det han genom tillökningen af 30 RD B:co skulle erhålla en skälig förbättring i sina villkor, och att han för den kortare tid som han enligt Fattigwårds-Directionens önskan skulle läsa öfwer den i Scholæ-Ordningen föreskrifne tiden, får i proportion ett wida högre arfwode, än hwad han såsom Vicarius njuter, förblef han dock wid sitt yttrande; och skulle sådant till Ordinarium Consistorium inberättas.

Collega Schillén yttrade sina betänkligheter emot det framställda förslaget och begärde tid till närmare öfwerwägande deraf.

Då Consistorii Herrar Deputerade ej trodde en längre betänknings-tid behöfwas, anförde Schillén det hinder, som härrörde af

en med rummen i Ladugårdslands Schola förestående förändring, som äfwenledes af Herr Rector Ekström besannades; men fastän Consistorii Herrar Deputerade funno denna anmärkning endast röra läsningen nu öfwer Sommarn, och tillika erindrade, att den omnämnde flyttningen med Scholan från Stenhuset wid Gatan till trädhuset inpå gården ej kunde af KyrkoRådet företagas utan Consistorii och Inspectorum Scholarum vettskap och minne, kunde dock Schillén ej nu afgifwa sitt yttrande, innan han fått rådrom till vidare öfwerläggning af allt; och begärde att hans reservationer måtte till Protocollet upptagas.

Högwördige Herr Doctorn och Præses förklarade sin fägnad, att se åtminstone de fleste beredwillige att medverka till befrämjande af en så god och så länge önskad sak; och gjorde sig det hopp, att jemwäl de, som nu yttrat några oförmodade betänkligheter, wid närmare eftersinnande, skulle finna dem ej wara af den wigt, att de kunde verka något uppskof.

Han erindrade derföre gemensamt med Herr Kyrkoherden Drysén, att

1:o efter allt sannolikt hopp Fattigwården nu i nästkommande Julii månad kommer till full verksamhet, och då blifwer i stånd att till Scholarne remittera de barn, som der skola underwisas.

2:o att på sätt, som redan i den Kongl Fattigwårds Stadgan befallt är, i hwarje Schola den nedersta Classen hålles öppen för flickor och den dernäst för gossar, Johannis och Adolph Fredrics Scholar undantagne, af hwilka i den sednare begge Classerne förblifwa endast för gossar, då deremot de flickor, som dit skulle remitteras, hänvisas till den nära belägna Barnhus Scholan, och de flickor, som anmälas i Johannis Schola, bestående endast af en Class och ett läsrum, hwilket för gossar förbehålles, fördelas dels på Jacobi och dels på Barnhusets Scholor.

3:o Ingen af de i frågawarande fattigare Barn får i Scholorne emottagas utan remiss af Uppfostrings-Departementet.

4:o Hwad angår ytterligare arrangementet om läsning i allmänhet och alternerandet uti Läse och framdeles blifwande Industri Scholor, skulle sådant af Departementet närmare bestämmas, när dessa Industri Scholor blifwa i ståndsatte. Emedlertid skulle Läsningen så för gossar som för flickor i dessa Classer oafbrutit fortfara på sätt ofwänföre bestämdt är.

Ytterligare hemställte Herr Rector Bure först, om till följe af denna nu gjorda förändring med KyrkoScholorne, inga andra

Barn der skulle emottagas, än de som af fattigwården dit remitteras, och för det andra, om dessa barn äfwenledes borde i sången underwisas. — Consistorii Herrar Deputerade swarade, att Församlingens rättighet för ingen del kunde inskränkas eller fråntagas, att på sätt, som hitintills skett till Scholan försända sina barn utan remiss af Fattigwården, och att när af Fattigwårdens remitterade barn de funnos, som för sång woro fallne, de äfwenledes borde af Cantor efter vanligheten underwisas.

Sluteligen uppgafs nu af ScholæLärarne det antal af barn, som innom hwarje Class för det närvarande njuta underwisning, och bestämdes i anledning deraf det antal af barn, som efter rummens storlek kunde af Fattigwården dit förwisas.

I Claræ Schola kunna 25 å 30 flickor inrymmas; men i Classen för gossar kunna endast 10 utom de förutwarande 19 gossar dit remitteras.

I Jacobi Schola finnes rum för 30 flickor och för 36 gossar.

I Johannis kunna icke mera än 25 å 26. gossar finna utrymme — För det närwarande äro 25.

I Mariæ Schola tillåter rummet 25. flickor; 35. gossar finna der rum i öfre Classen, som nu utgör deras antal.

I Catharinæ Schola emottagas 30. flickor; i den 2:dra Classen rymmas 30; nu finnes 26; men om Rectors Class upplåtes för Gossar, kunna 24 dit nu remitteras.

I Ladugårdslands Scholan finnes rum för 25 flickor och 30. gossar; antalet för det närwarande uppgår i begge Classerne till 50.

I Adolph Fredrics Schola kunna 60. gossar i begge Classerne inrymmas; närwarande antalet utgör 40. och kunna således 20 dit förwisas.

[1808] Den 14. Iunii Consistorium. Närvarande: Högwördige Herr Doctorn och Præses samt alle Herrar Consistoriales, utom Doctorerne Asplund och Wittingh....

§. 2.... Med betygande af sin fågnad öfwer den beredwillighet de fleste bland Scholæ-Lärarne wisat till befrämjande af ett så nyttigt ändamål, förklarade Consistorium sin tacksamhet mot Herr Doctorn och Præses samt Herr Kongl HofPredikanten och Kyrkoherden Drysén för deras härwid hafda beswår och driftiga åtgärd. Och skulle, enär berörde Protocoll blifwit behörigen af Scholæ Lärarne justeradt, Utdrag deraf till Kongl Fattigwårds-Directionen aflemnas.

Stävja privatläroeriet! Skriv upp lärarne!

Citation på alla Scholmäst. af d. 9 Febr. 1681.

Alla Scholmästare tillijka medh sine Collegis behagade till föllie af Ven. Consistorij d. 9 Febr. gjorde Sluut i morgon, will Gudh, som är d. 16 Febr. kl. 9 infinna sig i Consistorio, till at afhöra, hwadh Consistorium kan hafwa dem at förehålla, hafwandes medh sig någon kundskap om dhe Heem scholar, som publicque Scholarna till meen af Studenter her i Staden och på Malmerne kunna oprättade finnas. Stockholm d. 15 Febr. 1681 Ad mandatum *J. E. Sigtunius. Cons. Holm. Not.*

Till Borgmästare och Rådth om Scholmästarena her i Staden, af d. 16 Febr. 1681.

Edle, Ehreborne, Lagfarne, Högtachtade Herrar, Samptel. Borgmästare och Rådth i denna Kongl. Residentz Staden Stockholm.

Aldenstundh Rectores så wijdh Trivialh, som andra Scholarna sig hoos Oss beswärat uthöfwer denna Stadzens Jnwånare, hwilka sina barn utan Præceptorum Testimonio och wettskap otidigt afhempta, icke ens oplätandes sin mun til tacksamheet för deras utj en rum tijdh uppå Disciplarnas information och Vnderwijssning anwende arbete, möda och beswår: Hwarföre till sådan otienligheetz afskaffande hafwa Wij uppå Scholmästarens her i Consistorio insinuerade beswår eij Vnderlåta kunnat, af den Edle och högt ährade Magistraten her meed tienstl: begära, dhe täcktes låta sig angelägit wara sådan Oseedh at hemma, och dee bråtzlige medh tilbörliq Correction ansee, tilhållandes af Embetes myndigheet dhe föräldrar, som hedan efter biuda till at sina Söner utan Rectorum Witnesbyrd, lof och minne, ifrå Scholarna till andra Orter och lägenheter transferera, dheth dhe icke Vnderstå sig sådant Wederböranderna owitterligen werckställa, och enkannerligen förr än den åhrliga publicque examen kan öfwerständen wara. Såsom Wij Oss försäkradhe göra, at den Edle och högt:de Magistraten å deras handhräckande her utinnan intet warder låtandes fela: Altså skohla Wij Oss ombeflijta, at her emot stedze wara Den Edle och högtährade Magistratens Tienstwilligste Præses och Samptelige Consistoriales Holm.

Stockh. d. 16 Febr. 1681.

Pædagogier i S. Claræ Församling, ins. d. 16 Febr. 1681.
Efterskrefne Personer haf[w]a uthi S:t Claræ församling up-
rättat hemskolar Publiqve Scholan tilpræjudice och stort meen.
Nembl.

Johannes Valijn hoos Bryggiaren *Sothen(s)*.

Olof Jsberg hoos Messingz slagaren på Drottningegatan *Johan Hojer* wid bruncke berg.

En benämnd *Petter* på Hållendargatan wid sqaller bäncken.

En Man hoos *M: Johan* repslagare.

Ericus N: hoos *Daniels* bagars Änkia på Oxegatan

En Hoos En Skommakare på Oxegatan.

En Hoos En Hökare på Drottninge Gatan.

En Hoos *Clases Anna* på sand.

En hoos Skalmäst: wijd Nyckeln på Drottning Gatan.

En Hoos Bryggiaren *Johan Johanson* på Drottning Gatan.

En Hoos Organisten *M:r Jochom* i långbro Gathan.

Selijn J Mäster *Samuels* Gränd och *Melijns* Gård.

Stoch: den 16 Feb. Anno 1681.

Privat-Præceptorer i S. Cath. Förs. ins. d. 23 Febr. 1681.

Uthi *S:tæ Catharine* Församling, finnes desse som läsa för barn, som föllier.

- /1. På Tieruhofzgathan. *Olaus Östman* medh 20. Pojkar.
- /2. Samma gatha *Ericus* hoos *Larss Jöran* 12. Pojkar.
- /3. Öster om Kyrckian. *Michael Zadler*. medh. 16 Pojkar.
- /4. Noch Öster om Kyrckian een hustru benembdh *Margreta*. 9 Pojkar.
5. Ofwan Nya Torget *Andreas Bodinus*. medh 6 Pojkar.
- /6. På Bonde gatan. *Pär Ersson*. 8 Pojkar
- /7. Hooss Bagaren Mest:r *Hans Smeer*. medh. 14 Pojkar
- /8. På Pihlegatan *Abraham* benembd. 12 Pojkar.
- /9. Booktryckarens *Hindrich Keysers* — — —
- /10. Afwan StadzGården i *Mariæ Grendh* een Tysk.

Privat-Præceptorer i Ladugårdzlandz Församling, ins. d. 23 Febr. 1681.

Förteckningh uppå them Heem Scholer hålla på Ladegårdz-landet:

Föruthan Artiglerie Scholan, som Ladegårdzlandh public Scholan til stort intrång och meen uprättat är allareeda såsom en public Schola och förestås doch af een person etc. äre desse föliande:

Matthias Sahlsteen hooss *Johan* i Boden

Klockaren i Holmkyrkia *Johannes Melijn*.

Andreas Tallijn uti Hökarens *Anders Thomes* gård.

Hans Jönsson Akerdahl, i *Gulldragarens* gård.

Carl Persson på *Sqwaleberg* gatan.

En person uti *Smalegränden*.

En person på store gatan, uti *blindhökarens* gårdh.

Privatskolor m. m. i Adolf Fr. 1814.

Med anledning af Kongl. Uppfostrings Committéns Circulaire af d. 3 Aprill förl. år, får jag äran härmed aflemna de Uppgifter, som, för Adolf Fredriks Kyrk-Skola samt den innom samma Församling varande Stora Barnhus-Skolan, af Rektoren O. P. Utterström samt nu mera afledne Rektoren *Anders Bergmark* äro afgifna, och hvilka Kongl. Kommittén torde, jemte mig, finna så fullständiga, att vid dem intet är att tillägga eller anmärka.

Särskilt får jag anmäla, att en FlickeSkola här, för omkring ett år sedan, blifvit, på Fattigförsörjningens bekostnad inrättad, hvarest omkring 30 fattiga barn för närvarande undervisas i läsa, skrifva, sy och märka. Utrymme är för ett dubbelt antal. Lärarmästarinnan är *Jungfru Juliana Svanström*, som, då barnen ökas, får en person till biträde. Hon njuter i lön 60 Rd:r, jemte fri ved, ljus, boningsrum, och rättighet att tills vidare, mot särskilt betalning, lemna privat undervisning.

Dessutom äro, innom Församlingen, till mer eller mindre bemdlade barns undervisning, följande enskilda Läro-anstalter inrättade:

- 1:o Fru *Berggrens* Pensions-Skola, vid Norrtullsgatan, quart. Trumpetaren, N:o 3, der omkring 20 Flickor från Ståndspersonsklassen, för en årlig afgift af 200 Rd. B:co, educeras.
  - 2:o *Demoiselle Nymarks*, kvarteret *Vingerån*, N:o 9, 10. för 8 å 10 barn.
  - 3:o Fru *Hoppe*, quart. *Sjökalfven*, N:o 2. för ungefär lika antal.
  - 4:o *Demoiselle Flodberg*, quart. *Morasat*, N:o 2, 4 barn.
  - 5:o *Stånddrabant* *Malmbergs* hustru, quart. *Sjörån*, N:3. 4 å 6 barn.
  - 6:o *Enkan Klotberg*. Quart. *Bergslagen*, N:o 3. 4 å 5 barn.
  - 7:o *Jungfru Qvist*, quart. *Rörstrand*, N:o 14. Samma antal.
  - 8:o *Demoiselle Hammerin*, quart. *Rörstrand*, N:o 6. 5 å 6 barn.
  - 9:o Fru *Bergström*, quart. *Rörstrand*, N:o 3. Samma antal.
  - 10:o *Jungfru Vedbäck*, quart. *Väderqvarn*, N:o 3. 3 å 4 barn.
- Dessa barn informeras eljest af en Studerande *Rohlin*, som för någon tid vistas i *Upsala*.

11:o Fru *Gallesky*, quart. *Morasat*, N:o 1. 5 å 6 barn.

I de flesta af dessa Småskolor undervisas yngre barn af båda könen i de första Elementerne, och betala efter råd och lägenhet. Fattiga Gossar erhålla fri undervisning uti KyrkoSkolan, samt både Gossar och Flickor mottagas i den Catechet-Skola, som äfven innom denna Församling underhålles af Samfundet *Pro Fide & Christianismo*, och om hvilken, så väl som de öfrige CatechetSkolorne, Samfundet ej lärer underlåta att till Kongl. Committén afgifva berättelse. Stockholm d. 26 Apr. 1814. *Joh. Olof Wallin*

Pastor i Ad. Fredr.

TREDJE HUVUDDAVDELNINGEN.

Privatas välgörenhetspedagogik medelst kristendoms-, läse- och eventuellt yrkesskolor, jämförelsevis oberoende av fattigvårds- och församlingsinstitutioner och sorterande under fritt valda styrelser.

Frimurarbarnhuset: arbetsschema 1813—1814.

Öfra Classens Arbets Ordning.

Namn.	Handtverk.	Arbetstidens fördelning.
P. J. Stenman	Skräddare	Måndag i verkstäderna.
C. E. Schantz	Skräddare	Tisdag ock Fredag Medborgerl. Kundskaper.
C. G. Linbom	Skomakare	någon gång Matematik
R. Wilhelmsson	-----	Onsdag och Lördag Christendom och Geografie
C. P. Albom	-----	Thorsdag Swenska Historien
C. F. Bergman	Skräddare	Alla efterm. öfvas Barnen i Stilskr. och Arit
C. P. Wiberg	Skomakare	Måndag Historien, Bibliska och Verldsliga
G. E. Söderlund	-----	Tisdag i Verkstäderna
And. Sundström	Skomakare	Onsdag ock Lördag Christendom och Geografie
C. A. Berglund	Skräddare	Tho[r]sdag Historien
C. G. Lundmark	-----	Fredag medborgerl. Kundskaper
J. W. Abzeil	skräddare med	utmärkt håg och fallenhet
I. E. Ilstrom	skom	Måndagen Jnnanläsning och Historien
C. W. Elvius	skrädd:	T. ock T. Medborgerl Kundskaper och Räkning
I. A. Gustafson	skrädd:	Onsd. ock Lörd: Christendom och Geografie
P. E. Lindgren	skomakar	Thorsdag i verkstäderna
I. O. Giliusson	-----	
C. Ekengren	skomakare	Öfningar i renläsning, skrifning ock första
E. L. Törneblad		utanläsningen uptaga alla dagar utom Freda-
I. Hallström	skomakare	gar, då de äro i verkstäderna
Anders Raam	-----	
G. W. Nordberg	skräddare	

NB. Hvar dag öfvas barnen uti Gym[n]astiken om vintern från 1/2 12 til 1/2 1 f. m. ock om sommarmånaderna från kl 5 eftermiddagarne.

Murbeckska flickskolan. Redogörelse 1814.

Uppgifter rörande Murbecks Inrättning i den ordning, som frågorne blifvit framstä[l]dte.

1:o Föremålet för denna Läro-Inrättning är att upfostra fattiga fader- och moderlösa flickbarn till skickliga tjänsthjon.

2:o 3:o År 1747 den 11. Sept. ingick komministern vid Hedvig Eleonoræ församling i Stockholm Peter Murbeck öfverenskommelse med Sex sina vänner om denna Inrättning och föreskref de reglor, efter hvilka flere deltagare skulle utses och förvaltningen ske. Dess ändamål stadgades att blifva: *Gudfruktiga nödlidandes understöd och fattiga barns gudeliga upfostran.*

4:o År 1769 den 28 April erhöles Kongl. Majjts Nådiga Stadfästelse och Privilegium på denna Inrättning till *fattige barns, i synnerhet af Quinnökönet, nödiga upfostran och Underhåll, dels och andre torftiges hjälp.*

5:o Denna Skola har, alt ifrån dess Stiftelse, aldrig njutit något understöd af allmänna medel. Det är endast från dess Ledamöters verksama nit och frikostighet, och enskildas välvilja, hon räknar sin början och fortgång. Hon underhålles nu dels af Räntan af ett rörligt till 5 å 6 procent utstående kapital Stort 21,500 R:r B:co, som tid efter annan blifvit af enskilda personer till denna Inrättning förärade; dels af sammanskott af Ledamöterna, som quartaliter dertill bidraga; dels af gåfvor af känd och okänd hand. Dessa inkomster, såsom tillfällige och af människokärleken beroende kunna till ett specificeradtt belopp icke uppgifvas. Directionen är omtänkt att igenom Hushållning och egna bidrag förekomma, att utgifterna icke få öfverstiga inkomsterna.

6:o En Läromästarinna underhålles, som emot fri kost, husrum och årligt arvode af 26 2/3 R. B:co bestrider barnens undervisning. Dessutom har Directionen varit omtänkt, att ibland tjänsthjonen finnes en person, som kunnig i spinna och väfva kan med undervisning deruti gå barnen tillhanda.

8:o Directionen öfver denna Skole-anstalt, som fått sin uprinnelse och fortsatta underhåll endast af enskildas välvilja, har utaf denna erfarit så många förbindande prof, att den utan otacksamhet och förnekande af sin erfarenhet, icke skulle kunna afsäga sig sin fasta tillförsigt till lika gynnsamt biträde för framtiden. Men detta hopp låter icke på förhand bestämma sig till beräknade uppgifter.

9:o År 1769 inköptes för Inrättningens räkning och för dess medel en egendom, belägen i Svartens gränd, som till detta ändamål begagnas. Den är gammal och förfallen; men genom tillsyn och nödiga reparationer, som på fondens bekostnad företages, är den dock för närvarande uti brukbart tillstånd.

10:o Alla de vid Inrättningen intagne och derstädes underviste barn åtnjuta fritt husrum, kläder, föda och tillsyn.

11:o Directionen, som efter de första Stiftarnes förordnande och efter ordalydelsen uti de antagna Stadgarne, fått sig uppdraget att efter bästa öfvertygelse och samvete denna Inrättning förvalta; har icke kunnat undgå att, uti ett och annat fall, efter skedd öfverläggning och fattadt beslut, vidtaga några förändringar, påkallade både af Tidens anda och den ovedersägliga nytta, som derutaf härflöt. Således, i betraktande af tillgången på flera offentliga anstalter till fattiga, orklösas underhåll och sjukas vård och tillsyn, jemte saknaden af någon Skole-Inrättning för fattiga flickor, hafva Ledamöterna afvikit från det af Stiftelsens början vidtagne bruk att herbergera och underhålla fattige sjuke, utan väntat hela sitt nit till Inrättningens hufvudändamål, fattiga flickors underhåll och upfostran.

Fordom lemnades äfven inträde i denna Skola för barn af alla villkor, som emot betalning erhöles undervisning; hvarigenom hände att Läromästarinnan, öfverhopad af för mycket arbete, icke kunde med lika upmärksamhet gå dem alla tillhanda, utan att ant:n de Betalande eller de som gratis blifvit intagne, skulle deraf blifva lidande. Och som det befanns att Inrättningens egna barn, af en sådan anstalt, kommo i deras undervisning till korta; så beslöto Ledamöterna samfelt år 1811 att detta bruk skulle för all tid uphöra.

Wid pröfningen af de Barn, som anmältes att vid Inrättningen blifva intagne, hafva förre Ledamöterna endast följt principen af fattigdom och tryckande behof utan afseende på deras föräldrars stånd, hvarföre barn af Adel och bättre Ståndspersoner der äfven erhållit plats: hvilka, från deras första år, vande vid prydligare kläder och förnämligare namn, svårligen eftergäfvos anspråket på företräde framför de öfrige barnen och hos dessa upväkte obehagliga känslor af afund, nedslagenhet och osämja. Med oro har Directionen erfarit, att det bestämda ändamålet, att till tjänande medlemmar i samhället upfostra fattige barn, med dessa aldeles förfelats; då de, efter deras afgång från Inrättningen, vidtagit, till vidmakthållande af ett slags yppighet, hvarpå de från första åren fått smak, lasteliga utvägar, och blifvit såmedelst onyttiga för sig sjelfva och för Staten. För den orsaken har Directionen beslutit att hädanefters intaga inga andra barn på Inrättningen än dem, som gifva hopp att blifva skicklige tjänsthjon och dertill äfven äga ett slags bestämmelse genom sin födsel.

13. Antalet af dem, som här njutit undervisning, har förut varit större, då den äfven sträckte sig till sådana, som erhöles den för betalning, och vanligen steg till 20—25 och derutöfver; men sedan år 1811, då Directionen på goda skäl vidtog den författning att från undervisningen utesluta betalande barn, har antalet blifvit förminskadt och utgjort omkring 14 a 16.

14:o Då Inrättningens Kassa-fond under de senare åren icke erhållit någon sådan förökning, som svaret emot de på ätliga varor högt upstigna priserna, har Directionen med ledsnad sett sig i

nödvändighet att inskränka barnens antal och afslå de täta ansökningar, som göras för dem, som intet beskydd äga. Den allmänna välviljan, delad åt så många håll, har icke kommit att fästa särdeles upmärksamhet vid detta verk; och då inga ordentliga inkomster, utom räntan af det nämnda Kapitalet, varit att påräkna, har den plan, till hvars utförande Directionen äger en så varm böjelse, att utvidga denna Läroanstalt, hittills mött öfvervinnerliga hinder. Detta är den enda anmärkning, som Directionen, vid denna framställda fråga, tror sig äga skäl att göra; emedan den väsentliga bristen i denna Inrättning ligger uti saknade tillgångar att utvidga densamma och bringa den till det gagn, som den genom en större utsträckning ofelbart skulle medföra åt samhället.

Om undervisningen vid Murbecks Skola.

1:o Wid denna Läro-Inrättning intagas barn imellan fem till 12 eller 13 år. Ingen afgift erlägges. Fråga om kunskap uti Innanläsning och Kristendomens första grunder upstår väl; men der denna saknas, anses det såsom ett förökadt skäl att lemna plats åt ett så världsösdadt barn.

2:o Barnen undervisas uti de kunskaper, som skäligen kunna äskas af ett skickligt tjänsthjon. Således lära de att väl läsa inantill, Kristendoms-kunskap, bibliska Historien, skriva samt populär Arithmetik.

4:o Hvad slöjder beträffar, så få de lära sy, sticka, märka; likväl sträckas dessa yrken icke till den högre grad, som tillhör en finare upfostran, utan till den billiga fordran af en snäll tjänst-piga. Sedan krafterna tilltagit hållas de till tyngre arbeten såsom att spinna ULL, Lin och bomull, äfven som de större alltid undervisas i väfnad. Till alla de kläder, som barnen förbruka, köpes aldrig annat än rudimaterier, som af dem sjelfve under väfverskans tillsyn och biträde förarbetas, och vid deras förfärdigande lägga de hand efter deras år och kunskap. De biträda föreständerskan vid matlagning och köksgöromålen samt hållas till rummens städning, matlagning, skurning, Brödbakning med mera som uti ett hushåll plägar förefalla.

5:o Skolan har inga afdelningar.

6:o Blott en Läromästarinna finnes. Wäfverskan undervisar efter afpassad tid uti de yrken, som henne tillhöra.

7:o Uti kristendoms kunskapen nyttjas den allmänt vedertagna Lutheri Lilla katekes med den nyare förklaringen. Då undervisningen icke sträckes vidare än till vanlig grad, och en praktisk kännedom i synnerhet åsyftas, så är methoden enkel, lätt och så mycket möjligt är lämpad på en gång både till hjertat och förståndet.

8:o Undervisningen fortgår ifrån kl. 7 à 8 till 12 f. m. samt ifrån kl. 2. till 6 e. m. Dessutom sysselsätts barnen derimellan med smärre arbeten på egen hand.

9:o Inga ferier äro tillätne.

10:o Wid Barnens förseelser straffas de, så vida föregångna, vänlige förmaningar icke åstadkomma rättelse, med en lindrig barnaga. De som utmärka sig för lydriad, synnerlig skicklighet och förkofran i något Lärostycke, erhålla vid Directionens sammankomster smärre, till deras nytta lämpade skänker, såsom en upmuntande belöning.

11:o Både föreständerskan och Läromästarinnan vaka gemensamt äfven under de ledige stunderna, öfver barnens seder och förhållande.

12:o Wid Directionens andra Sammankomst på året, som uti Apr. månad vanligen inträffar, hålles uti dess närvaro, utaf en af Ledamöterna, som är Prest, examen med barnen uti deras Lärostycken. Öfver deras Slöjde-yrken och förfärdigade arbeten döma de Fruntimer, som höra till Direction.

13:o Betyg, grundade på sanning och erfarenhet, lemnas till Barnen vid deras afflyttning, då deras Husbönder, till hvilka de af Directionen öfverlemnas, sådant begära.

14:o Tiden till Barnens afgång från Inrättningen bestämmes af deras skicklighet uti de kunskaper och yrken, hvaruti de njutit undervisning, samt deras fysiska utbildning, då krafterna upnått den styrka, att de kunna antaga tjänst, som af Direction alltid förskaffas dem på ett godt och välkändt ställe.

15:o Öfver Inrättningens bästa vaka alla Ledamöterna och det närmare inseendet öfver Skolan har af Directionen blifvit updraget åt Kongl. Hofpredikanten L. Broberg, som ock sjelf med undervisning går barnen tillhanda.

16:o Antalet finnes upgifvet i svaret till 13:de frågan i afseende på Inrättningen.

17:o Genom det att Directionen tid efter annan insett vissa felaktigheter vid undervisningen och rättat dem, har visserligen detta Verk undergått någon förändring, som för detsamma varit nyttig. Directionen tror sig inse att planen till en Undervisningsanstalt af detta föremål har riktigt blifvit upfattad och att den egentliga och sanna förbättringen skulle bestå i dess utvidgande: en sak, som så mycket mera varit ett ämne för Directionens önskan och omtanka, som nyttan för Samhället är aldeles synbar och denna Inrättning är den enda i sitt slag som, jemte det den lemnar underhåll och upfostran åt vernlösa barn, behjertar seder och skicklighet hos tjänande medlemmar af Quinnekönet. Men af bristande tillgångar har sådant hittills varit omöjligt.

Kateketskolor. Föreskrifter 1784, 1836.

Stockholms Consistorii Instruction För Catecheterne i Stockholm, Af den 9 November 1784. Utgifwen Af Samfundet *PRO FIDE & CHRISTIANISMO*.

Sedan det Respective Samfundet Pro Fide et Christianismo af Christeligit och berömligt nit för äldre, men okunnoge Personers af båda könen underwisning i Christendoms kunskapen, behagat anslå lön för trenne Prestmän, hwilke under namn af Catecheter äga at på utsatt tid och ort här i Kongl. Residencet slike personer under information emottaga; och wälbemälte Samfund äfwen åstundat, at detta Consistorium måtte förordna, hwad wid denna Jnrättning, i anseende til ordning och methode, aktas bör; i anledning hwaraf ock Consistorium under den 21 Januarii 1777 des Instruction för Catecheterne utfärdat, wid hwilken sedermera de anmärkingar gjorde och de ändringar föreslagne blifwit, dem Samfundet, Presterskap och Catecheterne sielfwe efter erfarenhet och handläggning nödige pröfwat; är detta Stockholms Consistorii förnyade Instruction för ofwanberörde Catecheter, gifwen den 9 November 1784.

§. 1. Catecheterne äro trenne: en för Staden och Clarä Församling; den andra för Ulricä Eleonorä, Adolph Fredrics, Johannis, Jacobi och Hedvig Eleonorä Församlingar; den tredje för Södermalm, eller Mariä Magdalenä och Catharinä Församlingar. Personer ifrån Hof- Riddarholms- Finska och Garnisons-Församlingarne höra och förwisas til den Catechet, inom hwars district de äro boende.

§. 2. Catecheterne skola hwarje Söndag efter Aftonsången trenne timar å rad, på de ställen dem af Samfundet uplätne och anwiste warda, sig med undervisningen syslosätta.

§. 3. När Presterskapet i Församlingarne wid Hus- och Communion-Förhör eller ock annars befinna någon person, som för ålder, tjenst eller andre omständigheter i Barna-Skolarne ej antagas kan, och är så swag i sin Christendom, at han til Catecheten försändas bör, sker sådant igenom Klockaren med et betyg, som innehåller Catechumeni namn, stånd, ålder, hemwist och kunskaper, samt til hwilken församling han hör. Jngen sålunda förpassad person må Catecheten wägra at til underwisning emottaga; förmenar han, at Catechumenus ej rätteliga hörer under hans information eller district, anmäle sådant hos Consistorium; men behålle

honom i sin Skola, til des rättelse följer, då han, i sednare fallet med betyg af ofwan anförda innehåll honom til annan wederbörende Catechet ifrån sig förpassar. Om så hända skulle, at sedan det omförmälta förwisingsbetyget igenom Klockaren kommit Catecheten tilhanda, den deruti förpassade personen sig icke inom twänne Söndagar i Skolan inställer, bör Catecheten då sådant genast anmäla hos den Prestman, som betyget utgifwit, hwilken såmedels får tillfälle och icke eller lärer underlåta, at underrätta sig om orsaken til uteblifwandet och eftertryckeligen tilhålla Föräldrar och Husbondefolk at tillåta, samt Catechumenus at antaga underwisingen.

§. 4. Aldenstund af de således ankommande Lärjungar alle ej kunna wara af enahanda framsteg eller okunnighet, utan at någre gifwas, hwilke hwarken kunna läsa i bok eller annars hafwa Christendomens grundsanningar sig bekante; at andre åter wäl tämmeligen känna innanläsningen, men för öfrigt hwarken med minne eller förstånd fattat sina nödwändigaste Christendoms stycken, och ändteligen at somlige wid deras utanläsning af Lutheri Lilla Cateches föga deraf begripa; ty wil i anseende dertil wara nödigt, at Catecheterne, sedan de inhemtat de ankomnas beskaffenhet i dessa stycken, indela de samme uti wissa Läs lag, at med mindre möda för sig sielfwe och tidspillan för Lärjungarne kunna fullgöra sin skyldighet.

§. 5. Det wore wäl högeligen til önskandes, men kan ej owilkorligen föreskrifwas, at de som äro komne til åren, men ej kunna läsa i bok, skola derutinnan underwisa, emedan slikt, som skulle medtaga för mycken tid, äfwen torde i anseende til de fleste med ej synnerlig framgång låta sig verkställas; men i fall de tilföre inhemtat något af innanläsningen, böra sådane ej allenast derwid bibehållas, utan ock vidare deruti underrättas och öfwas. Hwad åter de något yngre beträffar, så, i händelse någre deribland finnas skulle, hwilke uti innanläsning kunde wara mindre för sig komne, skola Catecheterne låta sig angeläget wara, at dem deruti behörigen underwisa och upöfwa, så framt de icke äro alt för tröge och enfaldige.

§. 6. Enär de til underwising antagne personer å föreskrefwen tid och ställe sig hos Catecheten instält, börjas med innanläsning af dem, som dermed komma til rätta, på det sätt, at de som öfning deruti behöfwa läsa Lutheri Cateches til någon lättnad för dem wid utanläsningen sedermera; börandes Catecheten derwid icke underlåta, at sielf med hög röst repetera et eller annat stycke

til underwising för Lärjungarne, huruledes de med sänkning och skiljeteknens i akt tagande böra gifwa orden sit eftertryck och sin rätta mening.

§. 7. Hwarje gång bör Catecheten förelägga dem, som kunna läsa i bok och synas komma til wäga med utanläsning, et efter deras förmåga afpassadt stycke af Lutheri Cateches, at lära sig utan til, hwilket de nästa gång böra, efter för sig gången innanläsning, kunna uprepa för Catecheten, som åter föreskrifwer dem et annat i samma afsigt til följande Söndagen. Och som äldre personer ej kunna med slik utanläsning beswäras, ehuru nödig den i flera afseenden äfwen för dem wara kan; ty önskar Consistorium, at i des ställe hos sådane och alle de öfrige derjemte, som icke förstå at läsa i bok, måtte småningom inpräglas wissa kärnspråk ur Bibeln, rörande Trones hufwud-läror, Salighets-ordningen och våra lefnads-pligter, jemte några anderika versar ur Psalm-boken, hwilke både språk och versar kunna utses ur Samfundets Barna-Bok, der utmärkas, samt efter Catechumenorum lägenhet och fattnings-gåfwa föreläggas dem at lära sig utan til, de sednare genom ofta uprepande så wäl af Catecheten, som af någon deras bekant hemma i huset emellan Söndagarne. Det lemnas i öfrigit til Catechetens egen urskilning och omtanka, at lämpa dessa språk och versar til både innehåll och antal efter hwarje Lärjunges förmåga och sinnes-författning, såsom ock i synnerhet, at med redig och enfaldig utläggning göra dem för deras begrep tydlige och kraftige på deras hiertan.

§. 8. Efter slutad utanläsning bör ändteligen Catecheten företaga sielfwa förklaringen af Lutheri Cateches på det sätt, at et och annat litet stycke deraf, helst det, som til utanläsning warit förelagdt, alt efter som kan medhinnas, först upläses högt och sedermera genom korta frågor til des mening och innehåll förklaras. Och emedan alla närwarande böra hafwa nytta och uppbyggelse af en slik förklaring; så, och på det et så wigtigt ändamål bäst winnas må, skal Catecheten derwid låta sig förnämligast om hiertat wara, at bibringa sina Lärjungar et rätt ordaförstånd af hwad de således lärt sig och kunna utantil, hwartil tienar at inrätta frågorna så, at swaren kunna ske med Lutheri egna ord utur stycket; vidare skal Catecheten winlägga sig, at de förekommande Tros-Läror och Lefnads-pligter enfaldigt samt med wäl bekanta uttryck och ordalag föreställas, och, då så behöfwes, med tienliga liknelser och exempel uplysas; at mera sammansatte tankar och begrep i enklare sönderdelas och således begriplige göras;

at de angelägnaste Religionens grundsanningar först behörigen utredas och de öfrige tils vidare sparas; at Lärjungarnes eftertanka understundom öfwas medelst frågornas omvändande och föreställande med andra ord; at deras swaga begrep underhielpes genom ordning och redighet, samt förbindelse emellan den föregående och följande frågan; med få ord, at de förevarande ämnen ständigt warda så föredragne, at Catechumeni, i anseende til förestälningssättets enfald och tydlighet, dem genast kunna fatta och i minnet fästa.

§. 9. Under det Catechetens, såsom förberördt är, går Lutheri Cateches stycke för stycke förklaringswis igenom, bör han ingalunda försumma, at hwarje gång, innan något nytt stycke til förklaring företages, korteligen repetera, hwad han föregående Söndagen förehaft, åtminstone så mycket, som sammanhanget emellan Läxorna kräfwer; i synnerhet, som dels Catechumeni derigenom kunna bättre hållas til behörig upmärksamhet och flitigt aktgifwande på det, som til deras underwisning föreställes; dels äfwen derwid utrönes, hwad de af det förra fattat och på minnet lagt, samt Catechetens således hafwer tilfälle, at erinra dem det, som sedan sista gången kunnat förglömmas.

§. 10. Men då förståndet sålunda syslösättes, bör wiljan aldeles icke förgätas: Catechetens skal fördenskul anse för en af sina wigtigaste skyldigheter, at wid föreställningarna af Christendomens sanningar göra tienlig tillämpning på sina Lärjungar, samt så laga, at Trones Lära blifwer verkande på deras hiertan til en san förbättring och Christelig anständighet i lefwerne; til hwilken ända Catechetens icke eller bör underlåta, at wid slutet af underwisnings-stunderna ömt förmana och upmuntra Catechumeni til Bön, Gudsfruktan och dygd; men deremot alfvarligen warna dem för all ogudaktighet i gemen och i synnerhet för de i swang gående laster.

§. 11. Som en slik underwisning är inrättad och anställes allena för sådane personer, som uti 3. och 4. §. omförmälas och derföre, utan hinder och uppehåll af andra, bör dem äfwen til godo komma; så, och på det all oordning och tidspillan, hwilken lätteligen kunde förorsakas deraf, at hwar och en som helst hade frihet, at bewista dessa underwisnings-stunder, aldeles må förekommas; så skal Catecheterne wara förment at lemna fremmande folk tilträde, med mindre det icke wore någon af anhörige eller Husbondefolk, som wille förnimma, huru underwisningen anställes och huru Catechumenus sig derwid skickar.

§. 12. Så snart någon Catechumenus befinnes äga tilräckelig kunskap i Christendomens hufwudstycken, skal en sådan af des Catechet med bewis om sin insigt i Salighets-Läran och angående des öfriga förhållande warda försedd, och dermed til det Presterskap, hwarunder han hörer, förwisas. Ej må bättre intygande någon Catechumenus meddelas, än han werkeligen efter sin kunskap förtienar: om annorlunda händer, och då en sådan sedermera befinnes wara til sina insigter swagare än wederbör och det undfångna witesbördet innehåller; warde han, i det fallet, til vidare underwisning til Catechetens tillbaka förwist. Förlåter Catechumenus Skolan utan et slikt betyg och innan han ännu nog kunskap inhemtat hafwer, underrätte Catechetens derom Kyrkoherden i den Församling, hwarunder Catechumenus lyder, at han måtte warda tilhållen at sig til yttermera underwisning åter inställa.

§. 13. De Catechumeni, hwilka med trägen närwaro, flit och arbetsamhet låta förspörja hug och omtanka at förkofra sig i sina stycken och såmedels göra märkeliga framsteg framföre de öfrige sina med-lärjungar, jemte det deras lefwerne befinnes wara Christeligit, ärbart och anständigt, skola af Catechetens utmärkas och hos Präses i Upfostrings-Afdelningen af Samfundet, som tillika är Jnspector öfwer Catechet-Jnrättningen, anmälas, at hos Samfundet föreslås til erhållande af någon belöning, bestående i Catecheser, Psalmböcker eller Biblar, alt efter Catechumeni behof och förtienst, honom sielf til heder och de andre til täflan och upmuntran; hwilket Jnspector eller Catechetens wid belöningens aflemnande i Catechet-Skolan korteligen förklarar.

§. 14. De Catechumeni, som ofta försumma antingen hela eller någon del af lästimarne, eller af upsåtelig lättja, oaktsamhet och motwilja icke göra sig någon nytta af underwisningen, skal Catechetens biuda til at, så mycket görlogit är, med lämpa och förmaningar rätta; wil sådant ej hielpa, anmäle han saken hos Kyrkoherden i den Församling, hwartil Catechumenus hör, som lærer låta sig angeläget wara at förnimma, om samma persons uteblifwande härrör af des egen wårdslöshet, eller ock af deras förwällande och hinder, under hwilkas lydriad han står, så at den eller de, som der til äro skulden, må efter befundna omständigheter kunna undfå tienlige föreställningar om den skyldighet härutinnan dem åligger at fullgöra. Wilja Föräldrar eller Husbondefolk på et eller annat sätt förwissa sig om Catechumeni närwaro i Skolan under lästimarne, äger Catechetens, at uti et så berömligt nit om deras barns och tienstehions förkofran dem med all benägenhet tilhanda gå.

§. 15. Enär Fardag instundar, skal Catecheten någre Söndagar förut hos Catechumeni förfråga sig, om och hwarest de komma at flytta; samt, då det sker under annan Catechets district dem til honom hänwisa och på en lista, som samma Catechet tilställes, upföra, innehållande alla de omständigheter om Catechumenus, som efter 3. §. i förwisingns-betyget inflyta böra, och desutom des nu blifwande hemwist; af denna lista intager Catecheten, hwilka nya Lärjungar han hafwer at til sig förwänta, samt, der de icke skulle sig inställa, at igenom wederbörande Presterskap til sig fordra. Om så händer, at en Catechumenus, at hålla sig undan Catechisationen, sin flyttning förtiger eller falskeligen upgifwer, hwilket af des frånwaro Lectionen efter Fardagen snart yppas, bör Catecheten sådant hos Presterskapet i Församlingen, der han warit, ofördröjeligen anmäla, då Presterskapet igenom des förra Husbonde eller Wårdsfolk folk snart utröner, hwarest en sådan nu är til finnandes; och derifrån han, på sätt ofwanföre förmäles, kan tilhållas, at sig hos wederbörande Catechet inställa.

§. 16. At både sielfwe hafwa såsom ock at kunna gifwa wederbörande reda på sina Lärjungar, böra Catecheterne dem, alt som de i Skolan ankomma, uti en serskilt dertil inrättad Längd antekna med alla de omständigheter, hwilka efter 3. §. i förwisingns-betyget äro anförde, och derjemte dagen då de först ankommit, deras flit och framsteg eller försummelse under informationen, samt på hwad sätt de afgådt antingen igenom återförwising til Presterskapet, sedan de inhemtat förswarlig Christendoms kunskap, eller ock igenom flyttning under annan Catechet. Likaledes bör deruti anmärkas, hwilka af Lärjungarne gjort sig förtiente til belöning, samt när och i hwad de den undfådt.

§. 17. Ärligen wid Samfundets almänna sammankomst i Januarii månad åligger det Catecheterne at den i föregående §. omförmälta Längd förete, och derjemte munteligen andraga, hwad til Jnrättningens förbättring efter deras tanka och erfarenhet lända kan, såsom ock i hwad mätto hinder och swårigheter wid detta Underwisingns-werk kunnat det föregående året möta. Derest något annars förefalla kunde, hwaröfwer Catecheterne des Mellan behöfwa sig rådfråga, skola de sådant hos Inspector öfwer Catechet-Jnrättningen föredraga.

I öfrigt förmodar och erinrar Consistorium, at de denna föreskrift sig til noga efterlefnad ställa, och hwad deruti brista torde, med egen nit för Jnrättningens ändamål och Lärjungarnas förkof-

ran, efter bästa wett och samwete i sorgfälligaste mätto upfylla.
Ar och dag ofwan skrefne

På Consistorii wagnar
CARL EVERT TAUBE.

Lars Hambræus.

Stockholms Stads Consistorii Instruction för Catecheterne i Stockholm gifven den 30 Augusti 1836. — Stockholm H. G. Nordström, 1836.

Sedan Respect. Samfundet *Pro Fide & Christianismo* funnit åtskilliga ändringar och tillägg af behofvet påkallade i den af Stockholms Stads Consistorium den 21 Januari 1777 utfärdade Instruction för Catecheterne i Stockholm, äfvensom i den förnyade den 9 November 1784, samt ett förslag till en förändrad således utarbete låtit och Consistorium förelagt, har Consistorium gillat och stadfäst följande Instruction för Catecheterne i Stockholm; gifven den 30 Augusti 1836.

I Catechetskolorna meddelas undervisning dels åt personer öfver 15 års ålder, hwilka icke hafwa nöjaktig Christendoms kunskap, dels åt barn, som, antagna i tjenst, på fabriker eller i handverk, eller af hwilka orsaker som helst, sakna tillfälle till en daglig skolgång. Inga andra må i dessa Skolor emottagas.

Catechet äger att till undervisning emottaga alla inom hans district boende, på sätt, §. 1 förmäler, beskaffade personer, när de af wederbörande Presterskap till honom försändas, så väl från territoriella som från icke territoriella Församlingar.

Undervisningen meddelas från kl. 4 till kl. 7 e. m. alla helgdagar, med undantag af Långfredagen, Påskdagen, Pingstdagen, Midsommarsdagen och Juldagen, då läsningen inställes.

Undervisningen må hufvudsakligen åsyfta att bibringa Lärjungarne en nödig Christendoms kunskap. Såsom medel till förkofran deri bör Innanläsning sorgfälligt drifwas. Den antagna Catechesen skall till utanläsning nyttjas, och bör Catechet förelägga dem, som kunna läsa i bok, ett eller flera stycken att hemma, emellan hvarje undervisningsdag, läras utantill. De som genomgått Catechesen och kunna för den nöjaktigt göra redo, men ännu icke gått till Skrift, må, jemte öfning i densamma, äfven läsa Bibliska Historien i något lämpligt sammandrag. Catechet äge att

genom förklaringar underlätta Lärjungarnes fattningsgåfva och genom tillämpningar göra Christendomens sanningar verksamma på deras hjertan och fruktbara för deras vandel; han bör allvarligen varna dem för all ogudaktighet och i synnerhet för mera allmänna laster, samt hvarje gång sluta sin undervisning med bön och välsignelse.

Huru lärotimmarne må fördelas emellan innanläsning och utanläsning samt förklaring, får bero af Catecheten, som dervid lämpar sig efter Lärjungarnes behof och största nytta. Catecheten vare ock skyldig att för dem, som äro komne till åren, eller i afseende på själsförmögenheter eller yttre sinnen vanlottade, ställa sin undervisning så, att äfven desse må vinna åtminstone nödtorftig kunskap i Christendomens vigtigaste läror.

Lärjungarne böra, efter sina framsteg, indelas i vissa Lexlag.

Försummar Lärjunge lästimmarna helt och hållet eller till någon del, eller visar han uppsåtlig lättja, oaktsamhet och motvilja, söke Catecheten att med lämpa sådant rätta; hjälper det ej, gifve han förhållandet tillkänna för Lärjungens Målsman, Husbonde eller Mästare; gör det icke tillfyllest, anmäl Catecheten det för Pastor, som ej lärer underlåta att, så vidt han förmår, åstadkomma rättelse.

När fardag instundar, skall Catecheten några läsdagar förut göra sig underrättad, om några Lärjungar komma att flytta och till hvilket ställe, samt läsdagen före flyttningen meddela den, som till annan Catechets district afflyttar, förvisningsbetyg till denna Catechetskola, hvarjemte det åligger Catecheten att ofördröjligen lemna Pastor i den Församling, till hvilken någon Lärjunge vid flyttningen afgått, en lista med uppgift på Lärjungens namn, ålder, kunskap samt förra och blifvande hemvist; och äger den Catechet, som, efter af Pastor erhållen del af nämnda förteckning, Lärjungen emottaga bör, derest denne icke i Skolan sig inställer, att sådant hos Pastor genast anmäla.

Lärjunge, som, utan anmaldt förfall eller ock efter de i §. 7 omförmälda varningsgrader, under trenne månader icke infunnit sig i Skolan, afföres ur Matrikeln; dock må han kunna, på förnyad anmälan, åter i Skolan intagas.

Sedan, efter slutad Examen i hvarje Catechetskola, Pastor genom pålysning ifrån Predikstolen tillkännagifvit, att alla, som vilja nästa höst låta anteckna sig bland Nattvardsbarnen, men sakna tillräckliga kunskaper, äga tillfälle att under sommaren

och den påföljande tiden i Catechetskolan vinna förkofran i sina insigter, åligge det Catecheten att åt dessa, i förvisningsbetyget såsom Nattvardsbarn särskildt utmärkta Lärjungar, egna en synnerlig omsorg.

Vid hvarje Catechetskola bör finnas: 1. en *Matrikel*, der alla Lärjungarne inskrifvas i den ordning de blifvit anmälda, och hvar rest äfven bör antecknas, när någon Lärjunge ur Skolan afgått, med mera, enligt föreskrifvet formulär; 2. ett *Inventarium*, öfver böcker och andra Skolans tillhörigheter, hvilket äfven fortsättes; 3. en *Förteckning* på de i Skolan under läsåret närvarande Lärjungar, hvilken utvisar deras flit och framsteg för hvarje dag, enligt föreskrifvet formulär; åliggande det Catecheten, att alltid hafva dessa handlingar i god ordning i Skolan samt dem vid hvarje Examen förete, då de, som dervid hafva inseende, med namn och underskrift intyga, att alla Skolans Handlingar befunnits i vederbörligt skick. Vid ombyte af Lärare deremellan verkställes Inventering af Inspector Scholæ.

En gång om året anställes Examen, på den dag Samfundet *Pro Fide & Christianismo* för hvarje Skola utsätter, af Inspector Scholæ, i närvaro af några Samfundets Ledamöter, hvilka teckna sitt vitsord på Examenslistan, som sedermera till Samfundet af Catecheten ofördröjligen bör insändas. De Lärjungar, hvilka af Catecheten utmärkas såsom flitiga och läraktiga samt befinnas hafva gjort märkeliga framsteg framför de öfriga, erhålla af Samfundet såsom belöning Catecheser, Psalmböcker, Biblar eller andra lämpliga Böcker, som med tjenliga uppmuntringar till dem öfverlemnas.

Vid Samfundets allmänna sammankomst efter slutade Examina äga Catecheterne att på kallelse sig infinna, hvarvid de kunna muntligen eller skriftligen andraga hvad till inrättningens förbättring leda kan.

Beträdes någon Catechet med försumlighet eller eljest oordentligt förhållande, varde han först af Inspector Scholæ och sedermera inför Samfundets Electorer varnad; låter han sig ej derigenom rätta, varde af Samfundet förafskedad.

Af denna Instruction bör alltid ett exemplar finnas i hvarje Skola.

År och dag, som ofvan.

På Consistorii vägnar

JOH. OLOF WALLIN.

E. M. Tegnér.

Soldater o. a. skolka från kateketundervisningen.

Konsistoriedebatter och pålysningar enligt Cons.Prot. 1779.

[1779]. 24/8. 5. §. Anförde Herr Öfwer HåfPredikanten och Präses, det hade BataillonsPred. Törner hos honom sig däröfwer beklagat, att wid dess Catechisation nu mera ganska få sig inställa, hwilket han welat Consistorium wid handen gifwa, på det någon utväg måtte widtagas, hwarigenom de flere, som för bristande kunnskap, til Catecheterne af Presterskapet för wisas, kunde förmas, att deras underwisning icke försumma; öfwer hwilken omständighet Catecheten för Södermalm, Predikanten And. Arén sig äfwen hos Herr Kyrkoherden Wijkman beswärat.

Consistorium, som fann, att en sådan treska och olydnad hos de til Catecheterne för wiste personer skulle göra den med denna inrättning åsyftade nytta til intet, ansåg för högst nödigt, att til förekommande däråf utfinna någon tjenlig utväg; och wille Consistorium tils vidare och på prof antaga den, att, enär en person hänwisas til någondera af Catecheterne, hwilket sker medels en af Presterskapet underteknad sedel, skal en likalydande igenom Klockaren Catecheten tilställas med därutinnan förelagd tid för Catechumenos att sig hos honom infinna; hwilket där det ej sker, äger Catecheten att sådant hos wederbörande Presterskap anmäla, som effter omständigheterna igenom egne och Husbonde-Folkets föreställningar kan tilhålla den försumlige, att sin skyldighet i denna delen fullgöra: Hwilken Consistorii författning skulle kunngöras Catecheterne, hwilke til nästa Consistorii sammanträde i det ärendet upkallas.

6. §. Berättade Herr Kyrkoherden Asplund, huruledes i hans Församling sig tildragit, att sedan Presterskapet för bristande Christendoms kunnskap wägrat en piga att gå til Herrans Nattward och henne til Catecheten förwist, samma piga, i stället för att sig hos honom inställa, på ett medhafwande betyg af Presterskapet i Storkyrkan begärt och fått Nattwarden i Maria. I anledning häråf beslöts, det skulle samma person kallas til Herr Öfwerhåfpredikanten och Präses, att i närwaro af Herr Kyrkoherden Asplund, alfvarsammel. tiltalas för en sådan hannes emot Presterskapet wista olydnad och sidwörndad.

[1779 9/11] 11. §. Som Consistorium förmärkt, att sedan 2:ne Catecheter här i Staden blifwit förordnade, att med underwisning i Christendomen gå dem til handa, hwilke äro något til ålders komne, men ej ega tilräckelig kunnskap därutinnan, sådane dock icke med den flit, som wederbörde, och Consistorium gerna önskade, af et dylikt tilfalle sig betjena; ty ansåg Consistorium nödigt, att genom en kunngörelse å predikstolarne, hwilken blifwit uppsatt och nu bifölls, 2:ne gånger om året, neml. sidsta Söndagen i Martii och September månader, underrätta Allmänheten om denna Inrättnings beskaffenhet, jämte upmuntran, det Föräldrar och Husbonde folk tilhålla dem, som under deras lydnad stå, att utan försummelse nyttja en sådan underwisning, som de funnits betarfwa: Skolandes i dylik afsigt samma kunngörelse af trycket utgifwas, och nödiga exemplar däråf til Kyrkorne aflämnas.

Kraftska donationsskolan 1809 o. f.

Alternativa planer för Kraftska skolan. (1807—1809?)

Till följe af den önskan, högvördigste Herr Doctorn behagade yttra, får jag härmedelst i ödmjukhet öfverlemna trenne särskilta Planer till en SkolInrättning för fattiga Borgare-Barn. Den största svårighet mig mött, har varit båda könsens förening i samma skola, men då sådant, enligt Högvördigste Herr Doctorns tanke, blifwer en nödvändighet, har jag så godt jag kunnat, sökt lösa Problemet. För öfrigt hoppas jag, att Herr Doctorn icke ogunstigt upptager den frihet, hvarmed jag yttrar mig, då jag enligt Herr Doctorns egen önskan och mig visade förtroende så borde tala.

1 Plan.

Såsom en särskildt skola, för 40 Barn af båda könen.

Då Barn emottagas, af olika ålder och framsteg, är det, om ej all underwisning skall blifwa fruktlös, eller åtminstone ganska mycket försvårad, högst nödvändigt, att afdela dem i klasser. Efter Barnsjälens utvecklingsgång borde man visserligen inrätta trenne särskilta klasser, men då sådant här lärer blifwa omöjligt, måste man åtnöja sig med tvenne, af hvilka likväl den öfversta kunde hafva två afdelningar. I nedersta eller Elementar Klassen sitta då alla nybegynnare, så flickor, som gossar, och som man i denna ålder, om man ej vill motarbeta naturen, icke för strängt får selsätta barn med boken, så kunde det vara nog, om de dageligen njöto underwisning 2, 3, högst 4 timmar, hvilken utan tvifvel, om den methodiskt inrättas, skulle vara af mera nytta, än 8 timmars plågsamma stillasittande. Den borde då bestå i följande stycken. 1.) Öfning i Modersmålet och Förståndets väckelse till uppmärksamhet på omgifvande ting, hvarmed sättes i förening. 2.) Bokstafkänningen, stafvande och första Läsöfningarne efter en på vägen fästad tafla med stora rörliga bokstäfver. 3.) Räknande, som börjas ifrån synliga föremål, (må hända efter Prof. Tillichs Punkter) och i denna klass, sker endast i hufvudet. 4.) De första Öfningarne i Skrifva efter en naturlig method och 5.) Religiösa känslans väckande genom bibliska och andra moraliska berättelser, genom sententier och bibliska språk, dem läraren sjelf munteligen föredrager och låter barnen antingen återberätta eller lära utantill.

De som i dessa stycken gjort försvarliga framsteg, uppflyttas vid årliga examen till andra klassen; men här åtskiljas flickor och gossar, och hafva sedan aldrig några lectioner gemensamt. Gossar-

nas undervisning fortsättes i 1.) Renläsning, hvarvid gifves all möjlig öfning i språkets rätta förstånd och bruk. 2.) Välskrifning, hvarmed för den högre afdelningen förenas anvisningar att skrifte- ligen uppsätta sina tankar. 3.) Räklandet i hufvudet och på tafla, samt räkningars författande af den högre af dem. 4.) De geogra- phiska, historiska, physiska och anthropologiska kunskaper, som hvarje menniska nödvändigt behöfver, för att lefva vis och nöjd. 5.) En rätt praktisk Christendom, samt en nödig förberedelse på Samhällslifvet och dess pligter.

För de äldre flickorna blifva undervisningsämnenas hufvudsak- ligen de samma — men drifvas ej i lika vidd och alltid med afse- ende på könets framtida bestämmelse. Derföre böra de ock vissa timmar få en särskilt anvisning i de nödvändigaste fruntimmers slöjder, sy, sticka, spinna, — och vore det i flere afseenden vig- tigt, att låta dem härvid förfärdiga en del af de klädespersedlar, som för Skolans barn behöfvas.

En Skol Inrättning efter denna plan, synes väl vid första på- seendet blifva nog kostsam, men jag tror dock, att den med de medel, som äro lemnade till Högvördige Herr Doctors Dispo- sition, ganska väl skulle kunna underhållas om blott tvenne Rum äro att tillgå, och får jag äfven i detta afseende uppgifva mitt ödmjuka förslag:

Till Barnens beklädnad etc.	Rd:r 200 B:co
Ljus, Wed, böcker	Rd:r 50 —
En Lärare	Rd:r 225 —
Dess Medhjelpare	Rd 75 —
En Lärmeisterinna	Rd 50 —
	<hr/>
	Summa Rd 600 B:co

Undervisningen kunde då indelas:

I det större Rummet.

I det mindre Rummet.

f: m: 8—10.	II Klassen. Gossar. Läsning. Läraren.	II Klassen. Flickor. Handarbete. Lärmeisterinnan.
10—12.	I Klassen. Gossar och Flickor, } Läsning } II Klassen. Gossar. Skrifning } Medhjelp- paren.	II Klassen. Flickor. Läsning. Läraren.
e. m. 2—4.	II Kl. Gossar. Läsning. } I Kl. Gossar. Skrifning } Läraren.	II Kl. Fl. } Skrifning. Medhjelparen. och } I Kl. Fl. } Handarbete. Lärmeisterinnan.

2 Planen.

Såsom en särskilt Skola

Med blott ett Rum och En Lärare, för 30 Barn.

Undervisningsämnenas blifva i hufvudsaken de samma, och klassafdelningen lika, blott med den åtskillnad, att de äldre flickor och gossar ej alltid kunna afsöndras från hvarannan. I stället för en särskilt Lärmeisterinna kunde då göras beting med något fruntimmer, som redan håller syskola, att flickorna vissa timmar finge besöka densamma, lika som inrättningen är uti den redan bestående Fattig Skolan. Lärarens lön skulle då må hända kunna stipu- leras till 300 Rd B:co årligen.

8—10. II Klassen Gossar. Läsning. II Kl. Flickor i Syskola.
10—12. I Kl. Gossar och Flickor. Läsning. II Kl. Gossar och Flickor. Skrifning.

2— 4. II Kl. Flickor. Läsning. II Kl. Gossar. Räkna och skrifva.
Tredje Planen.

Den Kraftiska Inrättningen, endast såsom en Elementar Klass för 30 Barn, sammanhang med den redan bestående Fattig Skolan.

Högvördigste Herr Doctorn yttrade såsom betänkligheten mot en sådan förening, att Testators donation endast sträckte sig till fattige Borgare Barn, men om af andra till fattiga Barns uppfostran i allmänhet anslagna medel något betalades till Läraren för denna klass och i det stället något afdrag skedde å hans lön, hvilket då blott kunde användas till BorgareBarns fördel, så kan väl ingen påstå att man afvikit från Testators vilja, då han icke uttryckeligen förbjuder, att dessa Borgare Barn ej få undervisas i samma rum, som annan fattig ungdom. I en sådan Elementarklass borde de ofvanföre för Nybegynnare utstakade undervisningsämnen drifvas till möjligaste fullkomlighet.

8—11. om Sommaren. Läsning.

9—12. om vintern —

2— 5. om Sommaren.

Skrifning och

2— 4. om vintern.

Läsning

Sådana äro de ödmjuka Förslag jag i korthet kunnat uppgifva efter de grunder Högvördigste Herr Doctorn täcktes utstaka, hvar- på de borde byggas. Jag inser sjelf deras ofullkomlighet, och önskar blott, att de i något afseende kunde begagnas. Det skall då för mig blifva den käraste pligt, att vid verkställigheten, så vida min tid det tillåter, på allt sätt gå till handa med de pedago- giska och didactiska insigter, jag haft tillfälle att samla.

Kraftska skolans första elevgrupp, dess ålder,
Inskrifne i Kraftiska Scholan [4/5 1809.]

1. Carl Fredric Rundblom, 11 år gammal, hans Far Coopverdie Skeppare. Flyttat ifrån Storkyrkförsamlingens Fattig Scholas Första Class, der han läst något i Catechesen, Religions Historien, Frågorna i Kronprinsens Barnabok, något i Historien, något skrifvit och räknadt.
2. Per Johan Bultropp, 11 år gammal, hans Far Fodermakare. Med vittsord om flit och ett stilla upförande flyttat ifrån Fattig Scholans 2:dra Class.
3. Lars Fredric Tennström, 9 år gammal — Hans Fader Bokbindare. Med Lärarens bifall om flit och ett någorlunda anständigt upförande flyttat från Fattig Scholans 2:dra Class.
4. Johan Petter Ahlander, 11 år gammal; Skräddareson gått förut i Fattig Scholan, men har ej gjort några synnerliga framsteg.
5. Carl Gustaf Werngren 13 år gammal, hans Fader Skoflikare; läst något förut i Fattig Scholans 2:dra Class.
6. Philip Fredric Forssbom, 12 år gammal, Hans Fader Skomakare; läst förut i Fattig Scholans 1:sta Class.
7. Gustaf Adolph Carling, 11 år gammal, hans Fader Skräddare; ej läst mycket förut.
8. Johan Fredric Ackman, 8 år gammal, Hans Fader Gullsmid. Ej läst mycket förut.
9. Johan Eric Sundström, 9 år gammal, hans Fader Skräddare; Ej gått i Schola förut, men läst något i Catechesen och räknat.
10. Petter L. Werlander, 9 år gammal, hans Fader Skomakare; läst något i Schola förut.
11. H. A. Ståhlberg, 9 år gammal, hans Fader varit Skräddar Gesäll; Läst förut obetydligt.
12. Magnus Fred. Åkerdalh, 8 år gammal, Hans Fader Mäsingslagare; läst litet förut.
13. Johan Fred. Carling, 8 år gammal, hans far Skräddare, ej förut gått i någon Schola.
14. Carl Gust. Holm, 7 år gammal, hans Fader Förgyllare död; vid inskrifningen kunde läsa tämligen innan i Bok.
15. Petter Gust. Törnqvist, 14 år gammal, hans far Sockerbagare; gått förut i Schola, men utan att ha gjort några framsteg.
16. Johan Bodin, 8 år gammal, hans Fader varit Skomakare; gått förut i Schola och läser krent.
17. Carl Fr. Ihlman, 11 år gammal, hans Fader varit Skomakare; kan knapt läsa innan i Bok.
18. Johan Ol. Åman, 8 år gammal, hans far guldsmed; ingenting läst.
19. Fred. Adolph Bodecher, 8 år gammal, hans Fader Kramhandlare; läser krent innan i Bok.
20. Sven Ad. Sundström, 7 år gammal, hans Fader Skräddare; läser krent innan.

fäder, kunskaper, tidigare skolning, avgång.
[När de först intagne blevo] Utskrifne från Kraftiska Scholan.

- 1 Utskrifven d. 20 Junii 1811. Hans flit och upförande i denna Schola äro berömvärda. Utläst alt som här läses, samt läst Tyska, Fransyska och latin så att han nästan kunde hjälpa sig sjelf vid dessa Språks explicering — ingick i Stor Scholans Andra Class.
2. 1810 Julii 4. Utskrefs Bultrop och ingick i Fodermakare Handtverk. Visat flit och beskedlighet under de dagar han besökte Scholan —
3. Utskrefs ur Scholan i November 1810 och ingick i Bokbindare handtverket. Försummade mycket sin Scholtid, var för öfrigt trög och overksam.
- 4 1809 Decem. 16. Utgick från Skolan och ingick i Lära hos Skräddare embetet. Utan att hafva lemnat några synnerliga bevis af flit och läraktighet.
5. Utskrefs från Scholan i Decemb. 1810 och ingått i Skomakare handtverk — Varit försumlig, och trög under sin Schol tid.—
6. Utskrefs från Scholan i Januarii 1811. Lat — sjuklig och dum.
7. Utskrefs från denna Schola d. 20 Junii 1811. Visat mycken beskedlighet, och någorlunda flit. —
8. Utskrifven d. 20 Junii 1811. Varit ganska beskedlig och flitig.—
9. Utskrifven d. 20 Junii 1811. Upfört sig ganska beskedligt och visat flit.—
10. Utskrifven d. 20 Junii 1811. — Upfört sig väl och arbetat.—
11. Utskrifven d. 20 Junii 1811. Var det första året af sin Scholgång ganska elak — begick stöld och hade flera oarter för sig — men på andra året varit ganska beskedlig och flitig —
- [12.] Utskrifven d. 7 Jan. 1812. Flyttat till Söder att undervisas i Schol inrättningen i Sauterska Huset — Upfört sig beskedligt under sitt vistande i denna Schola, ehuru något trög—
- [13.] Utskrefs d. 20 Junii 1811. Visat flit och beskedlighet under sin Scholgång —
- [14.] Utskrefs d. 20 Junii 1811. varit flitig och beskedlig under sin Scholgång. Ingick i Trivial Scholan. —
15. 1810 Julii 4. Törnqvist utskrefs, efter något öfver ett års vistande i Scholan, der han väl visat ett beskedligt upförande, men ingen flit — Ingått i Skomakare Handtverk.—
- [16.] Utskrefs d. 20 Junii 1811. varit hoglös i Scholan — men beskedlig. Inkom i Trivial Scholan.—
- [17.] Utskrefs d. 20 Junii 1811. — beskedlig ehuru icke flitig — ingick i Handtverk.
- [18.] Utskrifven d. 20 Junii 1811. Beskedlig och flitig — inskrefs i Trivial Scholan —
- [19.] Utskrifven d. 20 Junii 1811. Ganska beskedlig och flitig. Ingick i Tyska Scholan —
- [20.] Utskrifven d. 4 Jan. 1812. Trög, men beskedlig under sin Scholgång — kom i Skräddar handtverk —

Redogörelse för båda klasserna 1814.

Insänd till 1812 års uppfostringskommitté såsom svar på dess frågeformulär.

Uppgifter rörande Elementar Classen af Kraftiska eller Storkyrko-Församlingens Fri- och Fattig Schola.

1:o Läraren njuter i årlig Lön 100 RD:r Banco jämte 22 RD:r 10 ss 8 rst samma mynt till inköp af Wed och Ljus för Schol Rummet.

2:o Antalet af de Barn, som i denna Class undervisas, är, såsom det högsta, bestämt till 18, dels Gossar och dels Flickor. Af Scholans fond består Böcker och Skrifmaterialier, men intet understöd i penningar. Barnen undervisas i Stafning och innanläsning, i skrifning af Bokstäfver och utanläsning af Lutheri Cateches. Då de i dessa delar förvärfvat färdighet, uppflyttas de i någondera af de Tre andra Classerne, ej allenast vid Examina i Junii och December månader, utan äfven så snart någon öppning för dem der gifves.

År 1810, då undervisningen i denna Class tog sin början, inskrefvos

	23 Barn
År 1811	20.
1812	13.
1813	21.

S:a 77. — med. på året 19 1/4.

Innevarande år äro redan inskrifne 4. Tillsammans 31 Barn, som ifrån Elementar Classens början till närvarande tid njutit eller ännu njuta fri undervisning Fyra timar om dagen.

3:o Flintenbergs ABC Bok, Kronprinsens Barna Bok, Rosenmüllers Religions historia, jämte Psalmboken och Catechesen begagnas såsom Läseböcker.

4:o Denna Class, såsom endast bestämd till stadgande i Innanläsning samt någon början med Stilskrifning, lärar utan någon ändring och förbättring svara mot ändamålet. Stockholm den 18. April 1814.

Andr. Phragmén

Lärare vid Elementar Classen af Kraftiska Scholan.

Uppgifter rörande Kraftiska Scholns 2:dra Class.

Denna Class jämte en Elementarclass, blef såsom en utvidgning af Storkyrkoförsamlingens Fattigschola, och med samma rättigheter för Lärarn, i afseende på dubbel årsberäkning som vid förenämde Schola inrättad år 1809 genom dåvarande Pastoris Primarii Doktor Murrays försorg och medelst Kongl. Majst. nådiga resolution d: 2:dra Martii samma år bekräftad.

§ 1. Lärarens lön, jämte Barnens Stipendier bestridas af räkntan för den fond som Instrumentmakaren Kraft för detta ändamål testamenterat. Ordinarielönen är 133 Rd. 16 ss Banco samt 26 Rd. 32 ss B:co Ljus och vedpenningar.

§ 2. Barnens antal är bestämdt nemligen 24 Gossar af hvilka hvar och en månadligen ärhåller 32 ss b:co.

§ 3. Undervisning lämnas uti Christendomen, Tyskan, Fäderneslandets Historia, Geographie och Räkning.

§ 4. Läroböcker, hvilka äfven af ofvannämde Räknta för barnens behof inköpas, äro utom den vanliga Catechesen, Rector Flintebergs tyska Elementarbok, Stridsbergs tyska Grammatika, Regnérs första begrepp i Wettenskaperne, samt Djurbergs Chartor och uti Räknekonsten följes Beckmarks method.

Anmärkning. Som undervisningen uti denna Class, är något vidsträcktare än uti någon af de andra inom verket och ungdomen här, ej endast bör bildas skicklig för att ingå uti handverk utan äfven för Handeln, har underteknad uti ödmjukhet trodt sig böra anmärka att den inskränkta tiden af 2:ne år som är bestämd, för deras undervisning tyckes vara nog kort dels för ärnående af en fullkomlig beredelse för sin bestämmelse dels och då 9 och 10 års gossar här ofta inskrifvas de efter 2:ne år ej emottagas uti ofvannämde yrken och de under en blifvande sysslolöshet både bortglömma hvad de lärt och deras sedlighet äfven ofta förderfvas.

2:dra: Som här gifves en Elementarclass borde ej någon här antagas, som icke i nämde Class varit inskrefven och perfectionerad uti innanläsning, i synnerhet som den öfriga undervisningen uti Classen ej tillåter läraren att med ett särskildt läxlag sysselsätta sig med denna öfning som upptager så mycken tid. Stockholm d. 18 April 1814.

Fred. Essén

Lärare.

Flickskolan vid Johannes kyrka 1811 o. f.

*Redogörelse för uppkomst, arbete, donationer och utveckling.
Sedermera biskop Hedréns svar på Uppfostr.komm:s frågor.*

Om Jakobs och Johannis Församlings flickSchola.

Efter upplösningen af allmänna fattigvårds-inrättningen den 1 April år 1811 blefvo i alla församlingar särskilda undervisningsanstalter öppnade för fattiga flickbarn, som icke vidare ansågos böra få begagna de ordinaira KyrkoScholorna. Under förbidan af en kraftigare åtgärd till afhjelpande af detta behof, skyndade underteknad genast att inrätta en provisionell undervisning för fattiga barn af förenämde class. Rum blefvo dertill upplåtna af KyrkoRådet i församlingens nyss inköpta Comministers- och Schole-hus vid Johannis kyrka. Medel till en Lärares och en Läremästarinnas aflöning erhöles af några välgörande församlingsbors, särdeles en hederlig Frus frikostighet. Med dessa utvägar sattes undervisningen genast i gång och har allt intill närvarande stund fortfarit. Antalet af de barn, som den begagnat, har varit över 30. Läseterminerna hafva följt samma ordning, som i de vanliga Kyrko-Scholorna. Under terminerna har läsningen utan uppehåll fortfarit, med undantag af Ons- och Lördags eftermiddagar. Innanläsning, Kristendoms-kunskap, räkna och skrifva, Sy, Sticka och Spinna äro de läro-stycken, uti hvilka barnen blifvit undervista.

Den lyckliga tidepunkt är inne, att denna Schole-Inrättning till- lika med en Industri-Schola här kan bringas till en större fullkom- lighet. Genom sällsynt frikostighet af enskilt man har en Capital- Summa af 20.000 Rd. Banco blifvit gifven till fond för Lärares och Läremästarinnors aflöning. På församlingens bekostnad är ett nytt Scholhus uppbygdt, bredvid Comministershuset tillräckligt för det åsyftade ändamålet. Med tiden hoppas man att alla försam- lingens fattiga barn vid denna nya inrättning skola erhålla nödig undervisning, och bildning till nyttiga yrken och medborgerlig dygd. Denna nya Schola kommer, vill Gud, att öppnas nästkommande Michaeli: och har den deröfver af församlingen tillförordnade Di- rection varit omtänkt på ett för ändamålet tjenligt Reglemente, som kommer att till Högvördige DomCapitlets pröfning och Stad- fästelse hemställas.

Stockholm d. 9 Maji 1814.

Joh: Jak: Hedrén

IV. LÄSE- O. YRKESUNDERVISNING VID FATTIGVÅRDSAN- STALTER ETC.

Om undervisningen i fattig- och sjukhuset 1533 o. f.

Paragraferna därom i K. stadgan för hospitalet («Danviks skrå»).

8. Samme klärk skall predicka ther ij kyrkionne alla helga dager och hålla ther Mässa såå offtha som thet behöffues, han skall oc lära och formana the fattige ij Siukestuffuan, ått mijnste två Reser om vekona. och giöra them theras Reda, när såå be- höffues, och altijd formana them till gudz bordh och till semmio och kierleckh.

9. Klärken skall och haffua ther vpsyn att bordhlexan rede- liga hollen varder, then tijdh the frijbröder och Söstrar äro till bordz.

10. Skall och klärken altijdh läsa bodorden, Trona, fader var, och the ordh som lyda påå Christi Natuard ij Siukestuffuona och hålla the fattige thet före, att the sådana läsa skola.

11. Klärken skall ij the Andeliga saker medh tijdagårdh och Annatt vara vndher bya kyrkionnes Regemente, och hålla sådana Sångh och Läsningh, som kyrkioherren före seger, på thet att Endrecht bliffua skall...

28. Skola bröderne och söstrena alle ätha till hopa ij Con- uentestuffuan, oc vara tyste öffuer måltijdh, och höra vppå bord- lexan eller annan god lärdom, som klärken them kan föregiffua, huilken som olijdan [oliudh?] gör, haffue forbrothet två maltijder, for huario Reso han thet gör.

29. När the gångha till bordz, skola the läsa thet Svenska benedicite, och thet Svenska gratias, när the gåå ifrå bordh, effter Latijn är them icke förstandeligen...

40. När the fattige skola fåå matth, så skall offuerliutt läsas thet Svenska benedicite, och när the äthett haffua, skall läsas thet Svenska gratias, och tåå thet läsitt är, skola alle huar ij sijn stadh seya: Loffuatt [och ährat] vare Gudh som oss såå veell spisatt haffuer, och gud vare med them allom som ther till holpett haffua.

41. Skola the fattige ena reso huar dagh, när them till seijas, bedia for frijdh och nåde, och för öffuerhetena.

— Skall en taffla hengia ej Siukestuffuonne, som bodorden, fader vår, thron, benedicite och gratias påå Suensko ståår skrif- fuitt vppåå, att thet altijdh måå läsas vp för the fattige, såå att the thet lära kunna...

En duglig lärares och ledares insatser.

Ur *kh A. Bergmarks redogörelse o. historik i Acta Cons. 1753*
9/12 n:r 116.

...4:to Communion förhör, som förut intet hölts i Danviken, begynte jag straxt första året, tagandes mig anledning af Ven. Consistorii Circulair bref af d. 21 Maji 1745.

5:to Åhr 1748 om hösten begyntes med Catechismi förhör i Kyrkan om Söndagarna emellan kl. 8 och 9, sedan i anledning af et Hans Kongl. Maj:ts Allernådigste Skrifvelse til Ven. Consistorium ankommit, angående fåkunnighet i Christendomen, saken blifwit i Ven. Consistorio öfwerlagd och gillad d. 6 Sept. samma år. Detta förhör begynnas om Währen uti Martii eller först i Apr. Månad och wahrar til, och ibland öfwer Missommars tiden, då det afstannar medan Bergningstiden går förbi. Om hösten begynnas de åter först i Sept. Månad, och fortsättes til Advents tiden, såsom bifogade uppsats på de redan håldne förhören utvisar.

Sickla ön har jag delt uti 5 rotar, och med hwar Rote bör en del af Tienstefolket i Danviken, och af dem på Diurgården som hålla sig hit til Församlingen infinna sig; Sielfwa Hospitals ungdomen, besynnerl. de, som bättre behöfwa underwisning i Christendomen äro tillsagde at hwar gång infinna sig wid Förhören. Och ser jag med besynnerl. fågnad at största hopen utaf det gamla Hospitals folket äro mohna om at hwar gång wara närwarande wid sådana förhör, men deremot moste jag med största missnöje se uppå, at ifrån Sickla ön ibland rätt få ibland ingen kommer när roten är framkallad, och långt mindre andra dagar. Förutan Arrendatoren på Hammarby, hwilken jag bör lämna det loford, at han inställer sig sielf med sit tienstefolk, så många som kunna slippa ifrån hus, så offta roten blir tillsagd.

6:to Husförhör har jag ock hållit hwart år, öfver hela församlingen undantagande et år, då jag war siuk, Och der wid hafwa intet många kunnat draga sig undan, men här är en Krog icke långt ifrån Danviken benämd Tappen; Folket som der warit och är, har jag aldrig fådt rätt uppå, hwarken wid husförhör eller Förhören i Kyrkan. E[x] G[regie] i år har jag 2 gånger låtit boda dem til förhör, men ingen dera gången kom någon, utan de hafwa sista gången swarat, at de intet hålla sig hit til Församlingen.

7:mo Uti Scholen har jag ock wid hwar Termins slut Examinerat Scholebarnen, och uti den der til inrättade boken anecknat deras namn, och hwad framsteg hwar och en giordt.

Wid alla Förhör söker jag, just med flit, effter den nåd Gud mig förlänar, 1:mo at lära mina åhörare rätt förstå Lutheri Cateches; på det de må få en redig kundskap i Christendomen. 2:do söker jag wid alla tillfällen uti dem inpräglad at blotta kundskapen intet förlår, utan alt bör komma til Praxin och utöfning.

12:mo Angående Församlingens nuwarande tilstånd, och först oss som äro Lärare sköter hwar och en af oss sin anförtrodde Sysla. Undertecknad förrättar alla Högmässor och Weko-Predikningar, Skrifftermål Förhör, såsom och Guds-Tiensten på alla Apostladagar, tillika med alt annat, ehwad namn det hafwa kan, som til Församlingens wård och skötsel hörer. Mina Predikningar inrättar jag på sådant sätt, at jag hälst blir wid det ämnet, som Evangelium ex Professo handlar om, hwilket altid sker på de stora Högtides dagar, då handlas bör om wissa der til hörande Lärostycken. Åtminstone moste det ämnet jag mig företager tydeligen stå i Evangelio. Thet under händer tagna ämnet söker jag genom Guds nåd at utreda och föreställa så grundeligen ordenteligen och redigt som mig någonsin mögeligt är, och det utan konstlande, på det aldra enfaldigaste, at något hwar som gifwer acht derpå må kunna begripa och fatta, och dymedelst få en redig och grundelig Christendoms Kundskap, enlig vår Cateches, Symboliska Böcker, och wedertagna Systemer, der Lag och Evangelium räcka hwarannan handen, men aldrig blandas tillsammans. Hela mit Ämbete söker jag förrätta genom Guds nåd, med den ömhet, at jag af hiertat söker berga min egen Siäl, och så långt mögeligt är, mina åhöreres. Mina Studier försummar jag ock intet, utan til deras fortsättiande använder den tid jag ifrån Ämbetets Syslor kan hafwa ledig. Besynnerligen winlägger jag mig om det aldra angelägnaste såsom Bibelen, Grundspråken och Theologien.

Schole-Mästaren skiöter Scholan, samt drager omsorg för alla morgon- och affton-Bönestunder och Afftonsångar, förrättandes sit Ämbete med al mögelig flit och sorgfällighet.

Hwad här näst åhörarena angår, äro de så här, som annorstädes blandade, goda och onda tillsammans; Man finner med nöije en del rätt angelägna om at wid alla tillfällen höra Guds ord, men med stort missnöije några andra, som slå alla goda både offentel. och enskildta lärdomar och förmaningar uhr hogen, dem man dock denna gången intet wil namngifwa, utan bedia at Gud för Christi skull motte omvända dem.

[Bilaga]

Förteckning På de Catechismi Förhör

som äro Håldne uti Danwicks Kyrkan om Söndagarna före predikan emillan kl. 8 och 9

1748 uti Sept Månad begyntes med dessa förhören och Continuerades åtminstone til Advent. men det har jag intet antecknat

1749 d. 6 Mar Hammarby rote. begynt 10 Guds bud. 5 Martii Svindersviks Rote. 10 Guds bud ut.

12 Martii tilsades Sickla rote men derifrån [kom] icke en hölts förhör med det närvarande Hospitals folket. 1 artiklen.

2 April Sickla rote åter framkallad. 2 artikl.

9 Apr. Gärla Rote 3:die artiklen.

16 Apr. Dufvenäs första stycket af Fader vår.

23 Apr Svindersviks Rote Til slut med Fader vår

Maj 7 Hammarby. Döpseln 21 Sickla. Altarens Sacrament

28 Gärla Rote framkallad men kom ingen

Examen med Hospitalsfolket. 10 Guds bud begynt.

Jun 4 Gärla rote åter bodad. 10 Guds bud til slut.

11 Dufvenäs Rote begynt Trones Articklar. 18 Hammarby Trones Articklar til slut 25 Svindersviks Rote. Fader vår til 3 Bönen incl.

Jul 2 Sickla Rote Fader vår til slut. 9 Gärla rote Döpseln. 16 Dufvenäs Altarens Sacrament.

Aug. 27. Dufvenäs 10 Guds bud 1 Taflan

Sept. 3 Gärla til 8:de Budet inclusive. 10 Sickla Rote 10 Guds bud ut. 11 Hammarby. Första Trones artickel. 24 Svindersviks Rote 2 artik.

Oct. 15 Dufvenäs 3:die artiklen.

Oct 28 Gärla Rote Herrans Bön första stycket.

29 Hammarby. Herrans Bön til slut.

Nov 5 Sickla Rote Döpseln. 12 Svindersviks Rote Altarens Sacrament.

1750 är 23 Söndagar hela året igenom hållit förhör i Kyrkan.

1751 Om Währen hölts Förhör 11 Söndagar men om hösten intet mer än 5 Söndagar emedan jag fastnade i Frossan det året redan i Sept Månad.

1752 Om währen war jag ännu siuk om hösten hölts Förhör 10 Söndagar.

1753 Är Förhör hållit i Kyrkan 21. Söndagar.

Skolans arbetsordning 1758.

[Acta Cons. 1759 n:r 16; jfr Cons. Prot. 5/12 1758.]

Methode till Barnens underwisning på späda Barnhuset wid Danwiken gillad och faststald i Riksens Ständers Barnhus och HospitalsDeputation d. 14 Decembr. 1758.

Det hufwudsakligaste, som wid denna *Schola* ärfordras, är, at Barnen wäl måtte lära stafwa Swenska, på det de sedan, utan hinder, straxt må kunna intagas på Stora Barnhuset. Och blifwer fördenskull för *Scholæ*Mästaren aldra angelägnast at använda härtill möjligaste flit och sorgfällighet, hwarwid mera ankommer på hans egen om tancka, än at några *Reglor* dertil kunna föreskrifwas. J synnerhet bör aktas, när ett eller annat Barn är af så ringa begrep, at det icke för sig sielf något det minsta kan öfwerse, at de som äro bäst för sig komne, då skiftewis hielpa till at öfwa det samma antingen i bokstäfvernas kännande, eller uti stafwande, under det *Scholæ*Mästaren sielf med de andra måste sysla, så att tiden, på hwilken det bör wara i *Scholan*, icke fåfängt användes. Men som nu för tiden wärkeligen befinnas och äfwen framdeles kunna gifwas åtskilliga barn i berörde *Schola*, som hinna med at, utan swärighet, göra större framsteg; så blifwer nödigt, at skilja barnen uti tre afdelningar, hwaraf den första inbegriper sådana, som ännu behöfwa lära sig at stafwa, den andra, de som kunna stafwa och få öfwa sig at läsa rent, den tredje, de som redan läsa någorlunda rent innantil. Barnen af tredje afdelningen underwisas, hwar för Middag, allenast 2 timar, och de af andra afdelningen i 3 timar. Men bägge desse afdelningar komma, såsom hittils skedt, i *Scholan* Klockan 8, eller, under mörkaste tiden om vinteren, Klockan 9 för Middagen; hwaremot första afdelningen infinner sig en och en half tima senare, eller Klocka half 10, och om mörkaste vinteren, Klockan half 11 före Middagen, och blifwer sedan i *Scholan*, eij allenast til Klockan half 12 om sommaren samt 12 om vinteren, utan ock ifrån Klockan 2 til 5, eller, om mörkaste vinteren, ifrån 1 till 4 efter middagen: J anledning hwaraf *Lectionerna* på följande sätt indelas, nemligen:

Före Middagen

Från 8 till 9 eller om vinteren från 9 till 10.

Andra afdelningen: Läsa för sig sielfwe, innantil hwar sitt stycke i *Catechesen*, som dem föresattes, begynnandes på *Lutheri Cateches*, hwarefter fortfares, med *Svebilii* förklaring.

Tredie afdelningen: Läsa, innantill, Mån- och Torsdagar, *Hübners Bibliska Historier*, hwaruppå straxt *repeteras* hwad de läset, efter de tryckta frågorna; Men, Tis- och Fredagar läsa de hwar sitt stycke utur *Psalmboken* och wänjas med det samma upsöka *Evangelia* och *Psalmer*. Ons- och Lördagar läsa de *Svebilii* förklaring med språken, som de wänjas at slå upp i Bibelen.

Från 9 till $\frac{1}{2}$ 10, eller, om vinteren, från 10 til $\frac{1}{2}$ 11.

Andra afdelningen: Läsa innantill skiftewis, med hög röst, hwad de genomsedt, då de andra följa med och läsa efter i sina böcker.

Tredie afdelningen: Läsa utan till *Lutheri* lilla *Cateches*, hwar efter tillägges *Hustafan* och ingången af *Svebilii* förklaring.

Från $\frac{1}{2}$ 10 til 10, eller, om vinteren, från $\frac{1}{2}$ 11 til 11.

Första [och] Andra afdelningen: Afhöres examen med tredje afdelningen.

Tredie afdelningen: Examineras hwad barnen läset utan till, med tillagd enfaldig förklaring.

Från 10 til $\frac{1}{2}$ 11, eller, om vinteren, från 11 til $\frac{1}{2}$ 12.

Första afdelningen: Öfwas at känna bokstäfverna, el. at stafwa; hwarwid en el. annan af tredje afdelningen gör *Scholæmästaren* biträde.

Andra afdelningen: Läsa åter barnen för sig sielfwa ett litet stycke, ut supra.

Från $\frac{1}{2}$ 11 til 11., el. om vinteren från $\frac{1}{2}$ 12 til 12.

Första afdelningen: öfwas af barnen i tredje afdelningen; om de eij sielfwa kunna genomse, hwad dem blifwit föresatt.

Andra afdelningen: Upläsa barnen skiftewis, hwad de genomsedt, ut supra. Sista halfwa timan om sommaren.

Första afdelningen: Öfwas af *Scholæmästaren*.

Efter middagen.

Om Mån- Tis- Tors- och Fredagar öfwas första afdelningen med all flit at känna bokstäfverna och at stafwa, hwarwid en eller annan af barnen i tredje afdelningen kan skiftewis biträda *Scholæmästaren*. Enär något barn flyttas utur första til andra, eller utur andra til tredje afdelningen, tager det straxt wid där de andra läsa i samma afdelning, antingen det är wid början eller slutet af boken, emedan samma bok åter å nyo skal begynnas. Så måste ock hwart barn hafwa sitt *exemplar* af de böcker, hwaruti de underwisas, undantagne, at i tredje afdelningen kunna twå läsa tilsammans uti ett *exemplar* af *Hübners Bibliska Historier*. De fyrkantiga *Catecheser* in *Duodecimo* kunna göra nytta wid stafwandet i första afdelningen, men sedan brukas alltid de aflånga *Catecheser* med *Svebilii* förklaring, hwilka jämte *Psalmboken*

och *Hübners Bibliska Historier* äro de endaste böcker, som i denna *Schola* blifwa nödiga. Men med skrifwande böra inga här i *Scholan* syslösättas.

Som *Scholæ*Mästaren sielf måste besörja om aftonsångs-Predikningar, så wäl, som morgon- och afton-Bön stunder i Danwicks Kyrkan; så måste någon annan skickelig Man åtaga sig, at så wäl om Sön- och Hälgedagar wara barnen i Kyrkan följaktig, och der hafwa uppsigt på deras förhållande, som äfwen wara tilstädes, när de skola göra Morgon- och Afton-bön; hwarwid alltid en *Psalmboken* siunges, och sedan läsa skiftewis, någre af de barnen, som äro mäst för sig komne: Jag tackar Dig, och Barmhertige Gud, med en eller annan tienlig *vers* eller bön, samt Fader wår och wälsignelsen. Efter bönen, läser en gosse af tredje afdelningen hwar Morgon ett eller ett halft *Capitel* af *Nya Testamentet*, och, hwar afton, en *Psalmboken* eller en half utur *Konung Davids Psaltare*, eller, om Fredagar under fastelagen, och alla dagar i dymmelweckan, ett stycke af *Christi Pinos Historia*; Men, om aftonen, näst före Sön- och Hälgedagar, *Epistelen* och *Evangelium* för nästföljande dagen, hwarefter sluteligen siunges en *vers* utur *Psalmboken*. Så måste jämwäl barnen wänjas, när de skola äta, antingen om morgonen, Middagen eller aftonen, at alltid förut läsa bordläxorna eller någon del af dem, hwarmed så omskiftas at alla barn kunna lära sig samma böner utantill.

Utom eftermiddagarna, hwarje Ons- och Lördag, samt näst för någon stor Hälgedag, består inga andra *ferier* wid denna *Schola*, än at *Scholæmästaren* hafwer ledighet alla Apostle- Tredje- och gångdagar, samt, om Juhl Högtiden, ifrån Thomas' Messo til Trettonde dagen, om Påsk Högtiden, fiorton dagar ifrån Palm Söndagen, Pingst weckan, samt dagen näst före och näst efter Midsommars dagen. Skulle *Scholæ* Mästaren behöfwa resa bort, bör sådant, innan han bekommer *Poletie Collegii* tilstånd, hos *Consistorium* anmälas, och så wäl då, som i fall han blifwer siuk, tillika angifwas af hwilken han åstundar, at syslan emedlertid skal förättas, på det *Consistorium* må wara försäkradt om *Vicariens* skickelighet, eller finna dertil någon, som är mera pålitelig.

Kyrko Herden wid Danwiken hafwer tillsyn, att *Scholæ*Mästaren rätteligen gör sin skyldighet med Barnens underwisning, och påminner honom, om något felar, samt, om deruppå icke följer rättelse, gifwer sådant tilkänna hos *Consistorium*. Skolandes ock ankomma på hans bepröfwande, när något barn kan flyttas utur en afdelning til en annan, hwarwid han efter denna *Methode* har sig at rätta.

Läraren oduglig. 1774 o. f.

[Cons. Prot. 1774 20/12 § 7.] Wederbörande Herrar Kyrkoherdar berättade, at de med nöje biwistat de Examina, som nyligen blifwet anställdte med Ungdomen uti S. Mariæ, S. Cathari-næ och Hedvig Eleonoræ Församlingars Scholor: men hwad Barnen i Danwicks Schola beträffar, som Kyrkoherden Herr Magister Wijkman därjemte examinerat; gaf Herr Kyrkoherden tilkänna, at Collega Grundström, som syselsättes med begynnare och de minst för sig komne Barnen, förswarligen efterkommet hwad honom åligger: Hwaremot Scholæ-Mestaren Löhmans Class, uti hwilken de mera för sig komne böra underwisas, hade befunnets ganska usel, och en stor del af Barnen därstädes icke blifwet förbättrade, sedan de ifrån Collegans Class dit-kommet: Hwilken wårds-löshet Herr Kyrkoherden, uppå Consistorii anmodan, låfwade wilja Löhman alwarligen förehålla, jemte förmaning, at hädanefter med behörig flit och drift sköta sin Sysla.

Oduglige läraren bör bli lantpräst e. d. 1777 o. f.

Exempel på konsistoriets icke ovanliga önskemål i den vägen.

Högwördigste Herr Doctor, ArcheBiskop och Pro-Cancellarie samt Venerandum Consistorium Ecclesiasticum!

Sedan Consistorium förmerkt, huruledes ScholæMestaren wid Danwicks-Schola här i Staden, Lars Löhman, i synnerhet desse senare åren icke med den åhåga och drift, som wederbordt, wårdat och handledt de honom anförtrodde Barnen; hwilket för-an-låtet Consistorium att flere gånger göra honom tjänliga föreställningar till bättre efterlefnad af dess åliggande skyldighet; Altså, och emedan dessa föreställningar hos Löhman åstadkommet föga eller snarare ingen förbättring, utan Scholan wid de årligen anstälde Förhören tyckts blifwa ju längre desto mera försämrad; ty har Consistorium ej kunnat undgå att å-nyo förekalla bemålde Scholæ-Mestare, och förehålla honom dess i denna måttan å-daga-lagda wårdslöshet, med tillsägelse, att Consistorium icke länge kunde dröja, innan något allwarsammare steg till Suspension med honom borde tagas, och att Löhman, till undwikande af en sådan olägenhet, hade att med första vara omtänkt, huru han kunde ifrån Scholæ-werket, hwartill han wore mindre böjd och skickelig, förflyttas till någon för honom tjänlig Preste-sysla på Landet, hwaremot hans håg och insigt torde vara mera swarande.

Consistorium förestälde honom äwen, huruledes hans egna kända-nedom borde inskränka hans ansökning inom någon Capellansbeställning, wid hwilken han, under tillsyn af en allwarsam Pastor, skulle genom Guds Nåd kunna göra Församlingen gagnelig tjänst och winna nödtorftig utkomst.

Löhman, som funnit detta Consistorii honom gifna Råd helso-samt och nyttigt, har inför Consistorium försäkrat wilja ställa sig det samma till efterrättelse, och med första hos Högwördigste Herr Doctorn, Arche-Biskopen och Pro-Cancellarien samt Venerandum Consistorium Ecclesiasticum inkomma med ödmjukaste ansökning om någon sådan för honom passande befordran i Wällofl. Stiftet.

Consistorium bör altså icke förtiga, huru Consistorium gärna skulle önska, att Scholæmestaren Löhman, i anseende till anförde omständigheter, kunde winna Högwördigste Herr Doctorns, Arche-Biskopens och Pro-Cancellariens samt Venerandi Consistorii Ecclesiastici gunstbenägna åtanka, i en sådan dess afsigt, att ju förr desto hällre blifwa förhulpen undan förderf, i händelse Consistorium måste skrida till verkställandet af dess tagne beslut, hwilket Consistorium, i anseende till den lidande Ungdomen, icke lärer kunna låta på lång tid ankomma.

Med Högaktning förblifwe Högwördigste Herr Doctorns, ArcheBiskopens och Pro-Cancellariens samt Venerandi Consistorii Ecclesiastici

Ödmiukeste och hörsamme tienare

Olof Celsius. P Nensén J: Wingård

Gabr. Rosén. C. W. Lüdeke. J. A. Schinmeier Joël JacobPetrejus
Stockholm d. 25 Febr. 1777. Matth: Ståhlberg

[Cons. Prot. 1779.] Den 26 October. § 9. Berättade Herr Öfwer Häfpredikanten och Præses, det han angående Danwicks Skola och dess slåta tilstånd nyl. talt wid Hans Excellence Riks Rådet m. m. Herr Baron och Öfwerståthållaren, som låfwat att wid nästa mönstring därstädes, då Herr Öfwer Häfpredikanten och Præses jämte någon annan af Consistorii Ledamöter, uppå underrättelse därom, kunde wara närwarande, göra sig närmare underrättad angående samma Skolas belägenhet, samt tilse, hwad utvägar til dess uphjelpande woro möjelige, tils Skolemästaren Löhman, som skal wara mindre flitig och skickelig til denna syssla, kan därifrån flyttad warda.

Stora barnhuset.

Eleverna och deras pensa. 1746.

Specification på Piltarnas Alder, Namn och Lectioner, uti den älsta Classen på Stockholms Barnhuus. Pro A:o 1746 d. 5 Mart.

Lectioner. Desse haf:a åtskilliga gångar igenomläsit Sveb. Cateches, kunna skrif:a och litet Räkna, sampt gå alla effter middagar, uti härwarande Spin sal. Desse haf:a läsit till 5:te Hufwudstycket sampt skrif:a och gå uti Spin-Salen. Desse haf:a läsit till 4:de Hufwudstycket uti Sveb. Cateches sampt skrif:a och gå uti Spin salen. Desse haf:a läsit till 3:die Hufwudstycket uti Sveb. Cateches sampt skrif:a och gå uti Spin salen. Desse haf:a läsit till 3:dje Hufwudstycket, sampt skrif:a gå i Spin salen. Desse haf:a läsit till 2:dra Artickelen sampt skrif:a och gå uti Spin salen. Summa 50 A[lumnos] Joh. Marck. Joh. Ekman. Pet. Bitterfelt.

Uti Högährewyrdige Herr Kiörkjoherden Hallmans frånwaro, har iag änskiönt kortel:n förhört åfwannemde Gässar, och therwijd befunnit goda framsteg. Olof Tilleus.

Lika lydande med originalet intyga

Jonas Rundmarck.

Gabriel Lanerius.

Förteckning på Piltarne uti yngre Classen wid Barnhus *Scholan*, med hwad de läsit. [Sju uppräknas.] Desse siu Piltar kunna utan til giöra besked för alla Fem Hufwudstycken i *Svebilii* Cateches och *Symb. Athanasii* samt de 4 förste åfwen för Hustaff. och 7 *David*s BotPsalmer, läsa derjemte innantil uti Bibelen, *Långhansens* Postilla och skrifwa. [Två nämnas.] Desse två Piltar hafwa 3 gånger läst utan til det 1:sta och 2 gånger det 2:dra och hafwa nu 1:sta gången begynt på det 3:dje Hufwudstycket i *Svebilii* Cateches; läsa derjemte innan til uti Psalmboken och Bibeln samt skrifwa. [Tolv anges.] Desse 12 Piltar hafwa en gång läsit utan til det första Hufwudstycket i *Svebilii* Cateches, och åter andra gången begynt på det samma; läsa derjemte innan til och allesamman skrifwa, samt några gå alla efftermiddagar på den här wid Barnhuset inrättade Spinsahlen. [Fyra namnges.] Desse 4 Piltar kunna utantil lilla *Luthers Cateches* och hafwa nyl:n begynt på 1:sta Hufwudst. i *Svebilii* Cateches, läsa jemwäl dersammastädes innan til och skrifwa. [Sju uppräknas.] Desse 7 Piltar hafwa 4 gånger läsit utan til lilla *Lutheri Cateches*; läsa

åfwen dersammastädes innantil och allesamman skrifwa samt några gå alla efftermiddagar på *Spinnsahlen* och spinna. [Sex nämnas.] Desse 6 Piltar kunna utan til a. b. c. Boken och skola nu begynna på lilla *Lutheri Cateches* derest de nu läsa innantil; och allesamman hafwa giordt begynnelse att skrifwa. [Fyra namnges.] Desse 4 Piltar hafwa läsit A. B. C. Boken rent innan til samt nyl. begynt med utan läsningen der sammastädes; och alla åfwen giordt begynnelse att skrifwa. [Fyra elever.] Desse 4 Piltar skrifwa och lägga ihop hela orden uti a. b. c. Boken, och några begynt skrifwa. [En nämnes.] Denne Pilt hafwer nyl. begynt med enkla stafwelsernas ihopläggande uti a. b. c. Boken. [Två namn uppges.] Desse 2 Piltar hafwa ännu intet giordt begynnelse at läsa. D. 5 Martii 1746. 49 st: Gabriel Lanerius

Reformer i organisation och arbetssätt 1746.

Högwälborne Herr *Baron* och ÖfwerStåthållare

Genom skrifwelse till Högwälborne Herr *Baron* och ÖfwerStåthållaren, har *Venerandum Consistorium* här i Staden anmält, huruledes *Consistorium* wid förrättad *vicitation* på Barnhuset här i Staden skall hwad *Scholæ* wäsendet och underwijsningsättet angår, anmärckt ett och annat, som synes behöfwa någon förbättring, bestående i synnerhet deruti, att 1:mo alla barnen underwijsas i ett rum, som för en sådan myckenhet skall vara nog trångt, hwar af medelst barnens öfwerläsande och förhörande ett ständigt sorl skall förorsakas, som eij annat kan än förwilla både *Informatorer* och *disciplar*, till undwikande af hwilken olägenhet *Consistorium* förmenar nödigt vara det antingen hwar *Class* kunde få sitt särskilta rum, eller åthminstone flicke Barnen blifwa derifrån skilda och rummet sedermera med ett skranck afdelas, som för bägge gässe *Classerne* kunde vara tillräckeligit. 2:do att Barnens antal uti *Classerne* skall vara mycket olijka och omöijeligen af en *Præceptor* så kunna skiötas som wederbör, hälst enär ingen ricktig fördelning uti läsningen *Classerne* emellan är faststald, hwarigenom ock skall hända, att då *Præceptoren* uti första *Classen* har alla effter middagar ledige, medan hans *disciplar* då öfwa sig uti Spinnande, måste den uti andra *Classen* läsa för sina både före och effter middagar; till förekom(m)ande hwaraf och på det flicke *Classen* lijka som med gässarne skiedt må kunna fördelas i twenne *Consistorium* acktar nödigt at en *Præceptor* ännu dertill må antagas besynner[li]gen som förutan det antalet skall vara större, än att en *Præceptor* der med bör beswäras så många och skilljacketige

lexedagar skola förfalla att tiden ej skall wara tillräckelig med den flit som erfordras alting skiöta och besörja. 3:tio Som Barnen, förutan många andra wid hushåldningen förefallande sysslor, ganska mycket skall hindras i deras underwijsning genom den på Barnhuset anlagde *Spinschola*, hwaräst de storre barnen hela efftermiddagarne skola sysselsättjas, och således ej hafwa mehr än trenne timar om dagen öfrige neml. ifrån 9 till Tolf för middagen att öfwa sig i läsande och skrifwande; altså är *Consistorium* af den tanckan att det skulle giöra tillfyllje[s]t om Barnen högst twenne gånger i weckan blefwo af Spinmästaren i berörde handslögd anförde och den öfrige tiden dem obehindrad lemnas till deras underwijsning i andra mehr nödiga stycken.

Hwarjemte *Consistorium* hwad sielfwa underwijsning(s) sättet angår förmåler det samma uti åthskilliga måhl kunna förbättras, såsom om en rätt fördelning uti läsningen skier *Classerne* emellan, så att hwarken ett eller det samma på bägge ställen lijka drifwes eller Barnen blott i afseende på ålder och wäxt utan effter deras förkofring i Kundskapen blifwa flyttade utur den ena *Classen* i den andra, samt 2:o att dagar och stunder blifwa rätt indelte, på hwilka så det ena som det andra bör läsas och *repeteras*, hemställandes *Consistorium* för öfrigit om icke på det wärcket om skickelige *Informatorer* må kunna wara försäkrat, ingen måtte till *Præceptor* antagas som ej förut aflagdt nöijacktige prof af des skickelighet i underwisning(s) wärcket, icke eller någon *præceptor* tillåtas att resa bort och sättja en annan i sitt ställe förr än den *substituerade* blifwit af *Consistorio* för god erkiänd.

Af alt detta som *Consistorium* på förberörde sätt anmält, har Högwälborne Herr *Baron* och ÖfwerStåthållaren höggunstigast behagat lemna barnhus *Directeurerne* del och deröfwer deras utlå-tande infordrat; hwarföre och *Directeurerne* ej underlåta bordt i ödmiukhet wid handen gifwa, att hwad förökandet af *scholæ*-rummen beträffar, så hafwa äfwen *Directeurerne* funnit angelägenheten deraf, samt alt derföre flere resor warit omtänckte på medel och utwägar huru sådant skulle beqwämligen wärckställas, och förmoda *Directeurerne* att enär barnens underwijsande i ullspånaden blifwer stält på den fot som *Directeurerne* genom Bref af d. 27 Febr innewarande åhr hos högwälborne Herr *Baron* och ÖfwerStåthållaren i Ödmiukhet föreslagit, och de rum som nu af Spinmästaren Pfau bebos och innehafwas såmedelst blifwa ledige, lärar tillfälle gifwas att föröka och bättre indela rummen till

Barnens underwijsning i läsande och skrifwande, En *Præceptors* antagande utom de twenne, som redan äro wid Barnhuset hafwa *Directeurerne* jembwäl ansedt för både nyttigt och nödigt; Men som Barnhusets *Cassa* af andra oumgängelige utgifter på några åhr warit så medtagen, at wärcket omöjeligen kunnat tåla någon tillökning wid Betieningen, så hafwa *Directeurerne* der med måst låta anstå; dock hoppas och förmoda *Directeurerne* att wärcket inom kort lærer kom(m)a i det stånd, att *Præceptorernes* antal kan med den fierde förökas. Beträffande åther *Consistorii* påmin-nelse att den på Barnhuset anlagde *Spin scholan* ganska mycket skall hindra barnens underwijsning i läsande och skrifwande, hälst de större Barnen som med ullspånaden hela efftermiddagen sys-selsättjas ej skola hafwa mehr än några få timar öfrige att under-wijsas i andra nödiga stycken, så lærer Högwälborne Herr *Baron* och ÖfwerStåthållaren höggunstigast täckas sig erhindra att in-rätningen med *Spin scholan* och alt hwad derwid blifwit tillgiordt, är af Kongl. Maijt och Ricksens HögLöfl: *Commerce Collegio* samt Ricksens HögLofl. Ständers *Manufactur Contoir* tillijka med Högwälborne Herr *Baron* och ÖfwerStåthållaren och Barnhus *Directeurerne* faststält och förordnat, och således kunna *Directeurerne* der utinnan icke någon den minsta ändring giöra. Skulle elliest som uti *Consistorii* Bref omröres wid *scholæ* wärcket och den *Methode* hittills blifwit brukad wid Barnens underwijsning i läsande och skrifwande något wara att förbättra, så wore önskeligit at *Consistorium* behagade författa och upsättja någon ny *Methode* till *Præceptorernes* rättelse wid underwijsning(s)sätten då *Directeurerne* sedan de der utaf erhållit del och fått derwid giöra sina påminnelser, icke skola underlåta om wärckställigheten och effterlefnaden draga all möjlig försorg. Föröfrigit hafwa *Directeurerne* med Högwälborne Herr *Barons* och ÖfwerStåthållarens Höggunstiga bifall och samtycke, effter *Consistorii* begäran redan förfogat den anstalt att alla som sig wid ledigblifwande *Præceptors* sysslor wid Barnhuset anmäla, blifwa först till *Consistorium* hänwijsta att undergå behörig *examen* samt utwärcka sig *Consistorii* wittnesbörd, huruwida de till Barnens underwijsande kunna tienlige och skickelige wara, samt äga de dertill nödige egenskaper, så att *Consistorii* hemställande i den omständigheten således redan är fullgiordt. *Directeurerne* förblifwa med skyldig wyrdnad Högwälborne Herr *Barons* och ÖfwerStåthållarens Ödmiuke Tienare

Joel Brehmer Joh. B. Schening. Gust. Billman Georg Soth
Stockholm d. 19 Aug. 1746. P. Galle.

Reformplan av Inspector P. Valentinsson, 1753.

Upl. d. 18 Dec 1753.

Ödmiukt Memorial

Det kan ei wara Högwördige Herr *Doctorn* och *Præses*, samt *maxime Venerandum Consistorium* obekant, then *confusion* som wid Barnens *information* wid Barnhus *Scholan* på några åhr förelupit, hålst som jag både hos *maxim: Ven: Consistorium*, som ock hos Herrar Barnhus *directeurerne* för flere åhr sedan skrifftel. giordt der om mina ödmiuka äringar; men annu ei någon ting ändradt eller förbättradt wordet. Nu yppa sig andra omständigheter, som wäll förr warit å bane; at sedan thet blifwit then fjerde *Scholmästaren* antagen ock altså 3:ne gåss-*Classer* wordne i stället for 2:ne. Så upkommer *Schol*-mästarne emillan någon split ock misshällighet då flyttningen skall skje ifrå then ena *Classen* till den andra. Egensinniga hufwud, som wid then allrabästa inrättning, lämna hwarcken sig sielfwa eller andra någon ro eller frid; utan wilja alt effter egit sinne jemwäl till egen fördehl anstalta, tagande sig tillfälle, at Klandra på all ting i thenna omständigheten, emedan intet något wist är wordet förordnat, af hwad *profect* ett barn skall wara förr än thet ifrå den nedersta till then andra, ifrå then andra till then 3:dje eller öfwersta *Classen* flyttas må. Som nu these barn, hwilka här njuta nåde bröd böra wara, och äro inför Gud sagt, mig rätt om hjertat, at the må wäl upfostras och uti Christendoms Kundskapen underwisas, at den af Christel. öfwerhet nådigt gjorda Kostnad, samt wederbörandes berömmel. omsorg, för them, ei må blifwa förlorad; utan winna ett för these barnen wälsignat ände mål; Uti en så Christel. afsigt, som inrättningen skjedd är. Ty utbeder jag mig den ynnest få yttra mina tanckar om barnens *profect* som böra ifrå then nedersta till then andra och så till den 3:dje *Classen* flyttas. Uti första eller nedersta *Classen* warda alla the barn wid ankomsten intagne, som begynna uti A. b. c. Boken, denne *Classe* förökes altså som oftast, få eller ock ingen af these barn går uti spinsalen; är altså denna *Schol*-mästares möda ock arbete wid *information* wisselr. then största och swåresta. Skulle ock Barnen bli förlänge i denna *Classe* blefwe han så talrik, at en enda *Schol*-mästare omöijel. så många barn, alle af olika *profect*, kan skjöta och them gagna. Tyckes altså billigt at när Barnen i then första *Classen* lärdt stafwa, läsa någorlunda rent inantill, som ock utan till *D:r Lutheri Catechis* Hustafan och *Symb: Athanas:* som ock

något begynt skrifwa A:b:c då flyttas till den andra *Classen*. Torde ock wara nödigt at allena the öfwade sig i A:b:c skrifwande som äldsta äro, at the alt för unge och spåde, ei måge med skrifwande hindras ifrå läsande, som den tiden är them anglägnast.

Komma altså desse Barnen ute 2:de *Classen* at lära utan till *D:r Svibellii* fråg-*Cateches*, utan Bibliska språken, den wäl lära med nödige bifrågor, som kunde tjena till et godt framsteg uti Christendoms Kundskapen, samt här gjöra en god begynnelse at skrifwa effter före skriffte; äfwen räkna *quatuor Species* Och när de thetta förstå samt lärdt färdigt läsa in(n)antill i Psalmboken och Bibelen flyttas uti 3:die eller öfwersta *Classen*. Hwaräst the fortfara med *D:r Svibellii* fråg-*Cateches*, läras at lämpa Bibliska språken till sina rätta delar uti swaret af den förestälta frågan, samt till andre tillagde frågor så wid hustafan som *Symb: Athanas:* kunna swara, med skrifftenes språk sitt swar stadfästa. Här till torde *D:r Rambachs* Barnabok förnämligast tjena, som tillförena och hit tils blifwit brukad af de äldsta Barnen i denna *Classe*. Fortfares med räknande och skrifwande samt de som någon böijelse hafwa at lära ritkonsten kunna Ondsdays och Lördagars efftermiddagar, som förr är skjedd, hos den antagne ritmästaren sig öfwa.

Wid Flick *Classen* tyckes detta böra ändras: at ei som här tils är skjedd; alla Flickor hindras med skrifwande, utan först lära wäl och rent läsa innantill *D:r Lutheri Catechis*, Hus tafan och *Symb: Athanas:* utan till och då med skrifwande begynnar.

Woro och wäl, at *Schol*-mästarne fingo, näst en redig *instruction*, huru de med barnen i Kyrckjan sig förhålla och effter Gudstjensten dem förhöra, hwad de af predikan fattat; en alfvarsam förmaning, at hålla på Barnen wid Gudstjensten en god ordning och upsigt, h(wil)k(e)t af en dehl till stor förargelse försummas; Och at Barnen, som förr är skjedd, måtte 1/2 timma om dagen öfwas i sjungande, hwilcket nu af en dehl *Schol*-mästare aldeles wårdslösas, samt at en god ordning med sången i Kyrckjan må hållas, at ei der wid någon för argelse af barnen må skje Man förmodar med Guds hjelp, när de af *Schol*-mästarne, en i sänder med alla barnen hwarje Tisdags och Fredags före middagar här tils håldne förhören blifwa afskaffade, samt en Christel. flit wid *information* använd, at et barn antingen gässe eller flicka, som någon gåfwa har at fatta underwisning, skall effter sin ankomst till barnhuset på 6:tte eller högst på 8:de åhret kunna utgifwas, och något annat fattigt barn i dess ställe intagas.

Detta med hwad mera, som wärckeligen borde till de fattiga barnens gagn, rättas, Underställer jag ödmuikeligen Högwördige Herr Doctors och Præsidis, samt Maximè Ven: Consistorii gunstiga ompröfwande och väntar at få deraf en wälsignad wärckan.

Lefwer med oafflätelig wördnad och högachtning. Högwördige Herr Doctors och Præsidis Samt Maxime Ven: Consistorii Ödmuike Tienare
Pehr Valentinsson,

Flickornas gruppering och övningar aug. 1755.

Förteckning på BarnhusBarnens namn och förkäfring uti Flick-Classen.

[2 alumner] Äro til husets tjenst i köket.

Första Läxlaget [J bagarst: 4 och i Spinnavdelningen 3:] Läsit Luth: Catechis: med symbolum och Hustafan, hela Svibilii förklaring med språken, Swänskan innan til uti Bib: och Psalmboken skrifwa efter föreskrift.

Andra Läxlaget [fem som spinna:] Läsit Luth: Catech: med symbolum Ath: Svibilii förklaring med språken första hufwudst: och större delen af det andra, Swänskan innantill i Bib: och Psalm-Boken och skrifwa.

Tredje läxlaget [2 sticka, 1 syr, 1 spinner:] Läsit Luth: Catech: med Symbolum Svibilii förklaring med språken första hufwudst: til andra Articlen af det andra, Swänskan innantill i Bib: och Ps:Boken, samt skrifwa.

Fierde läxlaget [3 spinna, 1 sticker:] Läsit Luth: Catech: Svibilii förklaring med språken första hufwudst: begynt nys det andra Swänskan innantill, samt skrifwa.

Femte läxlaget [2 sticka, en syr:] Läsit Luth: Catechis: med symbolum, morgon och aftonböner, bordläxor, samt skrifwa.

Siette läxlaget [en elev som spinner; en som är sjuk, samt två andra (sjuka?)] Läsit Luth: Catech: innantill morgon och aftonböner med bordläxorna utan til.

Siunde läxlaget [fem som spinna, samt fyra andra:] Dessa stafwa uti a. b. c. boken den ena bättre den andra sämre, samt läsa morgon och aftonböner med bordläxorna utantill.

Ottonde läxlaget [14 alumner; 3 uppges spinna och fyra vara sjuke:] kiänna dels bokstäfwordna dels äro mindre för sig komna, dels mycket små. 52 st. Barnhus-Schola den 22 Aug: 1755 Eric: Haurén.

Metodiska föreskrifter i läsning. 1759

Wid Examen, som hölts uti Stora Barnhuset d. 30 Junii 1759, i närwaro af Præses Consistorii, Högwördige Herr Doctor Jöran Schröder, tilsades Præceptorerna

1. I LäseClassen, At straxt wid de förhör, som med barnen öfwer Lutheri lilla Cateches anställas, följa den nyss utkomne Catechetiska Barnalära, och derwid enkannerligen bruka de gröfre frågorna; så framt icke wid något tillfälle kunde finnas tiänligt, at en eller annan af de finare, som är lättast och mest begriplig, kunde tilläggas.

Men sedan barnen fått hwar sitt Exemplar af samma bok, begynna de äfwen, at läsa den innan til, således, at i undre Lexelaget läsas alla både gröfre och finare frågor, dock utom språken; och i öfra Lexelaget wänjas barnen under innanläsningen om Ons- och Lördagar at upsöka de förnämsta eller hufwudsakeligaste språk i Bibelen; hwilka äfwen, under förhöret öfwer Catechesen, af Præceptorn munteligen uprepas, på det de så mycket lättare måga i minnet fästas.

II. I Förklarings Classerna, At låta de barn som redan en gång läset utan til Swebilii Förklaring, äfwen hädanefter dermed fortfara; dock så at sedan de korteligen deröfwer hörde blifwit, göres dem tillika med de andra barnen frågor utur den Catechetiska barnaläran: hwaremot alla andra barn straxt taga wid at läsa nyssnämnda barnalära, på det sättet, at wissa af de finare frågorna hwarje gång dem föresättas, icke til den ändan at nödwändigt läras af dem utan til, men förnämligast at, i sammanhang med de gröfre frågorna, någre gånger genomläsas, på det sjelfwa saken måtte af barnen omsider inhemtas; hwarföre ock Præceptorerna ei allenast examinera både de gröfre och finare frågorna, såsom de i ordning följa på hwar annan; utan ock, sedan de således genomgått hwad af barnen hwarje dag läst blifwit, continuera med så många af de följande frågorna, som de inom timans slut kunna medhinna, at barnen förut måtte få något begrep om det som nästa dagen skal genomläsas

För öfrigit tilsades Præceptoren Mosell, at låta flickorna skrifwa i deras skrifböcker de förnämsta och wigtigaste språk, som i Catechetiska barnaläran finnas citerade men ei utförde, at sedan under samma boks genomläsning läras af dem utan til, tillika med sjelfwa frågorna hwartil de höra; dock at de allenast läsa ett, högst twänne, språk i sänder, när så förefaller. Men Præceptoren Lanerius, at sielf på särskilta papper skrifwa sådana språk för sina Disciplar, eller ock anmoda Skrifmestaren at lemna de äldre barnen sådana språk i stället för andra föreskrifter, som då ei allenast til sin nytta, utan ock til de andras behof kunna dem efterskrifwa.

Änteligen påmintes Præceptorerna Lanerius och Mosell, at, wid månatliga Examen med de barn som ständigt hållas til arbete, hwarje gång noga antekna, huru långt Catechesen blifwit med dem repeterad, at nästa gång måtte börjas hwarest förut slutades; warandes at förmoda det Catechesen med dem årligen twänne gånger kan repeteras.

Redogörelse för barnhusets skolor 1813.

Ödmjukaste Memorial.

Til åtlydnad af Max. Venerandi Consistorii befallning, at til Kgl. Scholæ Committéens åskade uplysning besvara de frågor, som röra Stora Barnhusets Scholor, får undertecknad, i anseende til de fyra första momenterna af Högbemälte Committées Upgifter N:o 3, äran i ödmjukhet erinra

1. (A) I afseende på inrättningen,

At glorvördigst i åminnelse Konung Gustaf Adolph i sin Fullmagt för Tucktmästaren Joachim Firbrandt, af den 24:de April 1624 befalt, det han, såsom Upsyningsman, skulle förestå det i Stockholm då inrättade Barn- och Tuckthus, hvaruti ej allenast 100 stycken fattige mans Barn af mans- och qvinspersoner, som löpa på gatan och inga Föräldrar hafva, skulle intagas och där i trij år förblifva, för at lära ull at reda, spinna och väfva m. m. utan äfven 50 stycken skalkar och bofvar emottagas at där til groft arbete hållas så länge, efter som saken är grof til, och de af rätten kunna blifva dömde, och de sig bättra vela, m. m. — Men Barnhusets närmare inrättning skedde genom et Privilegium af d. 30 Martii 1633, som af Drottning Christinas Förmyndare gafs åt Hennes Hof-Predikant och Præceptor, sedermera Biskopen Johannes Matthiæ och hans Consorter, på et Orphanotropii inrättande för fattige, faderlöse Barns lärdom och uptucktelse. Ändamålet härmed, var således at desse fattige och Faderlöse Barnen, måtte både blifva nödtorfteligen födde, så ock Fäderneslandet til nyttig tjenst rätt uptucktade, samt sedermera lära sina Christendoms Stycken, och efter som hvar och en kan finnas capable, somliga hållas til bokeliga konster, somlige til krigssaker, somlige til något ärligt handtverke, derigenom de kunna sig i framtiden redeligen föda och nära, och ifrån lättja och tiggeri, til arbete och någon loflig handtering öfvade blifva.

5. På femte frågan af upgifterna, hvad Fond til Scholornas underhåll är anslagen, svaras, at som de underhållas af Barnhusets fonder, hvilka i början blott varit Kronans förlänningar af tionde-Spannemålen och penningaräntor; men som sedan blifvit förökta utaf Stockholms Stads Cassa och privata donationer, så följer äfven at Barnhusets Scholor af sådana fonder blifvit underhållna.

6. På den 6:te Frågan om Lärarenas antal, kan ej svaras bestämt, emedan det har varit ganska olika. Ifrån Barnhusets början

til Kg. Carl XII:s död hafva sällan varit öfver 100 Barn inom hus, då ej mer än 2 Scholmästare kunnat vara nödige. I proportion af Barnens ökade antal, hafva Lärenas därefter ökats. I början af 1770 talet, voro på Stora Barnhuset öfver 300 Barn, som undervistes af Sju Lärare, utom Ritmästare och skrifmästare. Imellan 1778, då jag först blef Scholmästare härstädes, och 1785, var Barnens antal omkring 270 à 280 stycken, under hvilken tid vi voro sex Scholmästare jemte Ritmästare. Efter år 1785, då Barnhus portarne öppnades för at transportera Barnen til vidare upfostring på landet, minskades Schol-Barnens antal alt mer och mer, samt Lärarenas därefter, då på Öfver Ståthållaren Baron Carl Sparres befallning, Lärarenas antal utsattes til tvenne stycken, hvarvid det förblifvit alt tils nu.

7. Såsom tillägg til 6:te momentet och svar på 7:de Frågan om Scholmästarnes löningssätt, får jag äran anmärka, det så väl Scholmästarne som den oconomiska Betjeningen spisade i äldre tider i matsalen; men at båda, om jag mins rätt, på 1740-talet fingo sina löner, dels i peningar, dels in natura. Efter Herr Kgl. Hofpredikanten och Kyrkoherden Lindströms befordran 1812, har jag ensam fått behålla min lön in natura; men min unge kamrat, Herr Liljegren har fått den i penningar. Vi hafve dock bägge våra utmärkta rum, vår ved och våra ljus på Barnhuset. För de äteliga varors i synnerhet, och alla andra persedlars i allmänhet högt upstegrade priser; kan dock, åtminstone jag utan tilhjelp af privat information icke kläda och föda mig, emedan jag är gift, och måste til min Vicarius betala öfver 100 Rdr Rgs om året. Som svaret på 8:de frågan är alldeles öfver min krets, så lemnas det i ödmjukhet åt Kgl. Directions öfver Stora Barnhuset eget afgörande. På 9:de och 10:de frågan, är i de föregående erinringarne redan svarat.

11. På 11:te frågan: huruvida några förändringar förefallit i anseende på sjelfva inrättningen, tror jag mig tilräckeligen hafva svarat i 4:de momentet. Men 12:te, 13:de och 14:de frågorna komma at besvaras i sednare Afdelningen, som i synnerhet har afseende på Undervisningen.

(B) I afseende på undervisningen.

1 På den första af de hithörande frågorna, svaras, at som man ej kan göra sig räkning på Barnens eftertanka och stadga före sjetten året, så har denna ålder, åtminstone i min tid, blifvit ansedd för den punkt, hvarifrån (terminus a quo) de i Barnhuset

intagna Barns läsning borde börjas. Men de som vid högre ålder af Directionen skickas i Scholorna, måste tagas emot med hvad kunskap de förut ega.

2. På den andra frågan: hvilka kunskaper bibringas lärjungarne, m. m. svaras: at i början lärdes både Christendomen och andra bokeliga konster, som af sjelfva inrättningens Privilegium af år 1633 kan intagas; men huru långt denna kunskapen sträckt sig, kan i brist af documenter ej utsättas. Efter år 1692, då Tuktuset skildes ifrån Barnhuset, och det senare fått sin form mera determinerad, så tyckes undervisningen kunnat mera utvidgas, hälst Barnhuset år 1691 fick sin egen Pastor, och Scholorna i honom sin närmaste Inspector. Men Konung Carl X:s död 1697, och Carl XII:s adertonåriga krig, voro ej gynnande för hvarken denna eller andra nyttiga inrättningar. Efter återvunnen fred, utgafs väl d. 26 Apr. 1734 et Kongligt förordnande om Barnhus-Barnen och deras uptuكتelse, samt år 1766 d. 11 Dec et ännu vidlöftigare Reglement i samma ämne; men som dessa sedan af följande Directioner blifvit ändrade, så kunna de utan saknad gås förbi. År 1773 den 5 Junii eller 5 år förän jag kom til Stora Barnhuset, utgäfvo Excellencerna Grefvarne C. F. Scheffer och I. Beckfriis, i Seraphimer-Gilletts namn, under hvars Direction Kg Gustaf III efter 1772 års revolution stält Barnhuset, ut et Reglemente för Stora Barnhusets sex Scholor, som sedan följdes til år 1785, och var följande:

Scholorna deltes i 3:ne Classer, hvaraf den nedersta utgjordes af Abc Barn, dem som läste rent innantill, samt Luthers lilla Cateches utantill. Dessa Barnen sköttes af 3:ne Scholmästare. Den andra Classen undervistes af 2:ne Scholmästare, dels at läsa bättre innantill, såsom i Bibeln och andra böcker, dels at lära Svebilii Förklaring och Hübners bibliska Historier utantill, dels at skriva efter Förskrift. I tredje eller öfversta Classen undervistes Barnen vidare i skrivande, räknande, Fosterlandets Historia och Geographie, Latinska Stilars innanläsning, och framför alt i begrepet om Christendomen, samt de som åstundade, i teckning och ritning.

Efter 1785, sedan de fleste Barnen blifvit transporterade på landet, hafva Barnen, som sällan öfver et år få begagna Scholorna, merendels ej hunnit mer än at läsa Svenska innantill, Luthers Cateches och skriva Bokstäfver och stafvelser, samt de som fått profitera någon längre tid af undervisningen, at lära Svebilii Förklaring jämte quator Species i hela Tal.

Ifrån 1785, sedan Schol-Barnens antal sällan gått til 150 stycken, och ej flera än tvenne Lärare blifvit underhållna, har sistnämnde läsningssätt varit i båda Classerna lika, och Sällan andra Läro böcker blifvit brukade än Flintenbergs, Psalmboken och Bibeln för innanläsningen, och Catechesen samt Bibliska Historien för utanläsningen.

19 Hvad kropsöfningar angår, hvar til tredje frågan ger anledning, har i min tid inga andra varit kända, än promenader en gång i veckan i det gröna, under sommarmånaderna, samt dessa sista åren kalla Badningar i sjön. Dessutom hade, kort före min hitkomst, den då varande Directionen låtit uptakla et förolyckadt skepsskråf, i hvars master Barnen skulle lära sig at äntra up, hala sig neder, brassa, refva segel m. m. men som ingen Läromästare bestods, och Scholmästarena, som skulle hafva upsikt öfver denna slags gymnastiken, ej förstodo saken, så var härvid ingen ting at lära som dugde. Också skedde ofta olyckor, och de som bäst kunde springa up i masten eller sköta seglen, blefvo än employerade til betjenter, än Sotargossar m. m; hvarpå det taktade skråfvet, sedan Stormasten, upruten, en gång hållit på at falla öfver Barnen, blef i början af detta århundradet, på sal: Rådman Schmidts befallning uptaget och hela härligheten fick en ända.

4. Svaret på 4:de frågan: i hvad handtverk eller annan slögd och industrie Lärjungarne inöfvas? kan väl ej blifva så fullständigt som jag önskar; men skall, i brist af äldre underrättelser, åtminstone för min tid, så godt jag kan utredas. Hvad Barnen före 1692, då Barnhuset var förenadt med Tuckthuset, kunnat hafva för industrie, kan i brist af närmare underrättelse ej så noga utsättas; icke heller därifrån til Kg Carl den XII:s död. Men efter den tiden, i synnerhet sedan 1773 til 1785, hafva Barnen blifvit tilhållna at spinna bomull, sticka strumpor och sy. Dock som blifvit befunnet, dels at den stora mängd barn (imellan 70 å 80 stycken), som i hvar spinnsal inneslöts, genom den myckna fuktigheten, som af deras utdunstningar upkom, förorsakade en allmän blekhet, jämte flera sjukdomar, dels at Spinnmästarinnorna, för at profitera utaf fyrabend, höllo Barnen alt för länge inne, och således hindrade deras rörelse i fria luften, så blefvo stickningen och sömmen utvidgade; men Spinnsalarne efter hand indragna. Ehuru ej kan nekas, at många ibland Barnen, som lärt at väl spinna bomull, ofta, sedan de kommit för sig sjelfva, genom denna industrie både underhållit sig och sina närmaste anhörige.

Den ofvannämnde stickningen och sömmen, hafva i dessa sista 2 åren, ej allenast genom den aktningsvärde och för sin nitiska omsorg om Barnhus Barnens helsa, snygghet och goda underhåll så väl kände Doctor Brandts, som nu varande Kgl. Directionens be-mödande til den grad blifvit reglerade och förbättrade, at då jag tillägger den förmån för hugade Barnhus-Barn at hos de på Barnhuset underhållne Skraddare och Skomakare få lära sy gångkläder och skor, ingen ting för et beskedligt och flitigt Barnhus Barn tyckes saknas för at vid tiltagande år kunna på ärligt sätt både kläda och föda sig.

På 5:te, 6:te och 7:de frågorna, har jag i mitt svar på andra frågan sökt gifva den uplysning som mig varit möjlig.

8. Den 8:de frågan äskar svar på undervisnings timmans början och slut. Denna börjades före 1785 kl. 8 f. m. sedan Barnen gjort bön och ätit frukost, nu börjas den kl. 9 f. m. efter samma förrättningar; men både då och nu fortsättes läsningen före middagen til kl. 12, och om vintern efter middagen ifrån 2 til något efter 4 e. m. då aftonbön göres. Men om sommaren (ifr. d. 1 April til d: 1 Octob:) imell. 3 och 5 e. m. Anmärkning. — Ifrån 1799, då jag slutade sista Barntransporten, til 1807, då de åter börjades, kunde läsningen något bättre regleras. Men nu, då Abcdarier, renläsare, mer eller mindre för sig komme utanläsare, räknare och skrifvare, ofta på samma dag och timme skola undervisas, och arbetet före tilstundande Transporter måste forceras; så kan i brist af Läs-Instructioner, dem vi ej fått, sedan 1773, hvarken tiden för hvarje läsnings sätt, ej heller Läsningsens egenskap ut-sättas.

Svaret på 9 frågan: vid hvad tid af året undervisningen börjas m. m. blir, at Scholorna af ålder blifvit på nyåret öppnade, 1ste måndagen efter Knutsdagen, och Läsnigen fortsatt til Palm-söndagen. Måndagen efter Påskveckan har man åter begynt, och utom en dag före och en dag efter Christi Himmelsfärds dag, continuerat til Onsdagen före Pingsthelgen; Efter Pingst-dagarne börjar man läsningen följande måndag, och upörer därmed 4 dagar före Medsommars-dagen. Efter denna högtiden väntar man fyra dagar, då man sedan ej uphörer förr än rötmanaden börjas, som merendels händer omkring d. 23:dje Julii. Under rötmanaden har man Schol-lof alla eftermiddagar, jemte Ons- och Lördagar både före middagarne och efter middagarne; emedan den ene Lä-

raren då, tillika med en Vaktmästare och några sköterskor, är oblikerad at följa Barnen på sina promenader och til sina Lögstäl-len. Efter rötmanaden blir, undantagande åtta dagars ferier före och efter Michelsmässan, en beständig läsning, ända til Examen näst före Jul, som merendels sker omkring Luciatiden.

10:de Frågan: Hvad beskaffenheten af Disciplin angår, så har den alltid rättat sig efter omständigheterna och Tidehvarfvet. Straff och aga måste under Barnhusets förening med tuckt-huset, varit både hårdare och strängare, så vida man då hade at merendels göra med större och mindre bofvar. Men sedan Barnhuset blef skiljt ifrån tucktuset, och agan borde lämpas til Schol-Barn ifrån sju år och därutöfver, så måste förmaningar, skamvrån och riset afgöra saken, alt efter brottets egenskap. Mycken lättja, stor vårdslöshet snatteri och osnygghet skulle riset afplana, men mindre fel corrigerades med förmaningar och chicanen. Gröf-re stöld, grofva slagsmål och rymningar af vanart, straffades än med så kallade stutar, än med klumpen, än, då all annan aga varit förgäfves, med förvisning ifrån Barnhuset. Dessa straff och denna aga, har under den tiden jag sjelf skötte undervisningen i min Schola, varit brukliga. Af belöningar känner jag inga andra, än de brudgåfvor, som fem Barnhusflickor få i sin tour ifrån Nu-mer-lotteriet, jemte den douceur af 10 RD:r B:co, som General-Directeuren Herr Doct. Brandt d. 24 Junii 1813 första gången til-delade de af Honom determinerade Barnhus-Barn, af interesset på Hans til Stora Barnhuset skänkta Capital, stort et tusende Rdr B:co.

11:te Frågan: Hvad inseende öfver lärjungarnes upförande eger rum? Svar. Inseendet öfver Barnhus-Barnens upförande i Scholorna tilhörer Scholmästarne, äfven på promenader, när någon af dem följer Barnen, lika som den i Matsalen tilhörer Hus-modren, och den Vaktmästaren Kgl. Direction därtill utnämna. Men i sysalen och på verkstäderna tilhör Sysalens Förestånderska, och i verkstäderna mästarerna denna omsorgen. Under det de leka inom Barnhuset, hafva de ögon nog omkring sig af oss alla som här bo.

På 12:te Frågan: Hvilka förhör med Lärjungarne anställas, Svaras: Vid början af rötmanaden om sommaren, och vid Luciatiden om vintern; och detta enligt examens listorna.

13:de Frågan: Hvilka och huru beskaffade betyg Barnen med-delas äskar en uplysning, som jag endast för min tid kan gifva. Imellan 1772 och 85, gafs af den Scholmästaren som Barnet un-

dervisade, et betyg åt den som begärde Barnet i sin tjenst, om Barnets namn, ålder, kunskaper, upförande m.m. Men efter 1785 upgafs af Directeurerna i hvar och et Barns underhållsbref, då det skickades på landet, blott dess ålder och kön.

I 14:de Frågan äskas svar, om någon viss tid är föreskrifven för Barnens vistande i Scholan? Imellan 1772 och 1785 måste Barnen bli kvar i Scholan, tils de hunnit lära sig åtminstone de förnämsta stycken af hvad Instructionen föreskrifvit. Men sedan har tiden dependerat af de följande Directionernas behag.

Til svar på 15:de Frågan: Hvilken eller hvilka öfver Scholan hafva inseende, får jag äran nämna, at Barnhusets Pastorer alt ifrån 1691 til 1785 haft närmaste uppsikten öfver Stora Barnhusets Scholor. Men ifrån sistnämnde årtal, hafva Barnhusets Scholor stått under Kyrkoherdarnes i Adolph Fredrics Församling närmaste inspection. Dock hafva vid Examina en af Barnhusets Directeurer, jämte Consistorii Notarien ofta varit tilstädes,

10. 10:de frågan äskar underrättelse om antalet på Lärjungar för hvarje af de sist förflutna 10 åren. Detta har väl varit något olika, i anseende til större eller mindre requisitioner efter Barn ifrån Landsorterna; men kan ungefärligen utsättas til hundrade stycken mer eller mindre om året, så at hvar Lärare, oackadt hvad afgang som varit, åtminstone haft omkring 50 Barn at sköta, et vackert antal när man känner deras ganska olika profecter och göromål.

På den 17:de Frågans första del, som äskar uplysning om de betydligare förändringar undervisningen kan hafva undergått, är, som jag hoppas, tillräckeligen svarat vid andra frågan i sednare delen af upgifterna. Til sistnämnde frågas sista del: hvilka förbättringar som kunna föreslås? har jag efter min öfvertygelse sökt svara i mitt Memorial til vår förra General-Directeur Herr Doct. Brandt, ingifvit d. 29 April 1812, samt i afskrift inlemnadt til Primarie-Pastorn H:r Doct. P. S. Drysén och hvilket jag här i ödmjukhet får bifoga. Hvad slutet af anmärkningen vid ofvannämnde 17:de Frågan angår, jemte innehållet af 18:de 19:de och 20:de Frågorna, så kan jag så mycket mindre utlåta mig därom, som de ligga alldeles utom min verkningskrets.

Stockholm Stora Barnhus d. 29 Januar. 1814.

Anders Bergmark.

Bilaga. Utkast till en Instruction för Stockholms Stora Barnhus Scholor.

§ 1. Om Vintermornarne kl. 8 och Sommarmornarne half åtta ringes till Bönen. Härvid observeras 1:mo att en eller annan tjenlig vers sjunges före och efter bönerna; dock ej en och samma hvar dag. 2:do att första bönen bör innehålla tacksägelse för en god natt, samt bön om Guds nådiga närvaro och hjälp för den ingångna dagen; därefter bön för Öfverheten och våra Styresmän, sedan bön för de sjuka, tacksägelse för hälsan, bön för Föräldrar eller Släktingar, samt om ett Christeligt lefverne och en salig ändalykt, Fadervår, Suspirium och Herren välsigne oss 3:o Att ett Capitel i Bibeln läses efter bönerna, samt om Lördagarne, Söndagens eller Högtids dagens texter, hvarvid några moraliska anmärkningar för barnen göras. 4:o Att Barnen efter bönen gå i Matsalen för att äta Frukost, där någon af betjeningen är tilstades som tager emot dem.

§ 2. Efter Frukosten börjas läsningen; då Barnen delas i 2:ne Classer, hvaraf den första läser, och den andra infinner sig i arbetsrummen.

§ 3. ABC darierna böra hafva bokstäfvorna och Siffrorna målade på en Tafla; hvarpå Läraren nämner några för de yngsta, som högt läsa dem efter, och då Läraren är sysselsatt med de äldsta, repetera samma bokstäfvor för något af de äldre barnen, och då de dem kunna, äfven för Läraren. Härefter börjas stafningen, först med enstafviga, därefter med flerstafviga ord och sist renläsningen; i början efter Flintenbergsska ABCboken, och sedan i Catechesen, Psalmboken och andra Läroböcker, samt sist i Bibeln.

§ 4. När Barnen kunna någorlunda läsa rent innantill, så börjas utanläsningen, först i Lilla Catechesen, och därpå i Förklaringen; men ej fortare än att Läraren hinner göra det mästa begripeligt.

§ 5. Skrifningar börjas ej förr än Barnen läsa någorlunda innantill, och då tyckes en stil, sådan som de tryckta föreskrifternas vara bäst. Och för att lindra Lärarens arbete, kunna särskilda Alphabeter, stafvelser eller hela texter, klistrade på tunna brädlappar, framlagde för de skrifvande, bäst tjena för ändamålet.

§ 6. Alla föremiddagar passa bäst till utanläxor, och Eftermiddagarne till innanläxor för de äldre Barnen, som även då få räkna.

§ 7. När kl. slår 12 släppas Barnen ut för att roa sig, på Barnhusgården tills matkläckan ringer, då Läraren som har Veckan, följer dem i Matsalen, samt efter måltidsbörens upläsande, aflöses af Husmodern och någon af Vaktmästarne.

§ 8. Ifrån 2 till 4 e.m. om vintern, och ifrån 3 till 5 om Som(m)aren, öppnas åter Scholorna. Då sysselsätts de större barnen med innanläsning, och räknande, så väl på därtill upsatta Taflor, som genom öfning ur minnet. Härefter göres bön på samma sätt som om mornarne; en vers sjunges och Barnen utsläppas.

§ 9. Onsdagar, och i synnerhet Lördagar, användas att repetera de föregående dagars lectioner, då tillika en Biblisk Historia kan läsas och förklaras, och om några af de äldre Barnen finnas särdeles quicka och lärgiriga, så kunna de efter något kort utkast öfvas i Svenska Historien och Geographien.

§ 10. Alla Söndagar och Högtidsdagar ifr. d. 1 Maj til d. 1 Novemb. ledsagar en Lärare, åtföljd af en Stämpeldräng och en Sköterska, Barnen i Adolph Fredrics Kyrka, för att där afhöra Gudstjensten, men ifrån d. 1 Novemb. till d. 1 påföljande Maj upläsas och förklaras texterna i Scholan.

§ 11. Till Barnens helsa, bidraga snygghet i Scholan, Ventiler i fönstren, eldning under kalla tiden, Golfvets skurning, hvilken åtminstone en gång i hvart Quartal af Sköterskorna bör verkställas; daglig städning och två gångers granrisande i Scholan hvar Vecka; Skolmästarens tillsyn att Barnen komma tvättade och hyfsade i Scholan m.m. Till samma ändamål bidraga utom Scholan, Boll- eller Käggle-lekar på gården, varma bad i badstugan höst vinter och vår; kalla dito om Sommaren i friskt vatten; promenerande i det gröna samma årstid, m.m. hvilket lämnas vördsamast til Kongl. Directionens Herrar Ledamöters eget godt finande.

§ 12. När förmaningar ej göra verkan, måste agan tillgripas, Skamvrån Åsnan, m.m. böra, jämte moralisk tillämpning, vara nog att påminna Barnen om lexornas, snygghetens, höflighetens och tidens i aktagande. Men gröfre brott, såsom sturskhet, grofva eder, grofva osanningar, förföriska seder, snatteri, tiggeri, m. m. eska, efter fåfängt förnyade förmaningar, alvarsama correctioner med riset;

På Pastoris Primarii, samt Ledamotens af Kongl. Nordstjerne Orden Högvärdige Herr Doct. S. Drysens befallning.

Stockholm d. 17 Januarii 1813. Anders Bergmark.

Kunskapsstatistik på rasp- och spinnhuset 1753.

Till consistorium ingifvit d. 3 Jul. 1753. [Acta cons. 1753 n:r 69]

Tesse läsa hwarje Lördag.	Tijö G:	Trones	Herrans	H: Döp:	Alta
Ålder	Bud	art:	Bön	Sac:	Smt:
15 Petter Langström	...	...	...	...	...
15 Johan Brun	...	...	...	...	...
13 Erich Nyström	...	...	...	...	...
15 Gustaf Rodin	...	...	...	...	...
16 Fredrich Råberg	...	...	...	...	...
17 Petter Hallström	...	...	...	...	...
31 Johan Aberg	...	...	...	...	...
15 Petter Håkanson	...	...	...	...	...
15 Johan Pauli	...	...	...	...	...
22 Greta Hammar	—	—	—	—	—

Utdrag utur förhörboken, huru wida hwar och en af de på Spinnhuset innanade Personer, äro komne i sin Christendom

	Decalogus	Symb. apost.	Oratio Domini:	Baptismus	Sacr: Coena	Confesio	Oratio vesp. et mat.	Gratia: et Ben: men:
Maria Lund	XX	XX	X/	X/	X/	XX/	XX	XX
Flickan Andersdotter	X	X	X	X	X/	XX	XX	XX
Brita Gullström	Finska							
Margareta Törnberg	X	X	X	X	X	X	X	X
Christina Norman	XX	XX	XX	XX	X	X/	XX	XX
Helena Dreutz	X	/	/	/	/	X/	XX	XX
Catharina Ask	NB: Siuk men för står någorlunda							
Catharina Hornström	X/	X/	X/	X/	X/	XX	XX	XX
Maria Ugla	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
Maria Greta Berg	X/	X/	X/	X/	X/	XX	XX	X/
Maria Lindström	XX	XX	XX	X/	X	X/	XX	XX
Catharina Reuter	XX	XX	XX	XX	X/	XX	XX	XX
Ulrika Lindborg	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
Annika Skær	X	X	X	X	X	X/	XX	XX
Anna Maria Grönberg	XX	X/	X/	X/	X/	X/	XX	XX
Maria Smitt el:r Okel	X	/	/	/	/	/	/	X
Anna Catharina Ström	XX	X/	X/	X/	X/	XX	XX	XX
Anna Maria Nills dot:r	XX	XX	XX	XX	XX	X/	XX	XX
Anna Soph. Grubb	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
Magdalena Blackau	X	X	X	X	X	X/	XX	X/
Elisabet Lind	X/	X/	X/	X/	X/	X/	XX	XX
Anna Kumeljñ	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
Anna Beata Wasbom	XX	X/	X/	X/	X/	X/	XX	XX
Brita Öman	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
Walborg Kockonen	Finska							
Christina Lindström	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
Anna Andersdotter	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
Anna Caisa Sparf	—	—	—	—	—	X	X	X
Anna Glockao	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
Margareta Lunbom	XX	X/	X/	X/	X/	X/	XX	XX

Visitation å rasp- och spinnhuset 1753.

Protokoll.

År 1753 d. 1 Julii, som war *Mariæ* Besökelsedag hölts *Visitation* uti Spinnhuskyrkan här i staden af *Præses Consistorii* Högwördige Herr *Doctor Jöran Schröder*, biträdd af Kyrkoherden wid *S. Mariæ Magdalenaë* Församl., H:r *Doctor Johan Forsskål*; närvarande, på *Respective* Spinnhus *Directeurernes* wagnar, efter förut derom ärhållen tillsäjelse, Rådmanen Ädel och Högaktad Herr *Helleday*, samt *Fabriqueuren Pauli*.

Acta Visitationis woro följande

1. Afhöordes sielfwa Predikan, som förrättades af Spinnhus Predikanten *Olof Sundström* om den påbegynte Trones förökelse och rätta göromål: Hwarefter, och sedan det öfriga folket gått utur Kyrkan, men Spinnhusfångarna i deras ställe inkommet,

2. Genomsågs en af Predikanten ingifwen förtekning öfwer så wäl fångarna, som betiäningen, af hwilka de förre woro 89 til antalet, hwarjemte utur förhörboken, som tillika upwistes, war utdraget, hwad Kunskap Qwinfolken inhemtat om sin Christendom. Och tillsades Predikanten at göra början med deras förhör, som ock skedde, således, at han först uprepade något af predikan med dem, och sedan förestälte frågor utaf *Lutheri lilla Catechismo*.

3. Företogo sig Herr *Doctorn* och *Præses* samt Herr Kyrkoherden *Doct. Forsskål*, at sielfwe närmare förhöra Qwinfolken, och befalte *Consistorii Notarien Mag:r Olof Gråberg*, at höra manfolken och gässarna. Hwilken sistnämde, efter slutad *Examen* berättade, at någre af gässarne weta ingen ting om sin Christendom, och at en Gesell benämnd *Peter Forsberg* wore äfwen ganska okunnig. Lika som ock någre Tyskar såsom *Adam Torward*, *Johan Gylsdorft* och *Johan Grubbe* weta mycket litet besked om sin Christendom, utom det at en *Catholique* äfwen finnes deribland benämnd *Johan Hejer*. Predikanten förmälte, at han intet särdeles kunde uträtta med Tyskarne, efter som han ei kan tala det språket utan önskade at wederbörande Presterskap wille efterfråga dem. och hwad de andra anginge, så wore de nyss komne, samt finnas då merendels okunnige...

5. Sedan de afträdt frågades Predikanten om han flitigt undersöker fångarnas tilstånd, och arbetar på deras tilwext i Christendomen? Sw. At han alltid twänne gånger i weckan går til dem,

och jemte det han noga underrättar sig om deras tilstånd, äfwen då understundom håller bön med dem, samt at han hädanefter sedan han nu fått fritt boställe nära til Spinnhuset wil ännu oftare göra det.

Fr[ågades] Hwilken eljest morgon och afton gör bön med dem? Och swarades at Klockaren gör det såsom ifrån äldre tider warit wanligit, emedan han derjemte är *Scholæmestare*, och underwisar barnen *Ons-* och *Lördagar* at läsa i bok, och kunna *Catechismus* utan til, hwaröfwer också nu en särskilt förtekning blef upwist. Fr. Huru ofta Predikanten håller förhör med dem? Och swarade at sedan han om Söndagen predikat, och jemwäl då merendels åtminstone för någon af de siuka måste hålla *Skriftermål*, är han så uttröttad, at han ei orkar vidare förhöra dem men de andra dagarna äro de af arbete hindrade: utan förhör han dem gemenl. när de först komma in i Spinnhuset, och håller sedan *Communion* förhör, när de skola begå nattwarden. Herr Rådman *Helleday* begärade wid detta tilfalle at förnimma, om *Vener. Consistorium* af eget godtfinnande beslutet, at *Visitation* här wid Kyrkan skulle förrättas, el. om sådant sker på Riksens Höglofl. Ständers anmodan? Och som Herr *Doct.* och *Præses* nekade til det senare, berättade Herr Rådman, at han derföre frågar derefter, emedan af Riksens Ständers *Secreta* Handels och *Manufactur Deputation* wid nästförflutne Riksdag warit anmerkt, at *Catechismi* förhör ei hållas wid denna inrättning så ofta som nödwändigheten fordrade; hwarföre äfwen då warit omnämndt, at sådana förhör kunde anställas om Aposteldagarna, i stället för predikan, som hitintils på sådana dagar hållen blifwit. Men som Riksens Ständer icke vidare yttrat sig härutinnan, så önskade Herr Rådman at *Consistorium* wille göra någon författning i detta mål, som med *Directeurerna* kunde *com(m)uniceras*, och jemwäl sedan til *Kongl. Commercii Collegium* inlemnas, Hwilket Herr *Doct.* och *Præses* lofwade at wilja besörja.

6. Frågades i anledning här af, huru ofta Predikan hålles på Spinnhuset, och swarade Predikanten, at sådant alltid sker en gång hwarje Sön- Helg- och Aposteldag, men under Fastlagen hålles dessutom hwar Söndag aftonsång och hwar Torsdag weckopredikan. Frågades huru de som äro Finska til *Nationen*, af hwilka nu för tiden några Qwinfolk där förwaras, blifwa förhörde uti sin Christendom? Och swarade, at han med dem intet uträtta kan så framt de ei tillika förstå det Swenska språket och då kunna hafwa någon nytta af hans förhör el. predikningar.

7. Genomsågos de öfriga Kyrkoböckerna, såsom BarnChristnings, Brudwignings, Begravnings och *Communion* böckerna, då wid den sistnämnda Predikanten gaf tillkänna, at *Inspectoren Livin* med sina söner och Waktmestaren *Eric Lundgren* ei wilja förmås at begå den Hel. nattwarden, och wille lemna til H:r *Præsidis* samt *Consistorii* ompröfwande hwad råd och utwäg med dem bör tagas.

8. Änteligen begärade Herr *Doct.* och *Præses* blifwa under rättad, om fångarna äfwen måste arbeta på Söndagen, som några af Qwinfolken welat förebära, då han frågat hwarföre de ei anwända den dagen til förkofring i sin Christendom? *Inspectoren* swarade härtil, det hwar 6:te person i ordning uttages at hwar Söndags afton Klocken 5 eftermiddagen tilreda med kardande och skrubbande, hwad måndags morgonen spinnas måste; men at likwäl de som förrätta sådana syslor om Söndagen, få så mycket snarare frihet om Lördagen. På widare tilfrågan, om de icke hälre kunde göra samma arbete om Lördagen, som nu sker om Söndagen; swarades at man ei får dröja så länge emellan sielfwa tilredningen och spinnandet, emedan ullen i sådan händelse skulle skämmas för den olja skull, hwarmed hon måste sammanblandas.

9. Til slut trädde Herr *Præses* med samt. närwarande up i matsalen, och besågo huru fångarna spisade middag, samt gingo sedan i siuksalen, hwarest åtskilliga funnos swaga och sängliggande.

Cons:ii skrivelse och förslag till Kommerskollegium 1753.

[I marginalen har skrivits: Til Kongl. Maj:ts och Riksens Höglofl. *Comercie Collegium*. Stockholm d. 10 Julii 1753.]

Högwälborne Herr *Baron* och *Président*, samt Riddare och *Comendeur* af Kongl. Maj:ts orden

Så ock Hög- och Wälborne Herrar *Commercie* Råd och *Assessorer*.

Såsom *Consistorium* nödigt aktat, til följe af den plikt, hwilken både Kyrko-Lagen och dess *Instruction* thy pålägger, at efterfråga, huru Presterskapet här i staden förestå de dem ombe-

trodde syslor och förrättningar; så har det ock beslutat, at visitation wid Spinhus Kyrkan skulle företagas, hwilket skedde d. 1 i den (n)e Månad uti *Directeurernas* H. Rådman *Helledays* och *Fabriqueuren* Pauli närwaro och af det derwid hållne *Protocoll* ibland annat inhemtat, huru större delen af fångarna warit nog okunniga uti sin Christendom, hwilket deraf synes härröra, at Catechismus ei så ofta som ske borde med dem uprepas, utan Predikanten, efter egen berättelse, sedan Gudstjänst är hållen om Sön och Helgedagar då han ock merendels antingen i Kyrkan el. för de siuka måste hålla skriftermål, ei skal sedan orka med at *examinera* dem oftare än när några anmäla sig til Herrans nattward, då han alltid 8 dagar förut förhör anställer. Häremot har likwäl bemälte Predikant på efterfrågan gifwit *Visitatores* wid handen, huru han så wäl predikar alla Aposteldagar, som under Fastlagen alltid trenne gånger i weckan, el. om Söndagen Högmessa och Aftonsång samt om Torsdagen weckopredikan: hwilket lemnat *Consistorio* anledning at eftersinna, om icke någon del af predikoarbetet kunde ombytas i *Catechismi* förhör såsom det hufwudsakeligaste, hwilket med sådana arbetsfångar kan förehafwas, de der eljest af okunnighet litet eller intet torde förstå af ett sammanhängande tal el. predikan. *Consistorii* tanka skulle fördenskull wara, at ei allenast alla Torsdagar under Fastlagstiden til sådana förhör borde användas, emedan det äntå gör tilfyllest at Christi pinos Historia förklaras hwar Söndag uti aftonsången, utan äfwen at detsamma kunde ske om aposteldagarna, sedan en *Psalm* förut wore sungen, Texterna uplästa och en kort bönestund hållen, hwarförutan Predikanten så wida han någon söndag, utom Fastlagen, wore fri för Skriftermål, alltid i dess ställe, borde anställa *Catechismi* förhör med fångarna, särdeles då ingen annan Helg el. apostledag i samma wecka infaller. Men som härutinnan ei bör ske någon ändring utan Högw. Herr *Barons* och *Présidentens* samt Höglofl. Kongl. *ComercieCollegii* wettskap och samtycke, hwarunder Spinhus inrättningen förnämligast är lydande; så är *Consistorii* hörsammaste anhållan, det täktes S. T. samt S. T. gunstigast sig utlåta, om och huruwida til ett sådant *Consistorii* förslag kunde gifwas bifall; hwarefter, om S. T. och S. T. så godt finna, *Consistorium* wil göra närmare författning om den *Methode* som til samma förhör kan wara tiänligast, hwarefter Predikanten så wäl derutinnan som wid inseendet med barnens underwisning kunde hafwa att rätta sig...

Föreskrifter för prästmannen. 1755.

Instruction för Predikanten wid Rasp- och Spinhuset

här i Stockholm, angående de förhör som af honom böra anställas.

§ 1. Emedan hit intills varit wanligt, at de af Spinhus folket, som welat åtnjuta den heliga Natwarden, uti de andras åhöro undergått Communion förhör på en Sön eller Helge dag, då därom 8 eller några dagar förut blifwit pålyst; så är ock bäst, at hädan-effter på lika sätt därmed fortfares: allenast Predikanten, förr och effter Fastlagen så wida göreligt är, i aekt tager, at Communionen blifwer utsatt till Högtids och Helgedagar, eller åtminstone på en sådan Söndag då Apostel- eller Helgedag i weckan infaller: emedan

2. Andre Söndagar, utom Fastlagen, på hwilka intet skrifftermål eller Communion förhör hålles och då ej eller något vidare prediko-arbete i samma wecka tillstundar — böra med flit därtill användas, at ordenteligt Catechismi förhör öfwer ett eller tu bud eller en wiss Article i synnerhet anställles efter middagen, då äfwen sielfwa Predikan, i mögeligaste måtto, bör wara därtill lämpad: Aliggandes Predikanten at utmärka i Kyrko-boken hwar Söndag, då sådant förhör anställles, på det Consistorium wid påfordran må därom blifwa underrättadt.

3. Fastelags tiden förklaras Christi pinos historia i affton-sången men i dess ställe användas Torsdagarne näst effter Morgon bön stunden till Catechismi Examen ett hufwudstycke hwar gång, hwilket alt korteligen repeteras nästa Torsdagen för dymelweckan.

Skulle likwäl Mariæ Bebadelses Högtid emedlertid infalla på en Söckendag, så innehålles med Torsdagsförhöret i den weckan. Men om Matts mässo dagen kommer på en Söckendag hålles samma förhör på honom, som elljest borde ske om Torsdagen.

4. Med Apostle dagarne i genom förhålles sålunda at först sjunges en Psalm, sedan upläsas Texterna, som för den dagen äro utsatte, hwarefter en kort bönestund hålles, som änteligen med en vers slutas: då Predikanten straxt företager tydeligit och uppbyggeligt förhör öfwer något hufwud stycke i Catechismo som på det sättet i ordning förklaras tills 5 Apostle dagar äro förbi och på den 6:te alt kan repeteras, hwareffter återigien med första Hufwud stycket göres början. Men som Predikanten hit intills varit fri för alt beswär om Tredje-dagarne, Skärtorsdagen, bägge gånge-dagar och S:t Thomæ dag, i anseende till de många predikningar wid samma tider pläga infalla, så må äfwen en lika frihet honom hädanefter bewilljas.

5. Jfrån de förhör nu blifwit omnämde, böra noga åtskilljas de så kallade prof förhör, som erfordras med nyss inkomna, hwarwid Predikanten bör utröna, huru mycket de då kunna af sin Christendom, och straxt anteckna sådant jemte datum uti Kyrkoboken.

6. Under alla förhör måste Predikanten på det högsta beflita sig om tydelighet, och så laga, at de frågor han framställer med

få ord kunna beswaras. J synnerhet bör han wid Catechismi förhören noga hålla sig effter Lutheri lilla Catechismus, så at däraf inskärpes rätta orda förståndet och meningen, hwilket han en falldeligen så förklarar, at åhörarena kunna se och lära, huru det bör föras till utöfning. Härwid fordras altså icke, at man nödwändigt skall följja Svebelii Cateches förklaring eller folket tillhållas, at kunna densamma utan till, emedan twertom är säkrare at wederbörande wänja sig swara med egna ord, i anledning af det de under andra förhör och af predikningar hört, eller ock genom läsande, af bemälte förklaring eller andra böcker inhämtat.

7. Såsom Predikanten dageligen håller Morgonbön för Spinhus folket, så bör han icke försuma att wid samma tilfällen intrycka hos dem en rätt frucktan för den allestädes närwarande Guden, samt åtanka af döden, domen och ewigheten, samt i anledning däraf åtwarna dem alfwarligen, at icke vidare framhärda uti deras förra synder, eller emellan sig inbördes bruka trätor, bannskap och oenighet, men däremot påminna och förmana at de rätt efftertänka sitt stora synda elände, samt af upricktigt bekymmer för deras odödelige själar, fly till den högsta med bön och åkallan, at han för Jesu skull wärdigas hos dem upwäcka en sanskyllig bättring och omwändelse, hwilken de böra bewisa så i gemen med ett nytt och förändrat lefwerne, som i synnerhet med flit och redelighet uti sitt arbete samt lydna och undergifwenhet för dem som wid Spinhuset hafva at biuda och föranstalta. Hwarförutan Predikanten ei eller måste underlåta at i synnerhet flitigt besöka de siuka och sängliggande.

8. Om någon ibland de till åren komne, som på Spinhuset blifwit immante, skulle finnas alt för okunnig uti Christendoms kunskapen, måste wäl Predikanten enskilt använda all mögelig flit till des underwisning; Men därjemte gifwer han Inspectoren underrättelse om dess tillstånd, på det en sådan person måtte tillhållas, at åtminstone 1 eller 2 timar om Lördagseftermiddagen biwista de förhör, som Klockaren uti Spinhus Scholan förrättar, hwarwid jemwäl Catechesen enfalldeligen måste förklaras, enligt det underwisnings sätt, som af Predikanten sielf brukas

9. Aligger Predikanten at så länge han bor på Räkneholmen om onsdagseftermiddagarne, och, när han framdeles kommer at få husrum på Spinhuset, äfwen Lördags efftermiddagarne besöka Spinhus Scholan, och effterse, huru Kläckaren ifrån Kläckan 1 till Kläckan 6 efterkommer sin pligt med ungdomens behöriga underwisning, och där några fel hos honom skulle förmärkas, som icke, effter tjenliga påminnelser, blifwa rättade, gifwer Predikanten sådant tillkänna hos Consistorium, eller Kyrkoherden wid S:t Mariæ Magdalænæ Församling.

Stockholm af Stadsens Consistorio d. 6 Maji 1755....

Undervisning åt Hammarbyortens fabriksungdom 1753 o. f.
Consistorii underdåniga skrivelser 6/3 1753, 30/4 1754.

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Eder Kongl. Majt. fördristade sig Consistorium genom underdånig skrifwelse af d. 18 Junii 1751, at föredraga det beklageliga tilstånd, hwaruti sig befinner en myckenhet af barn och ungdom, som wid Barnängs Fabriquen härstädes uti lära antagne blifwit, och hwilkas Föräldrar merendels äro de til samma Fabrique in-förskrefne arbetare, dymedelst, at dem felar underwisning till at kunna läsa i bok, eller få något rätt begrepp om deras Christendom, då de hwarken sielfwe, för arbetet skull, hwarmed de dageligen måste förtiäna uppehälle, kunna någon Schola biwista eller Presterskapet och Schole Betiäningen wid S. Catharinæ Församling, för andra syslor skull, medhinna, at dem alla behörigen efterfråga, just på de tider, som Barnen dertil kunde hafwa ledighet; hwilka utom dess, til en del, ännu icke wäl förstå det Swenska språket; så at Manufactur Commissarien Eric Salander, som härom blifwit hörd af Consistorio, sielf med ängslan måst intyga, at hopen, de utländska med de inländska, waxa up föga bättre än Hedningar, samt tillika hålla för högst oundgängeligit, at någon wiss Läromestare med tillräckelig Lön af publico warder för dem tilförordnad, som jemte insigt i Tyska språket äger derhos sådana egenskaper, at han i saktmodighet kunde handleda både äldre och yngre af arbetsfolket, til deras uppbyggelse och förkofran uti Christendom och Gudsfruktan.

Som nu Consistorium, i anledning häraf redan hållet för en del af dess skyldighet, hos Eder Kongl. Majt. i underdånighet anhålla, at, til beförden af så många Siälars andeliga och ewiga wälfärd, tillräckeliga medel antingen af Manufactur Fonden, eller någon annan allmän Cassa i nåder måtte blifwa anslagne til årlig belöning för någon skickelig person, som, wid berörde Manufactur werk, på de ifrån arbetet lediga stunder, kunde gå wederbörande tilhanda med förmaning, uppbyggelse och underwisning; så föranlåtes Consistorium, at ännu ytterligare göra derom underdånigste ärinran och förbön, sedan arbetarena sielfwe nyligen, genom ingifwen skrift, sig beklagat, at deras barn, hwilka wid bemälte Fabrique skola wara åttatio til antalet, i anseende til Christendomen, som wilda trän i skogen upwäxa, förklarandes derjemte, huru det är föga nytta, at lära förtiäna sin föda, om å andra sidan är til befarandes, at man på siälens wägnar skada lider: hwarföre de ock begära, at igenom Consistorii underdåniga föreskrift någon belöning af publico måtte bewiljas en Man, som kunde pröfwas skickelig, at åtaga sig deras barns underwisning, och, åtminstone til en början, hålla med dem Cathechismi förhör om Söndags eftermiddagarne: för hwilket de nu lofwa, at äfwen å sin sida, så mycket deras egen fattigdom kan medgifwa, wilja til honom något sammanskiuta.

Allernådigste Konung! För sin del kan Consistorium ei annat, än anse denna angelägenhet för en af de ömaste, hwarom det någonsin för Eder Kongl. Maj:t i underdånighet har bönfallet: och gör sig så mycket säkrare en underdånig förtröstan, at den samma af Eder Kongl. Maj:t lærer tagas uti nådigt behiertande, som ei allenast enskilda personer skulle i widrig händelse underkastas en alt för stor afsaknad, utan ock det allmänna få deraf owedersäjelig skada, då en del ungdom i sielfwa rikets hufwudstad nödgades umbära tilräckelig underwisning angående deras salighet; hwarigenom tillika, wid en i sig sielf högstnyttig och fördelaktig fabrique-inrättning, wille likasom utlemnans rätta grunden til all wälsignelse, som är en sann Gudsfruktan och Christendom.

I underdånig tilförsigt til Eder Kongl. Maj:ts högstbepriseliga nåd och mildhet, hwaraf Consistorium allernådigste bönhörelse afwaktar, framhärde med diupaste undersätelig wördnad

Stormächtigste Allernådigste Konung Eder Kongl. Maj:ts allerunderdånigste och troplicktigste undersätare och förebediare Jöran Schröder. Justus C. Hausswolff. Eric Tolstadius.

Andr. Murray. Abrah. Pettersson. Jo: Forsskähl.
 L: Portuan. Sam: Wilcke. Carl G. Werander. Olof Tillæus.
 Stockholm d. 6 Mart: 1753. /Olof G. Gråberg

Stormächtigste allernådigste Konung.

Eder Kongl. Maj:t har i nåder igenom skrifwelse af d. 23 Martii nästledne år, uppå Consistorii underdåniga hemställande, angående en särskild Läromästares antagande, emot wiss lön af Publico, för den wid Barnängen och andra wid Hammarby Tull belagne fabriqver warande ungdomens underwisning och förkofran i Christendomen, til nådigt swar och efterrättelse lemnat, at, ehuru Riksens Ständers Manufactur Contoir ej kunnat i underdånighet tilstyrka, hwad lönen för en sådan Informator betrefvar, at den af Manufactur Fonden må tagas, utan hållet för bäst, at sådant til Riksens Ständers godtfinnande öfwerlemnas, dock som detta för närwarande tid fordrar skyndesam åtgärd, och Eder Kongl. Maj:t derföre i nåder förmodat, at Riksens Ständers Manufactur Contoir skulle finna utwäg til en så Christelig som för Fabriqverna nyttig och nödig inrättnings befrämjande ju förr dess hälre, så hafwer Eder Kongl. Maj:t nödigt aktat, at Consistorium med berörde Manufactur Contoir härom hade at öfwerlägga.

Til underdånigt följe häraf sammanträdde, uti augusti månad sistledne, wissa Deputerade af Consistorio med Manufactur Contoinets Ledamöter, då bemälte Contoir åtog sig, at til nästa Riksdag bestå hyra för de rum som en sådan Läromestare kunde hafwa nödiga, så framt fabriqvernes innehafware wille i öfrigit sammanskjuta så mycket som emot dess någorlunda utkomst swara kunde; hwarföre ock Stadsens Hall Rätt anbefaltes, at häröfwer höra Manufactur Commissarien Salander med de flera idkare, som

omkring ofwannämde tract hafwa deras fabriqver. Men kort der-
 efter eller i Septembris månad ärhölt Consistorium af Riksens
 Ständers Manufactur Contoir underrättelse, at berörde fabriqves
 idkare, uppå HallRättens til dem härom gjorde föreställning, sig
 utlätet, det de, i anseende til mångfaldiga dem tryckande swårig-
 heter, och i synnerhet, at de nödgas underhålla Läkare och Fält-
 skär åt de sjuka med Medicamenter och flere extra omkostningar,
 utom dryga arbetslöner, fria husrum, ljus wed och värma, som
 dem ansenligen skal gravera, ogörligen skola wara i tilstånd några
 flera utgifter för deras wärk sig åtaga. Och emedan Manufactur
 Contoiret å dess sida icke eller sedan wille sig till något vidare
 utfästa, än at bestå en sådan Läromästare fria husrum in til Rik-
 sens Ständers nästa sammankomst; utan twärtom öfwerlämnade
 til Consistorium, at söka förmå någon skickelig person, som uppå
 försäkran om skyndesam befordran, utan vidare lön, wille åtaga
 sig denna sysla emot sådana wilkor, som emellan honom och barn-
 sens Föräldrar skulle öfwerens kommas; så kunde Consistorium
 för dess del då ej vidare härtil åtgjöra, än at det något för Jul
 lät anmoda Manufactur Commissarien Salander at efterfråga, om
 och huru wida man af barnens Föräldrar kunde göra sig hopp
 om någon wedergällning för den som til Läromästare blefwe an-
 tagen, ehuru Consistorium nogsam war öfwerlygadt, at detta
 fattiga folkets ringa sammanskott omöjneligen skulle swara emot
 en sådan Läromästares myckna beswår och arbete; hwilket ifrån
 första början med all uptänkelig drift bör angripas, om man för
 framtiden någon önskelig nytta deraf wil förwänta.

Emedlertid har bemälte Manufactur Commissarius nyligen eller
 d. 23 innewarande månad hos Consistorium andraget, huru han
 nu mera tydeligen fått erfaras, at barn, som wid ofwannämde
 fabriqver äro födde af Ewangeliska Föräldrar, werkeligen insuga
 oriktiga och widskepeliga meningar af det dageliga umgänge de
 pläga med Catholiquerne, och at häraf swårare påföljder torde
 wara til befarandes, om icke en skickelig Läromestare i tid an-
 tages, igenom hwars omsorg ej allenast dygd och ära hos barnen
 kunde implantas, utan jemwäl de som blifwit födde af främmande
 Religionsförwanter, småningom och af egen öfwerlygelse, til wår
 rena lära omvändas, samt dymedelst desto säkrare i landet qwar-
 hållas: hwarföre han ock hos Consistorium anhöllit, at en sådan
 Läromestare ju förr dess hällre måtte tilförordnas, och sjelfwa
 sakens angelägenhet ännu ytterligare Eder Kongl. Maj:t i under-
 dånighet föredragas, då han gör sig försäkrad, at Eder Kongl.
 Maj:t af högstbepreselig nåd och åhoga för en så Christelig in-
 rättning, som jemte nyttan för det allmänna äfwen wärkeligen
 länder til Själars wälfärd och salighet, lærer i nåder täckas lämna
 här til så kraftigt understöd, at den som syslan tilträder kunde
 af publico tilräckelig lön bekomma, emedan barnens föräldrar ej
 skola förmå något som af värde är dertil bidraga.

Såsom nu Consistorii undersäteliga plikt fordrar, at om alt

detta til Eder Kongl. Maj:t insända underdånig berättelse; så
 bör Consistorium i lika underdånighet tilkänna gifwa, huru det,
 af förenämde orsaker, och til undwikande af alt answar å dess
 sida, blifwit föranlätet, at utse och förordna til samma sysla Prest-
 mannen Anders Molander, hwilken ej allenast äger om dess skicke-
 lighet åtskilliga både förnäma och lärda mäns witnessbörder, utan
 ock af Manufactur Commissarien Salander blifwit i synnerhet til
 Consistorium anmält, såsom den, om hwars flit och åhoga med barn-
 ens tilbörliga underwisning han wil göra sig i bästa måttan för-
 säkrad. Men likasom bemälte Prestman omöjneligen kan utan lön
 i längden uthärda med ett så swårt och trålsamt arbete, då han,
 efter Manufactur Commissariens egen berättelse, får wid pass
 100 barn at sköta, hwilka ehuru de af wederbörande Presterskap,
 så wida möjligt är, blifwit efterfrågade, likwäl nödwändigt be-
 höfwa ständigare och trägnare underwisning af en wiss Läromäs-
 tare på sjelfwa stället, hwaräst de förrätta sit arbete, så framt
 hos dem skal åstadkommas någon rättskaffens grund til deras
 Christendom; så befarar äfwen Consistorium at alla utwägar,
 hwilka eljest kunna tagas til befordran af samma ändamål warda
 aldeles fruktlöse, så länge en slik Läromestare icke är förwissad
 om dageligit bröd och underhåll och således kan skilja sig ifrån
 andra bekymmer än dem som hans ämbete allena tilhöra: ty om
 han i widrig händelse blifwer nödtwungen, at för snart öfwer
 gifwa en sysla, som wäl kan ängsla och utmatta, men ej i ringaste
 måtto upmuntra den som derwid är tienstgörande, måste deraf
 följa, at hwarken han med barnen eller barnen med honom wande
 blifwa, och at änteligen i stället för nytta, åstadkommes ännu
 större oreda.

Allernådigste Konung! Eder Kongl. Maj:t har wid så mång-
 faldiga tilfällen täckts förklara en mer än Faderlig ömhet så i
 gemen för alla sina trogna undersätare samt deras både timeliga
 och ewiga lycksalighet, som i synnerhet för fattiga barns Christe-
 liga upfostran och underwisning, at Consistorium med trygghet
 underställer Eder Kongl. Maj:ts nådigste och milda ompröfwande
 alla desse bekymmersamma omständigheter, och tillika i djupaste
 wörndnad återförnyar dess förra underdånigste bön och anhållan,
 at, som Consistorium ej längre wågat låta på tiden ankomma med
 en sådan Informators tilförordnande, han jemwäl i nåder måtte
 hägnas med någon belöning, som emedlertid, och innan nästa Riks-
 dag, kunde anordnas, hwarwid Consistorium i lika underdånighet
 hemställer, om icke Manufactur Contoiret så mycket snarare borde
 bidraga til ett behof af sådan angelägenhet, som derigenom säk-
 rast befordras Manufacturernas egen tilväxt och förkofran: och
 Riksens Ständer utan twifwel lära anse för oundgängeligit, hwad
 til en så god och Christelig inrättning kan blifwa användt och
 påkostat.

I underdånig afwaktan af Eder Kongl. Maj:ts allernådigste

bifall och bönhörelse framhärde med djupaste undersåtelige wördnad Stormächtigste allernådigste Konung Eder Kongl. Maj:ts Allerunderdånigste och troplicktigste Undersåtare och förebediare

Jöran Schröder. Justus C. Hausswolff. Eric Tolstadius
Andr: Murray. Abrah. Pettersson. Jo: Forsskåhl
L. Portuan. Sam. Wilcke. Carl G. Werander
Stockholm d. 30 Apr: 1754. /Olof G. Gråberg

Inkom d. 16 Maji 1754.

Upl. i Rådet d. 17 Junii 1754 och inhämtas närmare underrättelse härom ut in prot:o exped. genom extr. Prot.

Lärarna i staden böra skiftesvis dela Hammarbylärarens börda.

Adolph Friedrich med Guds Nåde, Sweriges, Giöthes och Wendes Konung etc. etc. Arfwinge till Norrige, samt Hertig till Schleswig Hollstein etc. etc. etc.

Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud altsmätig.
Trotienare, Praeses och samtelige Consistoriales.

Sedan J under d:3 Julii sistförledne i underdånighet inkommit med berättelse angående beskaffenheten af denna Stads scholer, samt de derwid bestådde Läromästares antal och underhåld, som ock huruvida J förmenen någon af dem wid desse scholar kunna umbäras och till Barnängen transporterats till den derstädes och wid de öfrige Fabriquer omkring Hammarby Tull warande ungdomens underwisning i Christendomen, hafwe Wi till sluteligt öfwerwägande förehafft den af Eder gjorde föreställning om en Läromästares antagande med lön till en slik underwisning, samt derwid wäl funnit, at den af Eder dertill utsedde Prästmannen Molander, så wida han sysslan redan tillträdt, wid densamma bör bibehållas, men som han, effter Edert yttrande, med så trågit arbete, som derwid fordras, ei synes i längden kunna uthärda utan lön, hwilken Riksens Ständers Manufactur Contoir wägrat at af Manufactur fonden bestå, och hwarmed icke eller Cronans stat emillan Riksdagarne får graveras; altså, och i betractande deraf, at om Barnen wid Barnängen och Fabriquerne utanför Hammarby Tull icke för sitt arbete skuld, måste ständigt wistas derstädes, de då skulle niuta underwisning uti Stadens scholor, hwilkas Betiente följakteligen nu genom bemälte barns ständiga wistande och arbete wid Fabriquerne winna en emot samma barns antal och myckenhet swarande minskning uti arbetet med underwisningen wid benämde Scholor; finne Wi bäst wara, at J dragen försorg, det Scholæ Betiente wid Stadens scholor måge, emot deras nu innehafwande lön, genom Alternerande wara den till meranämde barns underwisning förordnade Prästmannen Molander till hielp och lisa wid samma arbete, till dess Riksens Ständer wid deras nästa sammankomst få tillfälle at angående lönen för honom sig utlåta. Wi befalle Eder Gud Allsmätig Nadeligen. Stockholm i Råd Cammaren d. 6. Dec. 1754.

Adolph Friedrich.

/Sam: Ehrenlund

Lön motsvarande mödan begär en försumlig. 1755.

Högvördige H:r Doctor, Konglige öfverhofprädikant och Praeses, så ock samtelige, Högvördige, Herrar Doctorer och kyrkoherdar, Pl:ni venerandi Consistorii Assessorer!

Ehuruwäl jag icke har någon orsak till att tvifla, det ju Plenum Venerandum Consistorium, till följe af Des prisvärda ömhet, så för min välfärd, under mitt trålsama arbete, som de fattige fabriqvs-barnens undervisning, lärar, vid nästa Riks-dag, hos Riksens höglöfl. Ständer, söka för mig en tillräckelig lön; Så kan jag dock icke undgå, till att, nu för ut, aller ödmjukast anholla, det Pl:m venerand: Consistorium täckes, vid besagda tid och tillfälle, med sin högtgällande föreskrift, befordra mig till den lön, som kan svara emot och vara tillräckelig uti, min myckna möda hela året igenom. Hvilket jag högeligen önskar, måtte ske vid Riks-dagens början, att icke mellan kommande hinder må göra för lång utdrägt, och jag icke längre nödgas lida brist på nödvändigt underholl, eller ock fördjupa mig uti en oundwelig skuld.

Och aldenstund Hans konglige Majestät, allernådigst, skall hafva försäkradt, till att, vid nu snart begynnande Riks-dag, uti sina kongliga föreställningar, uptaga denna angelägenheten; men samma allernådigsta löfte, genom de många Riksvärdande ärender, snart kan stanna uti en oskyldig glömska: så är äfven min allerödmjuckesta begäran, det hos Hans kongelige Majestät, Pl:m V:dum Consistorium, desförinnan, ville göra underdånig påminnelse.

Med fyrahundrade D:r S:mts lön, som H:r Manufactur-commissarien Salander föreslagit, ville jag vel, mer än gjerna, vara nögd; men i betractan deraf, att jag dageligen svettas, med en hop, af tran och olja illa stinkande, slarfviga, och med ohyra, merendels, belastade barn, af bägge könen, som jag, uti a, b, c boken måste emottaga antingen vilda eller fåagtiga, för deras förut helt släta upfostran skull, och med dageliga hus-besök, hos det, till en stor del grofva arbets-folket, uti alle tre hufvud-religionerne, hwarvid en stor kostnad till kläder ej kan undvikas, att nu förtiga dessa dyra tider, min aflägsenhet ifrån sjelfva staden, som också förorsakar stort besvär och utgift, och att icke en enda af alle HeRrar fabriqveurerna, utom H:r Commissarien Salander, bidrager det ringesta till understöd: så lefver jag i den ödmjuka, säkra, förhoppning, det Pl:m V:dum Consistorium ej omildt uptager, att jag allervördsammast begärer, till att, genom Des högunstiga förespråk, blifva till en anseeligare summa, åtminstone två tusend D:r kp:mt befordrad; heldst ock emedan, så wida mig kunnigt är, det icke lärar bestiga sig till dubbelt emot en Collegæ lön vid kyrkoscholarna, der man dock har långa hvilo-tider ock, kan ske, tillfälle att få något af lärjungarna.

Hwarvid jag också, i största ödmjukhet bönfäller, till att, ju i proportion af sistnämnde summa, blifva hugnad med vedergällning, för den tid jag redan med möda och fattigdom, förmodeligen till Pl:i V:di Consistorii nöje och behag, har arbetadt; på

det jag således må kunna komma till den inkomst, som många klädemakare, och annan mästare, årligen kan bringa sig till, och tiden ej blifva mig för sur och bitter, om jag, såsom det ofta händer schol-betjänter, kommer till att blifva något länge vid denna mödosamma syslan, som ingen rett Christen, och uti Schol-arbete erfaren, man lärer neka vara så vigtig som en öfvermäs-tares, hvilken dock för det han, några stunder om dagen besik-tigar tyger på Hall-retten har fyra tusend D:r kp:mt uti årlig lön, efter egen berättelse.

Mister jag alltid till mina nödiga studier, och till någon för-tjänst genom prädikan och annat; får jag icke något till att föröka mitt lilla bokförråd med; så är vel det svårt; men verre att lida brist, såsom Prestmann, på nödiga kläder och föda. Rikens hög-lofliga Ständers manufactur-contoir lærer så lätt kunna aflöna mig tillräckeligen, som alla öfriga betjäningar vid fabriquerne. Anför-tror både mig, och denna min öma angelägenhet, uti den vanliga faderliga bevågenheten, och framhärda, under säkert hopp om höggünstigt bifall, med djupesta vördnad, Högvördige hr Docto-rens, konglige öfverhofprädikantens och Präsidis, samt Högvördige Herrar Doctorum och kyrkoherdarnas, Pl: i Venerandi Consistorii Assessorum
 allerödmjuckeste tjänare Andr: J: Mølander.

Hammarby skolbarn 1755.

A/W. Inlämnat i Consistorio d. 9. Decemb. 1755

Scholbarnens, på fabriquerne vid Hammarby tull, namn och framsteg, sedan d. 5 Junii till d. 9 Decembris 1755.

Barnens framsteg i almenhet.

12 Capitlar af Genesis, Lucæ euangelium, Sön- och högtids epistlar och euangelier, som blefvit föreläsne och kortel. förklarade, ett hufud-stycke utan till af Catechismo hvar morgon, hela lilla catechisen utan till, och ett hufvud-stycke förklaradt, hvar tis- och fredag, Ziphors och små tahl utnämning på taflan, Jul-Psalmer och dertill hörande euangelier, och års- och högtiderna, med lexor innan och utan till.

De äldres och qvickares förkofring.

Rekning uti qvatuor Species, hufvud-stånden, Propheternas euangelisternas, apostlarnas, Monarchiernas, och de större rege-ringars och hufvud-städers, i europa namn, elementernas, tempe-ramenternas och djur-rikets indelning. *Barnens namn och tillväxt i synnerhet. Gåssar. 1:o före sidsta examen här, hvars födelse-ort, ålder och religion, etc. förut är anförd.*

1. *Johan Jacob Bremer* läset h:r Doctor Muray mindre cate-

ches 2 g:r utan till, en tysk och latinsk gloss-bok och annars la-tin innan, skrifvet och begynt rekna. 2. *Paulus Bremer*, des bro-der, gjordt det samma, och lärdt en jul-Psalm och flera versar utan till; bägge varit sjuke af mäsling bröst-verk och frossa, några veckor. 3. *Daniel Drinhausen* apostlagjeringarna, epistelen till de Romare, den förra till de Corinthier, Galater Epheser och 2 capitlar uti Arnds sanna Christendom, till innan läsning och be-rettelse om innehållet; skrifvet, och reknadt lika mycket, uti addi-tion med Bremerna.

4. *Samuel Drinhausen*, des Broder, det nödigaste af a,b,cbo-ken utan, och uti en tysk bok, om döden, innan till, sjuk några veckor af mäsling och hosta, såsom Daniel. 5. *Johan Georg Eplitz*. a,b,cboken rent innan och utan, och till 4 hufvud-stycket innan till uti L: catechismus; sjuk sidsta sommar, af mäsling och annat 2 veckor, 3 dito borto, med sin moder, i Thorshella.

6. *Peter Caspar Ruthenbeck*, 1 hufvud-stycket uti h:r Doc-tor Muray cateches och högtids-Psalmer; hela hösten, och ofta förut, krank af bölder på hals och hufvud. 7. *Hans Peter Omkolk* Athanasii symbolum och 1 hufvud-stycket utan till, uti en tysk förkla-ring öfver Catechesen; borto hvar annan dag, och haft frossan och utslag på händerna hela hösten. 8. *Anders Philip Birckenfeld*, hus-taflan, symbolum Athanasii, och inledningen till catechismi förklaring, med hälften af 1 hufvud-stycket; borto ofta före, och merendels alltid efter, Michaëlis tid, för des faders sjukdom och död skull.

9. *Johan Gottfried Kisling*, lilla catechesen utan till, något af h:r Doct: Muray förklaring deröfver, begynt skriva a, b, c, ofta hindrad, och borto hela hösten, för brist på skor och annat. 10. *Jonas Rosenberg*, Luth: catechismus och 2. hufvudstycken uti Arch: B: svib: förklaring; sjuk af annan dags-frossa hela hösten, begynt skriva. 11. *Johan Daniel Möller* varit mäst sjuk, sedan sidsta examen. 12. *Hinric Wilhelm Kisling* likaledes, och utan nödvändiga kläder till schol-gången. 13. *Carl Lindman* äfven varit här några gånger allena, för svårighet skull i ögonen, som mäs-linge(n) haft med sig i följe. 2:o *Efter sidsta examen hitkomne.*

14. *Johan Springer*, öfverskärare, född vid Hammarby tull, 14 år, Luthersk, läsit svibilli spörsmål utan till, till 5 hufvudst: skrifvit reknadt qvatuor species och regula di tri i hela tahl se-dan d. 14 Sept: mycket qvick, en månad borto. 15. *Erik Skarp*, skoflickare, född vid nytorget, 10 år, Luthersk, Läsit Lutheri

och begynt svibelii Cateches, sedan d. 21 Sept: och skrifvit, mycket trög. 16. *Johan Gottlieb Klaust*, bojväfvaregesellsson, född i Dantzig, 6 år, Luthersk, lärdt känna bokstäfverna och stafva, samt bord morgon, och flera böner, sedan d. 29 Sept: mycket yr.

Flickor. 1:o *Före sidsta examen i scholan.*

17. *Lovisa Bremer*, lilla catechesen innan helt och hollit och utan till 3 hufvudstycket, varit borto, för bröstsjuka och annan sjuklighet skull, sedan Michelsmässan. 18. *Johanna Bordinghaus-sen*, sällan här, för sjuklighet och brist på skor, sedan Michaëlis, läsit, de få gånger hon varit tillstädes, förklaringen öfver catechesen innan. 19. *Maria Platz*, läsit hela lilla catechesen utan till, men icke varit här, sedan långt före Michaëlis tid, för hetsig feber, och ännu varande krämpor, så väl som sin moders sjukdom skull. 20. *Gertrud Nicolai* fortfarit med utanläsning på spörsmålen, men hindrad af mäsling hosta och sin faders långvariga krankhet.

21. *Maria Gertrud Bröker*, uti lång-catechesen utan till, till 5 bodet; mycket borto före, och aldeles under, hela hösten, för sin egen och des systers opaslighet, samt arbete och brist på skor. 22. *Maria Agneta Catharina Möller*, mäst borto öfver sommaren, och aldeles hela hösten, för sin broders kranhet, arbete, och nu varande skolöshet. 23. *Anna Elisabet Birckenfeld* likaledes, dock läsit uti lilla catechesen. 24. *Magdalena* des syster begynt lång-catechesen innan och utan, äfven ofta borto, både vid des faders sjukdom och död, såsom ock annars. 25. *Anna Christina*, den andra systren, ännu oftare borto, för sjukdom och vägelag skull, begynt stafva.

26. *Anna Elisabet Omkolk* fulbordadt, på hvar annan dag, Luth: cateches innan, och läser nu på spörsmålen, varit mäst så ofta borto, som des broder.

27. *Maria Cunegunda Weis* ganska sällan varit här, krank af mäsling, och uti det ena ögat, öfver sommaren och hela hösten. 28. *Catharina Margaretha* och 29. *Maria Catharina Knapp* också mäst borta, för mäsling, frossa och brist på skor.

2:o. *Sedan sidsta examen ankomne.*

30. *Maria Margaretha Wire*, Bryggaredotter född vid Hammarbytull, 10 år, Luthersk, läsit Luth: lilla catech: Svibellii spörsmål till 4 hufvudstycket, något uti latinska a,b,cboken; skrifvit efter föreskrift, och reknadt till divisionen, sedan d. 24 Sept: ofta borto hela veckor, Medelmätig.

31. *Maria Christina Herman*, Herman Hermans syster, född på söder, 12. år, läsit a,b,cboken rent och de 5 hufvudstycken uti catechesen innan och utan, sedan den 9 augusti, borto aldeles sedan Michaëlis, tills för några dagar, helt qvick. 32. *Jacobina Carolina Lindgren*, trädgårdsmästaredotter, född vid Nacka, nu portvaktarens stiuftotter på Barnängen, Luthersk, 10 år, läsit a,b,cboken rent, och hela lilla catechisen innan och utan till, samt på spörsmålen till första hufvud-stycket, sedan d. 25 augusti, varit ock flera gånger borto; men någorlunda qvick.

Barn, som kommit utur scholan, sedan sidsta examen. —

Johan H: Birckenfeld uti handtverk. *Lars Berg*, till en tygväfvare. *Isac Törnbom* till att spinna hos mäst Ringel. *Engelbert Ruthenbeck* i lära hos sin fader. *Herman Herman* hos kardaren Bordinghaus-sen. *Johan Jacob* och *Johan Hinrich Marchand* hos deras catholska Föräldrar. *Maria Eleonora Bremer* hema hos sin moder, för sin tvinsot skull. *Anna Norman* uti spinneri på Barnängen. *Sophia Ulrica Holm* till baka sänd, efter någon tid, efter hon ej kunde lära det ringesta, och tycktes ej vara rett klok.

Katekes ger «lättsinnigt fabriksfolk» smak för religion. 1755.

[Acta Cons. 1755 n:r 8.]

År 1755. den 12. *Decembris* anstältes af *Consistorii deputerade*, Herr *Doctor Abraham Pettersson* och Herr Kyrkoherden *Magister Peter Nensén*, ordentelig undersökning, i hwad stånd och skick den *Schola* wore, som, till underwisning i Christendomen, för de wid Barnängen och däromkring befinteliga arbetares barn, blifwit inrättad; närvarande wid samma tillfälle *Manufactur Commissarien*, Herr *Eric Salander*, och barnens Läromästare, Prestmannen *Anders Molander*: och woro därwid följande omständigheter att anmärka.

Barnen befunnos, af bägge Könen, till antalet wid pass 30. samlade, hvilka alla, förutan 6. el. 7. woro födda i Sverige; och kunde största delen, så många näml:n som af Tyska föräldrar härstammade, både på Tyska och Swenska swara i sin Christendom, undantagande några de yngste och begynnare, som endast kunde läsa på Tyska, ehuru de eljest förstodo, att tala bägge språken; warande desse, så väl som de öfrige Tyske äfwen med Tyska böcker försedde. Hwarutur de dageligen, hwar efter sin ålder, inhämtade grunderna i wår salighetslära. Herrar *Consistoriales* som för denna gången icke wille företaga något ordenteligt bar-

nens förhör, emedan Herr Kyrkoherden *Portuan*, såsom *Scholans* närmaste *inspector*, och af hwilken sådant förhör eljest plägar anställas, för opasslighet nu icke kunde wara tilstådes: aktade därjämte onödigt, att höra barnens föräldrar, och dem dymedelst ifrån deras arbete hindra, emedan H:r *Commissarien Salander* hade sig alla till uplysning tjänande omständigheter noga bekanta. Och låto de sig af Herr *Commissarien* underrättas, huru som Prestmannen *Molander* med mycken flit och trohet sköter dessa barnens underwisning, samt därwid sig ingen annan ledighet tager, än på de af *Consistorio* till *ferier* bestämda tider, hwilka han skall låta taga sin början den dag, som barnen lof gifwes, och därifrån sträcka så långt, som förordnandet tillåter, så, att Helgedagarna äfwen därinunder beräknas: Och hade Herr *Commissarien* icke hört, att någon af barnens föräldrar sig öfwer honom beswärat; men så wore det, i Herr *Commissariens* tanka, icke underligt, om han då och då nödgats afbryta någon stund, att under den tid han hittills arbetat utan lön, besörja om sitt och de sinas uppehälle, antingen genom predikande, eller andra lofl(iga) utvägar. *Molander* tilspordes, om han wiste med sig sjelf, det hans lärjungar, wid dylika tilfällen, något kommit att wanskötas? Hwaruppå han gaf til swar, och på sitt samwete heligt betygade, att han med predikande sig aldrig något förtjänt, ej eller sig därmed hindrat oftare, än han til nödwändig öfning wid någon helg kunnat behöfwa: äf:n så litet, som han låtit några andra ärenden draga sig ifrån sin sysla, utom hwad han dessa bägge åren för syslans egen skull uträttat, i det han haft nödigt, hos wederbörande anmäla sin ansökning, att därtill winna någon årlig lön; och som til öfwerflöd skall hafwa skedt den tiden, då *Scholan* i brist af ljus och wed likafullt stått öde, hwilka behof, uppå hans trägna föreställningar, genom sammanskått af de däromkring belägna hushåll, nu änteligen skola blifwit afhulpne; förmodande *Molander*, att sådant alt till dess *merite* borde uttydas. Honom frågades vidare, om gässar och flickor utan åtskilnad ständigt lämnades i ett och samma rum tillhopa, och om han däraf icke befarade någon oreda? Hwartill han swarade, det sådant så mycket mindre stode att befrukta, som de aldrig woro allena, utan, om han någon gång nödgades skilja sig wid dem, wore hans hustru eller Swärmoder altid närwarande, som hade på dem all behörig uppsigt och äfwen dem förhörde. Frågades vidare, om han, af dessa barns föräldrar, icke njuter för sitt arbete någon wedergällning? Swarade,

att han endast kunde göra sig räkning på något för dem han enskilt antagit, men för dem, som höra under *fabriquerna*, wore erkänslan mycket owiss och ringa. För öfrigit beklagade sig Prestmannen *Molander*, att ehuru han öfwer alt gjort kunnig *Consistorii* anstalt och afsigt med denna *Schola*, och jämwäl hos wederbörande som oftast påmint, att nyttia det biträde, de hos honom dymedelst kunna finna, till sina barns första och nödigaste kunskap; så försummade dock de fleste, att betjäna sig däraf, och af den ungdom, som sig hos honom angifwit, woro många, som ganska sällan sig infunno, för hwilkas framsteg han därföre icke trodde sig böra wara ansvarig och förmente han, det en sådan efterlåtenhet till en stor del skulle kunna botas, om honom blefwe anbefalt, att, wid de i dess *instruction* föreskrefna husbesök, äf:n anställa *examina catechetica*. Under det, att den swårighet, som möter, wid de *Catholska* barnens upfostrande i den rena läran, kom i öfwerwägande, angåfwos *Catholska* Presternas hemliga stämplingar, såsom förnämsta orsaken därtill; och, som Prestmannen *Molander* sade sig hafwa bekant, det desse äf:n låto bruka sig till åtskilliga Presteförrättningar isynnerhet barndop och begrafningar, wid de på denna *tracten* anlagda *fabriquer*, ty antyddes han, att göra sig därom närmare underrättad, och *casus* med bewis i *Consistorio* upgifwa.

Herr *Commissarien Salander* yttrade sin högeliga åstundan, att ett offentligt lärohus här wid wärket måtte upföras, såsom hwaraf denna *Scholæ*inrättning ansenl. stadga och förkåfran skulle tillflyta, och hwarest den orde[n]teliga morgon- och aftonbön då kunde hållas, som finnes inryckt i Prestmannen *Molanders instruction*, men, i brist af rum, hit till dags blifwit eftersatt: och förklarade Herr *Commissarien* sig för sin del så mycket willigare, att efter yttersta förmåga genom dagswärken och annat bidra till, om han med tillräckelig myndighet och penningehjelp blefwe understödd, warande jämwäl om de näst gränsande *Fabriquerernas* biträde öfwertrygad; som det, efter Herr *Commissariens* mening, wore det säkraste medel, att gifwa det lättsinniga *fabriques*folket smak för *religion*, Gudsfruktan och ordning. Änteligen sades Prestmannen *Molander* uppå dess förfrågan, att denna tilsyn blifwit hållen uppå *Consistorii* godtfinnande, som hade nödigt att weta af hwad grund det witnesbörd skulle kunna honom meddelas, hwarom han i *Consistorio* anhållit: och till slut gaf Herr *Doctor Pettersson Scholæ*barnen tjänliga förmaningar, att, under tacksägelse

och bön till Gud, winlägga sig om dess sanna dyrkan, dygd och sedighet, flit och arbetsamhet, lydna och wördnad för sin Läromästare.

Försumlig lärares försvar och avvisande. 1755 o. f.

Försvarskrift med klagomål över inkomsterna. 1755.

Upl. d. 16. Decembris 1755 [i Stockholms Stads Consistorium.]

Högvördige H:r Doctor, Konglige öfverhofprädikant och Præses, så ock Pl:m venerandum Consistorium, Höggunstige Herrar!!

Fast än de högvördige Herrar, Pl:ni venerandi Consistorii ledamöter, H:r Doctor Petersson och Kyrkoherden Nenzén, som, den 12 hujus, täckts hafva besvär med undersökningen härstädes, icke lära underlåta, till att lämna Pl:no v:do Consistorio tillförlitelig underrettelse om hvad de då uti mitt förhållande här vid fabriqvs-scholan, och annars, kunna hafva befunnit, och att höggunstigt befordra mig till det, d. 3 sidstnämnde, allerödmjukast begärdta, och prisvärdigt utlofvada, men för då mellankommande ohemula beskyllning tills vidare upskutna vitnesbörd, om mitt upförande uti min sysla, till Riksens härförsamlade höglofl. Ständers manufactur-deputation, till så mycket snarare undfående af en tillräckelig lön, uti mitt trägna och för många orsaker skull, besvärliga arbete, och torftiga omständigheter, emedan jag säkert hoppas, att ingenting är, uti mina göremål, straffvärdig befunnen; Så finner jag mig dock högst föranlåten till att, härmedelst, allerödmjukast både beretta och anhålla; alldenstund jag hvarken sidst uti Pl:no V:do Consistorio, ej eller vid sjelfva undersökningen, kunnadt i hastighet erindra mig alt, som jag, till min befrielse kunnadt anföra.

J anseende till det förra täckes Pl:m v:dum Consistorium låta sig föredragas, att jag, sedan min första ankomst hit, har, näst Guds uppenbarada ord, och vår Luthersk-Euangeliska församlings derpå grundada bekännelse-böcker, låtit vara mig ömt om hjertat, till att, så vid barnens undervisning i Scholan, som husbesöken, hörsama den mig gunstigast gifna instructionen. J följe hvaraf jag läsit alla försskrifna tider och stunder, och icke gifvit några flera hvilotider, än Pl:m v:dum Consistorium, efter tillsägelse genom H:r Magistern och Notarien behagadt mig förunna, neml. tre veckor om jul, fjorton dagar om Påsk, och äfven så många om Pingst, sjelfva högtidsdagarna inbereknade, samt otta dito vid Michaëlis, såsom både Högvördige H:r Kyrkoherden Portuan,

min värdaste inspector, uti Pl:no v:do Consistorio, och H:r Commissarien Salander vid undersökningen, redan fullgiltigt hafva intugadt. Har jag någon hel eller half dag varit borto, till att söka lön, som en arbetare, enligt skriften är värd, så förmodar jag det lärer reknas mig mera till förtjänst än last, emedan jag dermed icke allenast tjänt mig sjelf, utan och efterträdarena och syslan, och det med mina skors och andra kläders förslitning den långa vägen, samt långt större möda och besvär, än om jag då fådt sittja i scholan vid undervisningen. Kan dock säga, att jag här till mäst användt mina förenämnda hvilotider, hvar till äfven 8 dagar om Midsommaren höra, och ofta läsit odens- och lördagar efter middagarne. De gångor jag varit uppe vid Pl:m v:um Consistorium, såsom nu tre tisdagar å rad, lära ej eller göra mig skyldig till någon försummelse. Mitt förda diarium kan ock vitna, att jag icke förslösadt någon tid för mina lärjungar. Med egna och främmande Religions-förvandter, har jag sökt så upföra mig, att jag, å ena sidan, haft tolamod med hvars och ens fel och vilfarelser, men, å den andra, aldrig styrkt någon uti något dera, utom det jag alltid visadt emot deras enfaldighet all vänlighet, såsom då jag af en och annan hollit till godo allena några få öre kp:mts värde, och, genom min Guds nåd, aktadt mig för att gifva dem onda exempel, såsom folket nogsam, på deras samveten kunna intyga, och jag försäkrad är, icke skall kunna besvära sig öfver något hos mig mer, än vidlådande människliga svagheter, dem ingen lärer kunna fordra att jag, här i tiden, skall blifva alldeles utan.

Betalning, kvartalsvis, eller annars, har jag, såsom och edeligen kan vitnas, aldrig begärdt, mindre fådt, utom för de få, som jag enskildt undervist; och veta högvordige Herrar Tyske kyrkoherdarna mycket väl, huru fattiga största delen af deras åhörare äro, äfven derföre att många, som jag väl kan bevisa, förslösa deras lilla förtjänst på Krogen, serdeles Sön- och högtidsdagar: har haft stor svårighet att, allena af några få, kunna undfå någon liten hjälp till ljus och ved, när alle fabriqveurerna ej ville, eller kunde, bidraga dertill, och har af mitt lilla förråd, då och då, meddeladt dem som gå i scholan till mig; Mästarne, som äro de förmögnaste och beskedeligaste, har jag med mat och dricka, icke, på mycken lång tid, såsom i början, besväradt; Herr commissarien Salander är den enda, som visadt mig någon serdeles bevägenhet, hvilken jag och har stor orsak att tacka, för det han gjordt alt hvad han kunnadt, för sin del.

Hvad jag öfver instructionen gjordt, såsom fortsatt husbesöken till kl. 9 a 10 på nätterna, då jag uti arbets- och bonings-

rumen väl kunnat förqväfvas af tran- oljo- och annan ond stank och luckt, gådt till de sjuka ofta bittida om morgon-stunderna, på vindar och hö-skullar, och, både nu och förra året, till alla Herrar fabriqveurerna, med böneskrift om plennin[g]a[r] till ljus och ved, förtiger jag gjerna. Min högvördige H:r inspector har jag vederbörligen om både ett och annat rådfrågadt, och af honom begärdt den frihet jag tagit, både nu under Riksdagen, då och då, till lön-sökning, såsom ock annars; och lærer Han icke underlåta till att äfven uti Pl:o Consistorio, när han blif[w]:r frisk, det Gud gifve snarligen! intyga min oskuld, såsom han förut vitnad till min fördel, at Pl:m Consistorium för mitt upförande, flera gånger, täkts förklara Des högtbenägna tycke.

J anledning af alt detta, har jag aldrig kunnadt förmoda något klagomål öfver ämbetsförbrytelser, och aldraminst af högvördige H:r Doctor *Muray*, hvilkom jag, så väl som Des värdaste H:r Ämbets-Broder, till behag, ifrån början efter erhållet tillstånd af högvördige H:r Doctorn och Præses, och H:r Kyrkoherden *Portuan*, med mycken möda och besvär, undervist barnen på Tyska.

Herr Doctor *Muray* vet sjelf, det han några gånger berömdt och bedit mig fortfara uti, min påbegyndta flit. Hade Hans Högvördighet för mig behagat hysa den billiga gunsten, till att, med ett enda ord, fråga mig om jag voro skyldig till dens tillvitelse, som hos Honom mig angifvit, hvilken nödvändigt, antingen måste hafva varit någon misnögd med det, att jag ej velat betjäna Hans dumma och aldeles tröga barn, under ferierna, såsom sidst nämndes, eller någon annan min owän; så hade jag det upriktigt tillstådt; och om jag med faderliga förmaningar, i den händelsen jag varit brottslig, blifvit påmind, hade jag dem, med all vördnad, åtljdt: men hvad förbättring uti mitt tjänstgörande deraf skulle följa, om jag, i brist af Pl:i V:di Consistorii vitnesbörd, antingen en lång tid måste förvänta, eller och aldeles blifva utan, lön, kan jag, uti min enfaldighet, icke begripa.

Pl:m v:dum Consistorium hade, i den nu önskade händelsen, blifvit utan mistanka på mig och förskont för hafda besväret; min ringhet hade varit utan falskt rykte, som jag, här igenom redan befinner mig vara belastad med, äfven långt härifrån, och utan fara att mista fabriqvsfolkets förtroende och komma uti ett skadeligt förakt, som ej annat kan än vara sten på min tunga börda, göra våld på min hälsa, och min bitra möda ännu bittrare, som här först måst bryta isen, när ingen fond varit till någon ting; det eff[ter]trädarne vel slippa att hafva svårighet af.

De hinder uti barnens framsteg, som komma deraf, att somlige hela veckor, månader, fjerdedels och halfwa år äro borta, hade förmodeligen snarare behöft åtalan, än att mig nu skulle kastas hinder i vägen, till att få något till uppehälle, för de många ledsamheter och sura drufvor jag här, äfven genom otidigheter af en och annan arbetare, för mina kärliga påminnelser och förmaningar, har fådt smaka.

Beträffande ändteligen det sednare, så är till Pl:m V:dum Consistorium min allerödmjuckesta begäran, att, för anförda orsaker, ifrån bemäldta klagomål aldeles blifva befriad, och altså få högunstigt vitnesbörd och föreskrift, till ofvan berörda höglofl. Manufactur-deputation, till bestyrkning på det, som Pl:m V:dum Consistorium förut, så till Hans Kongl. Majestät, som venerandus Clerus Comitialis, om min ringa person, med hög gunst behagat intyga.

Hvarjämte jag ock, i lika måtto, bönfaller, till att hädan efter, enligt den i början gifna instructionen, få undervisa aldeles på svenska, det H:r Commissarien *Salander* ock, på det högsta, åstundar, sedan tyska undervisningen för mig haft så känbar påföljd, lämnande till högre tvist ompröfvande, om det icke är lag och förordningar, samt Hans Kongl. Majestäts Nädigsta skrifvelse till Pl:m V:dum Consistorium, likmätigare, och mera Patriotiskt, till de tyskar, som hafva sin näring af Sveriges invånare, heldre böra låta lära sina barn vårt språk, än att man hos oss, skulle undervisa dem i deras, och anlägga ännu en tysk schola till den de hafva, heldst emedan ej allena, så vida jag vet, inga svenska scholar finnas i Tyskland, der man knapt lærer tala vårt tungomål med någon, som af oss kommer dit, utan ock de här varande Tyskars barn, till en stor del, äro födde här i landet, och förmodeligen, med tiden, lära komma under de svenska församlingarna.

Hvilken svenska undervisning öfveralt, här i scholan, är så mycket möjligare, som både mina nuvarande scholbarn och de öfrige fabriqvs-barnen, kunna tala så rent svenska, som vore de födde af svenska föräldrar; hafvande jag ofta bemärkt, huru de tyska barnen innom ett halft och helt år, lära svenskan helt väl, af omgånge med de andra, och att många tyske föräldrar äfven snart nog deruti blifvit mäktige, hvarigenom den klagan försvinner, att både Herrar Tyske kyrkoherdarne och besagde föräldrar ej förstå hvad barnen lära.

Tyske barn måste ju förstå Tyskan, och således kunna de, både för föräldrar och lärare, säga hvad de lärdt på svenska språket uti Christendomen. Vet icke om icke jag, såsom svensk läromästare, just derföre blef antagen, att jag skulle lära alla svenskan.

Beder allerödmjuckast om ursäkt, att jag, till mitt desto bättre försvar, varit nödsakad till så stor vidlyftighet, och försäkrar, genom Guds milda välsignelse, att både nästa examen, den jag gjerna önskade hade kunnat ske vid undersökningen, och mitt öfriga upförande, skall öfvertyga Pl:m V:dum Consistorium, att jag förrettar min sysla det bästa jag någonsin kan, och bär all skyldig högaktning för alle mine Herrar förmän, samt låter mig gjerna retta, när jag bevises hafva feladt, framhårdande, under afvaktning af höggunstigt och rettvist utslag, med djupaste vördnad, Högvördige herr Doctorns, Kongl. Öfverhofprædikantens och Præsidis, samt Pl:i Venerandi Consistorii allerödmjuckeste tjänare,

Andr I: *Molander*.

K. M:t 1779 om insamlingen till uppfostringhus.

GUSTAF med Guds nåde, Sveriges, Göthes och Wändes Konung e(tc.) e(tc.) e(tc.) Arfwinge till Norrige, samt Hertig till Schleswig Hollstein e(tc.) e(tc.) Wår synnerliga ynnest och nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig; Troman, Herr Friherre Wår och Riksens Råd, Öfwerståhållare samt *Commendeur* med stora Korset af Wår Swerds orden. Ut i underdånig skrifwelse daterad den 18 sistl:ne *Februarii* berätten J till hwad ansenligt belopp medel redan blifwit insamlade af denna Stadens *Magistrat* samt *Embeten* och *Societeter* för det allmänna upfostringshus, som med wårt nådiga tillstånd härstädes kommer att inrättas, huru medel dertil än ytterligare förmodas inflyta af Stadens öfrige Jnwånare, som icke under *Embeten* och *Societeter* begripas, och huru det hitintill sammanskutne *Capital* blifwit uti Riksens Ständers *Banqve* under *titul: för upfostringshusets räkning*, emot wederbörlige Jnsättnings *Attester*, deponeradt, m.m. Hemställande J tillika i underdånighet, om icke en så kallad upfostrings wärkets *Direction* kunde i nåder förordnas, som om de redan influtne och än vidare inflytande medels förvaltning, i anseende till deras emottagande, insättning och förkofran i något af de *publique lånContoiren* ägde att besörja.

Häruppå länder Eder i nåder till swar och efterrättelse det wele Wi för det närwarande icke förordna någon sådan *Direction*, som J i underdånighet föreslagit, utan finne insamlingen af medlen först böra wärkställas. Emedlertid wele Wi hafwa updragit Eder, att desse medel utur *Banqven* uttaga och i *Discont-Contoiret* till förräntande insätta. Och Wi befalle Eder Gud Alsmächtig synnerligen nådeligen. *Stockholms Slott* den 26 April 1779.

Gustaf

/ Joh: v: Heland.

[På baksidan:] Till Oss Älskelig, Wår och Rikets Troman och Råd, Öfwerståhållare samt *Commendeur* med stora korset af Wår Swärds orden Wålborne Friherre H.: *Carl Sparre* synnerlig. nådeligen

Senare är på baksidan skrivet: den 25 Majj Comuniceradt Herr Banco Comissarier Smedeberg och Wenberg jämte det 5700 rdr uht assignerades och för min räkning insattes i WachsenBanqven.

I RA Skolväsendet 4 Strödda handlingar i kronologisk ordning förvaras två Räkningar »öfver Stamboks Medlen till inrättande af ett Uppfostrings-Hus i Stockholm», daterade 28/4 1787 resp. 30/4 1788, undertecknade av Olof Hambræus och slutande å 3552 rdr 4 ss 3 runstycken respektive 3752 rdr 14 ss 3 rst.

Vädjan rörande ett Uppfostrings- och ett Förbättringshus.

N:o 63. *Stockholms Dagligt Allehanda*. Onsdagen den 17 Mars 1813.

Utur Inledningen till en Projekterad Förbättrings och Uppfostrings Anstalt.

I en tid då nödstälde likars bärgning så berömligt och allwarligt sysselsätter Medborgares omtanka; lärar människowännen med lika wisshet som tillfredsställelse kunna hoppas, att denna omtanka, på ett werksamt och Tidewarfwet wärdigt sätt, äfwen sträcket till den wigtigaste delen af all Fattigwård, Wårnlöse och Fattige Barns Uppfostran. Den lilla, till lägsta grad af odling hörande, och genom fattigdom eller wårdslöshet tidigt afbrutna underwisning, sådane Barn i Stadens Fri-Skolor inhämta, går åter förlorad, innan Barnens ålder och kroppskrafter medgifwa deras användande i ett närande yrke. Under denna melantid, ofta af flere år, som de merendels tillbringa antingen i lättja eller en förderflig sysselsättning, ömsom tyranniskt behandlade eller fullkomligt tygellöse, men beständigt omgifne af all slags osedlighet, insupa de böjelsen till alla laster och äro förlorade för Samhället redan långt före den ålder, då de som nytige medlemmar deri kunnat inträda. Wanartige lärgässar, late och liderlige gesäller, samt en mängd andre dåglöse och lastfulle lättingar af båda Könen, som dels icke wilja och dels icke kunna på lofligt sätt förskaffa sig bärgning, äro nästan alla exempel på följderna af en således tillbragt barndom. Om också, genom sällsynta tillfälligheter, eller en särdeles lycklig naturs danning, några få bland dessa af ödet wanlottade, undgå det förderfl, hwartill de ifrån waggan synas wara egnade, är dock ostridigt, att de flästa blifwa rof derföre och utgöra en Folkklass, som, till Samhällets wanheder, alltid warit för talrik och inom hwilken de flästa brottslingar tilldanas: Brottslingar, hwilka då Samhällets Lagar straffa dem, så ofta med skäl kunna säga till sine medmenniskor: Orättwise! I straffen mig; men huru litet är icke mitt brott, jemfördt med Eder egen omänskliga wårdslöshet, som beredt mitt elände; Huru lätt ersatt, den förlust jag tillfogat Er? Men jag olycklige! Hwilken ersättning kan jag hoppas för min förspilda ungdomstid, min dygd, min wälfärd, som gått förlorad genom Edra underlätna pligter? Wid hwilken Domstol kan jag anklaga Er? — O att min usla Mor, som ej kunde ge mig annat än lifwet, hade åter beröfwat mig det wid första andedraget! Hwarföre afhöllo henne Edra Strafflagar? Eller hwad hafwen I gjordt för att rättwisa det magtspråk som bibehöll mig? — Den eländiga näring, min Mor kunde meddela mig, blef snart otillräcklig: Gå, sade hon; Dina medmenniskor äro barmhertige och upplyste; De hafwa wäl icke kunnat, utan ändamål, förklara dig för sin egendom, långt förr än du såg dagsljuset. Hos dem skall du säkert finna, hwad de wäl weta att jag är oförmögen att gifwa

dig — Bröd och Uppfostran. Hungrig och halfnaken stod jag i min hjälplösa barndom för Edra dörrar: med förnedringar och hårdhet beswaraden I oftast mina ödmjuka böner och min förtröstan på Edert medlidande: jag måste trötta Edert tålmod, jag måste lära mig ljuga och hyckla jämmerns toner, så främmande för den muntra och sorglösa barnåldern, för att aftwinga Er ett knappt lifs uppehälle. Djuren förse sina ungar med näring till dess de blifwit starka och skickliga nog att sjelfwe förskaffa sig den: Har det undfallit Er, I upplyste? Arbeta! ropaden I till mig, då mina späda lemmar ännu woro i allmänhet oskicklige dertill, och jag saknade vägledning och uppmuntran till en passande sysselsättning; Arbeta! ropaden I, sedan jag blef större och starkare; men misshandlingar och wanan wid sysslolöshet hade redan gifwit mig afsky derföre. Ingen af Eder wårdade sig att med urskillning och godhet utveckla den nyttiga förmåga, naturen nedlagt hos mig, lika wäl som hos andra. Förskuten af dem I kallen dygdiga, fästades jag än närmare wid mina likar i elände och dåglöshet. Behofwen växte lika med swårigheten att tillfredsställa dem; jag ägde intet; — jag widtog olofliga utvägar och wande mig derwid? Edra lagar hafwa dömt mig: jag är brottslig; men det är Edert werk. Om I betalt på mig endast en liten del af den omwårdnad, I sjelfwe åtnjutit i en ålder, då wi alla hafwa lika behof och lika rättighet dertill; så hade jag må hända nu kunnat wara både aktningswärd och gagnande, och I sluppit betrakta mig med blickar af afsky eller medlidande. Dessa händer, som I fjättrat, skulle odlat Eder jord eller arbetat för Eder fåfånga, och kunnat återbära till Staten, med winst, den skärf på mig blifwit använd.

Erfarenheten intygar att denna tekning skulle med få förändringar kunna lämpas till de flästa brottslingar utur den lägre Folkklassen. Upplysning, mänsklighet och Statens gagn fordra då att en närmare och längre fortsatt wård lämnas denna klassens fattige Barn, än hitintills skedt. Antalet af dessa nödens och eländets offer, växer med hwar dag och Samhällets krafter förswagas med hwar och en af dem, som antingen physice eller moraliter förderfwas; Och kunna wi wäl weta, om icke deribland, äfwen dyrbara ämnen gå förlorade? Månne icke dessa trasor, som wäcka vår wämjelse, stundom hölja fröet till utmärkta egenskaper, till Snillen, som kunna blifwa sitt Fäderneslands ära och stöd; men, utan handledning och nyttig riktning, blir af Snillet ofta blott en föraktlig bof och ämnet till den trefna och nyttiga arbetaren; en dåglös lätting: Uppsök om då och wård om med omsorg dessa ämnen; Staten kan aldrig få öfwerflöd af dygdiga och gagnande Medborgare. Denna närmare wård lärer likwäl, åtminstone i början, ej kunna sträckas till alla som deraf äro i behof; Det förwånande antalet skulle hindra verkställigheten, eller wälgörandet fördeladt på så många, blifwa ingen af dem till wäsenteligt gagn. De mäst nödstälde böra då först komma i åtanka.

Aldeles wärnlöse samt de, hwilkas Föräldrar äro utfattige, lastfulle eller för brott häktade; alla dessa Barn tillhöra Samhället gemensamt och äga ostridig rättighet till dess Faderliga omwårdnad. Öppnom då för dessa olycklige en tillflykt, der de, under en efter behofwet lämpad, mild eller sträng, men aldrig tyransk behandling, en jämn, men ej uttröttande sysselsättning, jämte fyllda physiska behof, njuta en fortsatt själs bildning, och tillika, i mån af krafter och fallenhet, underwising i ett närande yrke, så länge till dess de äro skicklige att sjelfwe förtjena sitt uppehälle. Skyddade för inflytelsen af skadeliga exempel, skola Barnen hos sina lärare finna det stöd och den ledning, som ingen utan wåda kan umbära under dessa år af den råa naturens strid emot ett hyfsadt Samhälles fordringar, och Ynglingen eller Flickan, som inträda i Samhällslefnaden med dygdiga wanor och inplantad arbetsflit, skola icke så lätt och så obotligt blifwa ett rof för förförelsen.

Till befordran af det lika så wigtiga som wälgörande ändamålet för denna anstalt, bör densamma innefatta twänne Hufwudafdelningar: *Ett Uppfostrings- och ett Förbättrings-Hus*; och Barnen i båda Afdelningarne hållas noga afskilde ifrån umgänge med hwarandra. Uti den förstnämnde emottagas de yngre Barnen och sådane, hwilkas naturligen goda anlag ännu skyddat dem ifrån Sedeförderf: Och i den sednare De, hwilkas seder och böjelser redan wanartat. Samma uppfostringsplan bör följas med dem alla, endast med den skildnad i behandlingssätt, som föremålen fordra. Barnens arbetsförmåga, med kloket använd, skall säkert i betydlig mån ersätta underhållskostnaden, och det erforderliga tillskottet äga en borgen i den wälgörenhetsanda, som så hedrande utmärker Tidehwarfwet. Och hwilken Medborgare skulle wäl icke, med njutningen af ett nöje eller ett kostsam öfwerflöd, gerna föräna den af medwetandet om fyllda pligter emot eländets Barn? Hwilken skulle wäl icke förskaffa sig den ädla tillfredsställelsen, att kunna säga: Äfwen jag har bidragit till dessas frälsning! Äfwen jag war ett werksamt medel till deras framtida lycka och sjelfbestånd.

Närwarande och kommande släktens Wälsignelser öfwer den Man, som använder sitt inflytande och sin waksamhet, att, i grundläggandet af en sådan Inrättning, resa en ärestod åt sitt minne! — — —

Ifrågawarande tidningsblad har insänts till 1812 års uppfostringskommission såsom bidrag till svaren å dess tryckta frågelista av 1813 och är ibland dessa svar nu inhäftat bland acta rörande Djurgårdens fattigskola 1814.

FEMTE HUVUDAVDELNINGEN.

*Stockholms första »folkskole»-stadga.**Församlingarnas fri- och fattigskolor.*

A. Huvudstadens första, kungliga «folkskolestadga». 1807.

Ur: *Kongl. Maj:ts Nådiga STADGA Om En Allmän Fattigwårds-Inrättning Uti Stockholms Stad. Gifwen Högqvarteret Stralsund den 12 Augusti 1807. Sthlm 1807...*

II... §. 14. Stockholms Trivial-Schola, samt Tyska Scholan hafwa ingen gemenskap med Allmänna Fattigwården; och de så kallade Kyrko-Scholor fortfara såsom hitintils, at wara Allmänna Underwisnings-anstalter för barn af alla slag, utan afseende på deras sämre eller bättre wilkor; men lämpas ännu närmare til deras behof, som redan utgöra den talrikaste delen af Scholæ-Barn, på sätt 7. Art. derom närmare förordnar. De öfrige här warande Scholor wid Garnisons-Regementerna och Stora Barnhuset samt på Djurgården, inrättas för fattiga Barns behof, efter den anvisning dertil, som berörde Art. meddelar...

III... §. 18. Föreståndarna wid Underwisnings-Werken, hwilkas antal bestämmes i förhållande til Inrättningarna, tilse, at de til hwar Schola hörande Barn, stadigt och i rättan tid sig infinna, at Lärarna iakttaga deras pligter, at Scholæ-Reglementerna noga följas, samt at behörig ordning wid den fattige Ungdomens underwisning warder iakttagen...

Art. VII. Om underwisningen för fattiga Barn.

§. 1. Alla de Barn, så wäl af man- som qwinkönet, hwilkas upfostran deras Föräldrar, ware sig inskrifne Fattige eller icke, ej förmå påkosta, njuta genom Fattigwårdens försorg den underwisning, som för dem anses behöfwelig, och hwilken sträcker sig icke blott til kunskaper, utan jemväl och förnämligast til handaslögder.

§. 2. Underwisningen i kunskaper innefattar Läsning, Skrifning, Räkning, Religion och Moral, allmän kunskap om Naturen, des inrättningar och verkningar, om Fäderneslandets författningar, om Borgerliga inrättningar och pligter, m. m. och i handaslögder: at sy, karda, sticka, spinna, m. m.

§. 3. Den förra gifwes uti de härstädes warande Kyrko-Scholor, så widt utrymmet medgifwer, hwarest nedersta Classen öppnas endast för Flickor; äfwen som uti Garnisons-Regementernas Scholor och Djurgårds Scholan; den senare underwisningen uti särskilte

hus, om hwilkas anskaffande mot hyra, så nära Scholorne som möjligt är, Fattigwården drager försorg, derest för bristande utrymme tilfälle dertil icke gifwes på samma ställe, der underwisningen i kunskaper meddelas.

§. 4. Om dessa sålunda öppnade utvägar icke blifwa tilräckelige för de Barn, som til erhållande af underwisning anmälas, är Fattigwårds-Directionen omtänkt på nya Inrättningar, i den mon sådane kunna tarfwas och tilgångarne medgifwa, sedan likwäl de härstädes redan warande Scholor erhållit den utwidgning, som wid dem kan blifwa möjelig. De anläggas på sådane ställen, hwarest de fleste Barnen finnas, och inredas så, at hwar och en Lärare så wäl i kunskaperne, som handaslögderne, får det högsta antal Disciplar, som utan någons försummelse kan underwisas.

§. 5. Alla de gamla Scholæ-inrättningarna, til hwilka fattiga Barn, efter utrymmet, äga tilträde, förblifwa under Stadens Consistorii inseende; men de nya Fattig-Scholor, om hwilka Fattigwårds-Directionen, efter nästföregående §. sjelf drager omsorg, lyda under des enskilda tillsyn och styrelse. Med tillsättningen af Lärare uti de förre förhålles altså på hittils wanligt sätt; men uti de senare tillsätts Lärarna af Fattigwårds-Directionen, på sätt 12. §. föreskrifwer.

§. 6. Afsigten med handaslögderne är förnämligast, at skaffa Barnen färdighet deri, men också at öppna för dem en utväg, at til sit uppehälle sjelfwe bidra. Hwad de derigenom kunna förtjena mer än Fattigwården på deras underwisning och underhåll påkostar, må det wara dem tillåtit at sjelfwe upbära och til sina Föräldrar öfwerlemna, om desse förstå at hushålla dermed til gemensam nytta; annars förordnar Directionen derom.

§. 7. Wilkoret för en sålunda beskaffad underwisning i Scholorne är, at Barnen oafbrutit fortsätta sin scholæ-gång; hwadan ock så wäl Barnen sjelfwe, som deras föräldrar, anhörige, eller de, som hafwa dem om händer, blifwa förbundne til den ordning, som i Scholæ-Reglementerna bör utstakas, samt underkastade den påföljd, som förseelser deremot medföra, och hwilken, liksom alt hwad til läsningen och arbetet hörer, ej mindre än de ferier, som pröfwas nödige, bör i samma Reglementen utsättas. Befrielse från scholæ-gång för någon tid kan wäl äga rum, men icke utan i högsta nödfall, och aldrig utan Underwisnings-Departementets tillåtelse.

§. 8. Gossar och Flickor böra icke underwisas tillsammans, utan hwardera för sig.

§. 9. Med det sjette årets ingång börjas underwisningen, derest Fattigwårdens Styrelse icke skulle finna skäl til undantag, och fortfar til det tolfte eller trettonde årets slut, så framt omständigheter icke skulle föranleda til deras endtledigande förr; hwarefter de i allmänhet anses tjenlige, at träda i Lära eller Tjenst; men i fall dertil icke strax gifwes tillfälle, syslösättas de wid Fattigwårdens allmänna Arbetsinrättningar. De blifwa ock i bägge fallen under Fattigwårdens tillsyn, så länge nödigt pröfwat.

§. 10. Twänne gånger om året anställas offentliga examina med Scholæ-barnen. I de Scholor, som lyda under Consistorium, besörjas sådana examina af samma Consistorium, som om tid och dag dertil underrättar Fattigwårds-Directionen, på det at några af des Ledamöter må äga tillfälle, at derwid wara närwarande. I de öfrige Scholorne åter, besörjer Fattigwårds-Directionen om slike examina i närwaro af Consistorium, eller de af des Medlemmar, som Consistorium sjelf dertil utser. De ibland Barnen, som mäst utmärkt sig för flit at lära, och skicklighet at arbeta, upmuntras än vidare dertil genom præmier, dem Directionen bestämmer. Sedighet, ordning och renlighet, tagas derwid i betraktande.

§. 11. På det at de Barn, som lemnat Scholan, icke måtte sakna tillfälle, at utwidga, åtminstone underhålla deras wundne kunskaper, sörjer Fattigwården så mycket möjligt är derföre, at om Söndagarne, efter slutad Gudstjenst, i de allmänna Scholorne, eller i andra offentliga byggnader, hållas föreläsningar förnämligast i Religion och Moral, samt Borgerliga pligter; men också i flere delar, hwartil underwisningen i Scholorne sig sträckt, med mera, som för hwar och en i et Borgerligt Samhälle kan wara nyttigt. Samma ordning iakttages der, som i Scholorne, at nemligen könen blifwa åtskilde, och hwar för sig njuta underwisning.

§. 12. Til Lärare så wäl i det wetenskapliga, som i handarbetet, antagas inga andra, än de, som äga bepröfwad skicklighet, at gifwa den underwisning som fordras. Innan någon til Lärare i wetenskaperna wid de under Fattigwårds-Directionen lydande Scholor antages, inhemtar Directionen Upfostrings- och Underwisnings-Departementets tankar om Sökanderne, och tillika det Consistorii yttrande, under hwars inseende Sökanden står, huruledes samma Sökande derstädes gjort sig känd. Desse Lärares aflöning bestrides at Fattig-Cassan, och de äga samma förmoner i befodringswäg, som Schol-Lärarne wid Stockholms öfrige publique Underwisningswerk redan äro tillagde. . . [Jfr här kommentaren senare.]

B. Territorial-församlingars och Djurgårdens fri- och fattigskolor.

Nicolai eller Storkyrkoförsamlingen.

Inskrivna resp. avgångna barn i fattigskolan.

De först inskrivnas kunskaper; ålder; målsmän; ekonomi.

N:o 1. År 1794. . . October 20. Ullrica Blomberg, nio år gammal, faderlös, och modren uti ett torftigt tilstånd. Läser innantil Svenska men dåligt.

År 1795. N:o 1. October 22. afgick Ulrica Blomberg sedan hon förut undergått Examen och därvid befants med färdighet läsa Svenska inantil, Swebilii mindre och Större Cateches utantil, Skrifwa hjälpligt efter långrad samt räkna quatuor Species; äfven som hon kunde skäligen göra besked för sig uti Bibliska Historierna af Miller. Oaktadt ett trögt minne visade hon dock mycken flit och beskedlighet.

[N:o] 2. — [Oct.] 21. Jacob Hultstedt, åtta år gammal, känner endast bokstäfverne. — Fadren Urmakare Gesäl ganska fattig.

År 1797. [N:o] 2. Maji 31. afgick Jacob Hultstedt examine-rad. Läste försvarligt svenska inan och Lutheri Cateches med Swebilii förklaring utantil; Skref en vacker stil efter Förskrift och räknade quat. Species, hvarjemte han äfven flere gånger genomläst Millers Bibliska Historier. Denna Hultstedts långa Skolgång har härrört dels af hans tröga fattnings gåfwa, dels af hans myckna sjuklighet.

[N:o] 3. År 1794. October 21. Lars Pet: Damström, åtta år gammal, fadren död, och modren mycket fattig. börjar stafwa.

[N:o] 3 År 1796. Januarii 29. Afgick L: P: Damström och Läste tämmeligen redigt inan, och Catechesen med Bibliska språken utan til, skref någorlunda stafvelser, räknade Subtractio och hade någre gånger genomläst Bibliske Historierne. En resa til Landsorten hindrade hans vidare förkofran. Var til upförandet sedig och beskedlig; men af trög fattningsgåfwa.

[N:o] 4. 1794 October 27. Carolina Margr. Christopherson. nio år gammal, Fadren Målare afsigkommen. — Läser skäligen rent innan til, men har ej börjat med utan läsning i Catchesen.

[N:o] 4. 1796 Januarii 29. Afgick C.M. Christopherson för-

hörd. Läste väl uti Bok och med färdighet den mindre och Större Cachesen — kunde skäligen väl Bibliska Historien, skref en god Latinsk stil efter förskrift, och räknade quatuor Species. utmärkte sig för godt begrep, flit och sedigt upförande.

[N:o] 5 1794 November 3. Carl Jacob Jerlström ellofva år gammal Läser innan til Svenska men ej med färdighet, och Lutheri mindre Cateches skäligen utan til.

[N:o] 5. 1796 Januarii 29. Afgick C. J. Jerlström. Läste tämmeligen väl inan, och utan til den mindre och Större Cachesen, skref efter långrad, räknade quat. Species, och hade genom gått Bibliska Hist: några gångor. Upförandet ostadigt.

[N:o] 6 År 1794. Novemb: 4. Johan Gab: Lindberg, sju år gammal, börjar stafva. — Fadren i lifstiden varit myntarbetare.

[N:o] 6 År 1797. Februarii 26. Afgick J: G. Lindberg förhörd; och väl inantil uti hvad bok som hälst, och kunde Catechesen med Språken fermt utantil, hvarjemte han äfven läst Bibliska Historien, Skref skäligen efter Långrad och räknade quatuor Species.

[N:o] 7. År 1794. Novemb: 9. Johan Isac Bergström åtta år gammal Läser Svenska någorlunda innantil; Fadren är Skräddare Gesäll, har många barn och är mycket fattig.

[N:o] 7. År 1796. Januarii 29. Afgick Ioh. I: Bergström examinerad, läste väl Svänka inan och berömligt Cachesen utantil, hade god kunskap uti Bibliska Historien skref försvarligt efter förskrift och räknade quatuor Species.

[N:o] 8. År 1795. Maji 12. Maria Helena Wässel, åtta år gammal, börjar läsa rent — Fadren Skräddare Gesäl.

[N:o] 8 År 1797. Februarii 28. Afgick M: H: Wässel examinerad, läste försvarligt svänka, och Luth: mindre och Större caches jemte Språken väl, kunde Bibliska Historien skäligt, skref efter långrad och Räknade quatuor Species.

[N:o] 9. År 1796. Februarii 1. Carl Bergström, Sju år gammal, börjar läsa innantil uti Catechesen. Fadren Skräddare Gesäll har många barn och är mycket fattig.

[N:o] 9. År 1798. Januarii 31. afgick Carl Bergström examinerad, hade god Christendoms kunskap så af Catechesen som Bibliska Historien, läste väl uti Bok, skref Skickeligt efter förskrift och räknade quatuor Species.

[N:o] 10. År 1796. Februarii 11. Christian Wilh. Westphal, Läser skäligen väl Svänka innantil, och något börjat med utan-

läsning i Catechesen, är Nio år gammal. — Modren död och fadren oförmögen att vårda honom. —

[N:o] 10. År 1796. October 5. Afgick C. W. Westphal, Läste väl både svänka inan och Cachesen utantil, samt Bibliska Historien, skref en god stil efter förskrift och räknade quatuor Species. —

[N:o] 11. År 1796. Februarii 3. Carolina Oxelsten åtta år gammal. Läser innantil uti Catechesen. Fadren Skräddare Gesäll.

[N:o] 11. År 1797. Februarii 28. Afgick C: Oxelsten examinerad, och hade försvarlig Christendoms kunskap både i Catechesen och Bibliska Historien med färm inanläsning, skref försvarligt efter förskrift och räknade quat: Spec:

[N:o] 12. År 1797. Februarii 3. Carolina Sundell, Ellofva år gammal. Stafvar i A. B. C. Boken — Föräldrarne döde, och vårdas af sin Moster som är mycket fattig.

[N:o] 13. År 1797. Augusti 12. Uppörde C. Sundells Skolgång efter hållen examen, hvarvid hon befans läsa hjälpligt uti Bok, och Catechesen utantil. Skref skickligt nog efter stafvelser och räknade någorlunda quat: Spec:

Dubbla tjänsteårsberäkningens pedagogiska gagn.

Consistorii Protocoll 1809 21/3 § 7 s. 61—62.

Skrifteligen anhöll Predikanten wid Stadens Gällstufwa och Hächten Mathias Hallgren, att ifrån denna beställning blifwa entledigad, emedan han under de 2:ne år han densamma innehaft, dels kännbart lidit till sin hälsa och dels äfwen ofta funnit swårigheter att med behörig drift och nit sköta sin Lärarebeställning wid Storkyrkoförsamlingens FattigSchola i förening med FångPredikant Sysslan; och då Kongl. Majt nu i nåder hugnat Lärarne wid nämnde Schola med förmånen af dubbel årsberäkning, och han således för sin framtida befordran ej wore nödsakad att någre extra tjenstebefattningar sig åtaga, önskade han, att endast få upoffra sin tid och sina krafter åt barna undervisningen wid Scholan.

Consistorium fann skäl att bifalla denna Hallgrens begäran, dock kommer han att med FångPredikant Sysslan fortfara intill dess den hinner att återbesättas.

Denne Ledighet blef nu i dag genom anslag kungjord och ansökningstiden, som i likhet med hwad förra gången skedde bestämdes til 60 dagar, utsatt til den 20 instundande Maji kl. 12 på dagen.

Söndagsskola för hantverksgesäller, 1806.

a) *Hemställan av den för alla slags skolformer utomordentligt nitiske pastor primarius Gustaf Murray.*

Stormächtigste Allernådigste Konung

Att bland Handverks Geseller och Lärningar söka afböja de för anständighet och sedlighet förderfliga och för sjelfva deras yrke ofta på flera följande dagar menliga tidsfördrif, hvartill deras ledighet under Sön- och Helgedagars eftermiddagar af många bland dem användas, Och att tvärtom bibringa denna Class af Samhälls Ledamöter, som i sin ungdom ofta mäst blifver vanvårdad, de kunskaper, som för dem, ej mindre såsom Christne, än såsom laglydige Undersåtare och nyttige Medborgare, isynnerhet i henseende till deras bestämmelse såsom Handverkare, äro ounbärlige, har StorkyrkoFörsamlingens Fattigvård varit omtänkt om en Skollnättning, syftande på dessa viktiga ändamål. En Vålgörare, som finner sin yppersta tillfredsställelse däruti, att i stillhet verka till Medbröders odling och allmänhetens gagn, har åtagit sig, att på 5 år bestrida alla därtill erforderliga kostnader. Det uppsatta och för Stockholms Consistorium af mig upvista Reglemente underställes Eder Konglig Majestät i djupaste underdånighet. Alt är redan så förberedt, att, derest det af Eder Konglig Majestät allernådigst gillas, ofördrögeligen med denna Inrättning början kan göras. Afsigten är åtminstone ren, och jag skattar mig lycklig om ock detta lilla försök i någon måhn kan finna Eder Konglig Majestäts höga Bifall och vitna om den nit jag har i det mig af Eder Konglig Majestät allernådigst anförtrodda kall.

Med djupaste undersåtelig vörndnad framhårdar Stormächtigste Allernådigste Konung Eder Konglig Majestäts allerunderdånigste och troppligste undersåte

Gustaf Murray.

Stockholm den 15 Julii 1806.

b) Stadga.

Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse resolution uppå ett i underdånighet ingifvit Förslag så väl til en Schola för Handtvercks Gesäller och Lärningar inom Storkyrko Församlingen i Stockholm, som till Reglemente för denna Inrättning, hvaröfver Kongl Maj:ts Cancellers Gille med underdånigt utlåtande inkommit: Gifven Högqvarteret Greifswald den 10:de September 1806.

Hos Kongl. Maj:t har Kyrckoherden uti Storkyrkoförsamlingen i Stockholm, Kapellanen vid Kongl. Maj:ts Orden, Doctor Gustaf Murray i underdånighet ingifvit Förslag till Reglemente för en Schola för Handtvercks Gesäller och Lärningar inom berörde församling, hvilket funnits ord från ord så lydande:

REGLEMENTE för en Schola för Handverks Gesäller och Lärningar inom Storkyrko församlingen:

§. 1. Det är en känd och af Förfarenheten bestyrkt sanning, att Handtvercks Gesäller och Lärningar merendels under sine Läroår sakna tid och tillfälle att vinna undervisning uti allmänt nödige och nyttige kunskaper. Med desse kunskaper förstås först och förnämligast en practisk Religions Kunskap, och därjämte skrifva, Räkna Brefs och Räkningars författande, samt Fäderneslandets kännedom och Historia att bibringa dem den angelägnaste kännedom och Historia att bibringa dem den angelägnaste kännedom i alla dessa stycken, är afsigten med denna nu inrättade Schola för Handtvercks Gesäller och Lärningar; och bestämmas till denna undervisning de dagar och stunder, då Handtvercks Gesäller och Lärningar; och bestämmas till denna undervisning de dagar och stunder, då Handtvercks Gesäller och Lärningar hafva den mesta ledighet, hvilken många hitintills missbrukat till tidsfördrif, skadelige för dem sjelfva, vanhederlige för dessa dagars Helgd och ofta vådelige för allmänt Lugn.

§. 2. Denna Schola öppnas nu till ett försök, första Söndagen i nästkommande October månad, i det Rum, der på Söcknedagar Storkyrko Församlingens Fattig Schola samlas, och har en Vålgörare, som vill vara okänd på 5 år ädelmodigt åtagit sig att bestrida alla omkostningar.

§. 3. Om ädelsinnade Menniskovänner genom sin frikostighet behaga understödja Inrättningen och bidraga till dess framtida bestånd och utvidgning, emottager Kyrckoherden vid StorKyrko Församlingen alla sådane Gåfvor med tacksamhet och redovisar för dem offentliggen.

§. 4. Läraren vid denna Schola, som alltid bör anmälas hos Stadens Consistorium och af detsamma godkännas, blifver i början samme skickelige man, som med Consistorii minne nu förestår Församlingens Fattig Schola.

§. 5. Styrelsen af denna Inrättning tillhörer Församlingens Kyrckoherde och den vid Storkyrko Församlingen varande Fattigvård. Vid hvarje Undervisning är en af dessa Ledamöter närvarande.

§. 6. Antalet af dem, som här komma att undervisas, får för det första ej öfverstiga Tjugo fem. Alla dessa måste vara af Handtverckerierne antingen Gesäller eller Läro Gossar. De böra vara boende och arbeta inom StorKyrcko Församlingen. Ingen antages, som ej är af god frägd, från sine mästare och annat trovärdigt folk kan upvisa tillförläteliga bevis derpå, samt redan åtminstone kan läsa rent Svenska i bok. De som åstunda att i denna Inrättning blifva intagne, anmäla sig på det ställe och vid den tid, som i särskild kungörelse närmare kommer att bestämmas. Genom ohörsamhet och olydnad mot sine mästare eller andra brott i sitt lefverne förlora de denna förmån; och gör sig äfvenledes den af denna rättighet förlustig, som 3 gånger å rad, utom nödtvång, försummar att bivista Scholan, då en annan i den afgäendes ställe blifver antagen.

§. 7. Hvar Sön- och Helgedag öppnas Scholan efter slutad aftonsång kl: 4. eftermiddagen och fortsätter undervisningen till klockan 7. — Början göres med en korrt bön. Sedan efterfrågas, hvilka af närvarande den dagen bivistat den offentliga Gudsdyrkan, och göras korta förmaningar i anledning af det predikade Guds ord. En half tima catechiseras derpå öfver något stycke ur den vanliga Catechesen, eller den af Samfundet pro Fide & Christianismo utgifne Barnaboken. I en annan half time gifves dem den nödvändigaste kunskap i Fäderneslandets Historia och Geographie. En Trequartstima användes sedan, att öfva dem i Räklandet, så i qvatuor Species, som Regula de Tri. Det öfriga af tiden tillhör undervisningen i Skrifningen med både Svenska och Latinska Bokstäfver, hvilket först sker på Räcknetaflan, till dess någon färdighet är vunnen, då penna, papper och bläck brukas till författande och uppsättande af Bref, Räkningar och andra nyttiga anteckningar. Sist slutas allt med en korrt Bön och Herrans Välsignelse. Hvad för öfrigt den här utstakade Läsemethode angår, kommer den att af Scholans Lärare efter gjord anmälan hos och vunnit bifall af närmaste Inspector lämpas efter Lärningarnes större eller mindre Fattningsgåfva och visade flit.

§. 8. De, som här njuta undervisning, njuta densamma aldeles fritt. Böcker, Taflor och allt, hvad de behöfva till denna Undervisning, lämnas dem, men får icke af dem hemtagas, utan förvaras alltid i Scholan.

§. 9. Den Medlem af Fattig Vården, som åtagit sig, att hvarje gång vara närvarande vid undervisningen, tillses 1. att alla komma

i rättan tid; 2. att alla äro rena och snygga, samt ej behäftade med någon smittosam Hudsjukdom; 3. att alla iacktaga den ordning och upmärksamhet samt Flit, som stället och saken fordra; 4. att allas förhållande vederbörligen antecknas i dertill bestämd Bok.

§. 10. Offentligt Förhör eller Examen anställs en gång om året uti Scholan uti Fattigvårdens närvaro. Stadens Styresman underrättas derom i god tid, att med sin öfvervaro kunna hedra Inrättningen. Jemväl gifves sådant Församlingen tillkänna.

§. 11. Premier äro utsatte för dem, som denna Schola bevista, och bestämmas dessa Premier efter slutad Examen af Kyrckerden och Fattigvården, nemligen Tre Premier af Tre Rd Banco Specie åt de trenne, som genom flit och skicklighet i Scholan sig mest utmärka, och Sex andra Premier af Två Rd Banco hvardera 1: för sedlighet och godt upförande, 2. för arbetsflit uti innehavande yrke eller handtverk, och 3 för gerningar eller företag, som utmärka större moraliskt värde.

§. 12. Belöningen för Sedighet få Två Ynglingar, som kunna upvisa säkra bevis derpå icke allenast af sine mästare utan andre, hvilka kunna vara pålitelige. De påliteligaste Intyg afgöra valet.

§. 13. Belöningen för arbetsflit afgöres på samma sätt, men med det tillägg, att de begge förtjente äfven skola upvisa något Profarbete

§. 14. Belöningen för utmärkt vacker Gerning tilldelas Tvenne, som 1. kunna upvisa pålitelige antingen åsyna eller andra lika Giltiga vitnen om Gerningens verkelighet, och 2. kunna bevisa, att Gerningen skedt med mogen öfverläggning och ädel drift.

§. 15. Belöningarne tillställas dem, som dertill gjort sig berättigade, i Församlingens närvaro, för att höja deras värde och upmuntra andra till värdig efterföljd. Nu som Kongl. Maj:t finner denna anstalt vara gagnelig och nyttig, samt hedrande ej mindre för den till namnet okände medborgaren, som dervid åtagit sig de fem första årens alla omkostnader, än för Församlingens Pastor, med de flere, på hvilkas nitiska åtgjörd och sorgfälliga omtanka Inrättningens mer eller mindre lyckliga framgång så hufvudsakeligen beror; altså och då det för berörde Schola föreslagne ofvanberörde Reglemente äfven är till föremålet väl och lämpeligen afpassat vill Kongl. Maj:t härmed i Nåder bifalla och tillåta, det i frågavarande inom StorKyrcko Församlingen i Stockholm

för Handtvercks Gesäller och Läringar tillämnade frivilliga Scholæ Inrättning må få vidtagas och enligt det i Underdånighet upgifna Reglementet i vercket sättas. Hvilket vederbörande till underdånig efter rättelse länder. Datum ut supra. [Sigill]

Enligt Kongl. Maj:ts Eget Höga Beslut Under Hans Kongl. Maj:ts vår Aller Nädigste Konungs och Herres frånvaro Dess Tillförordnade Regering

Mauritz Klingspor
kon. tien. gen. adj. f. armeén

F. Ehrenheim

S. af Ugglas

Gust. Lagerbjelke
/ M. Rosenblad

Öfver titeln är senare skrifvet: 1806 d. 15 Julii Inl: d: 24 Julii 1806
Under titeln: Kongl. Maj:t vill häröfver höra Cantzlers Gillet. Stockholm
18 Julii 1806 På nådigst Befallning M: Rosenblad
Ansökan tillstyrktes av kanslersgillet 12/8 s. å.

Redogörelser och önskemål 1814.

*Pastor primarius Per Sam Drysén
inlämnar till Kungl. uppfostringskommittén
infordrade uppgifter om uppkomsten av
donationerna till, ledningen av och
verksamheten inom fri- och fattigskolan för barn samt
söndagsfolkskolan för lärlingar.*

I anledning af kongl. Upfostrings Committéens i N:o 3 framställda frågor, får jag i ödmjukhet afgifva följande Svar rörande de inom Storkyrko-Församlingen stiftade 2:ne Scholor: neml. 1:o Fattig- och 2:o Handtverks- Scholorne.

1: Fattig Scholan.

1. Frågan: Fattig Scholans egentliga föremål är att öppna tillfällen till undervisning i nedan uppräknade stycken för barn af bägge könen, hvilkas Föräldrar antingen äro döde i fattigdom, eller ock, ehuru lefvande, för fattigdoms eller duglöshets skull icke mäktat påkåsta sina barns upfostran, för att sedermera utgå i staten som tjenare, arbetare, handtverkare m. m.

2: Enligt det af kongl. Majt d. 12 Dec. 1798 stadfästade Reglemente för denna Schola uplyses, att redan 1794 Christeliga Menniskor sammanskjutit ett Capital, stort 3333: RD:r 16 ss Rgl:ds för det i första frågan besvarade ändamål. Detta Capital ökades 1798 med 4000: RD:r samma mynt. De kände Testaments-Gifvarne dessutom äro: Enkan A. M. Varodell: 266:32 Rgl:ds — Guldsmeden Arvid Flodberg 2666:32 B:co Hof Instrument Makaren M. P. Kraft 17000: Rd:r B:co Grosshandlaren A. J. Grevesmühl 2000: Rd:r B:co Lärftskrämare Joh. Fogelgren 1000: Rd:r B:co Möbelhandlaren, Grosshandlaren C. A. Grevesmühl 1800: RD:r B:co och CansliRådet Noréen 333:16.

Summa RD:r Rglds — 7500.

Summa RD:r B:co — 24800.

Härförutan har inrättningen att påräkna några Andra Legater, hvilka icke här kunna uptagas, emedan de ankomma dels på Sterbhus utredningar, dels andra Legater vidhäftade villkor, Såsom: Rydbergiska: 2000 RD:r B:co, Mamsell Weijlandts, som efter Syster Dottrens, Mamsell Brobergs död, hemfaller inrättningen till obestämd Summa; Thimska 500 RD:r B:co.

5: Inga medel af Public fond äro hit anslagne, hvarken i Penningar eller Spannemål; men private Invånare tillskjuta årligen af sine egne Cassor.

6: Scholan delas egentligen i den gamla och nya. Den sednare tillkom genom Kraftiska Donationen. Hela Scholan består af 4 Classer, hvaraf en är Elementarisk, för innanläsning och bokstäfvers skrifvande; en för Flickor. Denna sednare har igenom Respective kyrkoRådets Beslut den 20 Junii i år blifvit indelad i 2:ne Afdelningar neml. En för läsning och En för Qvinno-slögder.

8.— Förbättringar för Lärarens villkor påtänkas och verkställas, när tillgångarne det tillåta.

9. Denna Schola har sitt eget hus. Det är just icke i bästa stånd, men det underhålles af ofvannämnde fond.

10.— De som undervisas i denna Schola njuta icke fria Husrum, men de fläste få 32 ss i månaden.

11.—: Som desse Scholor äro enligt Testamentorenes uttryckeliga förbehåll satte under Primarie-Pastorns Inspection, och fonderna under KyrkoRådets jemte Pastors förvaltande; så företagas med desse Auctoriteters bifall och verkställas de förändringar, som pröfvas nödige.

12.— Hvarken fonderna eller utrymmet tillåta införandet af någon Gymnastik.

13. — I Lärarens enskildta härhos bifogade uppgifter är denna fråga besvarad.

I afseende på undervisningen och de därvid uppräknade frågor hafva Lärarna för hvar sin Class besvarat. Instructionerne såväl för Läse Classerne, som FlickScholans industri-afdelning bifogas och torde gifva nöjaktig uplysning.

2: Handtverks Scholan.

Igenom den nitiske och uplyste GeneralDirectörens, Doctor Brandts oegennyttiga bemödande inrättades och underhölls af honom denna Schola, hvars syftemål är: att gifva Handtverks Gesäller och Läringar en för deras yrke och stånd nödig bildning. För detta ändamål gifves där undervisning af en Lärare alla Söndags-eftermiddagar från 4 till 7 uti innan- och utan-Läsning, Christendoms kunnskap, historia, Geographie, skrifva, räkna så på tafla som ur hufvud, författa räkningar, på debet och credit, brefskrifning.

Då General Directören Brandt uphörde att förestå och underhålla denna Schola, åtog sig KyrkoRådet härstädes att uprätthålla den. Ingen egentelig fond är att tillgå. Thimska Testamentet stort 500 RD:r B:co är ännu ej utfallit. En collect uphämtas årligen för denna inrättning. Derjemte 400 RD:r B:co, hvaraf 333:16 ss äro från ett sällskap lemnade af Hans Excellence, StatsRådet H:r Friherre Flemming. Premier utdelas vid den årliga examen imellan Michaëlis och Jultiden. Desse Premier samman-skjutas mäst af private. Lärarens lön är 50: RD:r B:co.

Per Sam Drysen

Storkyrko-Församlingens fri- och fattig-Schola,

som första gången öppnades af undertecknad Lärare d. 1. Octob. 1794. bestod då af 8 barn — tvänne år derefter ökades barnens antal till 12, som bibehölls till Våhren 1802, då detta öktes dubbelt eller till 24. hvilket antal oafbrutit till närvarande njutit och njuter undervisning.

Ifrån Jnrättningens början, var undervisningen öppen för barn af bägge könen; men då år 1806 den andra Classen inrättades äfven med 24 barn, beslöts, att i denna senare Class, endast flickor skulle intagas och i den äldre endast gossar hvilket sedermera i det mästa iakttagits.

1. Lönen har varit olika. Från Inrättningens början med 8 Barn, var den 44 RD:r 21 ss 4 rst B:co derefter, då antalet blef ökad till 12. blef lönen 66 RD:r 32 ss B:co — och för närvarande med det förökade antalet af 24, är den 133 RD:r 16 ss, — 10 RD 32 ss som ljus och vedpenningar jemte en 1809 bevilljad gratification af 20 RD:r b:co.

2. Att förekomma hinder för barnen att begagna undervisningen, anslogs genast från början ett månatligt understöd af 32 B:co för hvart barn, till Skor och kläder. Om detta ändamål, som erfarenheten visat, ej alltid vunnits, får ordsaken dertil sökas hos föräldrarna. — Sedan tillfälle för flickorna blef öpnad att få lära Sy med mera, och ett visst antal från äldre och yngre Classen af fattigScholan hvarannan dag fick begagna denna undervisning, ersattes desse flickors vistande i Sy-Scholan med lika många i läse-Classerne, under namn af half pensionairer med 16 ss B:co understöd i månaden. För närvarande har jag inga sådana half pensionairer, men 26 Barn, hvaraf 4 flickor, som alla njuta 32 ss b:co i månaden. Böcker, papper bläck och pännor samt räkne-taflor bestås dem fritt af Jnrättningen under deras Schol-gång. Frequenten i undertecknads Class har de sednare 10 åren varit 152. barn.

3. Undervisning gifves uti Christendomen, Bibliska Hist: skriva och räkna, hvarjemte de sednare åren tillkommit undervisning i Fäderneslandets hist: och Geographie, och nu sednast sång en timma i veckan med hvarje Class.

4. Böcker som nu brukas äro: den allmänt antagna Catechesen, den så kallade Kronprinsens A. b. c. Bok, Bibliska Hist: i sammandrag efter Miller af Prost: Sparrman; Sparrmans hist: Tabeller öfver Svenska konungar samt Djurbergs Geografiska Chartor.

Ändamålet med denna Schol-Inrättning är att bibringa fattiga och värnlösa barn nödig Christendoms kundskap, samt så mycket skriva och räkna, att en gosse vid 14 à 15 års ålder då han lämnade denna Class, kunde ingå uti något för honom nyttigt yrke; då nu gossen vid 11 à 12 års Ålder lämnar denna Schola, och föräldrarna, som ofta händer, ej förmå förskaffa barnet de i StorScholan nödige Böcker, måste han flere år gå sin tid bortt, glömma hvad han lärt, hvarigenom den på honom använda mödan blifver fruktlös och inrättningens ändamål förfeladt. Jag

underställer ödmjukast om icke detta till en del kunde förekommas derigenom att ej alt för inskränkt tid gifves barnen för att inhämta hvad de behöfva för att kunna ingå i något handtverks eller annat nyttigt yrke, och om, i händelse någon gosse skulle så tidigt hafva inhämtat hvad han möjligen här kan lära, att han ännu ej kunde antagas i något handtverk, Inrättningen, vid ett sådant barns flyttning ur denna Schola, kunde bestå det ett nödigt understöd till Böcker m. m. för att i StorScholan underhålla och fortsätta sina här inhämtade kundskaper. Äfven önskas i flere afseenden att denna Class måtte enligt Directions beslut ensamt vara förbehållen barn af det manliga könet.

Stockholm d. 18. April 1814.

A. Rothman

Faran av medborgarbildning för fattiga flickor.

Uppgift, rörande den yngre Classen af StorkyrkoFörsamlingens här i Staden inrättade Fri- och Fattig-Schola, på befallning gifven af Classens nuvarande Lärare Per Aron Simberg, d. 19 April 1814.

Denna Class, inrättad i början af år 1806 såsom utvidgning af den 1794 stiftade FattigSchola inom Församlingen, skulle enligt då uppgjord plan hållas öppen för Fattige Barn af bägge könen; men har sedermera blifvit bestämd att endast emottaga till undervisning sådana Flickor, hvilkas föräldrar saknade tillfällen att på egen bekostnad besörja deras handledning till Christendoms kundskap, skrifva och räkna.

Läraren vid denna Class äger sig till godo den dubbla årsberäkning Kongl. Maj:t genom Nädig Resolution, gifven i början af året 1809, behagat förutna Lärare i allmänhet vid denna Inrättning. Lönen som af Directionen meddelas utgör Ordinarie 100 Riksdaler Banco hvartill i senare åren blifvit såsom Löneförbättring anslagne 20 Riksdaler Banco, hvilka likväl under namn af Gratification emottagas och qvitteras.

Dessutom, och då Läraren med så inskränkt och efter tidernas dyrhet aldeles otillräckliga belöning, ej billigt kunde förbindas att på egen bekostnad anskaffa ved och ljus för Classens behof under den kalla och mörka års tiden, uppbär han för dessa utgifters bestridande 33 Riksdaler 16 skillingar Banco årligen.

Barnens antal är ifrån början bestämdt till 24 styckna, hvilket belopp altid sedan stiftningens början varit, så vidt jag känner, uppfyllt: Likväl har nästan altid händt, att Läraren, som med samvetsgran ömhet åsett Inrättningens välgörande ändamål, villigt gått Directionens önskan till mötes och i förhållande till de sökande Barnens antal, emottagit 2, 3 à 4 utöfver den Numerair som det inskränkta utrymmet af Classen och Directionens först stadgade beslut kunde medgifva.

Beträffande de Ämnen, uti hvilka undervisning meddelas nämnas: Innanläsning — Christendomen — Religionens Historia — Skrifning efter förskrift — Af Räknekonsten Qvattuor Species i hela och benämnda Tal, samt för de äldre Regula di tri — Svenska Historien — Geographiens allmännaste begrepp och en närmare kännedom af Fäderneslandet.

Vid undervisningen nyttjas uti Innanläsning dels den af Rector m. m. Flinteberg utgifne större ABC boken, dels Svenska psalmboken.

Uti Christendomen den antagna Catechesen jämte Barnbokens frågor i detta ämne, med tillämpningar och förklaringar.

Uti Religions Historien Rosenmüllers Relig. Historia samt nu senare inköpte Sparrmans Bibliska Historier —

Uti Skrifningen Lärarens handledning samt förskrifter af T. Schneider.

Uti Räknekonsten följes ingen författare

Uti Svenska Historien begagnas Svenska *Historiens* minnes Tabell — och Geographien inhämtas efter uppsatta frågor, skrifna af Classens Lärare.

Sådan är denna inrättning och tiden för den dagliga undervisningen är sålunda bestämd att Barnen församlas om sommaren klockan 8 och om vintren klockan 9 hvarje förmiddag, fortsätta läsningen till klockan 12; på eftermiddagen återkomma klockan 2 och läsa om sommaren till 6 och om vintren till klockan 5. Och har man ansett Tvänne år tillbragte inom denna Class böra vara tillräcklige för inhämtandet af de kundskaper, hvilka här meddelas, hvarefter de härifrån utgående Flickor blifvit anviste till en Skskola, hvilken för fattiga Flickor inom församlingen blifvit inrättad, för att der njuta undervisning hvar annan dag, likväl dem medgifvit att hvarannan Thorsdag inställa sig i LäseClassen att underhålla hvad de lärt.

Människovännen som bidragit till stiftningen af en sådan inrättning eller ägt närmaste inseendet deröfver, borde utan tvifvel finna sin belöning deruti att så välgörande ändamål uppfylles. Likväl torde under sakernas närvarande skick detta vara mer att önska än hoppas, och då mig blifvit anbefaldt att här yttra mina enskilda tankar, anser jag för heligt pligt att frambära erfarenhetens röst, som yrkar förändring, ej mindre uti sjelfva undervisningens ämnen, än den dertill anslagna tid.

Aldra först synes stridande mot begreppet af en flickas uppfostran, hvilken född inom den arbetande Classen medborgare, bör danas att inom denna Class fylla sin bestämmelse, att fästa henne hela 8 timmar om dagen vid boken, hvarigenom ej mindre hennes hog användes från de göromål, som blifva henne egna uti en huslig krets, än tiden för hennes öfning dertill betydligt går förlorad, hvilket, efter min tanka, blir desto skadligare, då Schol-tiden inom denna Inrättning ofta förlänges utöfver de i statuterne anslagna 2 åren. Dessutom hvad batar en qvinna i det närande samfundet att kunna upprepa namnen på forntidens konungar inom fäderneslandet och att samla de underrättelser från en bortgången tid, dem Fabeln eller osäkra gissningar endast därför framlagt att leda den upplyste forskarens blick öfver ett mörkare fält, då i alla fall hennes kunskap måste blifva högst ofullkomlig och kanske just derigenom ofta bortblandad med egna orediga föreställningar och med begäret att lysa bland likar, snarare torde föränleda till villfarelser än ett äsyftadt gagn? Derjämte huru ofta såg man ej en eljest oskyldig varelse, med lyckliga Naturs gåfvor och ännu lyckligare utseende bortgå från detta Institut med motvilja för det stånd, der hon blifvit född, tro sig genom här inhämtade kunskaper, hvilka efter hennes inbillning höja henne öfver sina likar, berättigad att sträcka sin längtan till ett högre stånd, men af fattigdomen hindrad begära medel af oskuldens och dygdens uppoffring? Så födes ett trottsigare lynne och uppdrifna pretentioner hos dem, som härifrån utgå att tjena andra. Så öppnar sig villans väg såsom lättare att vandra än den pligternas föreskrifva — Så förfelas välgörarens och människovännens ädlaste afsigter, och upplysningen, orätt använd af dem, hvilka eljest sakna en deremot afpassad uppfostran, liknar den skatt, som lämnad i den obetänksamme och utsväfvande ynglingens hand undergräfvit genom missbruket hans verkliga sällhet.

Erfarenheten synes därför hafva i samband med barnens eget väl och samhällets nytta, utstakat gränssorna för den undervisning här egentligen bör meddelas och inskränkas inom dess ursprungliga bestämmelse, att såsom Orden lyda uti Reglementet för denna ScholæInrättnings första Class 2 mom. § 2 »meddela barnen de nödtorftigaste människo- och Christendoms kunskaper och såmedelst dana dem till dygdige och nyttige *medlemmar i det arbetande samfundet*: och får icke heller undervisningen i denna Schola längre utvidgas än till en nödtorftig och i synnerhet på deras tänkesätt, seder och samfundspligter tillämpad Christendoms kunskap och komma barnen att återgå till sine föräldrars näringsfång eller andra dylika närande slöjder.»

Således och i betraktande af allt detta tror underteknad sig med skäl kunna våga att i ödmjukhet föreslå den förändring härvid, att vissa närvarande undervisnings ämnen antingen aldeles utelämnas eller till någon del inskränkas samt att de qvinliga slöjder, hvilka för en arbetande qvinna äro så nödvändiga, måtte genom utvidgad Inrättning af nu varande Syskola sorgfälligare undervisas och efter en sådan plan inrättas att den bokliga undervisningen i Classen med dessa slöjders öfning dagligen omväxla

Då barnens antal utgöra 24 styckna och läsetiden efter närvarande skick är af den utsträckning, att 8 timmar om sommaren och 6 om vintren äro dertill anslagna, tror jag bäst vara att halft antalet af Barnen kunde förmiddagen och den andra hälften eftermiddagarne njuta undervisning uti Classen för att såmedelst växelvis äga ledighet till qvinliga yrken uti den Läroanstalt, som för detta ändamål varit påtänkt, och detta förnämligast ur det skäl, att Classens Lärare derigenom med ett mindre antal Lärjungar, vore i bättre tillfälle att jämnare fördela dem uti Läxlag efter deras ålder och särskilda fattningsgåfvor och olika framsteg, samt att möjligt blefve för alla att på detta sätt dagligen erhålla öfning uti den för qvinliga göromål blifvande öfnings anstalt.

Öfver detta ämne, hvilket ännu fordrade en vidsträcktare utveckling, nödgas jag af det trägna arbetet vid denna Inrättning, för närvarande afbryta de anmärkningar som återstå, och vågar uti Högvördige Herr Doctors och Pastoris Primarii samt Välloflige Directionens Höggunstiga åtanka innesluta denna Läroanstalt, som med nödiga modificationer skulle säkert blifva bland de mäst välgörande för samhället och mänskligheten

Datum ut supra

P. A. Simberg

Lärjungar i fattigflickskolan, inskrivna

Ordnings Nummer.	Barnens Namn och Föräldrarnes Stånd.	InskrifningsÅr i Läs Classen.	InskrifningsÅr i Sy Classen.
1.	Nyström Fanny Elisabeth Fadren Extra Waktmästare. död	1833 12/1	1833 28/10
2.	Nyström Emelie Caroline Den förres Syster	D:o	1834 20/1
3.	Söderström Augusta Charlotta Fadren Wedbärare wid Slottet	D:o	1834 15/10
4.	Rehnström Johanna Catharina Fadren Skraddare Gesäll	D:o	1833 1/7
5.	Akerlind Anna Sophia Fadren Extra Husgerådskammarbetjent	Dito	1834 20/1
6.	Edström Christina Elisabeth Fadren Skraddare Gesäll	1833 12/1	1833 19/7
7.	Stork Johanna Christina Fadren Skraddare Gesäll	Dito	
8.	Hedvig Christina Gerle Fadren Skraddare Gesäll	D:o	
9.	Malmgren Hedvig Christina Fadren Gårds Skomakare. död.	Dito	1833 1/8
10.	Berg Amalia Charlotta Fadren Guldsmeds Gesäll	1833 20/7	1834 20/1
11.	Lindberg Maria Gustafva Fadren Skraddaregesäll	D:o	1834 15/10
12.	Löfstedt Sophia Wilhelmina Fadren Waktmästare	D:o	1833 2/7
13.	Akerblom Agnes Carolina Fadren Perukmakare	D:o	1833 1/9
14.	Grandin Carolina Maria Theresia Fadren Waktmästare	D:o	1834 15/10
15.	Öhman Amalia Charlotta Fadren Kakelugnsmakare Gesäll	D:o	
16.	Eckstein Johanna Elisabeth. Theresia Fadren okänd.	D:o	1836 21/7
17.	Karström Catharina Lovisa Fadren Skomakare Mästare	D:o	1835 21/7
18.	Sundberg Christina Är hos sin Farmor Enkan Sundberg	D:o	
19.	Edström Sophia Charlotta Wårdas af sin Farbror Skraddar Mäst: Edström	D:o	1837 21/8
20.	Bjurman Catharina Wilhelmina Modren Skomakare Enka	D:o	1834 15/10

år 1833 den 2 januari t. o. m. den 20 juli.

Alders År.	Utskrifnings år.	Anmärkingar.
1822 6/1	1836 18/12	War af trög fattning, samt ofta från Skolan, inhämtade derföre föga af de stycken här läres
1823 23/10	1837 18/12	War ej särdeles flitig, hennes Lärdom war således mindre fullständig.
1822 3/1	1835 18/6	Utskrifves för sin oordentliga Skolgång och Lättja
1824 2/8	1836 18/12	War stilla ock beskedlig samt inhämtade försvarligt af de stycken här läres.
1823 30/5	1835 18/6	Var flitig och beskedlig, samt gaf ganska godt hopp om sig.
1821 27/8	1836 18/12	War af ojemnt lynne, men hade på det sista af sin skolgång förkofrat sig ganska tillfredsställande.
1824 16/6	1834 15/10	Flyttad till Catharina Församl: och derföre upphör.
1823 13/6	1833 20/7	Försumlig.
1822 7/7	1835 14/3	War flitig och beskedlig samt röjde Någorlunda insigt i de stycken här läres.
1824 1/12	1835 16/6	Flyttat till Johannis församl: war beskedlig och ägde god insigt i de stycken här läres.
1826 24/10	1841 12/12	Upphör med vitsord om städse ådagalagd flit, ock godt uppförande; samt ägde goda insigter uti de stycken här läres
1823 23/4	1838 18/12	Upphör med vitsord om städse ådagalagd flit ock ett godt uppförande, samt ägde ganska god insigt i de stycken här läres.
1821 26/6	1835 18/6	Upphör med vitsord om flit och beskedligt uppförande samt ägde god insigt i de stycken här läres.
1827 19/2	1836 18/12	Flyttat ur församlingen, var flitig och beskedlig, samt gaf ganska godt hopp om sig.
1826 30/5	1834 15/10	Modren död derföre Flickan upphört.
1826 22/7	1839 18/12	War mycket Försumlig med sin Skolgång, kunde således intet lära något ordentligt.
1826 9/10	1839 18/12	War Beskedlig, samt Någorl: Flitig inhämtade försvarligt af hvad här läres.
1824 17/11	1834 15/10	Farmodern död ock flickan flyttad utur Församlingen.
1827 16/7	1837 5/9	Blef intagen på Barnhuset.
1826 17/2	1837 18/12	War temmeligen flitig ock hade någorlunda lärt sig de stycken här öfvas.

Klara: Prestationer under första och sista terminen.

Av den som sin första termin levererade största antalet arbeten i Klara fattigflickskola.

Först: skolans första hösttermin (1813); sedan: höstterminen 1816.

N:o 6. Lovisa Ulrica Aspman

Månad	Dag	Hand-Arbeten	Åt hvilka	Arbetslöner och Gåfvor
Juli	10	Fållat en Cattuns halsduk	Åt sig sjelf	
	17	Fållat en Cattuns halsduk	Åt sig sjelf	
	24	Fållat en Cattuns halsduk	Åt sig sjelf	
	31	Fållat en Cattuns halsduk	Åt sin Moder	
Aug.	7	Fållat en fyrkantig Cambridge-halsduk	Åt Fru Floren	
	14	Fållat en D:o d:o	Åt Fru Floren	
	21	Fållat en D:o	Åt sig sjelf	
	28	Stoppat en Cambridge halsduk	Åt Fru Floren	
Sept	11	Stickat en half Bomulls Strumpa	Åt sig sjelf	
Oct:	30	Fållat och sytt hålsöm på 2 alnar Lärfts remsa	Åt Fru Floren	
Nov.	20	Sytt en Lärfts Skjorta Begynd af Rogstadius	Åt Fru Floren	1 ss Banco.
Dec:	21	Sytt 4 små Lärfts Skjortor half färdiga	Åt Fru Abelund	10 ss 8 rst....
[1816]				
Jan:	16.	Märkt en Nattkappa med 3 bokstäfver	sin Moders Comision	1 ss 8 rst Banco
	17.	Märkt en trekantig Cambridge-halsduk med 3 bokstäfver	sin Moders Comision	1 ss 8 rst Banco
	18.	Ett par hålkärmar af Bomullslerft	sig sjelf	
	19.	Stoppat ett par Ullstrumpor	sig sjelf	
	25.	Spunnit och herflat 16 lod Blångarn	För Inrättningen	
Febr	1.	Stoppat ett par fina Bomulls Strump	egen Comision	
	2.	Fållat 2 fyrkantiga Cattuns-Halsdukar	egen Comision	
	23.	Spunnit och herflat 16 Lod Lingarn	För Inrättningen	

[Fortsättning, 5 rader, följer nederst på sidan 175]

24:s arbetsprestationer å skolans sjunde termin.

Handarbeten för halfva året

Sytt. 12 stycken Skjortor af prima Lerft. 24 stycken d:o af ordinairt Lerft. 14 stycken grofva d:o. 4 stycken små d:o. 3 stycken fina Linnen, 1 Ordinairt d:o. förfärdigadt ett litet halfsytt linne. 2 par fina Lerftsärmar till Linnen. 3 par d:o af Ordinairt Lerft. 2 par Lerftsärmar till små Linnen. Sytt uti ett par ärmar i ett litet Linne. 4 par små Skjortärmar 1 Örngottsvar med småhål. 1 d:o utan småhål. 1 liten Kjortel af Caimbridge. 10 stycken Mans Lerfts Förkläden. 2 stycken stora Cattuns Förkläden. 5 stycken små Cattuns Förkläden. 1 Stort Lerfts Förkläde. 1 litet d:o Sytt och insytt ärmar i en Cattuns Klädning. 6 Mans Caimbridge Lös-kragar. 1 Stor Caimbridge Nattkappa 3 små Caimbridge Nattkappor 1 Trådflors Colerette. 1 Natthufva 2 par Caimbridge Lösärmar 3 små Kjortelsäckar 1 Nättelduks Gardin. Sytt fran-sar för ett par Nättelduks Gardiner

Fållat 1 stor fyrkantig Cattuns Halsduk 4 smärre Cattuns Halsdukar 1 trekantig d:o 4 st. fyrkantiga Caimbrid. Halsdukar. 3 stycken trekantiga d:o 1 fyrkantig Nättelduks Halsduk 1 fyrkantig Silkes Chavlette. 4 stycken Caimbridge Näsdukar 2 stycken prima Lerfts Näsdukar. 2 stycken Hollandslerfts Näsdukar 5 fina Lerfts Näsdukar 2 Dussin gröfre Lerfts Näsdukar 2 Cattuns Näsdukar 1 Bomullslerfts Näsduk 3 små Skjort Bålar Fållat upp ärmar på en Bomullslerfts Tröja 3 alnar Gingange remsa 1 aln Caimbridge remsa

Märkt. 2 par fina Lakan, 2 par gröfre dito, halftannat Dussin fina Lerfts Skjortor, 1 gröfre dito, 4 st. fina Linnen, 1 fin Duk, 6 st. fina Servietter, 3 st. Handdukar, 3 stycken Örngottsvar, 2 st. Caimbridge Nattkappor, 10 stycken fyrkantiga Caimbridge Halsdukar, 3 stycken trekantiga dito, en Bomullslerfts Halsduk, 4 stycken Caimbridge Näsdukar, 2 fina Lerfts Näsdukar, 12 stycken gröfre, 1 Bomullslerfts dito samt en firskeftad, med 203 bokstäfver, samt 23 numror. 3 stycken Märkdular. fortsatt att märka 2 sedan förra Examen påbegynda Märkdular.

Ändradt. Ett Cattuns och ett Lerfts Förkläde.

Skarfvat En Caimbridge Näsduk

Lagat En Cattuns samt en Bomullslerfts Tröja. Ett Lerfts Förkläde.

Lappat En Cattuns Kjortel 3 Lerfts Förkläden Ett litet Linne.

Stoppat En stor Silkes Chavl 1 Nättelduks Chavl 2 st. fyrk. Caimbridge Chavl 1 trekantig dito 1 Brillantins Chavlette 1 fin Caimbridge Halsduk, 2 ne Bomullslerfts Halsdukar 1 Cattuns Förkläde 1 Levantins West ett par fina Bomulls Strumpor 2 par gröfre dito 2 par Ullstrumpor.

Stickat. Ett par Lösärmar af Bomullsgarn 2 par stora Ullstrumpor en liten Ullstrumpa förfärdigadt 2 par sedan förra Examen halfstickade Ullstrumpor, Fötter vid ett par BomullsStrumpor

Ett par Bomulls finger Wantar 3 par fina Ull-finger Wantar för-färdigat ett par fina halfstickade Ull-finger Wantar, ett par små Strumpeband.

Tvinnat och nystat 20 Lod Bomullsgarn, 1 E och 2 Lod Ullgarn.

Spunnit och herflat 1 E och 20 Lod Bomullsgarn 18 Lod Ullgarn 8 E Lingarn 9 E Blångarn.

Vid tionde halvårsexamen i fattig-flickskolan.

Uti Claræ' Flicke-Skola hafva nedanskrijfna Flickor erhållit under-visning sedan den 2 Juli 1818.

Flickornas Namn.	Inskriftnings- år.	Alder	Föräldrarnes och Wårdarnes Stånd.	Födelse- Ort.	Fattnings- sätva.	Flit
Soph. Aurora Hammarqvist	1816	11	Waktmästare Enka	Stoch	God	
Christ. Lovisa Bergdal	1813	11.	Lakej	D:o	D:o	
Fredrica Lundqvist	1817	10	Cabinetts Fourirs Fru	D:o	D:o	
Amalia Charl. Wulf	1813	13.	Tornväktare	D:o	svår	God
Joh. Sophia Berggren	1817	11.	Brandvakts Rotm. Enka	Skändla	God	
Maria Charl. Hamarström	1816	10	Skomakare Gesäll	Stockh	medelm	God
Carol. Wilh. Holmberg	D:o	13	Sockerbruks Arbetare	D:o	D:o	D:o
Ulr. Charl. Forsström	1817	12	Timmer Gesälls Enka	D:o	God	
Fredr. Sophia Nordberg	D:o	10	Waktmästare Enka	D:o	D:o	
Soph. Cathar. Asplund	1813	12.	Smeds Gesäll	D:o	medelmåttig	
Carol. Christ. Ekeroth	1817	12	Faderlös	D:o	D:o	God
Carol. Wilh. Appelberg	1815	11	Waktmästare	D:o	Svag	
Maria Christ. Bjurström	1817	10	Kakelugnsmakare Gesälls Enka	D:o	trög	klen
Brigitta Lov. Nordlöf	D:o	7.	Dödgräfvare	D:o	medelmåttig	
Anna Cath. Söderlund	1818	9	Myntarbetare	D:o	D:o	
Christ. Soph. Lundqvist	D:o	10	Police UppsyningsMan	D:o	God	
An. Carol. Widerström	1817	11	Kakelugnsmakare Gesäll	D:o	medelmåttig	
Maria Wilh. Nyström	D:o	11	Tobaks Arbetare Enka	D:o	D:o	
Aurora Soph. Malmberg	1818	6	Hof Lakej	D:o	medelm	God
Gustafva Petron. Granberg	D:o	10	Skräddare Gesäll	D:o	svår	God
Anna Charl. Holmberg	D:o	11	Betjent	D:o	God	
Helena Petterson	1817	7.	Hyrkusk Dräng	Spånga	God	ojem
Anna Helena Skånberg	D:o	7	Expeditions Secreterare	D:o	D:o	D:o
Fredr. Charl. Hellström	D:o	8	Skomakare Gesäll	Stockh	svår	klen

Innanläsning

Uti Psalmboken. Alla.

Utanläsning

Uti korta Religions Historien. Alla.

D:o Lutheri Cateches. Alla.

D:o Uti Svebilii förklaring De 14 Öfverste kunna hela Cate-chesen. Söderlund till 2:dra Artikeln, Christ. Soph. Lundqvist till 1:sta Artikeln. Widerström till 8:de Budet. Nyström till 6:te Bu-det. Malmberg, Granberg, An. Charl. Holmberg, Petterson, Skån-berg och Hellström till 4:de Budet. Alla med Bibliska Språk.

D:o Hustafan. De 14 Öfverste kunna hela Hustafan.

D:o Rosenmüllers Religions Historia. Fredr. Lundqvist haf-ver läst alla 54 Historierne. Bergdal till 23:dje, Hammarqvist till 21:sta, Nordberg till 14:de, Berggren till 10:de. Wulf och Ham-marström till 6:te, samt Forsström äfven till 6:te, Holmberg till 5:te, Asplund till 4:de, samt Ekerot och Appelberg till 2:dra Historierne.

Skrifning.

Latinsk Stil i Skrifbok utan förskrift. Hammarqvist, Berg-dal och Wulf.

D:o efter förskrift. Hammarqvist, Bergdal, Lundqvist, Wulf, Berggren, Hammarström, Holmberg, Forsström, Nordberg, Asp-lund och Ekeroth Skrifva Långrad. Appelberg skrifver Stafvelser.

D:o på Tafla. Bjurström, Nordlöf, Widerström och Nyström skrifva Stafvelser. Söderlund, Christ. Soph. Lundqvist, Malmberg, Granberg, An. Charl. Holmberg, Petterson, Skånberg och Hell-ström skrifva Bokstäfver.

Aritmetik.

Hammarqvist, Bergdal, Wulf, Lundqvist, Berggren, Forsström, Nordberg och Appelberg räkna Multiplication, Ekeroth räknar Sub-traction, Hammarström, Holmberg och Asplund hafva begynt Räk-na Addition. De kunna Alla Multiplications Tabellen. De 12 Öf-verste kunna Additions och Subtractions Tabellerna.

[Följ. 5 rader tillhöra texten på sid. 172.]

Stickat ett par Bomulls finger

Wantar

För Inrättningen

19 Sytt en Lerfts Skjorta

Fru Floren

d:o Fällat en Bomullslerfts Näsdruk

och märkt den med 3 bokstäfver

sig sjelf

Hand-Arbeten

Amalia Charlotta Wulf har sytt en stor och en liten Lerfts Skjorta, 10 st. stora Linnen samt ett mindre dito.

Fållat 4 stycken Lerfts Näsdukar.

Märkt ett Linne, samt 3 stycken Lerfts Näsdukar med 12 Bokstäfver.

Lappat 2 stycken Lerfts Skjortor, samt en Caimbridge Klädning.

Stoppat en Silkes-Hallsduk

Stickat ett par fina Bomulls Strumpor

Nystat och tvinnat 8 Lod Bomullsgarn,

Spunnit och herflat 1 Lod Bomullsgarn, 16 Lod Ullgarn, samt 16 Lod Lingarn.

Carolina Wilhelmina Holmberg har sytt en Lerfts Skjorta och 3 st. Linnen samt ett Bomullslerfts Förkläde.

Stoppat en Serviette, samt en Caimbridge remsa.

Lappat en Cattuns Klädning, en Caimbridge Nattkappa, en Caimbridge Hallsduk, 2:ne Lerfts Förkläden, samt 2 stycken Linne.

Stickat ett par fina Bomulls-Strumpor, fötter vid ett par fina Ullstrumpor, samt förfärdigat en till helften stickad liten Ull-Strumpa.

Nystat och tvinnat 8 Lod Bomullsgarn

Spunnit och herflat 8 Lod Bomullsgarn, 16 Lod Ullgarn, samt 16 Lod Lingarn.

Christina Lovisa Bergdal har sytt 2 stycken Linne, samt sytt Kragar på 2 Caimbridge Nattkappor,

Trillat och sytt en Gaz Remsa för en Krage,

Stickat ett par små fina Bomulls-Strumpor samt ett par Ull-Tumvantar och stickat fötter vid ett par fina Ull-Strumpor.

Spunnit och herflat 16 Lod Ullgarn, samt 16 Lod Lingarn.

Nystat och tvinnat 8 Lod Bomullsgarn

Johanna Sophia Berggren har sytt 3 stycken Linne, ett par Lerfts Skjort Ärmor, samt ett par Caimbridge Ärmor till ett Linne.

Fållat en Caimbridge Hallsduk

Märkt ett Linne med 3 Bokstäfver

Stoppat en fin Cattuns Hallsduk

Stickat ett par små fina Bomulls Strumpor, samt stickat fötter vid ett par Bomulls Strumpor

Nystat och tvinnat 8 Lod Bomullsgarn

Spunnit och herflat 16 Lod Ullgarn, samt 16 Lod Lingarn.

Ulrica Charlotta Forsström har sytt 2 stora, samt en mindre Lerfts Skjorta, 3 stycken Linne, 2 små Cattuns Tröjor, samt en liten Koltt,

Fållat 3 stycken Lerfts Näsdukar,

Märkt ett Linne, samt 3 Lerfts Näsdukar med 9 bokstäfver.

Spunnit och herflat 8 Lod Bomullsgarn, 16 Lod Ullgarn samt 16 Lod Lingarn.

Sophia Aurora Hammarqvist Sydt ett Linne, samt 2 Nättelduks Hufvor

Fållat 4. stycken Lerfts Näsdukar.

Märkt ett Dussin Lerfts Skjortor, ett halft Dussin Servietter, ett halft Dussin Caimbridge Hallsdukar, 5 stycken Caimbridge Näsdukar och 4 Lerfts Näsdukar med 39 Bokstäfver och 10 Numror.

Stoppat en Nättelduks Hallsduk

Stickat ett par små fina Bomulls Strumpor.

Nystat och tvinnat 8 Lod Bomullsgarn.

Spunnit och herflat 16 Lod Ullgarn och 16 Lod Lingarn.

Fredrica Sophia Nordberg har sytt ett fint Lerfts Lakan med småhål, 4 stycken Linne, samt förfärdigadt ett halfsydt D:o

Fållat en Caimbridge Näsduk.

Märkt 1 Linne, 15 st. Servietter, samt en Caimbridge Näsduk med 35 Bokstäfver, samt 30 Numror.

Stickat fötter vid ett par Bomulls Strumpor samt vid ett par Ull dito.

Spunnit och herflat 8 Lod Bomullsgarn, 2 Lod Ullgarn, samt 7 Lod Lingarn.

Fredrica Lundqvist har sytt 5 stycken Linne

Stickat ett par Bomulls Strumpor

Nystat och tvinnat 8 Lod Bomullsgarn

Spunnit och herflat 16 Lod Ullgarn och 16 Lod Lingarn

Maria Charlotta Hammarström har sytt en Lerfts Skjorta samt ett Linne, och 2 mindre Lerfts Förkläden

Fållat 2 st. Lerfts Näsdukar

Märkt 6 st. Lerfts Skjortor med 12 Bokstäfver och 6 numror.

Stickat fötter vid ett par Bomulls Strumpor.

Spunnit och herflat 8 Lod Bomullsgarn, 1 Lod Ullgarn, samt 16 Lod Lingarn.

Carolina Christina Ekeröth har sytt en Lerfts Skjorta, samt 2 stycken Linne

Stickat ett par Ullstrumpor.

Spunnit och herflat 8 Lod Bomullsgarn, 16 Lod Ullgarn och 16 Lod Bomullsgarn. Lingarn.

Sophia Catharina Asplund har sytt ett Linne

Fälladt ett Bomullslerfts Förkläde, en Cattuns Näsduk, en fin och en grof Lerfts Näsduk, samt fällat och skarfvat en Lerfts Näsduk.

Ändradt ett Lerfts Förkläde.

Lappat 2 Caimbridge Nattkappor, samt en Caimbridge Kjortel.

Lagat en Nättelduks Hallsduk.

Stoppat en Cattuns Näsduk.

Spunnit och herflat 8 Lod Bomullsgarn, 16 Lod Ullgarn samt 16 Lod Lingarn

Maria Wilhelmina Nyström har sytt ett Linne

Fällat 2 fyrkantiga Lerfts Hallsdukar

Stickat ett par Tumvantar

Spunnit och herflat 16 Lod Ullgarn och 16 Lod Lingarn.

Anna Carolina Widerström Fällat en fyrkantig Cattuns Hallsduk

Spunnit och herflat 1 Lod Ullgarn samt 16 Lod Blångarn.

Christina Sophia Lundqvist har sytt ett litet Linne, samt ett par ärmar till ett litet Linne med 3 rader Småhål, och förfärdigat en liten halvesydd Skjorta.

Spunnit och herflat 16 Lod Blångarn och 16 Lod Lingarn.

Anna Charlotta Holmberg har sytt ett Linne

Spunnit och herflat 16 Lod Blångarn

Brigitta Lovisa Nordlöf har sytt ett litet Linne, samt ett Bomullslerfts Förkläde.

Fällat 2 fyrkantiga Cattuns Hallsdukar, 5 Lerfts Näsdukar, samt en Märkduk,

Spunnit och herflat 16 Lod Blångarn samt 16 Lod Lingarn.

Maria Christina Bjurström har sytt ett Stort samt 3 små Förkläden af Lerft.

Fällat 7 st. Lerfts Näsdukar, en fyrkantig Lerfts Hallsduk, samt 2 Caimbridge Näsdukar, samt en Märkduk,

Skarfvat en Caimbridge Näsduk

Spunnit och herflat 16 Lod Lingarn.

Carolina Wilhelmina Appelberg har sytt ett Linne, samt sytt Skoning kring en Bomullslerfts Klädning,

Ändradt en Bomullslerfts Kjortel

laggt upp ett Cattuns Förkläde

Lappat en Handduk samt en Cattuns Klädning

Stoppadt en stickad Nattmössa,

Stickat fötter vid ett par Ullstrumpor

Spunnit och herflat 16 Lod Lingarn,

Anna Catharina Söderlund har sytt 2 stycken Linne, sytt Krage på en Caimbridge Nattkappa.

Fällat 2 trekantiga Caimbridge Hallsdukar, samt en trekantig Lerfts dito

Spunnit och herflat 16 Lod Blångarn.

Gustafva Petronella Granberg har sytt ett Linne, samt förfärdigadt ett halvesyddt dito.

Fällat en trekantig Caimbridge Hallsduk, samt 2 små trekantiga dito.

Anna Helena Skånberg Fällat 7 st. fina Lerfts Näsdukar,

Lagat en Nättelduks Hallsduk,

Aurora Sophia Malmberg har sytt ett groft Lerfts Förkläde,

Fällat en Handduk, en fyrkantig Cattuns Hallsduk, samt en trekantig dito och en Cattuns Näsduk, 3 st. Lerfts Näsdukar, en aln Bomullslerfts remsa, samt fällat upp ett Lerfts Förkläde,

Stoppat en Lerfts Näsduk

Helena Petterson har fällat en Silkes Hallsduk, en Flors Hallsduk, en fyrkantig Lerfts Hallsduk, samt 4 st. Lerfts Handdukar.

Fredr. Charlotta Hellström har fällat en Lerfts Näsduk

Anna Sophia Lindgren.

Undertecknade, som öfvervarit den offentliga Examen hvilken med Claræ' församlings flickskola denna dag anställd blifvit, hafva förnyade anledningar att på det fördelaktigaste vitsorda Lärarinnan Jungfru Lindgrens utmärkta skicklighet, flit och lämpa vid barnens undervisning; hvarföre och dessa ådagalagt de framsteg, som af en sådan undervisning varit att förvänta. Stockholm d. 21. Dec. 1818.

Erica D: Hagberg

A, Wijkander
Apollonia M: Lindskog
Agneta Beata Malmgren

Förteckning angående Barnen i Claræ Församlings

	N:o	Namn	Seder	Flit uti	Sjuk
utskrifven	1	Hammarqvist	utm. Sedlig	Läsa, Skrifva, Räkna, Handarbeten	3 veckor 1 dag
	2	Bergdal	Sedlig	Läsa, Skrifva, Räkna, Handarbeten	
	3	Lundqvist	någorl Sedlig	Läsa och Handarbeten	1/2 vecka 1 dag
	4	Wulf	Sedlig	Läsa, Skrifva, och Handarbeten	halfannan dag
	5	Berggren	någorl Sedlig	Läsa och Handarbeten	3 och 1/2 vecka
	6	Hammarström	någorl Sedlig	Läsa och Handarbeten	
	7	Holmberg	Sedlig	Läsa och Handarbeten	en half vecka
Sjuk	8	Forsström	utm. Sedlig	Läsa, Skrifva, Räkna, Handarbete	1 vecka 1/2 dag
	9	Nordberg	utm. Sedlig	Läsa Räkna och Handarbeten	2 veck. 3 1/2 dag
	10	Asplund	någorl Sedlig	Läsa och något i Handarbeten	10 veckor
	11	Ekeroth	Sedlig	Läsa och Handarbeten	6 veck. 1/2 dag
	12	Appelberg	odygdig, svag	Något i Läsa och Handarbeten	halfannan dag
	13	Bjurström	odygdig	Något i Läsa	
	14	Nordlöf	någorl. Sedlig	Läsa	halfan. vecka
	15	Söderlund	odygdig	Något i Läsa	2 dagar
	16	C. S. Lundqvist	yr	Läsa och Sy	
	17	Widerström	någorl. Sedlig	Läsa	en vecka
Sjuk	18	Nyström	någorl. Sedlig	Något i Läsa och Handarbeten	2 veck. 1/2 dag
	19	Malmberg	utm. Sedlig	Läsa	halfan. Dag
	20	Granberg	utm. Sedlig	Läsa och Sy	
	21	A. C. Holmberg	utm. Sedlig	Läsa och Handarbeten	
	22	Pettersson	elak och odygdig	litet i Läsa	en vecka.
	23	Skånberg	yr	Läsa och Sy	en dag
	24	Hellström	odygdig	ej särdeles uti något	10 och 1/2 vecka

Af dessa Barnen, blefvo vid Ex. den 21. Junii 1816, för utmärkt flit Bibel, den sista Nya Testamentet. — Wid Ex. den 22. Dec. 1817. fingo

Fattig Flick Skola Höst Termin år 1818.

Husförhör	Utan fotplagg	Atskil. Orsaker.	Tillsammans	Ur Kyrkan	Ur Bön
1 dag	en dag	3 dagar	4 veckor och en dag	15 Helgd	3 gånger
en half dag			1 half dag		1 gång
en half dag		3 och en half dag	1 vecka 2 och en half dag	6 H.	17 gånger
1/2 dag	1/2 dag		en half vecka	10 H.	2 gånger
1 dag	3 och 1/2 dag	en vecka 1/2 dag	5 veckor och en half dag	11 H.	
1/2 dag				7 H.	2 gånger
en dag		2 veckor	2 veckor 3 och 1/2 dag	7 H.	3 gånger
	halfan. vecka	3 veck. 1 1/2 dag	7 veckor	7 H.	2 gånger
en dag		en vecka	3 veckor 4 och 1/2 dag	2 H.	
en dag	1 veck. 1 1/2 dag	2 veckor	13 och 1/2 vecka	21 H.	6 gånger
	1 vecka	en veck 3 1/2 dag	8 veckor och 4 dagar	24 H.	15 gång
en dag		1 och 1/2 vecka	1 vecka 4 dagar	8 H	16 gånger
en dag	4 veck. 1/2 dag	1 veck. 3 1/2 dag	6 veckor	18 H.	44 gångr
1/2 dag		1 och 1/2 dag	1 vecka 4 och 1/2 dag	6 H.	3 gånger
en dag		en dag	3 och en half dag	2 H	11 gånger
				1 H.	10 gånger
en dag	2 veckor	1 och 1/2 vecka	4 veckor 3 och en half dag	11 H.	11 gånger
	10 Veckor	en half dag	12 veckor och en dag,	23 H.	25 gång
	1/2 vecka	1/2 dag	4 och 1/2 dag	12 H.	10 gång
	1 och 1/2 dag	1/2 dag	2 dagar	2 H.	
	1 1/2 vecka		2 och en half vecka	16 H.	21 gångr
		en half dag	halfannan dag	6 H.	28 gångr
		en half vecka	11 veckor	19 H.	7 gångr

Belönt: Christ. Lov. Bergdal, samt för visad flit uppmuntrad: Wulf; af hvilka den förste fick Hammarqvist och Berggren hvarsin Bibel, samt Forsström och Nordberg Nya Testamentet.

Första förteckningen på katekeselever i Klara
Förteckning på de Barn, som utan att vara inskrifna, hafva
den 3. Julii 1820. hvarje söknedags förmiddag. —

Nummer	Namn.	Ålder	Föräldrarnes och Wårdarnes Stånd	Födelse Ort.	Fattnings gåfva.	Flit
1.	Anna Sophia Hellström	9.	Färgare	Stockh	God	
2.	Evelina Augusta Ljungstedt	8.	Bokbindare	D:o	svår D:o	
3.	Cathar. Lovisa Ljungdahl	6.	Boktryckare Gesäll	Eskilstuna	God	
4.	Sophia Charl. Heijser	8.	Kakelugnsmakare-Gesäll	Stockh	svår klen	
5.	Fredr. Ulrica Wickström	6.	Tornväktare	D:o	God	
6.	Lovisa Hedberg	7.	Kusk-Enka	D:o	medelmått.	
7.	Hilda Bernhardina Westerdahl	6.	Opera Concertmästare-Enk.	D:o	D:o	
8.	Johanna Sophia Mårdberg	6.	Expeditions-Secreterare	D:o	God	
9.	Cathar. Mathilda Granberg	7.	Waktmästare	D:o	D	
10.	Cathar. Charl. Hedström	7.	Stånd-Drabant	D:o	svår klen	
11.	Joh. Maria Westerberg	8.	Timmermans-Enka	D:o	D:o D:o	
12.	Carol. Wilh. Josephina Nygren	6.	Betjent Hustru	D:o	medelmåttig	
13.	Christ. Fredr. Löhman	7.	Kyrkskrifvare-Enka	D:o	svår medelm.	
14.	Emeli Euphrosine Eugenie Sandberg	7.	Bagare-Gesäll	D:o	medelmåttig	
15.	Adolphina Amalia Sandberg	5.	Bagare-Gesäll	D:o	D:o	
16.	Sophia Maria Holmberg	8.	Socketbruks Arbetare	D:o	svår klen	
17.	Charl. Bernhardina Holmberg	6.	Socketbruks Arbetare	D:o	D:o D:o	

Innanläsning

Uti A B C Boken: Hedström, Westerberg, Nygren, Löhman, Emeli Sandberg, Adolphina Sandberg, Soph. Holmberg och Charl. Holmberg.

Uti Catechesen: Ljungdahl, Heijser, Wickström, Hedberg, Westerdahl, Mårdberg och Granberg.

Uti Psalm Boken: Hellström och Ljungstedt.

Fattigfriskola förutan immatrikulering. Ht 1820.
begagnat Undervisningen i Claræ' Förs. Fattig-Flick-Skola, sedan
Stockholm den 22 Dec. 1820.

Seder.	Bivisitat Ca- techesmi Förhör	Sjuk	Utan fot- plagg.	Borta för åtskilliga Orsaker.	Summa	Utur Bön
utm. Sedig	5 gånger	23 gånger	1 gång	2 gånger	26 gånger	3 gånger
Sedig	11 gånger	10 gånger	—	—	10 gånger	1 gång
D:o	8 gånger	13 gånger	—	—	13 gånger	1 gång
Yr.	4 gånger	9 gånger	—	2 gånger	11 gånger	1 gång
Sedig	5 gånger	14 gånger	—	—	14 gånger	2 gånger
någorl Sedig	3 gånger	16 gånger	1 gång	—	17 gånger	12 gånger
D:o	1 gång	24 gånger	—	—	24 gånger	3 gånger
utm. Sedig	—	95 gånger	—	—	95 gånger	—
D:o	—	60 gånger	1 gång	—	61 gånger	2 gånger
någorl. Sedig	1 gång	35 gånger	—	—	35 gånger	3 gånger
D:o	—	44 gånger	—	17 gånger	61 gånger	6 gånger
Sedig	—	10 gånger	—	8 gånger	18 gånger	8 gånger
utm. Sedig	4 gånger	20 gånger	8 gånger	3 gånger	31 gånger	18 gånger
Sedig	3 gånger	33 gånger	1 gång	6 gånger	40 gånger	—
D:o	—	42 gånger	—	—	42 gånger	—
någorl. Sedig	7 gånger	20 gånger	3 gånger	1 gång	24 gånger	4 gånger
D:o	1 gång	34 gånger	38 gånger	—	72 gånger	2 gånger

Utanläsning

Uti Korta Religions-Historien: Hellström och Ljungstedt.

D:o Lutheri Cateches: Hellström och Ljungstedt kunna hela Catechesen. Ljungdahl, Heijser, Wickström, Hedberg, Westerdahl, Mårdberg och Granberg till 2:dra Hufvudstycket.

Skrifning

På Tafla: Hellström, Ljungstedt & Granberg, skriva Lång-rad. Alla de öfriga skriva Bokstäfver.

Aritmetik

De kunna alla Multiplications Tabellen.

Första gemensamma ex. i Hülpherska och fattig-flickskolan.

Annotation rörande Examen i Claræ' Församlings Flick-Skolor den 22 December 1821

Närvarande: Doctorn, Kongl. Öfver Hof-Predikanten och Kyrkoherden vid denna St. Claræ' Församling, Herr C. P. Hagberg såsom Examinator, Herr Baron Hjerta, Herr Kammarrådet Liedbeck, Herr Justitie Borgmästaren Landtberg, Herr Grosshandlaren Keyser, Herr Öfverberg, Herr Directeur Malmgren, Fru Doctorn Hagberg, Fru Assessorskan v: Rosén, samt Fru Malmgren som hafva haft tillsynen vid de i Skolan idkade Hand-Arbeten.

Barnens antal voro vid detta tillfälle 85. hvaraf 20 Flickor voro inskrifne i den Hulpherska Flick-Skolan samt 24 i Församlingens Flick-Skola och 41 oinskrifna. Examens Acten börjades på vanlig tid klockan 9 med Bön och fortsattes i samma ordning som föregående Examen den 19 Juni 1821. hvarefter de fingo 2 par Bomulls Strumpor och 13 par Ullstrumpor hvilka de Sjelfve under halfva Året hafva förfärdigadt, likaledes tilldelades dem de Penningar som blifvit åt dem i Skolan förvarade för en del öfriga Handarbeten och bestod i en Summa af nära 40 R:dr Riksgälds sedan aflemnade Herr Doctorn 21 Stycken Böcker att såsom Premier tilldelas följande Flickor: vid Hulpherska Flick-Skolan Christ. Cathar. Wickström, — Lov. Mar. Aug. Wennbom, An Charl. Schmidt, Cathar. Marg. Sandell, Joh. Soph. Schmidt, Dor. Wilh. Forsström, Brig. Christ. Brink, Jul. Charl. Brink, och Ulr. Charl. Björkbom samt vid Församlingens Flick Skola: An. Cathar. Tunberg, — Soph. Charl. Lundström Brig. Lov. Nordlöf, Charl. Elis. Ros, — Carol. Mathil. Lundström, Sara Christ. Arngren, Christ. Fredr. Österling och Car. Mathil. Granberg, samt af oinskrifne Flickorna: Soph. Mathil. Friman, Joh. Charl. Escolin, Beata Nordlund och Ulr. Charl. Furuström, äfven har Herr Doctorn af en okänd mottagit 1 R:dr Specie hvilken aflemnades till Charlotta Fredrica Granberg för utmärkt Skicklighet att biträda såsom Undervisare, och af en annan Anonym en Ducat, hvilken tillställes Lärarinnan vid Församlingens Fattig-Skola. — Derefter förrättades af Barnen Bön, hvarefter de hemförlofvades öfver Julhelgen, med tillsägelse af Herr Doctorn, att åter infinna sig i Skolan den 7 Januari nästkommande år, hvarvid Herr Doctorn bifogade ömma förmaningar angående deras uppförande under den dem tillätna Jul Ferien.

Till bivistande af denna Examens-Act hade äfven följande infunnit sig: Fru Grefvinnan Augusta Löwenhjelm, Presidenten Carl Löwenhjelm, Kongl. Secreteraren Gerelius, Philosophie Magistern Svensson, Grosshandlaren Smerling, Fält-Secreteraren Invenius, Cantor Fundin m. fl. samt af Barnens Föräldrar och Wårdare: många.

Maria: Redogörelser för läro- och arbets-, hantverks- och fattigvårdsskolorna 1814.

Uppgifter i afseende på nedannämnde 3:ne Inrättningar inom St:t Mariæ Magdalænæ Församling i Stockholm, enligt frågorne uti Schema N:o 3.

1:mo Mariæ Magdalænæ Församlings Fria Läro- och Arbets Inrättning.

1. Denna Inrättnings föremål, är, enligt verba formalia uti den provisionela Instruction, som tills vidare följes: at dana de fattigaste af båda könen i denna Församling, at genom egen förmåga nära sig, vare genom Handtverk, Fabriqvstyrken, eller annan tjänst hos Enskildte Personer. Till denna afsigts vinnande skola Barnen få lära: at läsa Svenska Språket redigt, at skriva det rätt och läsligt, at räkna Qvattuor Species och Christendomen. Härjämte söker man väcka deras håg, och pröfva deras anlag för några af de nyttigare Slöjderna, passande för hvardera könet som för Gossarne: Skomakare, Skraddare yrken, m. m.; och för Flickorna: at sy, sticka, spinna, väfva, tvätta, baka, koka mat, samt andra Husliga Qvinnoslöjder. Men ovillkorligt bör hvart enda Barn, både Gossar och Flickor, lära at sy en lapp på deras söndriga kläder, at stoppa ett hål på deras Strumpor, och at laga deras Skor.

2. Denna Inrättning tog sin början d. 4 Nov. 1811, och stiftades af Herr Grosshandlaren H. T. Philipsen, och dess Fru C. W. Philipsen, född Moll.

3. 4. 5. I afseende på besvarandet af frågorna i dessa Momenter, lemnas den uplysning: at utgifterna för Inrättningen hafva upgått till 4000 RD:r Banco årligen, hvilka bestridts till det mästa af Stiftaren, och till en del genom de Donationer, som till Inrättningen blifvit gjorda. Men hvad det öfriga i Oeconomiskt afseende beträffar, ligger det utom Lärarens kännedom.

6. Vid Inrättningen är en Lärare, 3:ne Läromästarinnor, och 2:o Handtverksmästare: en i Skomakare och en i Skraddare Professionen.

Utom fria Husrum, Ved, befrielse från Contributioner, hvilka af Stiftaren ärläggas, samt de duceurer med hvilka de undervisande vid åtskilliga tillfällen upmuntras; njutes i årlig lön:

af Läraren för hans besvär vid denna, som vid den under N:o 2	uptagna Handtverks Schola	300 RD B:co
af Läromästarinnorna hvardera		133 RD 16 sk. B:co

af Handtverksmästarena, utom förenämnde förmåner, njutes ingen lön; men de upbära deremot till sitt underhåll, icke allenast inkomsten af sitt eget arbete, utan ock den, som kan inflyta genom Gossarnes arbetsskicklighet, och som följaktligen blifver desto större, till ju större grad af färdighet de updrifva sina Elever. För det arbete Gossarne använda på lagningen af sina kläder, äfvensom på lagningen af sina och Flickornas Skor, ärsättas Mästarena af Stiftaren. För Barnen ärläggas icke någon afgift

7. Så vida svar härå är fordradt blott i afseende på Scholor, som hafva sin uprinnelse från Publik Auctoritet, lemnas denna fråga obesvarad.

8. Denna fråga kan icke eller besvaras, utur samma skäl, som är anfördt vid 3, 4 och 5 Momenterna.

9. Så väl de boningsrum, hvilka af Läraren, Läromästarinnorna och Handtverksmästarena bebos, äfvensom de, hvilka för Barnens undervisning äro nödiga, finnas uti Herr Grosshandlaren Philipsens Hus vid Adolph Fredrics Torg, hvilket på dess bekostnad underholles.

Utom alla nödiga uthus och bekvämligheter finnas:

I den lägenhet Läraren bebor: Utom undervisningsrummet för Gossarne, 3:ne Rum, kök och kökskammare.

I den ena Läromästarinnans: 3 Rum, kök och kökskammare.

I den andra Läromästarinnans: 3 Rum och Kök.

I den tredje Läromästarinnans: Utom undervisningsrummet för Flickorna: 3 Rum, Kök och Kökskammare.

I Handtverksmästarenas: 3 Rum, Kök och Kökskammare.

Ofvannämnde 2:ne Undervisningsrum begagnas vid Lärarens undervisning; men för öfrigt begagnas vid undervisningen i slöjderna de rum, som af Läromästarinnorna och Handtverksmästarena bebos.

Alla dessa Rum äro i den fullkomligaste författning, utmärkt glada och trefliga, så väl till deras inre beskaffenhet, som till deras läge vid ett stort och alltid snyggt torg, der luften alltid är ren och hälsosam.

10. Barnen njuta hvarken fria Husrum eller föda, men afsigten är at de alla skola blifva klädda utaf hvad de sjelfve från rudimaterien af Lin, Ull och Bomull tillverka. Ehuru Inrättningen ännu är i sin början, hafva dock, under de 2:ne förflutna åren, alla Barnen en gång om året blifvit försedde hvardera med ett

linne och ett par Strumpor, som af Barnen blifvit tillverkade, och äfven har ett större antal ibland dem på samma sätt blifvit försedde med kläder. Med skäl hoppas man, at tillverkningens mängd, vid Inrättningens stadgad, skall svara mot Barnens behof af kläder. Sedan Väfvarne af Flickorna blifvit förfärdigade, och tyg utdeladt, sy Flickorna sjelfve sina kläder och Gossarne äfven sina. Flere par nya Skor, förfärdigade af Gossarne, hafva äfven vid vissa tillfällen blifvit utdelade åt de mäst flitige och skicklige Barnen af båda könen.

Dessutom består allt som fordras till lagning af Barnens kläder och Skor, hvilken lagning dock af dem sjelfve besörjes; alla behöfliga Rudimaterier och Verktyg, Böcker och Skrifmaterialier — alt fritt; äfvensom fria Medicamenter och fri Läkarvård; hvarförutan alla Barnen, vid första inträdet, ärholla kam och en Handduk till snygghetens bibehollande, samt Hvarje Flicka dessutom en Halsduk och ett Förkläde.

11. Ingen afvikelse från det uti 1 mom. upgifne Syftemål, har förefallit; utan arbetas, under samlad ärfarenhet, at alt mer och mera rakt framgå till detsamma.

12. Ingen Inrättning för kroppsöfningar finnes. Dock är en rymlig Gård, på hvilken Barnen med springande, klättrande, brottande, m. m., tillbringa en eller annan af de lediga stunderna, och således, under naturens egna fria okonstlade ledning, utveckla sina krafter.

13. Barnens antal, som här beräknas ifrån den ena Hösten till den andra, emedan sjelfva utskrifnings Examen anställes vid Michaeli tiden, har sedan Inrättningens början varit följande:

Från d. 4 Nov. 1811 till d. 1 Octob. 1812: Gossar: 40.
Flickor — 43 83.

Från d. 1 October 1812 till d:o 1813 — Gossar — 43
Flickor — 57. 100

Från d. 1 Octob. 1813 till närvarande dag: Gossar — 46
Flickor — 65 111.

Det beständiga antalet af Barn, är för närvarande fastställt till 100: 40 Gossar och 60 Flickor, hvilket antal completeras i afgåendes ställe, först och främst från den under N:o 3 uptagna Fatigvårds Scholan, så vida skicklige ämnen der finnas; men anars af andra fattige sökande inom Församlingen.

14. Ingen ting är för öfrigt at anmärka om Inrättningen.

B. I afseende på Undervisningen.

1. Villkoren för intagandet i Inrättningen äro: at Barnens Föräldrar och Anhörige äro så fattige, at de icke sjelfve kunna besörja deras tillbörliga upfostran: at de bo inom S:t Mariæ Magdalenæ Församling: at de kunna så mycket läsa innan, at de kunna följa med i Bok, och at de äro i en ålder af mellan 7 och 12 år, i hvilket sednare fall Directionen dock gör de undantag, som pröfvas nödiga. Alldeles inga afgifter ärläggas.

2. De kunskaper som af Läraren meddelas åt alla dessa Barn äro: 1. at läsa Svenska Språket innan, tydligt och obehindradt, både med Svenska och Latinska Characterer, jämte kännedom af skiljetecknen och deras bruk, samt at kunna göra reda för meningen och innehållet af det uplästa. 2 Christendom, hvarvid den nu allmänt antagna Catechesen nyttjas, och jämte utanläsning af både stycken och Språk, så väl till Hufvudlärar, som till hvarje enskildt del, i Barnens begrep inskärpes, med outhörlig tillämpning på både hjerta och lefverne. 3. Räkna, hvarvid alltid iakttagas: at hvarje räkningsslag lika väl utredes både i Hufvudet och på Taflan. Quattuor Species i enkla tal och Sorter, Enkel och Sammansatt Regula de Tri, Intresse och Bolagsräkning, jämte bråkräkning med de snällaste, hafva här på nämnde sätt blifvit genomgångne. 4 Stilskrifning af Svenska Språket, hvilken sker med Latinska Characterer, och nyttjas endast de Svenska så mycket, at de kunna läsa dem. Vid Stilskrifningen nyttjas den Method, at öfningen sker efter Föreskrifter, som inneholla det nödvändigaste för Barnen at känna, såsom något Moral, någon obetydlig del af Historien och Geographien, i synnerhet det hufvudsakligaste af Fäderneslandets, jämte någon annan nödig verldskännedom. När Barnet slutat sin Stilskrifnings Cours, har det då tillika ett kort System af förenämnde kunskaper införda i sin Skrifbok, hvaröfver äfven vid Examen förhör anställles.

Häri genom vinnes, utom det instructiva, 2:ne ändamål, nemligen: at Barnen icke beständigt nyttja samma Föreskrift, som förut ofta händt vid Scholor, hvarigenom ledsnad och slutligen nästan ingen upmärksamhet upkommit; och at de i detsamma ärholla mera öfning i Språkets rättskrifning, genom mångfalldigheten af olika ord och meningars sammansättning.

Dessutom dicterar Läraren för de mera för sig komne något visst ämne, utan tillkännagifvande af Skiljetecken, hvilka af dem sedan utsättas; eller ock upgifver något visst ämne, såsom bref eller räkningar, hvilka af dem författas.

Handverk, Slöjd och industri upgifvas i 4 Momentet.

3. Ingen särskildt Inrättning för kroppsöfningar finnes, enligt anmärkningen uti 12 Mom. i afseende af Inrättningen.

4. Gossarne undervisas uti Skomakare och Skraddare Professionerna, dock icke så, at hvar och en måste blifva Skraddare eller Skomakare, utan allenast de som hafva mästa fallenheten för dessa yrken. Dock är ett villkor: at hvar och en ibland dem deruti skall inhämta så mycket, at han kan laga sina kläder och lappa sina skor. När de lärt detta, stanna de för beständigt hos den Mästaren, hvilkens Handverk de mest hogfälla.

Flickorna undervisas af 2:ne Läromästarinnor, uti sy, sticka, märka, Bomulls spinning, städa, tvätta, skura, m. m. Sedan de först lärt detta, och blifva något mera stadgade i ålder och krafter, uptagas de hos den 3:dje Läromästarinnan, som undervisar dem, utom fortsättningen af det nyssnämnda, äfven i lin spinning och väfning.

Flickorna besörja städningen och skurningen vid hela Inrättningen, tvätta det som der kan förefalla, och förrätta andra Hushollssysslor. Stiftarinnan: Fru Philipsen, som vid Flickornas undervisning behagat taga den närmaste tillsynen, har äfven som oftast tagit några af dem i sitt Hus, för at göra dem bekanta med sådana göromål, hvilka endast i en vidsträcktare Hushollning kunna förefalla.

5. Inga egentligen distingverade Classer finnas, utom det at Gossar och Flickor hafva hvardera sitt särskildta Lärum.

Gossarne, som äro 40 till antalet, fördelas uti 4:ra Tijotal, och undervisas 3:ne af dessa Tijotal alla Måndagar, Tisdagar, Thorsdagar och Fredagar, hvaremot det 4:de Tijotalet för hela dagen stannar nere hos Mästarena. Dock omväxlas på det sättet, at, vid veckans slut, 3:ne läsedagar belupit sig på hvarje Gosse. Hvad åter deras arbete hos Mästarena beträffar, är ungefärligen halfva antalet fördeladt på hvardera på det sätt, at de som den ena veckan varit hos Skomakaren, äro hos Skraddaren den andra; de likväl undantagne från detta ombyte, som utmärkt sig genom någon särskildt fallenhet för endera Handverket.

Flickorna, som äro 60 till antalet, fördelas hos Läraren uti 2:ne afdelningar, så at 30 de mest för sig komna undervisas Måndagar och Thorsdagar, och de 30 mindre avancerade: Tisdagar och Fredagar.

Hvad arbets undervisningen beträffar, äro 20 Flickor fördelade på hvardera Läromästarinnan.

6. Denna Fråga uplyses bäst genom det svar, som meddelas i 3 Momentet.

7. För Innanläsning i Svenska Språket nyttjas Nya Testamentet och Salvii Svenska Historien till yngsta begynnarens tjänst. I Christendomen, den nu allmänt antagna nya Catechesen. För öfrigt inga andra, utom af Läraren författade skrifna Böcker i Räkenkonsten.

8. Läsetimmarne äro: från d. 1 Octob. till d. 1 April, börjas: kl. 9 f.m. med de 3:ne Tijotal Gossar, som höra till dagen, och läses till kl. $\frac{1}{2}$ till 11, då desse Gossar gå ner till Mästarena, och förena sig med det 4:de Tijotalet, som varit der redan kl. 9, hvarefter de arbeta på verkstäderna till kl. 12, då middagslof gifves till kl. 2 e.m. Kl. $\frac{1}{2}$ till 11 uptråda de 30 Flickor, som höra till dagens Fördelning i deras Läserum, sedan de förut hos sina Läromästarinnor arbetat från kl. 9; och undervisas de då af Läraren till kl. 12, då middagslof gifves. De öfriga 30 Flickorna arbeta hela den dagen hos sina Läromästarinnor. Kl. 2 e.m. börja samma Gossar, som förmiddagen voro hos Läraren, at skrifva, hvilket fortsättes till kl. 3, då de åter i likhet med förmiddagen gå ner till Mästarena tillika med det 4:de Tijotalet, som der arbetat hela dagen, och fortsätta der till kl. 4, då lof gifves.

Kl. 3 e.m. upstiger Läraren i Flickornas Scholrum, och undervisar samma 30 Flickor som på förmiddagen uti skrifva, och hvilka från kl. 2 varit hos Läromästarinnorna, hvilken undervisning fortsättes till kl. 4, då lof gifves, och under hvilken tid de öfriga 30 Flickorna fortsätta arbetet hos Läromästarinnorna.

Från den 1 April till d. 1 October.

Samma ordning följes äfven då, som under den mörkare årstiden, med den förändring: at början sker kl. 8 f. m. ombytet kl. 10, och slutas kl. 12. På eftermiddagen börjas kl. 2, ombytes kl. $\frac{1}{2}$ till 4, och slutas kl. 5.

På detta sätt fortfares alla Måndagar, Tisdagar, Thursdagar och Fredagar hela året igenom, så at 3:ne undervisningsdagar i veckan belöpa sig på hvarje Gosse, och 2:ne på hvarje Flicka, enligt hvad i 5 Mom. anmärkt blifvit. All den öfriga tiden, använda Gossarne hos Mästarena, och Flickorna hos Läromästarinnorna; men Onsdagar och Lördagar lemnas ingen undervisning af Läraren, då likväl Barnen, äfven dessa dagar infinna sig på sina Arbetsrum, ifrån kl. 9 till 12 den mörkare, och ifrån kl. 8 till 12 den ljusare årstiden.

Vid undervisningen i de kunskaper, som i 2 Mom. omnämnas, användes efter Lärjungarnes förändrade behof, än mer än mindre tid, så at intet Schema i det afseendet kan uprättas.

9. Undervisningen fortsättes hela året igenom, så snart hvardag inträffar, utom 8 dagars ledighet vid Jultiden.

10. Hvad Disciplinen beträffar, hafva hittills vid Inrättningen inga kroppsliga bestraffningar ägt rum. Allt grundar sig på deras egen omtanka för eget väl och deras hederskänsla. Lärarens bemödande har således varit, at genom Christendomen, sunda Förnuftet och ärfarenheten gifva en förökad styrka åt den sanningen, at dygden belönar sig sjelf, och at redligt upfyllda plikter bana väg till egen tillfridsställelse, framtida välgång, samt likars aktning och förtroende. Äfven uraktlåtes icke eller, at genom Barnens eget utslag, förklara den försumlige och vanartige ovärdig at deltaga i de välartades nöjen, till dess bättring följer.

Utomdess föres en Journal, hvaruti dagligen antecknas hvart enda Barns förtjenster eller felsteg, och hvilken sedan kommer at ligga till grund vid tilldömandet af belöningar. Dessa anteckningar göra ett kraftigare intryck på Barnen, än den mäst allvar-samma aga, i synnerhet sedan de vid Examina och belöningars utdelande, ärfarit följderna deraf. Belöningar utdelas, för flit och framsteg så väl hos Läraren, som uti de här förefallande arbetsyrken, äfvensom för flitigt beivrande af Scholan, ehuru svag fattningsgåfva skulle hindra betydligare framsteg. De bestå uti Böcker, såsom Bibeln, Psalmboken och Nya Testamentet, eller uti något hyggligt arbete, vid Inrättningen produceradt. Ehuru alla Barnen tagas ifrån den aldrafattigaste Classen, der de ofta ifrån den mäst späda ålder öfverlemnas åt vanvård och förförelse, har dock ofvannämnde behandlingssätt synbart verkat en välgörande förändring äfven på lynnen af den minst lofvande riktning. Är någon, som icke deraf låter rätta sig, blifver han från Inrättningen förvist, hvilket under den förflutna tiden blott skett med en enda. Flere dagars bortovrande, utan laga förfall, är också ett skäl till längre eller kortare uteslutande från rättigheten at begagna Inrättningen.

11. Ingen annan Controll på Lärjungarne, under deras lediga stunder, har kunnat äga rum, utom den, hvartill Föräldrarnes och Barnens ömsesidiga angifvelser, föranleda.

12. Examen anställs en gång om året, Michaeli tiden, uti Inspectors, Stiftarens och Stiftarinnans, Directeurernes, samt nä-

gra andras af Staden och Församlingen öfvervaro. Då anställles Förhör uti de i 2 Momentet i afseende på undervisningen anförda kunskaper. Tillika framvisas då profstycken på Barnens arbeten så väl hos Läromästarinnorna, som Handtverksmästarena, äfvensom en relation afgifves på Summan af tillverkningen under det förflutna året, hos hvar och en särskildt. Vid dessa tillfällen utdelas de belöningar, som i 10 Mom. omnämnas.

13. De betyg som utlemnas, inneholla Barnens kunskaper, framsteg i arbetsskicklighet, och moraliska lynne.

14. Ingen viss tid är föreskrefven i afseende på Lärjungarnes vistande vid Inrättningen. Somlige hafva upnått den färdighet som fordras på ett år; andra behöfva deremot 2 à 3 år dertill, och derutöfver. Det första inträffar ofta med dem, som vid en mera mogen ålder antagas, och det senare med dem, som vid antagandet äro i en späddare ålder.

15. Pastor i Församlingen, såsom Inspector, tillika med Stiftaren och någre Församlingens Ledamöter, utgöra Inrättningens Direction, och hafva tillsyn deröfver. Och hvad Flickorna i synnerhet angår, har Stiftarinnan: Fru Philipsen, med ett synnerligt nit och ömhet åtagit sig vården och arrangementet vid deras bildande.

16. Antalet på Lärjungarne, är uptagit uti 13 Mom. i afseende på Inrättningen. Derutaf utgingo:

från den 4 Nov. 1811 till d. 1 Oct 1812.	
Gossar i Skomakarelära — 1. i Saffians Fabriqve — 1.	
i diversse Yrken —————	3. 5.
Flickor i diversse tjänster —————	3.
från d. 1 Octob. 1812 till dito 1813.	
Gossar i Skräddarelära — 1. i Skomakare dito ———	4.
i Siden Fabriqve — 1. i diverse Yrken ———	6. 12.
Flickor i diversse tjänster —————	9.
från d. 1 Oct 1813 till närvarande dag.	
Gossar i Skräddarelära — 1. i Snickare dito ———	1.
i Skomakare dito — 1. i Siden Fabriqve ———	1.
till Fiskköpare — 1. diversse Yrken ———	3. 8.
Flickor — diversse tjänster —————	4.

17. Inga förändringar hafva föregått; och om några förbättringar kunna äga rum, lära de visserligen blifva både uttänkte och verkställda af den genom sitt nit, verksamhet och osparda kostnader utmärkta Directionen.

2:do S:t Mariæ Magdalænæ Församlings Handtverks Schola.

A. I afseende på Inrättningen.

1. Denna Scholas föremål är: at alla Söndags eftermiddagar undervisa Handtverks Gesäller och Lärningar inom Församlingen, uti Innanläsning, räkna och skriva; och således sätta dem i tillstånd at bättre sköta en framtida Handtverks rörelse.

2. Denna Schola tog sin början d. 6 October 1811, grundar sig på samma Stiftelse, som den under N:o 1 uptagna fria Läro och Arbets Inrättningen, står med den i förbindelse, vårdas af samma Direction, och skötes af samma Lärare.

3. 4. 5. Desse frågor kunna icke besvaras utur samma skäl som vid Fria Läro och Arbets Inrättningen är anfördt.

6. Läraren är densamme som vid nyssnämnde Inrättning, och njuter i ett för alt den lön, som der finnes uptagen.

7. 8. Dessa frågor kunna icke besvaras utur samma skäl, som vid Inrättningen äro anförda.

9. Undervisningen sker i samma Rum, som begagnas för Gossarne vid Inrättningen.

10. Utom fri undervisning, Böcker, Skrifmaterialier och belöningar, lemnas intet understöd.

11. Inga förändringar hafva föregått.

12. Ingen Inrättning för kroppsöfningar finnes.

13. Under de förflutna åren, hvilka här beräknas ifrån den ena Hösten till den andra, hafva här blifvit undervista:

ifrån d. 6 Oct 1811 till d. 1 October 1812	Gesäller — 17.	
	Lärningar — 25	42.
ifrån d. 1 Oct 1812 till dito 1813,	Gesäller — 10	
	Lärningar — 29.	39.
ifrån d. 1 Oct 1812, till närvarande dag.	Gesäller — 2.	
	Lärningar — 33.	35.

Lärjungarnes antal är nu bestämt till 30, och completeras i afgåendes ställe med andra sökande.

B. I afseende på Undervisningen,

1. Villkoren för intagandet äro: at de äro Handtverks Gesäller eller Läringar inom Församlingen. Ingen viss ålder är föreskrefven, och Gesäller öfver 30 år, hafva begagnat denna Schola. Inga afgifter ärläggas.
2. De kunskaper som bibringas äro: redig innanläsning i Svenska Språket, räkna och skrifva. Vid räkning har Qvatuor Species och Sorter samt Enkel Regula de Tri medhunnits. Både i räkning och skrifning följes samma Method som vid Läro och Arbets Inrättningen.
3. Ingen Inrättning för kroppsöfningar finnes.
4. Hvar och en sköter om hvardagarne sitt Handtverk hemma.
5. Scholan är icke fördelad i Classer.
6. Icke mer än en Lärare finnes.
7. Nya Testamentet och Salvii Svenska Historien för yngsta begynnarens tjenst, nyttjas vid innanläsning af Svenska Språket.
8. Undervisningen börjar kl. 4, och slutas kl. 7. e.m. alla Söndagar. 1 Timmen läses innan, den 2 Räknas, den 3 skrives.
9. Undervisningen fortfar hela året igenom.
10. Disciplinen är densamma som vid Inrättningen; och belöningarne vid Examina bestå dels i Böcker, dels i penningar.
11. Ingen särskildt tillsyn öfver de undervista har kunnat äga rum.
12. Examen anställes en gång om året Michaeli tiden, uti de kunskaper som blifvit meddelade, då belöningar utdelas åt de förtjenta.
13. När betyg fordras, inneholla de inhämtade kunskaper och upförande vid Scholan.
14. Ingen viss tid för vistandet vid Scholan är föreskrefven; utan blifva, vid de årliga Examina, de utskrifna och belönta, som inhämtat hvad Stiftelsens ändamål åsyftadt.
15. Samma Direction och tillsyn, som vid Inrättningen.
16. Antalet på Lärjungarne är upgifvit i 13 Mom. i afseende på Inrättningen.

3:tio. S:t Mariæ Magdalænæ Församlings Fattigvårds Schola.

A. I afseende på Inrättningen.

1. Denna Schola är inrättad för at bibringa de fattigaste Barnen inom Församlingen, kunskap uti stafning och innanläsning; för at dymedelst blifva en Plant Schola, såväl för Fria Läro och Arbets Inrättningen, som för Församlingens Kyrko Schola.
2. Denna Schola är grundad på en del af den Summa, som af Stockholms Stads Fattigförsörjningsmedel äro denna Församling anslagna, och börjades d. 9 December år 1812.
5. Af nämnde medel består till 2:ne Läromästarinnors aflöning i ett för alt 400 Riksdaler Banco, hvarföre de sjelfve besörja både nödiga rum och ved vid undervisningen.
13. Antalet af disciplar, Gossar och Flickor om hvarandra, är fastställt till 50, hvilka i afgäendes ställe completeras af andra fattiga sökande inom Församlingen.

B. I afseende på Undervisningen.

1. Villkoren för antagandet äro: at de äro Fattige och bo inom Församlingen. Inga afgifter ärläggas.
2. Barnen få lära stafva och läsa innan, hvarförutan Flickorna sticka Strumpor både åt sig sjelfva och Gossarne samt börja at sy och förrätta andra qvinnoslöjder. Både Gossar och Flickor börja äfven at skrifva A. B. C.
7. Vanliga A B C Böcker nyttjas, och utdelas gratis åt Barnen.
8. Undervisningen börjar och slutar lika som vid den under N:o 1 uptagna Fria Läro och Arbets Inrättningen, och fortfar hela året igenom, utan mellankommande ferier, utom 8 dagars lof Jultiden.
10. Moraliska föreställningar nyttjas i det mästa, och hafva de flitigaste Barnen, genom enskildte välgörare, blifvit belönte med Strumpor och Skor.
12. Examen anställes en gång om året, Michaelitiden, då de skickligaste uptagas, antingen uti Fria Läro och Arbets Inrättningen eller ock i Församlingens Kyrko Schola. Så ofta lediga rum inträffa deremellan vid nyssnämnde Scholor, tillsättas de äfven från denna Schola, ifall skicklige Sujeter finnas.
15. Församlingens Pastor, jämte en af Fattigvårdens Directeurer, hafva inseende öfver Scholan.

Stockholm d. 29 April 1814. *Nils Hammarstedt.*

Lärare vid Mariæ Magdalænæ Församlings Fria Läro och Arbets Inrättning samt Handtverks Schola.

Exempel på grovarbetande
Förteckning på Eleverne uti S. Jac. och Joh.

	Ålder.	Inskrefne	Innanläsn.			Räkn. i Enkla Tal.					Uti	
			Svensk Stil	Lat. Stil	Lat.	Additio	tractio	Sub- tipl.	Mul- tipl.	Divi- sio	Divi- tio.	Sub- tractio
Joh. Sundvall.	20.	1817 5/1.	försv	försv	försv	försv	försv	försv	försv	försv	försv	försv
Pet. Lundgren.	25.	1819 12/9.	Nägl.	Nägl.	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o
Joh. Lund.	21.	1819 12/9	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o
C. Fr. Bergstrand.	21.	1820 10/9	försv	försv	försv	försv	D:o	försv	D:o			
Joh. Sandquist.	24.	1819 17/1.	Nägl	Nägl	D:o	D:o	D:o	Näg.				
Sv. Petersson	22.	1820 19/11	försv	försv								
L. G. Wahlström	20.	1820 3/9	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o			
Er. Mellberg	19.	1820 3/7	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o			
Carl Rundbom	22.	1819 17/1	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o	D:o			
Raphaël Möller.	16	1820 11/5	D:o	D:o	D:o	D:o	försv	D:o				
Johan Forssberg	17.	1819 17/1	Nägl.	Näg.	D:o	D:o	D:o					
J. S. Jöransson	16.	1820 12/11.	försv	försv	försv	försv	försv	försv	försv	försv	försv	försv
G. W. Norström	17.	1820 19/11	D:o	D:o	D:o							
C. P. Tongström	18.	1820 21/10	D:o	D:o	D:o							
L. Fr. Blom	15.	1820 9/1	Nägl.	D:o	D:o	D:o	D:o					
Joh. Lindgren	15.	1820 5/11	D:o	D:o	D:o							
Nils Aug. Lunberg.	17.	1820 10/9	D:o	Nägl	D:o							
Salom. Samuelsson.	23	1820 24/9	D:o	D:o	D:o							
Eric Ericsson.	17.	1820 21/10	D:o	D:o	D:o							

Stockholm d. 17 Decembr. 1820.

vid den i dag hållna Examen har jag funnit undervisningen i denna Schola dererom svarande.

20-åringars allmänbildning 1820.

Församlings Söndags-Schola vid Examen den 17 Dec. 1820.

Sorter.		Regula- de Tri	Intres- se	Utur Minnet	Stil- prof	Fattn. gäfva	Flit	Anmärkningar.				
Mul- tipl.	Divi- sio.							Sent	Förhindr.	Sjuk	Borta	
försv	försv.	försv.	försv.	försv	försv	försv	försv		1 g.			
D:o	D:o	Börj.		Nägl.	D:o	D:o	D:o	Flere ggr hindrad				
				försv.	D:o	D:o	D:o	1 g.				
				D:o	D:o	D:o	D:o					
				Nägl.	Nägl.	Svag	Nägl.			1 g.		
					Svagt.	försv						
				D:o	Nägl.	D:o	försv	2 g.				
				D:o	D:o	D:o	D:o	2 g.				
				D:o		D:o	D:o	Sjuk en längre tid.				
				D:o	försv.	D:o	Nägl.					2 g.
				Nägl.	Nägl.	Svag	försv.	Frånv. 2:ne Läse dag. i börj				
försv	försv.	försv.		D:o	D:o	försv	försv	af Term.				
				försv	försv	försv	D:o	1 g.				
				D:o	D:o	Inskränkt	D:o	2 g.				
				D:o	Svagt	D:o	D:o					
				D:o	Nägl.	försv	D:o	1 g.				
				D:o	Svagt	Nägl.	Nägl.	2 g.				
				klent	D:o	D:o	D:o	3 dagr				
				D:o	D:o	D:o	D:o				2 dagr.	

A; Nesselius./.
Schol. Lärare

med vanlig berömlig skicklighet och flit vårdad och Lärjungarnas framsteg

Stockholm d. 17. Dec. 1820.

Joh: Jak: Hedrén,
Insp. Scholæ

Östermalm: Fattigflickskolan vid kyrkan 1813 o. f.

Hedv. Eleon. förs. fattighusdirektions prot. 6/3 1813 § 5—6 sid. 51.

5. §. Herr Kyrkoherden [L. P. Widing] tillkännagaf att den Nya Flick-Scholan i Församlingens Schol-Hus, war nu organiserad, och underwisningen börjad med denna månad. Det Contract som Kyrkoherden och Handelsman Christjernsson, på denna Directions vägnar, hade ingått med Commissarien Olof Runer, uplästes, och innehöllt att Runer, för den underwisning Han, med sin Fru och Dotter, till den 1:ste instundande October, lämnar de Flickor som under samma tid begagna denna Schola, undfår Trettio Riksd:r Banco, jämte fria rum, ljus och wed, etc. Förleden gårdag hade Kyrkoherden, i 2:ne af Directionens Ledamöters närvaro, hållit en liten Examen i berörde Flick-schola, med de 14 Flickor som där woro tilstädes, och Kyrkoherden ämnade tillika i morgon, genom pålysning ifrån Predikstolen gifwa fattiga Föräldrar tilfälle att låta sina smärre döttrar draga fördel af denna Inrättning. Directionen öfwerlämnade åt Herr Kyrkoherden dessa Flickors antagande, och anmodade tillika Handelsman Christjernsson att utbetala de för berörde Schola nödige utgifter., Hwartill Casseuren Wessberg lämnar penningar af Fattigwårds-Medlen.

6. §. Herr Kyrkoherden anmälte att Biskopen och Commendeuren, m. m. Herr Doctor Murray tillkännagifwit att Herr Grosshandlaren Philipsson, hade, under samtal med Herr Biskopen, yttrat, att, i anseende till de många fattiga Barn som finnas på Ladugårdslandet, kunde ännu en Schol-Class där behöfwat, i hwilken både smärre Gossar och Flickor fingo, utan afgift, lära att stafwa och läsa wäl i bok; Och till samma Schola wille Herr Grosshandl. anskaffa Medel.

I anledning här af anmodade Kyrkoherden Directionen, att genast låta efterhöra om tjenliga rum för en sådan Schol-inrättning kunde, jämte nogon skicklig Läromästare anskaffas med första, då H:r Grosshandl:n Philipsson närmare därom kan widalas. —

D:o D:o 16/7 1813 s. 58—59. § 7.

Som Hedvig Eleon. Förs:s respective Ledamöter wid Allmänna Sammanträdet d:n 23 sistedne Maji, på denna Fattighus-Directions anmälan och tilstyrkande, beslöto att de bägge wåningarne i Fattighuset, hwilka hittills warit uthyrde till andra Personer, skola hädanefter uplåtas till Försörjningshus, emot årlig hyra, hwilken Fattighus-Directionen sjelf bestämmer, företogs nu detta mål till behörig öfwerläggning.

Directionen hade af egen ärfarenhet sig bekant att de rum som bebos af många Fattiga på en gång, taga mycken röta och behöfwat ständigt underhållas. Directionen ansåg nödigt, att en ny Spis för den tillämnade Flick-Scholan behof, skulle upmuras 2 trappor up. Lika nödwändigt blir äfwen att drag-luckor inrättas i alla rum, med mera. Bägge wåningarne, inberäknadt ett därmed följaktigt rum på nedra bottnen, innehålla 24 eldrum, och ett kallrum, samt 2:ne kök, för hwilka, jämte 2:ne källrar och åtföljande uthus, en årlig hyra kommer att ärläggas med — 366 Riksd:r 32 skil. Banco. Och Directionen önskade att ärhålla Högwälborne Herr Grefwen och Öfwer-Ståthållarens tillåtelse att få afföra denna hyra, detta Fattighus till godo, af de Medel som anslås till Härwarande Fattig-Försörjning. Directionen anmodade Kryddkram-Handlaren Christjernsson att därom besörja.

D:o 8/9 1813 § 3, 6, 7 s. 60, 61.

3. §. Uplästes Fattig-Cassa-Directionens yttrande öfwer denna Fattig Hus-Directions communicerade Protocoll af d:n 16 sistedne Julii, §. 7:de, rörande ärläggande af 366. Riksd:r, 32 skil. Banco, i årlig hyra för de bägge wåningarne här i Fattig huset, som med d:n 1:ste Octob. detta år skola uplåtas till Försörjningshus. Och som Cassa-Directionen icke ansåg nyssnämnde Hyresberäkning af 366 2/3 Riksd:r Banco, wara öfwer wärdet af dessa 2:ne wåningar, och medföljande öfrige Lägenheter, så instämde Cassa-Directeurerne helt och hållit i den anhållan att Högwälb. Herr Öfwer-Ståthållaren Grefwe Mörner wille bekräfta deras beslut med sitt Embets bifall. Detta Cassa Directionens utlåtande war daterat d:n 9 Aug. detta år; Och därunder hade Högwälborne Herr Grefwen och Öfwer-Ståthållaren egenhändigt tecknat sitt bifall, jämte namnets underskrift.

6. §. Uplästes 1:mo) Contractet med Regements-wäbeln Olof Runer, på 166. Riksd:r 32 skil. Banco, i ett för allt på ett år, för underwisningen i Flick-Scholan, jämte fria rum. 2:do) Contractet med Cantors-Enkan Brita Cath. Eldberg, på 40. Riksd:r Banco på 1/2 år, för beswäret med smärre Fattige Barns, både Gossars och Flickors underwisning att lära wäl läsa i Bok, med mera. Till desse bägge Contracter lämnade Directionen sitt bifall.

7. §. Herr Kyrkoherden upläste en af Honom författad Instruction för Flick-Scholan här på Ladugårdslandet, hwilken Directionen till alla delar godkände, och samma Instruction kommer ifrån denna dag att tjena till efterrättelse i berörde Flick-Schola. —

24/9 1813 5. §. s. 62

Instruktionen för Flick-Scholan innehåller wäl i 19:de §. att Directionen utnämner dem som skola ärhålla ledigblefna rum; Men Directionen öfwerlämnade nu åt Herr Kyrkoherden, att tillika med Handelsmannen och Controlleuren Christjernsson, utse och antaga de Barn som inkomma i bägge Scholorne.

D:o 2/2 1814 7. §. s. 66

Anmältes att wid den Examen som höllts i härwarande Flick-Schola d:n 18:de sistl. December, förmärktes att de underwisande hade anwänt sin flit med Barnen, ibland hwilka smärre belöningar af böcker, strumpor och linne utdelades. Samma dag anställdes äfwen en Examen i den mindre Scholan i hwilken Cantors-Enkan Eldberg är Lärarinna; Och som Hon beskedligt förestår den, will Directionen wara omtänkt på nogon förbättring af Hennes wilkor.

Läro- och arbetsinrättningen 1815 o. f.

Hedv. Eleon. fattighusdirektions protokoll den 5/6 1815 5. §. s. 83

I anledning däraf att Herr Victualie Handlaren Eric Boman Ericsson behagat, till fond för en fri Läro- och Arbets-Inrättning här i Församlingen, anslå årliga räntan af de hos Stockholms Stads-Beurs- och Brobyggnads-Direction nedsatte 5000. Riksd:r Banco, beslöt Directionen att d:n 1:ste instundande Augusti öppna en Fri-Schola för de till denna Församling hörande Handtwärks-Gesäller, Läringar, och fattige Gossar som kunna nogorlunda läsa i Bok, hwilkas antal nu bestämdes till 50, och de få alla Söndags eftermiddagar, ifrån klockan 4 till 7, öfwa sig i läsning, skrifning och räkning, utan minsta afgift. Directionen anmodade Herr Kyrko-Herden att annoncera därom i Dagbladet Allehanda, och tillika efterhöra en skicklig Lärare och Prestman, hwilken för sin möda ärhåller en Riksd:r Banco, hwarje Söndag då underwisningen meddelas. Denna och alla öfrige Fri-Scholans utgifter bestridas af nyssnämnde Medel. Ingen Gosse emottages som icke upnått Tolf års ålder.

D:o den 23/9 1815 § 3, 4 s. 89.

3. §. Directionen antog Collega Scholæ Lars Tingvall att, tills vidare, wara Lärare wid Handtwärks-Scholan här i Församlingen, emot ett fastställt Arfwode af Sextio Sex Riksd:r 32 skil. i Banco-sedlar, om året, för 3:ne timmars underwisning hwarje Söndag, ifrån klockan 4 till 7 eftermiddagen, i de stycken och

på det sätt som Reglementet närmare utwisar. Och kommer utdrag af detta Protocoll att Collega Tingvall meddelas. —

4. §. Som Directionen genom VictualieHandlarens Herr Eric Boman Ericssons wälgörenhet och frikostiga Disposition, får upbära årliga räntan af ett i Stockholms Stads Beurs- och Brobyggnads-Fond, den 24 April detta år insatt Capital, stort, 5000 Riksd:r Banco, har Directionen beslutat, att här på Ladugårdslandet öppna en fri Läro-Inrättning, eller särskilt Underwisnings-anstallt, under namn af Handtwärks-Schola, och för den fastställdes nu följande Reglemente:

/1:mo. De till Hedvig Eleonoræ Församling hörande HandtwärksGesäller och Läringar, samt fattige Gossar som upnått Tolf års ålder, få fri underwisning i denna Schola alla Söndagar, ifrån klockan 4 till 7 eftermiddagen. —

2:do) Antalet på dem som antagas i Handtwärks-Scholan, bestämmes till 50, hwilka alla anteknas i Inskriftnings-Boken, däruti hwar och en får sin halfwa sida, på hwilken namnet, äldren, handtwärket, Föräldrarnes och Mästarens namn hos hwilken de arbeta, införas, tillika med Bonings-stället och dagen då nogon är frånwarande. —

3:tio) Om nogon som är frisk, utan anmälan och behörigt tillstånd, afhåller sig ifrån Scholan 3:ne Söndagar å rad, förwises han därifrån, och en annan antages i dess ställe.

4:to) Alla Söndags eftermiddagar klockan 4, börjas underwisningen med en tjenlig vers. Första timmen tillbringes dels med öfning i Svenska Språket, hwartill brukas den heliga Skrifts Berättelser och Läror. Dels äfwen med utanläsning i Catechesen, hwarmed de i synnerhet syselsättas som ännu icke begått HErrans Nattward. Andra timmen underwises i Skrif-konsten, efter lång-rad och Förskrifter. Tredje timmen användes till Räkne-Konstens inhämtande så wäl på taflan som utur minnet. Underwisningen slutas med afton-bön och nogon lämplig vers.

5:to) De som intagas i denna Schola, förmanas att fruckta Gud, ära Konungen, och beflita sig om dygd och goda seder.

6:to.) Examen hålles wid Midsommars-tiden, i Kyrkoherdens och några af Directionens Ledamöters närwaro, då smärre Belöningar torde gifwas dem som gjort sig Kände för utmärkt flit och berömligt upförande. De skickligaste utskrifwas, och de swagare behållas till vidare underwisning, men ingen wiss tid utsättes för dess begagnande, utan sådant ankommer på Directionens närmare pröfning. —

Friskolorna med ett slags småskolepensum 1820.

Förteckning på Barn Som Begagnat Hedvig Eleono[r]æ Församlings Friskola, Sedan Julij Ar 1820. [Först gossarna, sedan flickorna.]

Namn.	ålder.	Anko[m]st:	kunskap.	Syskon.	Uppförande och Villkor
Jsac H: Aström.	7.	1820.	Maj.	Läser rent,	4. Goda Läs-gåfvor, men mycket hindrad af Sjukdom.
Johan Malmberg	9	1820.	Julij.	Dito.	2. Utmärkt flitig.
Clas Hedström	12	1820.	Jan.	D:o.	4. Villig, men åfta hindrad af föräldrars Angelägenheter, och fattigdom.
Carl Broman.	7	1819	Jan:	D:o.	2. utmärkt flitig
Carl Borgström.	10.	1819	Julij.	D:o.	4. Nägorlunda.
Fratz Åberg	8.	1819	Maj.	D:o.	3. Flitig och Elldig, till hör Gardies Församlingen
Carl Wennberg	8.	1818	Oct:	D:o.	4. Mycket Svår fattnings gåfva. — Fattig
Johan Nyström	9.	1818	Oct:	D:o.	4. Flitig, med Svår fattnings gåfva.
Fredric Jeske,	9.	1819	Mars	D:o.	3. Flitig.
Lars Zetterberg	9.	1819	Mars.	D:o.	4. Flitig.
Carl Öberg	9.	1820	Maj	D:o.	4. kommer Sällan till Scholan.
Carl Brant,	7.	1820	Sept:	D:o	2. flitig.
Carl Wallin	9.	1820	Sept:	D:o.	1. flitig
Mag: Zetterberg	6.	1820	Julij	D:o.	4. Snäll, men hindrad af Sjukdom.
Peter Arvidson	8.	1820	Mars.	Begynt Läsa rent.	4. Mycket hindrad af Sjukdom.
Carl Sjögren	7.	1820	Julij.	D:o.	1. Snäll.
Carl. Hagström	7.	1820.	Jan:	D:o.	4. Trög; med Svår fattnings gåfva.
Carl. Sundell	8.	1819	Julij:	D:o.	1. Mycket Trög,
Johan. Petterson	7.	1820.	Aprill.	D:o.	2. Willig att Läsa.
Johan Landberg.	7.	1820	Maj.	D:o.	4. Willig, men Sen, att fatta.
Jeremias Lindblad.	7.	1820	Maj.	D:o.	1. Flitig och Villig
Carl. Linde	8.	1820	Sept:	D:o.	2. Willig och flitig
Johan. Bergman.	9.	1820.	Julij.	D:o.	3. flitig och Villig
Gustaf. Borgström.	8.	1820	Julij.	D:o	4. Dito. D:o.
Gustaf. Hedström.	9.	1820.	Jan:	D:o.	4. Trög, och Sen att fatta.
Carl Lundberg.	7.	1820.	Julij.	Stafvar.	2. Dito. D:o.
Clas Malm.	6.	1820.	Oct:	D:o.	4. Nybegynnare,
Carl Comet.	8.	1820	Julij.	D:o.	3. går sällan i Scholan,

Johan Hammdahl.	8.	1820.	Sept:	D:o.	1.	har länge varit hindrad af Sjukdom.
Carl Jonson.	9.	1819.	Oct:	D:o.	2.	går Sällan i Scholan.
Carolina Lilljebäck,	7.	1820	Jan:	Läser Rent.	3.	Snäll och flitig
Lovisa Häggberg.	7.	1819.	Maj	D:o	3.	Dito.
Ulrica. Norin	8.	1820.	Jan:	D:o	2.	D:o.
Maria Löfstedt.	7.	1820.	Jan:	D:o.	1.	D:o.
Maria Dahlman.	7.	1820	Julij.	D:o	3.	D:o.
Johanna Bergman.	12.	1820.	Julij	D:o.	3.	Willig och flitig, ofta hindrad af hemm Syslor
Fredrica Björkman	8.	1820.	Feb:	D:o	2.	flitig
Christina Esklöfv.	9.	1820.	Julij.	D:o.	3.	Dito
Cecisclia Sommer.	9.	1820	Julij	D:o.	2.	Villig, men hindrad af Sjukdom.
Mara. Törngren	7.	1820	Maj	D:o.	3.	Trög fattnings gåfva, annars Villig.
Anna Lodin.	8.	1820.	Maj	Börjat Läsa rent i a. b: c: Boken.	2.	flitig.
Anna. Öberg.	11.	1819.	Jan:	D:o.	1.	Sjuklig, och ofta Borta, fattig.
Carolina Frigren	8.	1820.	Maj	D:o.	2.	flitig.
Anna Österberg.	6.	1820	Julij	D:o.	2.	Dito.
Christina Öman.	7.	1820	Julij	D:o.	1.	Dito.
Charlotta. Bomm.	8.	1820.	Sept:	Läser Rent i a. b. c. Boken.	3.	Flitig
Johanna Tillman.	8.	1820	Aprill	Dito.	3.	Mycket trög och åfta Borta.
Charlotta. Styfv.	7.	1820.	Julij.	D:o.	3.	Flitig, mycket hindrad af Sjukdom
Maria Hyverän	7.	1820	Julij.	D:o.	2.	flitig, och Villig mycket Enfalldig
Gustafva Borell.	7.	1820	Julij.	Stafvar.	1.	kommer Sällan i Scholan.
Johanna Lundström.	18.	1820	Nov:	Dito	1.	Nyss Begynt och äger Svårt att uttrycka Orden.
Maria Westerberg.	7.	1820	Julij.	D:o.	2.	Trög, och Sen att fatta.
Maria. Lidman.	9.	1820.	Nov:	D:o.	2.	Går trögt och Sällan i Skolan, och Wisar Sig mycket oböjlig.
Ulrica. Hultbom.	12.	1820	Julij	D:o.		har på längre tid ej varit i Skolan.
Johanna. Salberg.	7.	1820	Julij.	D:o.		Dito.

Tillsammans. 55 Skole Barn. Stockh. d. 16. Dec 1820. J: Burman.

vid det i dag hållna förhör har jag funnit undervisningen med god omsorg vårdad och barnens framsteg deremot svarande. Stockholm d. 18. Dec. 1820,

Joh: Jak: Hedrén,
loco Insp. Prox.

Skolan på Djurgården 1759 o. f.

Reglemente 1759.

Instruction för den, enligt Kongl. Majjt:s Nådiga Resolution den 16 Maji, 1759, tillförordnade Scholæ mestaren på Kongl. Djurgården.

/1.

Äligger Scholæmestaren, at både i tid hyra och sjelf betala tjenligt Scholæ rum samt hålla derstädes både bord och bänckar så inrättade, at Gossarne kunna sitta på den ena, men Flickorna på den andra sidan; såsom han och bör förse Scholan med så tillräckelig ved, at värme för barnen icke felar.

/2.

Alla barn, som i denna Schola underwisas, antingen de äro Gossar eller Flickor, skilljas i tränne afdelningar, hwaraf den Första inbegriper sådana, som lära sig at känna bokstäfwerna, eller at stafwa, eller och göra början med renläsning, den andra, de, som någorlunda läsa innan till, men behöfwa mera öfning och emedlertid läsa Lutheri lilla Cateches utan till, som wid afhöran-det enfalldigt förklaras; men den tredje, sådana, som läsa Catechismi förklaring, öfwa sig i Latinska, A, B, C-Boken, samt lära skrifwande och räknande.

/3.

Barnen infinna sig i Scholan, alla Söcknedagar klockan 8, men i Decembris månad half 9, om morgonen, då straxt sjunges en Psalm, hwaruppå någon af barnen i tredje afdelningen gör morgonbön, läsande: I namn Faders (etc). Jag tackar Dig (etc.) och Barmhertige Gud (etc). med några få tjenliga verser eller böner, som skiftewis kunna brukas, och derföre af Scholæmestaren sjelf hwar gång begynnas: men efter Fader wår och Wälsignelsen sjunges en vers, hwilken så wäl som första Psalmen likaledes omskiftas, så at barnen kunna lära Melodien af de fleste Psalmerna. Sedan läser något annat barn med hög röst ett eller ett halft Capitel af den Heliga Skrift, i synnerhet Nya Testamentet, hwilket af Scholæmestaren enfalldeligen Repeteras.

/4.

Examineras de Lexor, som dagen förut blifwit gifne till öfwerläsning, först med andra afdelningen, hwilket af alla barnen afhöres; så at och derunder några frågor göres till tredje afdelningen; men sedan afhöres och förklaras den Lexa, som egenteligen tillkommer tredje afdelningen, under hwilken tid de mäst för sig

komme af andra afdelningen öfwa begynnare, at känna bokstäfwerna och i stafwande; men på de dagar, som följa efter någon Helgedag, göra barnen, särdeles af tredje afdelningen, i des ställe redo för hwad de den föregående dagen, hört af Predikan: Hwar-efter en half tima lemnas till Frukost, och fortsättas sedan Lectionerna med alla barnen, hwar efter sitt framsteg, till klockan 12, om middagen; då likwäl alltid acktas, at andra afdelningen får ännu en Lexa af Lutheri Cateches at öfwerläsa, hwilcken examineras på samma sätt, som först om morgonen: men dagen för Helg- eller Söndagar läser tredje afdelningen uti alla barnens åhöro, de Texter, som nästa dagen infalla.

/5.

Klockan 2 efter middagen komma barnen åter i Scholan, då de af tredje afdelningen lära skrifwa och räkna, samt läsa Latin innan till: och emedlertid öfwas den andra afdelningen uti Swenska innanläsningen; men den första, at känna bokstäfwerna och stafwa orden, uti hwilken underwisning Scholæmestaren äfwen kan betjena sig af de qwickare barnens biträde i de twänne öfre afdelningar. Härmed fortfares till klockan 6 om sommaren, sedan likwäl barnen, klockan 4, fått en half tima till aftonward, men om Höst- Winter- och Wärtiden, så länge det är ljust. Och när antingen klockan 5 eller förut begynner at blifwa mörrekt, så indrages aftonwarden, at barnen fortfara med Lectionerna, till des de få hemlof. Men innan Lectionerna slutas efter middagen, läser en af barnen i tredje afdelningen, med hög och redig röst, en af Hübners Bibliska Historier, som efter de utsatte frågor straxt repeteras, och göres sedan bön på samma sätt, som om morgonen.

/6.

Barnen af andra afdelningen, både Flickor och Gossar, hafwa alltid i Lutheri lilla Cateches en och samma Lexa, hwilken så utsättes, at de trögare någorlunda kunna medfölja, och om ej alt häftar wid den första, likwäl måtte läggas någon grund till andra, tredje eller fjerde öfwerläsningen: Och på lika sätt gifwes äfwen tredje afdelningen samma Lexor uti Catechismi förklaring, at de, som till denna afdelning blifwa flyttade, alltid taga wid det stycket, som för de andra uti ordning påföljer. Alla dessa barn, så wäl de som läsa Lutheri lilla Cateches, som des förklaring, måste desutom af Scholæmestaren tillsägas at inställa sig wid de Husförhör, som hållas på Djurgården klockan half till 11 om apostladagarna.

/7.

Bör Scholæmestaren hålla twänne Böcker in folio, en, uti

hwilcken inskrifwes alla wederbörandes antingen redan utkomna eller hädanefter utkommande författningar; rörande denna Scholæ inrättning: och en annan, hwaruti alla Scholæbarnens namn och ålder antecknas jemte datum, när de inkommet, och sedan till någon afdelning blifwit flyttade, samt änteligen, när de utur Scholan utgådt; i anledning hwaraf twänne gånger årligen eller wid Jul- och midsommars-tiden, en förteckning in duplo kommer at lemnas öfwer barnens framsteg, hwarefter de skola examineras och ett Exemplar deraf till Consistorium insändas.

/8.

När någon stor Helgdag infaller, hafwa barnen frihet från Scholan halfwa dagen, som näst föregår, sammaledes hela eftermiddagen om Ons- och Lördagar, samt Apostla- och gångdagar; Dock måste Scholæmastaren använda dessa stunder, at besöka längre aflägsne ställen på djurgården, och där underwisa deras barn i Christendomen, som ej kunna för den långa vägen skull, komma i Scholan; hwarföre han doch bör åtnjuta skälig betalning efter öfwerenskommelse med barnens föräldrar. Och består wid denna Scholæ inrättning inga andra ferier, än om Julehögtiden ifrån Thomas messan till Trettonde dagen, fjorton dagar ifrån PalmSöndagen, Pingstveckan och fjorton dagar wid michels messotiden.

/9.

Såsom de barn, hwilcka i Scholan intagas, böra njuta derstädes flitig och ständig underwising; så åligger Scholæmastaren at hafwa derå behörig tillsyn, så at barnen icke egenwilligt, en eller flere dagar, få ifrån Scholan afhålla sig, utan at sådant förut, munt- eller skrifteligen, af barnens Föräldrar och anhöriga blifwit anmält; warandes tillbörligit, om barnen af sjelfswälld häremot bryta, at de anses med en skälig Scholæ-aga, samt änteligen, om sådant oftare sig tilldrager, med KyrckoHerdens minne och wettenskap alldeles utur Scholan uteslutes.

/10.

För öfrigit måste barnen på alt sätt tillhållas och förmanas till Gudsfrucktan, flit, dygd, snygghet och skickelighet. Hwaruti, när Scholæmastaren föregår dem med godt Exempel, är med Guds hjelp af denna Schola mycken nytta till förwäntandes.

Stockholm af Stadsens Consistorio den 4 Septembris, 1759.

På Consistorii wägnar

Jöran Schröder

/ Olof G: Gråberg

Statlig lön åt skolföreståndare. 1759.

Inrikes civilexpeditionens registratur 1759 fol. 484 o. f.
Stockholm Majus 16. 1759.

*Till Öfwer Ståthållaren
ang:de någon löns ansläen-
de til en Scholæ Mästare för
Barnen på Djurgården.*

Carl Arnell.

Adolph Friedrich etc. etc. etc.

Hos oss har Rs Ständers öfwer Barn Husen och Hospitalerne förordnade Deputation i underdånighet förestält Angelägenheten, att någon lön må anslås till en Scholæ Mästares underhållande för det stora Antal barn, som skola finnas och upwäxa på Djurgården härstädes, och hwilckas föräldrar äro i det torftiga tillstånd, att de kunna hwarken sielfwe löna någon Scholæmästare till deras upfostran och underwising i Christendomen och andre nödige stycken, ej eller skicka dem till den wid Ladugårds Lands Kyrckan inrättade Scholan; Och emedan af de medel, som till Scholæ betjenternes aflöning öfwer hela Riket äro anslagne, neml. den så kallade Bibeltryckstunnan, nu mera ingen odisponerad tillgång finnes; Ty har Deputationen icke funnit annan utwäg till ofwan:de angelagne behof, än i underdånighet hemställa om icke dertill en liten Summa till 300 D:r S:mt finge årl. användas af de Öfwerskottsmedel, som Förmyndare Cammaren här i Staden aflemnar till Politie Collegii behof, hälst 20 § af Kongl. Förordningen under d. 17 Aprilis 1667 om förmyndare Cammarens Jnrättning innehåller, att alla medel som kunna öfwerskiuta den årliga aflöningen, skola till fattige barns underhåll och uptuktelse användas; Hwarföre ock Riksens Ständer vid sidsta Riksdag tilstyrkt, att desse medel skulle till sådant Ändamål disponeras: Och i fall af Wårt nådiga samtycke härtill, är Deputationens underd. tancka, att den på Djurgården redan antagne Jnformatoren så wäl som dess efterträdare kunde efter bepröfwad skickelighet tillsättas af de här i Staden förordnade Jnspectores scholarum och förrätta sysslan under wanlig upsigt af Stadens Consistorio samt deremot förbindas att hålla husrum, ljus och wed till scholæ Jnrättningen, samt utan särskilt wedergällning underwisa sådane barn i Christendomen och andre nödige stycken, som efter KyrckoHerdens i Församlingen pröfwande och bewis ej äga råd för sig något att betala. Nu som Wi i nåder funnit skäligt denne BarnHus och Hospitals Deputationens underd. föreställning till alla delar

att bifalla; Så gifwe Wi Eder det härigenom tillkiänna, med nådig wilja och befallning, att J om verkställigheten häraf i hvad på Eder försorg ankommer, föranstalten. Hwarmed etc. etc. Råd C:n etc.

Adolph Friedrich.

K. Mit utser en ovälkommen icke-präst till rektor.

Cons. Prot. 1758 27/6 § 6; 1759 3/7

Anmälte Herr *Doctor Rutström Studiosus Daniel Bergner, OstroGothus*, at bekomma *Consistorii* tilstånd til at hålla *Pædagogie* på Djurgården: Och som äfven Herr Kyrkoherden Tolstadius gaf denna *Bergner* godt vitnesbörd; så förklarade *Consistorium* sig icke obenäget, at gifva dertil samtycke, när han först hos Herr *Doctorn* och *Præses* sig til förhör infinner; Emedlertid gafs Herr *Doctor Rutström* tillkänna, huru *Consistorium* i sitt underdåniga utlåtande til Hans Kongl. Maj:t öfwer *Commissarien Alströms* anbud, at, af egna Medel, inrätta en Kyrka på Djurgården, önskat, at samma medel måtte användas til en *Scholæ* inrättande, och at någon *Prest* dervid måtte antagas til *Scholæ*Mestare....

Företrädde *Studiosus Daniel Bergner, Ostrogothus*, som af Herr *Doctorn* och *Præses* *examinerades* i de hufwudsakeligaste stycken af vår salighets Lära; hwarutinnan han wisade sig äga så mycken insigt, at, sedan Hans Kongl. Maj:t genom nådig skrifwelse af d. 16 Maji nästl. i nåder befalt, det, han, efter bepröfwad skickelighet, borde til *Scholæ*mestare på Djurgården af Herrar *Inspectores Scholarum* tillsättas, *Consistorium* ei fant sig befogadt at honom ogilla.

Redogörelse 1814.

Uppgifter till Svar på föreskrifna Frågor angående Kongl. Djurgårdens Fattig Schola.

A. I afseende på Inrättningen.

1:o Till de på Djurgården varande många fattiga Barns undervisning.

2:o Uppå Riksens Ständers Barnhus och Hospitals Deputations underdåniga föreställning d: 9:de Martii och kongl. Majj:ts Nå-

diga Resolution derå d: 16:de nästpåföljande Maji 1759, är *Scholæ* anlagd.

3:o Nyssnämnde Nådiga Resolution stadgar: »Det af de Öfverskottsmedel, som af Förmyndare *Camaren* här i Staden aflämnas till *Politie Collegii* Disposition en summa af 300 D:r S:mt årligen må användas till de på *Djurgården* uppväxande många Barns undervisning och uppfostran.»

4:o Då Herr Öfverståhållaren *Commendeuren* och *Riddaren Modée* sökte indraga nämde *Scholmästar-Lön* till *Barnhusfonden*, erhöles, uppå Max. Ven. *Consistorii* underdåniga anhållan kongl. Majj:ts Nådiga Stadfästelse-Resolution d: 14:de Januarii 1794. Så lydande: »Derföre och då för det närvarande icke gifves annan tillgång till en *Scholmästares* aflöning på *Djurgården*, hvarest dess bibehållande, efter hvad I ådagalagt, är oumgångligen nödigt; så hafva WI funnit så mycket större anledning, at besaggde *Lön* må hedanefter af samma *Fond*, som hittills, utgå, som föremålet af *Fattiga Barns* Christliga undervisning och danande till nyttiga medborgare i sammanhang med anstalten till sådana barns uppfödande och bibehållande vid lif, ej fordrar mindre afseende och grannlaga omsorg än det förra.

5:o Annan beständig *Fond* ell: tillgång är ej anslagen till *Scholans* underhåll. Om Dess beskaffenhet upplyser vidare denna *Stads Consistorii* Protocoll d: 24 Jan. 1804 i afskriften N:o 1 jämförd med kongl. Allm: *Fattigvårds* Stadgan d. 12 Aug: 1807, 7 art: 2, 3, §§.

6:o Ingen Extra ordinair inkomst är här at påräkna, icke en gång inskrifningspengar; för privat eller mer lönande undervisning gifves icke tillfälle, då hela tiden är upptagen till *Scholans* egentliga ändamål blott *fattiga Barns* undervisning, och dessutom saknas verckligen på denna afläggsna platts och i *Scholans* närvarande trångmål all beqvämlighet dertill.

7:o Således är *Lärarn* så otillräckligt lönt, at han igenomsärskildta utvägar behöfver söka sin utkomst.

8:o Som denna *Schol-Stiftelse* är grundad på Allm. *Barnhusets* fond och uti *Högståberopade* Nådiga Resolution förklarad, såsom ett föremål, hvilket ej fordrar mindre afseende och grannlaga omsorg an *fattiga Barns* uppfödande och bibehållande vid lif; så synes nog anledning vara, at af saggde *Fond* dess snarare förvänta äfven en mot *Tidens* dyrhet, samt *Sysslans* vigt och möda något nära svarande *Lön*eförbättring, helst högsta behofvet der-
14 — Vol. 60.

af är länge sedan uppdagadt och Stiftningen för det närvarande ej äger andra tillgångar; men enligt kongl: Maj:ts Nådiga Skrifvelse till Öfver Ståthållare Embetet d. 18:de Martii sidstl. år, samt Högbemäldte Öfver Ståthållare Embetets uti Skrifvelse till denna Stads Max. Ven. Consistorium d. 11 nästpåföljande Junii gifna ynnestfulla försäkran om det mäst nitfulla biträde, får den önskade skäligen Löneförbättringen vid Djurgårds Scholan kanske snart förväntas af Allm. Fattigvårds Fonden. Den betydliga och erforderliga förmon af sundt och beqvämt Schol-utrymme som här saknades vid Besöket d: 29:de Jan. 1808 af Præses Consistorii m:m: Herr Doctorn och Biskopen Murajj jämte flere kongl. Fattigvårds Directionens Herrar Ledamöter, påräknas väl uti kongl: Maj:ts Nådiga Schol-Ordning d: 7 Dec: 1807, 4 Cap. 7 §, och kongl: Allm: Fattigvårds Directionens välgrundade förmodan om medborgerligt ädelmod och beredvillighet hos samtelige kongl. Djurgårdens Delägare och Innevånare; (Afskriften N:o 2, 3) men till vinnande här af vore likväl kanske önskligt, at någon till Schol-Boställe tjenlig platts här nära i granskapet blefve utsedd och allernådigst bevilljad. Till sådant ändamål föreslog en af kongl: Allm: fattigvårds Directionens HögRespective Herrar Ledamöter, för några år sedan under Session, såsom tjenligast Jägar Bostället med sin Gård och Täppa på denna sidan om vägen. Detta stället tillhörigt kongl: Maj:t och kronan innehafves för det närvarande af Hof Jägarn Ståhlnäbb; Det tyckes af naturen vara ämndt till Schol-Boställe och utrymme för en lika hedrande som välgörande uppfostrings anstalt härstädes; Det behöfde allenast någon påbyggnad eller mindre kostsam Reparation, och kunde väl vid något skeende dödsfall, genom befördring eller förflyttning, med en billig och ädel jämkning inom den kongl: Jägeri Staten lättast till Schol Boställe både ärhållas och inrättas, allenast kongl: Maj:t på Högvederbörlig föreställning och efter inhämtad underrättelse om verkliga Behofvet, tackes därtill lämna sitt nådiga Bifall. Derigenom ersattes då äfven till en del den betydliga saknaden vid denna Schola af den Spanmål, som Lärarne på kronoStat vid de andra Stadens kyrko Scholor åtnjuta.

9:o Uti närvarande nödfall sker undervisningen uti 2:ne nog låga och trånga rum i en Warfvet tillhörig Timmermans Byggning, hvaruti härvarande Respective Warfs Styrelse för Lärarns Hushåll äfven upplåtit ett dylikt jämte kök.

10:o Barnen njuta intet underhåll eller understöd.

11:o Ifrån Föreskriften, som år 1759 ålägger Lärarn, at sjelf anskaffa sig Bonings rum, samt tjenliga Läserum m:m för Barnen, har, ty värr! länge sedan den afvikelse skett, som Lönens otillräcklighet och tidens stigande dyrhet gort till en olycklig nödvändighet och kongl: Maj:ts Nådiga Schol-ordning d: 7 Dec: 1807 IV Cap: 7§ synes allernådigst unskulda.

12:o Ingen Inrättning för kroppsöfningar.

13:o Under hvarje af sidstförflutne 10 år äro underviste näml.

År 1803	Barn af båda könen	30.	År 1808	-----	27.
1804	-----	30.	1809	-----	49.
1805	-----	29.	1810	-----	34.
1806	-----	22.	1811	-----	40.
1807	-----	26.	1812	-----	34.

} för så många knapt rum att andas.

14:o Hvad i öfrigt kan finnas nödigt at anmärckas underställes vördsammast ett upplystare Omdöme, tillika om och huruvida den uti härhos ödmjukast bilagde Dagblad för d: 17:de sidstl. Martii projecterade förbättrings och Uppfostrings anstalt kunde vara lämpelig at förenas med denna å kongl: Djurgården varande Schol-Inrättning.

B. I afseende på Undervisningen.

1:o Alla på Djurgården varande Fattiga Barn emottagas i Scholan ovillkorligt ifrån och med Abcdarier, så vida utrymmet tillåter.

2:o Svenska Språkets renläsning (så väl Latinska som Svenska stylen) Skrifning efter Föreskrift, Räkning (4:or Species uti hela och brutna tal) efter Barnens olika flit och fattningsgäfva, samt mer eller mindre ordentlig, längre eller kortare tids Scholgång, Christendomens Hufvudstycken, Religions Historien och Moral; äfven någon allmän kunskap om Naturen och dess werckningar; Fäderneslandets Historia och Geographie m. m.

3:o— 4:o— 5:o— 6:o— vid denna Scholan är endast en Lärare.

7:o Svenska Abc-Boken, Psalmboken, Bibeln, Lutheri och Svelibii Cateches, Millers sammandrag af Bibliska Historier, Regnérs första Begrepp af de nödigaste Wetenskaper; en Geographisk Carta öfver Sverige. Undervisningen gifves så gemensam, som möjligt är, att alla Barnen på en gång kunna deraf draga nytta.

8:o Börjas förmidd. kl: 8 ell: 1/2 till 9. slutas kl: 12 efter årsd:o eftermidd. kl: 2: ——— d:o kl: 5 ell: 6 tiden

Efter förrättad Bön och Läsning af en och annan Brukelig Psalm i vår kyrko Psalmbok, sedan Abc-darierna blifvit expedie-

rade och hemläxorna uppläsne, som alltid gifvas i Catechesen, följes detta Schema, dock utan någon tvungen och tröttsam utanläsning.

	för middag	efter middag
Måndag och Thorsdag	Millers — — — —	Skrifning och Räkning
Tisdag	Svenska Historien	d:o d:o
Onsdag	Repetition af Hist. och Geographien	Skrifning Naturläran och Hufvudräkning.
Fredag	Religions Hist. och Moral	Läsning af Nya Testamentet och nästpåfölj:de Söndags Texter.

NB Med vederbörlig tillåtelse läses på Onsdags eftermiddagen för at hafva hela Lördagen fri.

9:o Börjas efter 13:de Dagen och fortsättes till Palm-Söndagen, då Påsklof gifves 2:ne Weckor, hvarefter Läsningen fortsättes till Pingst, då 2 eller 3 dagars Högtids vila tillåtes, och vidare efter 2:ne Weckors Michelsmässlof till Weckan för Juhl.

10:o Hvad 12:te Cap: af Högståberopade Schol-Ordning föreskrifver i ackttages så mycket möjligt är i afseende på omständigheter och i brist på prämier och belöningar m:m:

11:o Inseendet är egentligt inskränckt inom Scholan, och kan ej sträcka sig mycket längre med en hemläxa; dock åligger Lärarn tillse, at Barnen ej egenvilligt någon dag försum(m)a Scholan.

12:o Lika med de öfrige Stadens kyrko-Scholor: (afskriften N:o 1)

13:o Betyg om Barnens frägd, flit och framsteg under Schol-tiden meddelas, när sådant af Föräldrar och wederbörande äskas.

14:o Ingen viss tid är för wistandet vid Scholan föreskrifven

15:o Som afskriften N:o 1 upplyser.

16:o De som med Betyg härifrån afgått, hafva merendels ingått i Handtverk, Handel eller Sjövesendet.

17:o Någon betydlig förändring vid Undervisningen har ej föregåt afskriften (N:o 4) ehuru Tidens förvärring i allmänhet, i synnerhet mycket oförstånd och vårdslöshet hos en del föräldrar, jämte en tilltagande fattigdom och betryck gort den högst bekymmersam och svår.

Med underdånig anledning af ofvannämde Höga Fattigvårds Stadga och Schol-Ordning föreslås ödmjukast:

1:o Att Gossar och Flickor icke må undervisas tillsammans utan särskildt.

2:o At till den högst vigtiga Schol-Disciplins helgd och anseende, som äfven här någon gång behöfver skydd må inrättas en ordentlig Schol-Rätt, hvaruti Rectorn vid Ladugårds Lands Scholan blefve Ordförande, samt Collega därstädes jämte Lärarn vid Djurgårds Scholan Ledamöter.

3:o Minst vid en Publique Schola bör Naturens anlag för Sång missvårdas, fastän Lärarn sjelf ej kan undervisa deruti; att undervisa deruti, tyckes tillhöra egentl. Församlingens Cantor, som derföre lönas, ehuru derom ej är så uttryckligt stadgadt till förmon för Djurgårds Scholan; Nu vore det visserligen utan ändamål, en blott tidsspillan, till mera skada än gagn, till förlust af hällsan i en svagare ålder och en öppen anledning till flere oredor, Om också Barnen skulle få gå härifrån denna Schola till den afläggsna Scholan på Ladugårdslandet, at där lära Sångkonsten; Därföre och i afseende på ordning och en nödig tillsyn önskas, att Församlingens Cantor mot en billig Löneförbättring af allmänna fattigvårds Medlen finge åtminstone 1 ell: 2 Timmar i Weckan besöka äfven Djurgårds Scholan, för at uti Choral Musiken efter Musicaliska Noter undervisa samtliga där församlade Djurgårds Barn.

4:o Med redligt uppsåt at främja allmän nytta, med öfvertygelsen om en mild Försyn, och med förhoppning om Nädigt afseende på min nedlagde möda, har jag uppoftat min tid och mina krafter för denna oumgängligt nödiga Schol-Inrättning, till hvilken ingen annan Competent sökande ville anmäla sig; Under 12 års oafbruten tjenstebefattning, oackadt obeskrifliga bekymmer öfver bristande utkomst, och allahanda för ett redligt bemödande smärtande hinder, har också pligten, (om jag i ödmjukhet får yttra mig så) varit kärare än lifvet och lusten at gagna starkare än döden; men jag måste tillstå, att medelåldern redan är förvandlad till en grånad och aftynande ålderdom och den svaga mänskligheten färdig at digna under bördan: Scholan behöfver ombyte af Lärare och Lärarn förbättrade willkor! Stockholm kongl. Djurgården den 26 Junii 1813.

[Bilaga följer.]

Carl F. Fagerlund.
Lärare vid FattigScholan.

Gustaf Adolph med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes konung et. etc. Arfvinge till Danmark och Norige, Hertig till Schlesvig-Hollstein et. etc.

Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig. Troman och Tjenare; ÖfverHåfpredikant, Präses och Pastor Primarie, så ock samtelige Consistoriales.

Wi hafve i nåder låtit oss föredragas Eder i skrifvelse af den 3 sistledne Decemb:r i underdånighet gjorde anhållan at den lön af 50 RD:r årligen, som genom nådigt förordnande af den 16 Maji 1759 blifvit af Förmyndare kammaren, till Politie Collegii Disposition anordnade öfverskottsmedel anslagen för en Scholæmästare på Djurgården, men hvilken Öfverståhållaren Commendeuren och Riddaren Modée genom skrifvelse till Eder af den 11 nästförl. September, under åberopande af kongl. Förordnandet rörande allmänna Barnhus Inrättningen, dateradt den 4 Maji 1786, förklarar böra efter den nu sist med döden afgågne Scholæ Mästaren Hans Skogberg, till Barnhus-Fonden indragas, och därifrån till fattiga barns underhåll användas, likväl måtte vid Skolan på Djurgården i nåder varda bibehållen eller ock at, i fall den Fond, hvaraf den utgår, icke skulle sådant tåla, några andre medel då därtill måtte förordnas, så at berörde Scholæ-inrättning, så hädanefter, som hittills, finge äga bestånd, såsom hvarförutan Djurgårdens fattiga Innevånare skulle sakna nödig tillgång för sina Barns undervisning.

Vid granskning och öfvervägande så väl af hvad I, som Öfverståhållaren i detta ärende anført och förestält, hafve Wi uti ofvanåberopade 1785 års författning icke igenfunnit någon fullkomlig anledning till förberörde Öfverståhållarens åtgärd om ifrågavarande Scholæ-Mästarelöns indragning; Derföre och då för det närvarande icke gifves annan tillgång till en Scholæ-Mästares aflöning på Djurgården, hvarest dess bibehållande likväl efter hvad I ådagalagt, är oundgängligen nödigt; så hafve Vi funnit så mycket större anledning, at besagde lön må hädanefter af samma Fond, som hittills utgå, som föremålet af fattiga barns Christeliga undervisning och danande till nyttiga medborgare i sammanhang med anstalten till sådane barns uppfödande och bibehållande vid lif, ej fordrar mindre afseende och granlaga omsorg, än det sednare.

Detta, hvilket Wi nu äfven Öfverståhållaren förständigige, län der Eder altså till svar och behörig efterrättelse. Och Wi befalle Eder Gud Alsmächtig nådeligen. Stockholms Slott den 14 Jan. 1794

Under min Allernådigste konungs och Herres minderårighet
CARL M. Rosenblad.

Redogörelse inlämnad till den år 1832 sammanträdande kungliga skolrevisionen.

Berättelse om Kongl. Djurgårds Skolan i allmänhet.

1:mo. Läse-timmarne måste här fram och återflyttas efter årstiderna, emedan en del af barnen hafva lång och besvärlig Skolewäg.

2:do. De medel, som blifvit använde för befordrandet af flitigare Skolegång, hafva hittills varit fruktlöse i anseende till den arbetsförtjenst som härstädes erbjudes.

3:o. Wexelundervisnings methoden som alt ifrån Skolans början (1759) varit antagen, begagnas ännu, lämpad efter localförhållanden.

4:o. Lundgrens Bibliska Historia samt Cnatingii Lärobok hafva under senare året blifvit antagne.

5:o.

6:o.

7:o. Under sist förflutne 5 år har denna Skolas Ekonomiska ställning undergått följande förändringar:

a.) Den 19 Mars 1826 bevilljade Kongl. Djurgårds Församling Termination och 2:ne årliga Collecter åt nuvarande Skole-Lärare.

b.) Genom Nådig Resolution af den 14 Nov. 1827 ålades Barnhus Directionen att utbetala Skole Lärarens Lön med 400 Rdr B:co årligen.

c.) Genom Nådig Resolution d. 24 Aug. 1827 upläts en tomteplatts af 6 1/2 kappland för anläggning af en SkoleByggnad, hvilken H:r Grosshandlaren Burgman på egen bekostnad uppförde och genom Gåfvo Bref d. 18 febr. 1830 förärade till Kongl. Djurgårds Församling.

d.) Den 5 Jan. 1829 anslog Hans Maj:t Konungen årligen 10 Famnar wed för Skolans behof.

e.) Antog Församlingen på Sockenstämman d. 12 April 1829 en Cantor för Skolan och bestämde dess aflöning.

f.) Den 24 Julij 1829 anslog Hans Maj:t Konungen i Nåder ett årligt arfvode för SkoleLäraren af 50 Rdr Banco.

g.) Anslag till Skole Byggnadens underhåll och reparation, samt till wedtransport saknas. Aflidne Kyrkoherden Widing done rade ett Capital af 350 Rdr B:co till denna Skola, hvilket förräntas af Kyrko Rådet och användes till premier och Böckers inköp — Huru otillräcklig räntan är mot behofven kan lätteligen inses.

Stockholm den [lakun] 1832.

Aug. Thavenius

Lärare vid

Kongl. Djurgårds Skolan.

*Uppgift om Kongl. Djurgårdens Elementar-Skola från och med
Läse året 1825 till och med Läse året 1832.*

Uppgift om Lärjungar.		Uppgift om Lärare.											
Intagne uti Läroverket under alla sammanlagda åren 181.													
Alder.	Föräldrarnas Stånd.			Föräldr. bergning.			Afgående från Läroverket.						
	Adel.	Prest.	Borgare.	Arbetare.	Behöllne.	Behöfvande.	Fattige.	Till annan Skola.	Till Näringarne.	Till angifven orsak.	Döde.	Förviste.	Antalet af närvarande under sista Vår Termin.
Under 10 år.	—	—	—	—	4.	15.	150.	12.	34.	8.	5.	—	71.
10 a 12 år.	8.	—	19.	10.	149.	15.	150.	12.	34.	8.	5.	—	71.
12 a 15 år.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfver 15.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
144.	8.	19.	10.	149.	4.	15.	150.	12.	34.	8.	5.	—	71.
181.													110.

Alla under ofvan stående tid inskrifne Barn hafva varit nybegynnare.

Stockholm den [lakun] 1832.

Aug. Thavenius

Lärare vid Kongl.

Djurgårds Skola.

C. Skolor under hovkonsistorium.
Redogörelser och önskemål 1813—1814

Hovkonsistoriets kortfattade önskemål i samband med regementspastorernas avskrifter och redogörelsens överlämnande till Uppfostringskommittén.

Högvördigste Herr Doctor och Ärke Biskop, Pro Canzler, Com-mendeur af Kongl. Nordstjerne Orden, En af de Aderton i Svenska Academien! så ock Hög- och Respective Herrar Ledamö-ter af Kongl. Upfostrings Comitén!

Till följe af kongl. Upfostrings Comitéens Circulaire af den 3:dje April 1813, har kongl. Hof-Consistorium härigenom äran af-lemna de berättelser och upgifter, rörande detta Consistorium underlydande Skol-Inrättningar, som af Regements Pastorerna blif-vit infortrade, och får till kongl. Upfostrings Comitéens uplysta bepröfvande framställa de anmärkningar, som vid granskningen af dessa förekommit; och hvaraf Consistorium nu fäst sig i syn-nerhet vid dem, som af tidens lynne och behof synas kraftigast påkallas.

Kongl. Hof-Consistorium bör härvid icke dölja det Consisto-rium hälst ansåge en total förbättring af Skol-Verket inom dess underlydande Församlingar påfordras; men hvad som så ofta har aflägsnat detta länge åsyftade goda och välgörande ändamål, möter äfven här såsom ett svårt hinder, neml. bristande tillgångar, som göra verkställigheten, om icke alldeles omöjlig, likväl långsam och ofullkomlig. Consistorium får således endast framställa några strödda anmärkningar öfver sådane brister, som lättare kunna af-hjelpas, öfverlemnande hoppet om det helas fullkommande åt en Vis Regering och blidare tider.

1:o. Då de långa ferierna, som efter förra lagar och vanor till Ungdomens stora skada, borttogo så mycket af dess dyrbara läro-tid, och ej sällan förstörde hos Ynglingarna alla frukter af Läse-

terminernas mödor, nu mera, i samråd med Skolornas närmaste Inspectores, till betydlig del blifvit inskränkta, återstår i detta afseende endast den önskan, att de, genom formelig lag, alldeles måtte afskaffas. I sammanhang härmed lärer också tiden att börja och sluta Läse-terminerna i alla hufvudstadens Skolor, böra blifva alldeles uniform; der icke sjelfva naturen och ändamålet af Skole-Inrättningen sådant motsäger, i hvilket afseende Consistorium tror sig böra nämna Skepps-Gosse-Skolan vid kongl. Skeppsholms församlingen, der de practiske öfningarne fordra sin bestämda tjenliga tid emellan Maji och September Månader.

2:do. Önskade Consistorium att, så mycket möjligt är, se utur Skol-Instructionerna försvinna den strängare agan, den Consistorium ej tvekar att anse såsom för den sanna hederskänslan förderflig och ofta sjelfva blygsamheten sårande. Consistorium vill dock ej derigenom hafva alldeles förkastat de alfvarsamma straff, som beklagligen någon gång måste användas på Ilviljan, Stelsinnet och de ondskefulle och Vanartige böjelserna; men önskar ock att moderation, ömhet och aktning för barnens framtida väl alltid må föra gisseln.

3:tio. Consistorium, öfvertygad om den inflytelse, som kroppens härdade kraft äger på Själens mannamod och dygder, har trott sig böra till en särdeles upmärksamhet anmäla de så kallade Gymnastiska öfningar bland Skol-Ungdomen. Dessa öfningar tyckas i synnerhet vara på sitt rätta ställe vid Regements och Garnisons Skolor, der barnen ifrån deras första år äga så många anledningar att rikta sin framtid åt krigsståndet. I hufvudstaden äro äfven, på allmän bekostnad, inrättningar i detta afseende redan af mästerlig hand gjorda, hvilka af Grundläggaren med samma skicklighet styras och vårdas. Consistorium anser dessa tillfällen böra och kunna begagnas af Garnisons Regementernas Skol Ungdom, och har beslutat till detta ändamål uppmuntra och bidraga. Ofelbart skulle i hufvudstaden början lämpligast kunna ske, och efterdömet jämte konsten derifrån småningom spridas omkring landet, der större svårigheter torde möta dessa nyttiga öfningar. Kongl. HofConsistorium har blott i allmänhet velat omröra detta viktiga ämne, öfverlemnande till tiden och sednare omsorger huruvida en Gymnastik bör inrättas vid hvarje Skola, eller en gemensam begagnas m. m. som här bör komma i öfvervägande.

4:to. I allmänhet saknas inom Regements-församlingarne de i sednare tider inrättade Skolor för fattiga flick-barn, der de

danas för sådana förrättningar i Samhället, dem egenteligen tillhöra. De äro i fullkomlig saknad af den undervisning i nyttiga handaslöjder, som är så nödvändig för dessa barns bestämmelse, och hvad de kunna inhämta af Christendoms-kunskaper samt Skrif- och Räkne-konsten är så tillfälligt och ofullkomligt, att Consistorium icke kan underlåta att yttra sin lifliga önskan för dessa bristers afhjelpande.

5:to. Kongl. Lif-Gardets till häst (L. A.) och Andra Gardets (L. B.) Församlingar, som ännu icke hafva några Skolor inom sig inrättade, äga väl en tillflykt för de fattiga barnens undervisning i Stadens Kyrko-Skolor, der de, så vidt tillfället medgifver, emottagas. Likväl och då sistnämnda Skolor nog allmänt tillitas af Stadens församlingar, vore väl önskeligt, om någon anstalt kunde fogas till egna Skolor för bemalte Regementen, helst om de blifva så Casernerade, att de alla komma att bo på ett ställe och kunna åtnjuta en gemensam undervisning för sina barn. Det samma gäller äfven för den kongl. Hof-församlingen, som är, för sitt icke obetydliga antal af fattiga barn, i samma bekymrade belägenhet. Consistorium tror dock, så länge denna Församlings medlemmar ej inom trångare gränser bo tillsammans, utan kringspridde öfver Hufvudstadens vidt aflägsne och fränskiljde trakter, denna olägenhet bäst afhjelpas, som hittills skett, genom Församlingarnas benägenhet, att i sina Skolor till undervisning inlåta dessa barn.

6:to. Kongl. Krigs Academien på Carlberg, der Gudstjänsterna stå under Kongl. HofConsistorii tillsyn, äger i afseende på Inrättningen sin egen styrelse, som icke lär underlåta, att meddela allt, hvartill ämnets beskaffenhet och viget kan föranleda.

Kongl. HofConsistorium har ansett sig böra till kongl. Upfostrings Comitéens upmärksamhet och behjertande öfverlemnna dessa anmärkningar, tillika med de flera till ämnet hörande, dem kongl. Upfostrings Comitéen af närlagde berättelser ej lär underlåta, att närmare och tydligare inse och öfverväga.

Med fullkomligaste vördnad hafva äran att framhärda den Höglöflige Konglige Comitéens ödmjukaste tjenare
Gustaf Murray.

Joh: Jak: Hedrén. Carl Fr. Ortman.
P. Isac Renström. L. P. Afzelius. M; C; Bergwall. C J Dahl.
Joh: Törner; J. P. Häggman
Stockholm den 14 Maji. 1814. /Lars Tunelius

Skolredogörelser m. m. från regementspastorer.

Inberättelser rörande Kongl. Svea LifGardes Barn-Schola.

1:mo I afseende på Inrättningen

§. 1. I Stockholm finnes inrättad en Schola inom Kongl. Svea LifGardes Församling, hvars föremål är att gifwa en mängd fattiga Barn en Uppfostran passande efter deras stånd och till den plats de i allmänhet möjligt komma att vid utgåendet ur Scholan i Samhället intaga.

§. 2. Om Tiden, när nämnde Schola inrättades eller genom hvars åtgärd den uppkommit är ej tydligen upplyst, dock tycks Scholan varit inrättad före år 1773. Emedan afskrift af en Instruction gifven för Svea Gardes Schola på Nådigste befallning af Jacob Leonhard Könige, tycks detta tillkännagifva. Derjämte är förwaradt rörande ofwannämde odaterade Afskrift af Instruction ett Utdrag af Protocollet hållit i Kongl. HofConsistorio d. 30 Martii 1773.

§. 3. Ofwannämde Handlingar äro de äldsta Documenter rörande Scholan, och äro der i afskrifter förwarade, hwilka här i förnyade afskrifter meddelas.

§. 4. Ingen Kongl. Stadfästelse är hwarken i Original eller afskrift förvarad bland Scholans Handlingar, ej eller annan stadfästelse än de ofvan meddelade documenter.

§. 5. Upplyses af följande

§. 6. Till underwisningens bestridande finns blott en enda Lärare, hvars lönevilkor och Scholans bestånd blifva ett. Hans lön 144 Rd 32 sk. b:co, hwaraf Scholhushyra ljus och vedhållning tillika bestridas, utgår ur Kongl. Svea LifGardes Barnhus- och Kyrkobyggnads Kassa till ett belopp af 94 Rd:r 32 sk. b:co samt ur Fattigkassan 50 Rd:r d:o mynt. De som undervisas äro fattige Barn och få ej betungas med bidrag till Lärarens utgifter vid Scholan.

§. 7. Ofwanstående § gifver tydligen tillkänna Att ingen Lärare vid denna ScholInrättning kan tillräckligen lefva af sin lön, utan måste genom särskildta utvägar söka sin utkomst.

§. 8. Som Löneförbättring och en ny Organisation förledet år blef anordnad, och begge dessa Kassor, ur hwilka lönen går icke hafwa någon tillväxt att wänta, kan ej anvisas något medel

till en behöflig förbättring i Lärarens hwilkor och i följe deraf till Scholans förmon.

§. 9. Scholans belägenhet beror på omständigheter, hwilka Läraren måste betrakta i afseende på tillgångarne, emedan det tillhör honom att hyra rum för en del af sin lön, och sker för det närwarande undervisningen i Huset N:o 7 och 8 Qvarteret NorTelje och Västra Humblegårdsgatan.

§. 10. Ett antal af 10 Gossar njuta ett understöd, hwardera af 12 Rd:r b:co om året, som quartaliter åt stipendiaterne utbe-kommes.

§. 11. Under den tiden Handlingar gifwa tillkänna Skolans existens hafwa 2:ne förändringar förefallit, den ena 1811 och den andra 1813. om hwilkas grunder bifogade Afskrifter och af Förwarade Handlingarne kunna upplysa. Afvikelser från Föreskrifterna hafva ej skett under dessa 2:ne Förändringar.

§. 12. Ingen inrättning eller Instruction för Kroppsöfning finnes för Scholans räkning (Det vore ett önskeligt hopp hos hwarje Schol-Intendent, Fader eller Lärare, att en publique Gymnastik blefve anlagd, der de uppväxande Medborgarne från flere Scholor finge i närvaro af tourvis dertill utsedde Lärare besöka och lära känna hwarandra, utveckla tillsammans deras physiske förmögenheter, och wäckas till täflan om heder. Hvad framdeles vinst Fäderneslandet deraf kunde skörda ser hwar och en, som ej är fängslad af det ögonblickliga intresset.)

§. 13. För defecter skull i Schol-Rullan tillhörande Inspecturers eller Lärarens uragtlåtenhet, kan ej årliga antalet af de Barn som under sista Decennium begagnat Scholan upges, men under år 1813 hafwa 38 Barn begagnat Scholan.

2:do I afseende på Undervisningen.

§. 1. Inga andra Barn få intagas i Scholan utom de, hwilkas Föräldrar tjena eller hafva tjent vid Regimentet, eller eljest höra till Församlingen, och hafves ej afseende på någon ålder eller kön till dess de begått H. H. Nattvard, hvarefter en stor del af afsigten med denna upfostran bör wara vunnen. De som antagas böra kunna läsa temligen rent innantill, och erlægga ingen afgift.

§. 2. Öfning i innanläsning i begge inom Riket öflige stilarne, Christendomen, hvilket är det nödigaste ett Fattigt barn bör lära, — Dernäst efter tidens behof och Scholans nyare Instruction Svenska Geographien, Fäderneslandets Historia, i synnerhet deraf så mycket, som rörer senare tider, Bibliska Historien, dels i Bibeln,

dels i tjenlige Compendier, räkna samt skrifva en god stil äro de ämnen som flitigt förehafvas.

§. 3. Se §. 12 i afseende på Inrättningen.

§. 4. Till slöjders öfning finnes ej anstalt.

§. 5. Scholan är ej fördelad i Klasser, dock äger Läraren i följe af 1813 års Instruction till sin Lättnad indela Lärjungarne i vissa Lexlag, samt i anseende till olika åldrar och odlingsgrader.

§. 6. Till undervisningen begagnas följande Läroböcker: Luthers Cateches med Svebelii Förklaring, som Läses först verbotim af Disciplarne utantill, hwarefter Läraren sönderdelar hwarje stycke i flere frågor, hvilka af Disciplarne egenmäktigt eller af Läraren underlättade besvaras, Bibeln, i synnerhet Evangelisternes och Apostlarnes Skrifter, Religions Historia för Barn af Rosenmüller, Bibliska Berättelser öfversättning från Tyskan, öfverläsas och uppläsas innantill, sönderdelas derefter i frågor att på ofvannående sätt besvaras. Samlingar af nyttig och nöjsam Läsning för Barn med Latinska karakterer innantill för öfning skull, Svensk Konunga Tabell och Tunbergs Geographie för Begynnare med Svenska chartan. Arithmetik och Engelska Förskrifter (af Läraren copierade.)

§. 8. Enligt Instruction, hwilken har det högst möjliga afseende på de fattiga Barnens, utom Scholan befintlige vilkor och behof, bestämmas till undervisningen 5 timmar om dagen 3 före och 2 efter middagen, hwarvid följande af Läraren uppsatta och af Pastor öfversedda Schema Lectionum följes:

Måndagar och Torsdagar. Förmiddagar

Bön och Sång samt Bibel-Läsning, Catechesen, Religions Historien, Bibliska Berättelser

Eftermiddagar. Historisk Tabell, Latinsk Stil-Läsning, Skrifwa, samt sist Bön.

Tisdagar och Fredagar. Förmiddagar

Bön och Sång samt Bibel-Läsning, Catechesen, Religions Historien, Bibliska Berättelser.

Eftermiddagar. Svensk Geographie med Charta, Latinsk Stil-Läsning Skrifva, Räkna, Bön.

Onsdagar och Lördagar. Förmiddagar

Bön och Sång samt Bibel-Läsning, Historisk Tabell, Latinsk Stil-Läsning Geographie och Charta, Räkna

Eftermiddagar. Frihet från Scholan.

Timmarne äger Läraren efter 1813 års Instruction bestämma, dock så, att 3:ne före och 2:ne eftermiddagen, utom Onsdagar och Lördagar, då endast 3:ne timmar på förmiddagen, användas af dagen. Vanligen om Sommaren börjas undervisningen kl 7 om morgonen, för att tillvänja Barnen att nytja tiden, och eftermiddagen kl 3. De öfrige årstiderna efter omständigheterna, dock så att Läraren anmäler hwarje Förändring i Kyrko-Rådet.

§. 9. Undervisningen börjas om året d. 15 Januarii och fortsättes till omkring d. 20 Junii, då Barnen hafva ferier till d. 1 Augusti, hwarefter undervisningen fortsättes till omkring d. 20 December.

§. 10. Om Disciplinen se Instruction af d. 21 Februarii 1813 §. 4.

§. 11. Hwad inseendet öfwer Lärjungarnes uppförande beträffar, kan det ej äga rum, utom de timmar, de med Läraren äro församlade, emedan Barnen vid Lofstunderna för sin utkomst måste dels deltaga i Föräldrars arbeten, eller på annat sätt gå dem tillhanda, under det ett gemensamt bröd förvärfvas; Dock meddelas alltid Barnen hemlexor, att en möjligtvis öfverblifven tid ej onyttigt må användas.

§. 12. Vid slutet af hwarje Lästermin hålles examen i Kyrko-Rådets och någon från Kongl. HofConsistorio deputerads närvaro, uti de Lectioner som blifvit förehafde.

§. 13. De betyg, som efter examen meddelas bero af vederbörandes godt finande och anteknas på den dertill uppsatta ExamsKatalogen, som förvaras bland Scholans handlingar. Om Betyg efter slutad Scholgång nämner ej Instruction, emedan Pastor sist handhafwer Barnen uti NattwardsLäsningen, hwarefter de få Prestbetyg vid förekommande behof deraf.

§. 14. Ingen viss tid för Lärjungarnes vistande i Scholan är bestämd.

§. 15. Kongl. HofConsistorium och KyrkoRådet samt närmast Pastor hafva inseende öfver Scholan.

§. 16. se § 13 I afseende på Inrättningen.

Härvid anmärkes för öfrigt att efter den ej helt fullständiga Scholrullan, kan ses att de fleste Gossebarn ingått i handverk, men efter Scholans förändrade form öppnas för Lärjungen oinskränkta utsigter för hans framtid, om han med flit begagnar Lärarens undervisningar. Äfven kunna Flickobarnen genom den insigt de få i den elementaira Arithmetiken äfven som gossarne,

lätta framdeles genom en öfver mängden höjd förståndsodling de mödor, som vanligen falla tyngst på fattigmans barns skullror.

§. 17. Se § 11. I afseende på Inrättningen.

Stockholm den 8 November 1813.

L. P. Afzelius.

Pastor vid Swea Lif Gardes församling.

Instruction för Scholæ-Betjeningen vid vårt Lif-Garde.

Som 2:ne Scholor för detta äro inrättade vid Kongl. Lif-Gardes Regimentet för de fattige Soldaters barn och till de i Christendomen okunniga Karlars undervisning; så hwarken antagas hädan efter vid någondera Scholan, eller kommer någon att vid detta Scholæ-verk brukas, än de 2:ne yngste Extra-Ordinarie Predikanterne vid Regimentet, så framt icke någon af de äldre för sin bättre utkomst skull, vill denna Syssla och åtföljande lön emottaga. Dock om någonthera Scholæ-Mästaren sjuknar, vårdar den i ordning varande Extra-Ordinarien hans göromål och vicarierar utan motsägelse.

Alla Extra-Ordinarie Predikanterna vid LifGardet ställa sig hwad de okunnige karlars undervisning i Christendomen beträffar Kongl. HofConsistorii utdrag af d. 30 Martii till nogaste efterlefnad.

Scholæ-Mästaren som vid hwarje Battalion undfår 300 D:r kop:mnts lön om året och till Scholæ-rummens hyra 100 D:r står såsom Prestman under Kongl. HofConsistorii tillsyn att sysslan oförviteligen skjötes, men bör in specie ställa sig följande Instruction till nogaste efterlefnad.

§ 1. Läsningen med Barnen börjas hwarje morgon med sång och bön, då någon af Barnen alltid läser högt, derpå läses ett Capitel i Bibelen, som sålunda delas att fyra barn för öfning skull uti innanläsningen tourvis dermed fortfara; om aftonen åtskiljas barnen icke utan bön och sång. Till Bibelläsningen böra 3 eller 4 Biblar vara såsom Scholans tillhörigheter att tillgå, hvilka efterhand inköpas af de insamlade Fattigmedel, jämte ett dussin ständiga Psalmböcker, som ej få borttagas utur Scholærummet, utan inventeras till och från Scholæ-Mästaren.

§. 2. Hwarje Söcknedagsmorgon börjas Läsningarne emellan Påsk och Michaelis dag sist kl. 8, och fortsättas till kl. 12 förmiddagen; eftermiddagen börjas kl. 2 och slutas kl. 5 om aftonen efter dagarnes af- och tilltagande.

§ 3. En gång om året böra Regements Pastores genast efter husförhören tillställa Majoren och Scholmästaren en lista uppå sådane karlar, som för okunnighet i sin Christendom tarfva undervisning i Scholan, då Herr Majoren hos Herrar Regements-Chefs lärer foga den anstalt, att karlarne hållas till Scholægång, och Scholæ Mästaren emot deras förmodeliga treskhet njuter af Majoren den handräckning, som Kongl. Maj:ts Resolution af d. 24 Maji 1690 förmår, till hwilken ända Scholæ mästaren hwarje Lördag bör igenom Sjukvaktaren tillställa Majoren och Compagnie-Chefs en lista, hwaraf ses hwilka karlar ledige varit, men Scholægången egenvilligt försummat.

§. 4. Scholæ-Mästaren får icke undandraga sig att med karlarnes undervisning börja kl. 4 om morgonen, den årstid det vid dagsljuset ske kan, då de sist kl. 7 måga lösgifvas, för att något kunna förtjena, enär de dertill tillfälle hafva.

§ 5. Scholæ-Mästaren bör i synnerhet låta sig angeläget wara att undervisa de till åren komne karlarne om Guds Lag, det nödvändigaste uti 2:dra och 3:dje Trosartikeln, och om Nattvarden, samt Lilla Catechesen utantill, när det skett förvisas de till Pastores hwarje Onsdag, då Catechesen repeteras; För att bibringa Barnen något begrepp om hwad de läsit utantill, böra desse karlar wara tillstädes, då äfven de barn, som äro mera för sig komne, och vistas hos Föräldrarne, men vilja det året begå Nattvarden, måge sig infinna.

§. 6. Tvenne gånger om året, vid Midsommar och Juhltiden, böra Pastores med någre af Kyrko-Rådet hålla Examen uti hwarje Schola, och då Kongl. HofConsistorio tillkännagifva hwad förkofring skett. Befinnes vid Examen några Barn, som kunna rent utantill bägge Catecheserne, böra de ej längre kvarblifva de andra till hinder, utan utur Scholan med Betyg om sin kundskap förafskedas.

§. 7. Till Examen, om hwilken Scholæ-Mästaren alltid tillsäger Pastor 8 dagar förut, bör en Examinations Lista uppsättas, der Barnets namn, tiden och kundskapen vid ankomsten i Scholan tydligt utsättes. För de Barn, som en eller flera Examina i Scholan öfvervarit, tages den gamla Examinations Listan till grund, hwarefter den då befintlige kundskapen med tillvunnen förkofring i den nya utföres.

§. 8. Befinnes Scholan så talrik, att undervisningen efter yttersta flit bevisligen af Ordinarie Scholæ-Mästaren icke med

Barnens fördel kan bestridas, böra de Supernumerarie Extra Ordinarie Predikanterne vid Kongl. LifGardes Regimentet icke undandraga sig några af de mest för sig komna Barnen undervisa, efter skälig repartition af vederbörande Pastorer, hälst bemälte Prestmän, som innehafva så förmonliga Fullmakter, att de vid alla förekommande befordringsmål få räkna dubbla tjensteår, böra ock skäligen för en sådan förmon göra Kongl. LifGardes Regimentet och Församling någon tjenst.

§. 9. Med Läse-Terminerne förhålles här, som vid andre publique Scholæ-verk, så att början sker hvarje år med den första Februarii, och slutas 3:ne dagar för Midsommar. Höste-Termin Olofsmässodag och slutas 3:ne dagar för Juhl.

§ 10. Scholæ-Mästaren, som för ordning och snygghet i Scholan blir ansvarig, äger tillsäga Barnens mödrar, att en eller två af dem, hvarje Lördag skura Scholæ-Rummet, på det smittosamma sjukdomar må förebyggas, och njuter mot de treska, då det anmäles, nöjaktig handräckning.

§ 11. De obetänkte Föräldrar, som antingen icke sjelfva förswarligen lära sina Barn läsa, eller hålla dem uti Schola, sedan de af Pastores och Scholæ-Mästaren bevisligen äro tillsagde, utan låta Barnen drifva gatorne i lätja och tiggeri, förfares med utan allt skonsmål enligt Kongl. Maj:ts Förordning om stockstraff, ehwad invändning de ock kunna göra.

Uppå Nädigste Befallning: Jacob Leonhard Könige.

Utdrag af Protocollet hållet å Kongl. Hof Consistorio den 30 Martii 1773.

S. D. Berättade Herr Doktorn och ÖfverHofPredikanten det Han efter sitt löfte vid Consistorii sista sammanvaro, låtit till sig kalla Extraordinarie Predikanterne vid Kongl. LifGardet, samt funnit dem icke allenast benägna, att i hänseende till samma Regemente ingå i det förslag, som Consistorium tillförene uppgifvit för Extraordinarie vid Kongl. Artillerie-Regementet rörande Catechesation och undervisningen med de okunniga i Christendomen, så väl ibland de äldre manskapet, som de mindre för sig komne ibland Barnen, hvilka för första gången skola beredas till den Heliga Nattvarden, och att samma Prestmän betygat sin stora fägnad att i denna delen kunna bidraga något till Guds ära och vara vederbörande Pastores till någon hjälp och understöd.

År och dag som förr skrifven står. Olof Bergklint.

Utdrag af Protocollet hållit uti Kongl. Svea LifGardets Församlings Kyrko Råd d. 21 December 1792.

S. D. Hade Regimentets Scholæ-Mästare genom Pastores begärt att Kyrko-Rådet ville tillåta honom den ändring med läsetiden, att Terminerne dertill finge börja d. 1 Martii och d. 1 Julii i stället för d. 1 Februarii och Olofsmässodag. Kyrko-Rådet, som fann att denna ändring var gagnelig för ändamålet, biföll den gerna: Äfven som Kyrko-Rådet ansåg nödigt, att i så måtto ändra 6 § af Scholæ-Reglementet, att fastän Barnen kunna läsa rent i Bok och Lutheri Cateches, med Svebelii Förklaring och dit hörande Skriftens Språk utantill, de ändock må få i Scholan kvarblifva, tills de blifvit något äldre, och Föräldrarne hafva utväg till deras framtida bärgning, på det de icke för hastigt må glömma hvad de läst, eller genom lätja blifva förderfvade. Och sedan ScholæMästaren, till följe af Herr Regements Chefens förordnande och skedd tillökning på sin lön äfven lärer Barnen skrifva och räkna utan särskildt arfvode, kunde de äldre dermed sysselsättas. Och som Kongl. Hof-Consistorium vid dessa Förändringar i Scholæ-Reglementet icke haft något att påminna, att de skulle här i Boken vederbörande Scholæ-Mästare till efterrättelse införas.

in fidem

Anders Winbom.
Regements-Pastor.

Utdrag af Protocollet, hållet i Svea LifGardes Församlings Kyrko-Råd d. 15 Januarii 1811.

S. D. Anmälte Regements Pastor Nordin, att gamla Scholæ-stadgan nu mera efter de förändringar, som tid efter annan skedd med Regimentet och Församlingen ej kunde lämpeligen efterlevas, hvarföre en ny Stadga framteddes, som af Nordin blifvit författad, för att af Kyrko-Rådet granskas och öfwerses, och som den samma adproberades och fastäldes, beslöts, att den skulle i Skol-Boken införas, och lyder som följer.

Skole-Stadga för Kongl. Svea LifGardes Församlings Fattig-Skola.

A) Läsningen.

/1. Läsningåret indelas i 2:ne Terminer, neml. första terminen börjas ifrån och med d. 1 Mars, och slutas några dagar för Midsommarsdagen, den dagen Examen af Kyrko-Rådet utsättes och hålles.

/2. 2:dra Terminen börjas ifrån och med d. 1 Augusti och slutas några dagar för Jul, då Kyrko-Rådet finner lägligt examen hålla.

/3. I händelse af sjuklighet å Skole-Lärarens vägnar, läsningen öfver 14 dagar, på hela terminen räknadt, afstannar, kommer terminen att lika lång tid förlängas, ifall Pastor och Kyrko-Rådet så för godt finner.

/4. Dock om synnerlig flit hos Lärare och Barn förmärkes, torde Läsningen af Pastor kunna disponeras några få dagar, under pingst och Påskhögtiderna, samt flyttningstiden, höst och vår.

/5. Alla Måndagar, Tisdagar, Thursdagar och Fredagar läses sju timmar, neml. 4 före middagen och 3 efter middagen, ifrån kl. 8 till 12 och ifrån 2 till 5. bönstunderna inberäknade.

6. Onsdagar och Lördagar läses blott förmiddagen 4 timmar, neml. från 8 till 12.

/7. Dock måste, om barnen ej mäka bestå ljus, eftermiddagsläsningarne under de mörkaste vintermånaderna upphöra, emedan ljuspenningar ej ännu äro anslagne.

/8. Äfvenledes må i stark köld och i urväder läsningen för någon dag upphöra, att icke Barnen till helsan skadas under Skol-vägen.

/9. Barn under 9 år kunna den kalla årstiden dröja med Skolgången till kl. 9 f. m.

B) SkoleBarnens antagande.

/10. Skolläraren uppskrifver uti Skolans Förtekningsbok de barn, så gossar som Flickor, hvilka anmält sig med rättighet att Skolan begagna: Föräldrarnes namn, stånd, boning upptecknas äfwen, såväl som Barnens vid inträdet ägde kunskapsgrad, hvilken undersökes och bevitnas af någon af Regementets Prester, att framstegen må sedermera kunna bedömas. Barnens ålder tecknas äfwen.

/11. Ingen äger rättighet att i Skolen blifva antagen, som icke hör till Svea LifGardes Församling; dock om flit förmärkes hos Läraren och antalet af Barn tillåter, må Skolläraren efter vederbörlig anhållan hos Kyrko-Rådet, och om det sådant tillåter, antaga en och annan välartad Gosse, som förmår betala sin Läsning.

/12. Skolläraren äger ej rättighet att af Barnen eller deras anhörige fordra Arfvode för undervisningen. Dock vare det honom obetaget, att, om han med flit och ordentlighet förmår till-

vin(n)a sig äfven de mera bemedlade af Församlingens barn, då emottaga frivilliga bevis på barnens och Föräldrarnes tacksamhet för ospard möda.

/13. Om Församlingens Barn skulle i den mängd anmäla sig att trängsel yppas, iakttages den ordning vid inskrifningen, att de som tjena vid Regementet, t. ex. Pipare, Trumslagare etc. äga framför alla förmånsrätt, sedan komma tjenande och afskedade Krigsmäns barn att äga företräde framför dem, hvilkas Föräldrar ej tjent vid Regem. men dock höra till Församlingen.

/14. Ingen antages, som ej känner bokstäfverne, kan stafva och lägga ihop i sin ABC bok, detta kan dock af Regements Pastorn dispensereras.

/15. Ingen med smittosam sjukdom antages; Skulle någon antagen dermed befinnas afhållas den tillsvidare ur Skolan.

C) Sjelfve Läsningen.

/16. Såsnart Barnen äro samlade, göres bön, hwarefter tjenliga stycken ur nya Testam. läses hårdt af de äldste. Äfven aftarne göres bön. Sedan börjas läsningen; och som Skolan är egentligen en Fattig-Skola, blir det synnerligen Svenskan, som der hufvudsakligen kommer att läras.

/17. Då innanläsningen går väl och säkert, då, men ej förr, sker början med utanläsningen i Catechesen, eller den Christendomsbok, som af Öfverheten blir anbefald att vid allmänna undervisningen följas. Sålänge Lutheri Cateches följes, må hustaflan, Athan. Symbolum och Skriftermålsstycken förbigås.

/18. Såsnart Lutheri lilla Cateches eller första enklaste Coursen i Christendomens Läror är fattad utantill efter ett flerfaldigt upprepande, börjas med Svebelii Cateches eller 2:dra Coursen i Christendomen. Det föregående måste väl fattas innan öfvergången sker till det följande.

/19. De bibliska Språken åläggas ej att läras utantill; Dock om någon af barnen har godt minne och vill sjelf utmärka sig för synnerlig flit, må den sedan hela Christendomsboken till texten förut blifvit väl fattad, äfven lära sig bibliska språken utantill.

/20. Sålänge Svebelii Cateches bibehålles må till utan läsning de stycken af Regements Pastorn utmärkas, som äro för barnen passande; men de öfriga utstrykas, som finnas mörka, öfverflödiga, otjenliga, origtiga.

/21. På det täflan Barnen emellan och tid för Läraren må vinnas, indelas Barnen i vissa Läxlag, Hvert Läxlag får lika lång

lexa utantill, som af Läraren höres på en och samma gång. Lexlagen sitta i ordning efter framstegen, Liksom hvarje inom Lexlaget har plats efter skicklighet. Skulle någon inom Lexlaget tröttna och blifva efter, och, oagtadt flere försök ej upphinna kamraterne, nedvises den till ett lägre Lexlag, eller läser särskildt. Innanläsningsbarnen kunna ej i Lexlag fördelas; dock intage de sin plats efter flit och skicklighet; Så att flickorna sitta skilda från gossarne.

/22. Om Barnen bli många och Läraren ej medhinner alla, må han till hjälp taga någon af de snällaste Gossarne, som tourvis hör på de yngstas innanläsning. Detta blir en hederspost, och skall anses som uppmuntran för flit.

/23. Gossarne skola äfven i skrifning öfva sig; Skolläraren föreskrifver i deras Skrifböcker och sedan vid vidare framsteg skola särskildta Föreskrifter af SkoleLäraren eller af Regementets Pastor anskaffas.

/24. Skulle någon af Flickorna i skrifning vilja öfva sig, bör sådant dem ej nekas, om annars Läsningen går väl.

/25 De mest för sig komne skola läsa en Religions Historia, samt skall, om så ske kan, Gossarne någon gång i veckan bibringas några allmänna begrepp uti Fäderneslandets Historia.

/26 De äldste Gossarne skola Onsdagar och Lördagar räkna 1 eller 2 timmar, så att då Skolan lemnas en gång, de må kunna väl och redigt räkna Qvatuor Species.

D) Barnens Flit, Sedlighet.

/27. SkoleLäraren skall vara alfwarsam, ej hård; God, saktmodig, men ej slappt eftergifven; hans jämna uppförande skall ansvara för fliten hos Barnen.

/28 Såsom uppmuntran är den ädlaste driffjäder till flit, skall Läraren heldre begagna den, än riset till att väcka hågen. Må den flitige få hedern att höra de unge i Lärarens ställe, Må han sitta högre upp, någon gång få en hwilotimma. o. s. v.

/30 Om ej uppmuntran vill hjälpa, måste straff tillgripas, helst skamstraff, till ex. sitta på skampallen, nerflyttas under Kamrater o. s. v. Skulle desse lindriga straff ej hjälpa, måste riset tillgripas och användas på kroppens mindre otålige delar. Äfwen tjenstgörande Gossarne stå under Skol.Mästarens aga. Skulle någon illa och oförswarligt af Skolläraren handteras äger den rätt att sjelf eller genom anhörige hos någon af Kyrko-Rådet klaga:

Vare det Skolläraren strängt förbudet att med straffet åtkomma hufvudets ömmare delar. Icke tillåtas örfilar och hufvudskakningar. —

31 Barnens sedlighet skall af SkoleLäraren strängt bevakas.

32 Den strängare agan utöfwas sällan, men då i allas närvaro. Fina hopflätade björkgrenar, läderrimmar eller en hopwriden näsduk kunna beqvämligast vid agan nyttjas.

E) Bataljons Predikanternas befattning vid Skolan.

33 Bataljons Predikanterne skola uppfylla sina gamla Consistorio gifna och i handlingarne förwarade löften, att tourvis vårda undervisningen vid Regements Skolan, samt ansvara för Förklaringen af det Skolläraren meddelar Barnens minnen. Jämväl bistå Läraren att öfwa barnen i räkning, Religions och Fäderneslandets Historia. — De torde derföre ej anse för tungt att hvarje wecka tourvis biwista Skolan några timmar för att genom samtal väcka barnens omdömme, lära dem begripa, hwad de minnas, samt synnerligen leda deras moraliska känsla till verksamhet, och genom Religion böja hjertat till det goda.

34. Såsom Regements Pastorn i anseende till sina trägna embets förrättningar att nog ofta efterse läsningen i Skolan, hwarvid han med Kyrko Rådet delar öfwerinseendet, så skola Bataljons Predikanterne, enligt deras löften, tourvis, en för hvarje Termin, dela närmaste uppsigten öfwer Skolan, och inrapportera, så snart något olagligt der förefaller.

36. Torde Bataljons Predikanterne biträda med sin åtgärd att föreskrifwa i Barnens Skrifböcker, om Läraren sjelf ej äger ren och wacker stil.

/36. Vara närwarande vid examina, för att uppgifva nödiga upplysningar om förflutne Terminens Läsning.

F) Regements Pastorns åtgärd vid Skolan.

/37 Skall Regements Pastorn å Kyrko Rådets wägnar ansvara för denna Skolestadgas efterlefnad.

38 Vid ledighet af SkoleLärareSysslan anskaffa och föreslå de ändringar, tillsatser och jämnkningar i denna stadga, som omständigheterna i en framtid fordra.

Faställes Stockholm d. 15 Januarii 1811 Å Kyrko Rådets wägnar
Axel Lagerbjelke Major.

Instruction för Läraren vid Kongl. Svea LifGardes Schola.

§. 1. Innan Lärare antages, skola de sökande offentliggen i Kyrko Rådets närvaro, låta höra sina undervisningsgåfwor.

§. 2. ScholeLäraren lyder under Secund Chefen, i likhet med det öfriga Presterskapet; och han skall anse Regements Pastorn såsom sin närmaste Förman.

§. 3. Den som blifwer till Lärare antagen, är förbunden att, på trenne år, icke söka någon annan Beställning, ware sig inom eller utom Regementet; och är han dessutom skyldig att sedan denna tid förflutit, minst 3:ne Månader före sin afflyttning ge Kyrko Rådet sådant tillkänna.

§. 4. Läraren äger wäl att, genom alfwarsamma föreställningar, söka rätta de wanarter, som tilläfwentyras hos en och annan af Eleverne skulle kunna förmärkas, men någon kroppslig bestraffning är det honom icke tillåtit utdela, under lästimmarna, emedan det vore att kränka den ambition, han hos Barnen bör söka väcka. Deremot står det honom fritt att, då försummelse eller wanarter märkas, kalla den brottslige till samtal någon enslig stund, och, efter skedda föreställningar, låta honom erfara följderna af sin olydnad. Skulle något Barn wara till den grad förderfvadt, att detta blefve utan werkan, anmåle då Läraren sådant hos Pastor, som saken inför Kyrko Rådet framställer till pröfning om bästa sättet att återföra den förvillade till sina skyldigheter.

§. 5. Det tillhör äfwen Läraren att göra Barnen uppmärksamme på sig sjelfwa, att de må infinna sig i Scholan rena och snygga, så vidt det på dem ankommer.

§. 6. Läraren skall äfwen sorgfälligt waka på sina seder och hela sitt uppförande, att barnen ej af honom måtte hämta ovärdiga efterdömen, och han derigenom förlora den aktning, som är enda villkoret och borgen för uppfostrans nyttiga verksamhet till sina Elevers Bildning.

§. 7. Emedan uppmuntran är den ädlaste driffjädern till flit och förkofran, skall Läraren häldre begagna den än hot till hågens väckande. Må den arbetsamme få hedern att i Lärarens ställe förhöra de mindre för sig komne: må han utmärkas framför dem genom några uppmuntrande företräden.

§. 8. På det täflan Barnen emellan och tid för Läraren må vinnas, indelas Barnen i vissa Läslag eller Classer efter gjorda framsteg. De erhålla sina rum i mohn af vunnen skicklighet, och den som ej kan följa med sitt Läslag äger den skammen att nedflyttas till ett lägre.

§. 9, Läraren skall wara sorgfällig att bibringa de mest för sig komne en redig och wacker handskrift, färdighet att räkna samt något af Fäderneslandets Historia och Geographie. I mohn som detta bemödande förmärkes hos Läraren, vill Secund Chefen efter slutadt 3:ne årigt arbete i Scholan, ihågkomma honom med recommendation på högre Ort, och för hans framtida befordran visa ospard möda.

§. 10. Vid inträffande sjuklighet anmäler Läraren sådant genast hos Pastor, som äger att draga försorg om anskaffande af Vicarius. Påsk, Pingst och flyttningstiderna tillåtes Läraren att ge Eleverne några, högst 8 dagars ledighet.

§. 11. Läraren anteknar uti Schol-Rullan de Barn, hwilka af Pastor erhållit Pollet att begagna Scholan, jämte deras Kunskaper, ålder, Föräldrar och Bostad.

§. 12. Om Församlingens Barn skulle så ökas, att brist på utrymme i Scholan uppkommer, skall Pastor det anmäla i Kyrko Rådet, och åläggas det honom att vid Barnens antagande följa den Ordning att Regementets Spel och det tjenstgörande Manskapets Barn äga framför alla andra rättighet att begagna Scholan, sedan de Afskedades Barn, och sist andre, som till Svea LifGardes Församling höra.

§. 13. Regements Pastor äger icke att till Scholan förvisa något Barn, innan det kan stafva och lägga ihop orden af sin A, b, c-bok. Ingen får börja med utanläsning, som ej förut kan läsa wäl i Bok. Eleverne må ej åläggas att lära sig utantill de Bibliska Språk, som åtfölja Svebelii Förklaring af Lutheri Cateches; vare dem dock obetaget att härutinnan följa sin egen böjelse.

§. 14. Som lönings Wilkoren äro ringa tillåtes Läraren emottaga 3 à 4 Privatister, dock må han ej deraf taga sig anledning att försumma de Barns undervisning, för hwars skuld han njuter lön och Befordringsrätt.

Stockholm d. 21 Februarii 1813.

L Afzelius

Regem. Pastor vid Svea LifGarde.

LäsOrdning innom Kongl. Svea LifGardes Schola.

§ 1 Läsningåret indelas i Tvenne Terminer, hvaraf den första börjar den 15 Januarii och upphör omkring den 20 Junii; Den senare åter ingår med den 1 Augusti och slutar omkring den 20 December. Twänne årliga Examina hållas i närvaro af Kyrko Rådet, som dertill med SecundChefens tillstånd utsätter tiden, och det tillhör Pastor derom erhindra.

§ 2. Morgon och afton göres bön; Dagligen uppläsa några Versar ur Nya Testamentet, så att Barnen tidigt blifwa bekanta med källorna för Wår Salighets Lära. Innanläsning, utanläsning, Religion, räkna och skrifwa, samt något af FädernesLandets Historia och Geographie blifva de ämnen, hwarmed Läraren skall sys-selsätta sina Elewer, och bör han bestämma en Läse-Tabell här-öfwer, som skall af Pastor öfwerses och fastställas, såsom den der äger närmaste inseendet och answaret för Scholan.

§ 3. Som de fleste Eleverne utgöras af fattiga Gardist-Barn, hwilkas hemmavaro ofta är nödig, under det Föräldrarne ute söka förtjena ett gemensamt uppehälle; så anses 3:ne timmars Läsning förmidag och 2:ne eftermidag vara mot Ändamålet swarande; De Barn åt hwilka längre tid förunnas till undervisning skola af Läraren erhålla nyttig sysselsättning med sig hem. Onsdags och Lördags eftermiddagarne lemnas Barnen ledighet. Timman då Läsningen börjas ma afpassas efter årstiden och Läraren tillåtas att inför Kyrko Rådet i detta afseende framföra sin önskan. Stockholm d. 21 Februarii 1813.

L. P. Afzelius

Rgmts Pastor vid Svea LifGarde.

Uppgifter till Uppfostrings Comitéen ifrån Kongl: Andra Gardets Församling:

1:o I anledning af arket N:o 3, Littera B., 18:de frågan; Folkmängden stiger till circa 1300 personer; Barnens antal mellan Sjette och femtonde året till 66, hvaraf 45 äro gossar.

2:o I anledning af arket N:o 4, 18:de frågan: Församlingen har ingen Schola. Barnen undervisas dels af Föräldrarne sjelfva, dels i privata barn Scholar; några få uti Stadens publika Scholar. Gossar under femton år, som höra till Regementets Musik, undervisar jag sjelf, tvenne gångor i veckan, så vidt tiden tillåter det för tjenstens bestridande och andra sysselsättningar, hvilka jag nödgats åtaga mig för at ega nödigt uppehälle.

Undervisningen sträcker sig icke längre än till innanläsning och Catechesernas utanläsning.

Det skulle kanhända vara lämpligast, om denna Församlings barn, hvilka bo spridda öfver hela Staden och nästan alla äro fattiga, finge rättighet, at fritt begagna de Publika Scholæ-Inrättningarne på hvarje trakt af Staden. En enda serskild Schola skulle af få kunna begagnas.

De flesta föräldrarne undervisa sjelfva eller låta undervisa sina barn ganska beskedligt i de ämnen, som ofvanföre nämdes. Många af dem finna ock lägligast, at sjelfva meddela dem de nödvändigaste kunskaper, emedan de för fattigdoms skull tidigt nödgas låta barnen sjelfva förtjena sit bröd; de tillhålla dem då vid lediga stunderna till läsning. För at utröna huruvida barna-undervisningen negligeras eller icke, samt gifva en väckelse åt föräldrarne och upmuntran åt barnen; har jag utom vid de vanliga läsförhören anställt et serskildt förhör med hvarje barn hemma hos mig. Finge imedlertid föräldrarne en gifven rättighet, at utan betalning få för sina barns undervisning begagna Stadens Scholor på den trakt, de bo, skulle barna-undervisningen vid denna Församling kanske på det bäst möjliga och säkraste sättet kunna ske.

Carl Jac: Dahl.

Stockholm d: 3. Dec: 1813.

Regements Pastor.

Uppgifter till Kongl. Uppfostrings Comitéen, rörande Kongl. Lif-Gardets till Häst Församling.

I anledning af Schema N:o 3.

Församlingen har ingen Schol-inrättning.

I anledning af samma Schema Littera B, 18:de frågan. Folknummern går till ungefär 800 personer. Barnens antal emellan Sjette och femtonde året till 15 af hvilka 8 äro gossar. Barnens undervisning meddelas dem egenteligen af Föräldrarne sjelfva, med undantag af några Gossar, som undervisas i Privata Schol-inrättningar och vid Stadens Publika Scholar.

Den undervisning de få af sina Föräldrar, likasom den de kunna få af mig, så ofta mina göromål det tillåta, sträcker sig icke längre än till Innanläsning och Catechesernas utanläsning.

Ehuru för det närvarande serskild Schola för denna församling visserligen vore öfverflödig, så torde det förtjena någon uppmärksamhet, att, då församlingen, för 4 å 5 år sedan egde på sin höjd 10 å 12 par gifta personer, nu, sedan några år, de giftas

antal flerdubbelt förökts; så att förlididit år vigdes öfver 20 par och i år, oackadt större delen af styrkan varit i Fält commenderad, 12 lysningar blifvit utfärdade.

Så fägnasamt det är för hvarje vän af Religionen, Samhällsordningen och Sederna, att se giftermålen tilltaga, så smärtande att se olyckliga giftermål, då Barn-undervisningen försummas eller vanvårdas.

Det är med denna anledning jag vågar underställa Kongl. Comitèens upplysta ombefröfvande, om icke det vore önskeligt, att för framtiden en särskild Schola för denna församling blefve påtänkt och inrättad, och är, kan hända, denna önskan så mycket mer på sitt ställe, som Regimentet får en tillökning af öfver 200 man, utom Befäl, och kommer hädanefter att vara församladt på en enda punkt eller i den påbegynta, och redan till en stor del verkställda, förträffliga Casern-Byggnaden vid Fredrichshof.

I denna stora och vidlyftiga Byggnad kunde passande och tjenliga Scholrum utsess; då en lärare, som egde fria Husrum och ved samt för denna Syssla finge räkna dubbla meriter, torde åtnöjas med en ringa Lön.

Undertiden, och innan en sådan Inrättning kan komma till verkställighet, torde en gifven rättighet, att gratis få begagna Stadens Scholor, för det närvarande, vara den enda rätta och lämpliga utväg för Barnens undervisning vid denna Församling.

Stockholm den Dec. 1813

M; C; Bergwall
Regements Pastor

[Redogörelser för artilleriregementernas barnhusskola. 1814.]

Till följe af Upfostrings-Comiténs, till samtelige Consistorierne under d. 3 April förlidit år aflättna Circulaire, angående Uplysningar om Gymnasier, Scholor och andra Läro- och undervisnings-anstalter i Riket, får Direction för Kongl. Artillerie-Regimenternes Barnhus-Schola, till Kongl. Hof-Consistorium, under hvars inseende denna Inrättning står, lämna följande upgifter rörande den samma.

A. J afseende på Schol-inrättningen.

1:mo Föremålet för denna Schola är att låta alla vid Regimentet varande Gossbarn kostnadsfritt få inhämta en nödig Christendoms-Kunskap, lära skriva och räkna samt det hufvudsakligaste uti Geographien och Svenska Historien.

2:do Af en här förvarad handling dater: d: 15 Jan: 1680, synes att redan den tiden en då varande Regiments Pastor vid namn Daniel Andreas gjort proposition om Schol-inrättning vid Regimentet. Denna hans proposition, framställd genom Regiments-Chefen, antogs af då varande Sveriges Rikes Tygmästare Hans Excellence Grefve Sparre, som föranstaltade om rumm m. m. för Scholan samt lön och Instruction för den då antagne Läraren Pettersson. Om denna Inrättnings beskaffenhet i öfrigt samt huru länge den fortfarit, saknar man tillförlitelig underrättelse. Till den nu varande Artillerie-Regimenternes Barnhus-Schola är början gjord vid medlet af förra Seclet, af Herr Fältmarschalken Grefve Ehrensvärd, som ingick till Konungen med ett underdånigt förslag om sammanskotter inom Officers-Corpsen för detta viktiga ändamål.

3:tio År och dag för första Stiftelsen kann ej närmare uppgifvas än omnämndt är uti nästföregående moment.

4:to År 1750 d: 6 December utföll Konungens nådiga approbation på Herr Fältmarschalken Grefve Ehrensvärds ofvannämnde underdåniga hemställan och bifölls då att en besparings-Cassa innom Regimentet skulle få inrättas. uti Konungens nådiga Skrifvelse af d. 14 April 1752 förordnades att dessa medel skulle användas till fattige Sålдат-barns underhåll samt undervisning och — i afseende på en vid Laboratorium belägen betesmark, laboratorie-hagen kallad, hvars begagnande utgjorde en del af Lönen för Artillerie-Chefen, hvilken (betesmark) Herr Fältmarschalken grefve Ehrensvärd såsom då varande Regiments-Chef, skjänkt till förbättring af Regiments-Scholans inkomster, gaf Konungen, uti ett bref af den 18 November 1752, följande nådiga förordnande: Det betet, som är att tillgå på Artillerie-Exercitie plassen härstädes får uthyras och afkastningen användas till den, vid Artillerie-Regimentet inrättade frivilliga besparings-Cassa för fattige Sålдат-barn.

5:to Scholan underhålles, dels af ränta på utländta medel — dels af årliga arrendet för ofvannämnde beteshage och dels af sammanskott bland Herrar Officerare vid Regimenterne. De årliga utgifterna äro: Wed, böcker, papper, bleck och pennor till Scholan; vissa klädes-persedlar för 12 bland Scholbarnen, ett af hvart Compag., hvilka äfven njuta ett underhåll af 24 ss:r Banco i månaden;

6:to Vid Scholan är endast en Lärare, som njuter af Scholæ-

Cassan i lön årligen 100 R:r Banco, jämte de förmåner, som i förra momentet äro omnämnde. För närvarande eger han boningsrumm på artillerie-gården; af Barnens föräldrar uppbär han ingen betalning för barnens undervisning.

7:mo 8:o Direction är och har alltid varit omtänkt att i den mohn tillgångarne medgifva utvidga sjelfva inrättningen samt förbättra Lärarens vilkor. Innom de sidst förflutna 6 åren har Lärarens lön blifvit ökt med jämt ett hundra procent — och för 2:ne år sedan beslöts att Böcker papper bleck och pennor för Scholans behof, årligen af Cassans medel skulle inköpas.

9:no De rumm, där undervisningen för närvarande sker, äro belägna på Kongl. Artillerie-gården. Scholhus är för Inrättningen icke anslaget.

10:mo Barnen njuta icke fria husrumm. De förmåner dem äro förundte, omnämnas alle uti 5 momentet.

11:mo I afseende på sjelfva Inrättningen; Dess reglementariska föreskrifter samt tillgångar, hafva icke några förändringar förefallit, icke heller hafva några afvikelser skett från de, för Inrättningen gifne föreskrifter utom tillökning i lönen för Läraren samt i det årliga underhållet för Barnen, som omnämndt är uti 8 momentet.

12:mo Kropps-öfningar äro uti instituterne icke anbefalldte; ega icke heller rumm.

13:tio Antalet af barn, som njuta undervisning har under flera år varit omkring 40.

14: to I afseende på sjelfva Inrättningen är icke något, som finnes nödigt att anmärka.

B. I afseende på Undervisningen.

1:mo Uti Scholan intages alla gossebarn af Regimentet så snart de kunna någorlunda läsa i bok, utan afseende på deras ålder, men, de 12 bland dem, ett af hvart Compagnie, (pensionärer kallade) som årligen få vissa klädespersedlar samt månadtligt underhåll, emottagas uti Scholan vid 6:te året och börja vanligt med A. b. C. Boken. Alle barnen njuta undervisning kostnadsfritt.

2:do Undervisning bibringas barnen uti Christendomen, skriva, räkna det allmännaste samt det hufvudsakligaste uti Geographien och Svenska Historien. De mäst för sig komne skriva efter, för dem lagde föreskrifter.

3:tio uti kroppsöfningar lämnas icke undervisning.

4:to Barnen inöfvas icke uti något handverk eller annan slöjd.

5:to Här gifves blott en Class; Undervisning lämnas uti de, i 2:dra momentet omnämnde stycker.

6:to Wid Scholan är endast en Lärare.

7:mo Vid undervisningen nyttjas: Lutheri Cateches samt Svebelii öfversedda förklaring; Djurbergs Geographie och Fäderneslandets Historia för nybegynnare — de äldste och mäst för sig komne af barnen läsa något uti Wåhlins Fäderneslandets Historia. Ingen viss method är antagen eller föreskrifven utan lämpas undervisningssättet efter barnens ålder, begrep, minne och fattningsofva.

8:vo Undervisningen börjas kl. 8 förmiddagarne större delen af året — Under November, December och Januarii månader, sker början kl. 1/2 9. Läsningen fortfar till kl. 11 eller 1/2 12. Eftermiddagarne börjas kl. 2 och fortsättes, under den ljusare tiden af året, till kl. 5, men då dagarne äro korrtast, endast till det blifver mörkt. Huru tiden bör indelas vid undervisningen utstaka 4 och 5 § § uti den för Läraren och Scholan utfärdade Instruction.

9:no Läsningen i Scholan börjas hvart år d. 7 Januarii (så framt ej Söndag på detta dato infaller) och slutas d. 19 Junii — börjas åter d. 6 Julii och slutas d. 19 December. Under Påsk och pingst tillslutes Scholan omkring 8 dagar.

10:mo Barnen Corrigeras vid föröfvade oordentligheter med vanlig aga af ris — äfven i detta fall har Läraren att rätta sig efter Instructionens 3 och 6 § §. Belöningar utdelas egentligen icke — men, vid Examen näst före Jul undfå 2:ne af barnen, som i flit och ordentlighet mäst utmärkt sig under året, hvar sin för deras ålder och fattningsförmåga afpassad Bok.

11:mo Lärarens tillsyn öfver Barnen sträcker sig icke utom Scholan i annat fall, än att han upptager de klagomål, som anmälas emot Barnens uppförande under deras fri-stunder samt efter noggrann undersökning om den anklagades brottslighet afstraffar den felande med vanlig Schol-aga. Skulle ett barn, af Läraren flere gånger sålunda corrigeradt, ej därpå låta rätta sig, anmäles det hos Barnhus-Direction, som därmed förfar efter sig företeende omständigheter. Om Barnens lediga stunders användande disponera deras Föräldrar och vårdare.

12:mo Tvänne Examina hållas hvart år d. 19 Junii och 19 Decemb: om Helgedag ej inträffar — Närvarande äro: 2:ne Ledamöter af Barnhus Direction samt en af Assessorerne uti Kongl.

Hof-Consistorio, den näml., som Consistorium anmodar att å Dess vägnar öfvervara Examen. Wid Examens början framlämnar Scholläraren en förteckning på barnen, deras Namn, stånd, ålder, gjorda framsteg, förhållande m. m. samt huru länge de njutit undervisning uti Scholan. Wederbörande Examinatorer jämn föra då huru vida Barnens Kunnskaper svara emot hvad som finnes påfördt i förteckningen och lämpa därefter sina ärinringar. Af denna förteckning upprättar Läraren 2:ne Exemplar; ett förblifver vid Barnhus-Direction och ett inlämnas till Kongl. Hof-Consistorium, under-tecknad af dem, som vid Förhöret varit närvarande, jämte utlä-tande öfver sjelfva Examen.

13:tio Betyg lämnas Barnen vanligtvis af Pastor vid deras af-flyttning från församlingen i vanlig form af prestbetyg. Begär någon särskildt betyg af Scholläraren öfver sina i Scholan gjorda framsteg, vägras sådant icke.

14:to Ingen viss tid är föreskrifven utom hvilken barnen ej få begagna undervisningen i Scholan; men ingen får njuta pension längre än till dess han uppnått 15 år, emedan en yngling då anses innehafva den ålder, som fordras för att såsom lärling kunna ingå uti något handverk, eller ock blifva antagen vid Regimentets Musique, i fall han vill ingå uti Kronans tjenst.

15:to At den tillförordnade Barnhus-Direction där Regiments-Chefen alltid är ordförande, är styrelsen och vården öfver Scholan uppdragen och anförtrodd. Enligt Instructionens 9 § efterser hvar och en af Directionens Ledamöter, men i synnerhet Pastor, att i Scholan allt fullgöres och ordentligt tillgår — och såsom Garnizons-Schola, belägen uti Hufvudstaden, står den under Kongl. Hof-Consistorii inseende

16:to Antalet af Barn, som här njuta undervisning, har under flera år varit omkring 40. Till andre Läroverk flyttar de icke härifrån. Merendels gå de in uti Handtverk; i tjenst vid Regimentet eller ok hos private personer, hvilket allt står uti Föräld-rarnes och barnens fria och otvungna val.

17:mo Betydligare förändringar har undervisningen icke undergått — icke heller kunna några, för närvarande, föreslås.

18:vo Folkmängden uti Kongl. Svea Artillerie-Församlingen bestiger sig till ungefär 2600 personer. Barnens antal kann ej bestämt uppgifvas emedan en stor del af manskapets Hustrur äro med barnen boende uti Landsorten.

19:no För Artillerie Regimentets Barn af mannkönet, för hvilka Inrättningen är bestämd, är den för närvarande tillräcklig.

20:mo Utom denna Barnhus-Schola gifves ingen undervisnings anstalt, som endast tillhör Kongl. Artillerie Församlingen; Men uti de, under senare åren, innom Hufvudstaden inrättade Fat-tigvårds-Scholor, äro flere artillerist-barn intagne, i synnerhet af Qvinnkönet.

Stockholm den 19 Mars 1814

H: Åkerman.

V:A: Palm. C:A: Arrhenius Joh: Schürer von Waldthheim
J: D: Marcklin G. A. Luthman. W: Hessler: Johan Törner
Ad: W:m Egerström.

Instruction för Skolmästaren

wid Kongl. Svea-Artillerie-Soldat-Barnhus-Skola, uprättad Af Kongl. Artillerie-Barnhus-Direction Den 7:de December 1805.

Denna Barnhus-Skola består af en Class. Antalet af den ungdom här undervisas, är icke bestämd. Tolf Gossebarn, Ett af hwart Com-pagnie, hwilka af Barnhus-Cassan åtnjuta månatlig pension, emot-tagas här till undervisning wid 6:te året, och börja wanligen med A. B. C. Boken. Utom detta antal emottagas alla wid Rege-mentet warande Gossebarn, som kunna någorlunda läsa i bok, för att sedan förkofra sig uti sin christendom, och öfriga stycken, som här läras. Den härtill af ofvannämde Barnhus-Direction för-ordnade Skolmästare skall dervid iakttaga följande:

§ 1. Skolmästaren bör känna och utöfwa hwad allmänna skol-ordningen stadgar och förbinder.

§ 2. Skolmästaren börjar Läsningen kl. 8 förmiddagen och slutar kl. 11. Endast uti Nowember, December, och Januarii må-nader sker början kl. 1/2 9, och fortfar i Tre timmar. Eftermiddagen skall alltid börjas kl. 2, och slutas kl. 5, men då dagarne äro kortast, läses blott till mörkt blifwer.

§ 3. Skolmästaren tillser det Barnen dagligen infinna sig i Skolan rentwättade och kammade. Skulle Barnens Föräldrar eller Wårdare utan Laga skäl alhålla dem från Skolan, bör Skolmästa-ren det för Regements-Pastorn tillkännagifwa. Är barn borta på eget bewåg, och låter sig af åtwarning ej rätta, så skall det alf-warsamt med ris agas. Och sedan sådant 2:ne gånger fruktlöst aflöper, så skall Skolmästaren hos Barnhus-Directionen anmäla ett så wanartigt Barns förhållande, att det må från pension och skola uteslutas.

§ 4. Som det är Skolmästarens första skyldighet att lära
16 — Vol. 60.

Barnen Gudsfruktan, som är wishetens begynnelse, att i deras unga hjertan tidigt väcka känslan för Religionens heliga pligter, wördnad, och tacksamhet för Gud, vår Högste Wälgörare, aktning och kärlek för medmenniskjor, så skall undervisningen hwar morgon börjas med ordentlig Bön; före och efter Bönen sjunges en Psalmwers; och detta förrättar Skolmästaren sjelf, om ej någon dertill finnes skicklig bland Barnen. Skulle flera af dem derwid kunna biträda, bör ombyte ske dagligen eller hwarje wecka. Efter Bön och sång läses ett Capitel i Bibeln, hvilket Skolmästaren helt kort och begripligt för barnen förklarar. Af Bibeln nyttjas i synnerhet Nya Testamentet, såsom mera lämpligt till vår Religion. Derefter gör han i anledning af Capitlet, en och annan lätt fråga, som till Gudaktighet leder, och skärper deras förstånd och minne. Derpå börjas Skolarbetet.

§ 5. Fyra förmiddagar i weckan, nemligen Måndag, Tisdag, Thorsdag och Fredag användes, efter Barnens olika ålder och förmåga till innan- och utanläsning i Catechesen och Christendoms-frågböcker; derefter läses Historien och Geografien af dem, som dertill hafwa hog och minne.

Dessa fyra dagars eftermiddagar öfwas Barnen först uti skrifwande och sedan räknande. Hwar Onsdags och Lördags Förmiddag håller Skolmästaren Catechismi förhör, det är: förklarar på ett enfaldigt, och begripligt sätt Religionens Läror, då alla Barnen skola vara tillstädes, tillika med all den ungdom wid Regimentet, som sorgfälligt åstundar lära sig den riktiga Christendoms-kunskapen, och derigenom blifwa mera skicklig och wärdig att första gången begå Herrans Nattward. Och skall Skolmästaren noga tillse att Barnen med verklig andakt och alfwar afhöra hans Lärdomar. Dessa Eftermiddagar är ledighet. Äfwen tillslutes Skolan Onsdagen före Påsk och Pingst, samt öppnas åter nästa måndag derefter. Från den Tjugonde Junii till den Sjette Julii och ifrån Tjugonde December till den 7:de Januarii skall sammalades ske.

§ 6. Skolmästaren skall sig högeligen beflita om Activité, Saktmod, tålmod och alfvarsamhet, och Exemplariskt lefwerne. Wid tjenstens förlust ansvarig vara att barnen få lära: 1:o Wäl stafwa. 2:o Rent och tydeligt läsa innantill. 3:o Ordentligt och redigt läsa utan-Läxor, och 4:o Förstå hwad till Saligheten är nödwändigt weta och tro, hwilket korteligen kallas: Att känna Christendomens grundsanningar — Förmaning skall alltid föregå agan; all aga skall ske med ris på ett förnuftigt och anständigt

sätt, så att den må tjena till förbättring och icke till förargelse. Bryter Skolmästaren häremot, blifwer han derföre högst 2:ne gånger af Directionen warnad, och om mot förmodan han det oaktadt skulle fortfara med en obehörig Barnens bestraffning, blifwer han från dess Skolmästare-tjenst entledigad.

§ 7. Skolmästaren skall alltid under Lästimmarne wara närwarande för att hålla noga tillsyn och ordning med Barnen, och villigt hjelpa dem i alt hwad de behöfwa. Ware honom förbjudit att låta någon annan i hans ställe informera Barnen, så länge han sjelf dertill förmögen är. Skulle han sjukna, och länge sängliggande blifwa, så åligger det honom sådant Regements-Pastorn tillkännagifwa. Om någon wiktig ordsak nödgar honom Skolmästaren att uteblifwa någon Läsdag, skall han genom Regements-Pastorn anmäla det för Regements-Chefen; Och då han dertill fått tillåtelse, tillsäga Barnen huru lång tid han är borta, att de ej förgäfwes komma till Skolan. Hwilket Barnen äfwen åläggas sina föräldrar tillkännagifwa.

§ 9. Då tiden tillåter will hwar och en af Barnhus-Directionens Ledamöter, men i synnerhet Regements-Pastorn efterse att uti Skolan alt noga och rätt fullgöres enligt denna Instruction. Skulle det förmärkas att Skolmästaren förgått sig i Sysslan, ware då pligtig att sådant hos Directionen anmäla, då, efter omständigheterna, rättelse derå kan winnas. — Wid Examen med Barnen, som hålles den 19 Junii och December, om icke Helgedag inträffar, skola twenne Ledamöter vara tillstädes, underskrifwa, och anteckna Examens Listan, granska Diarium, och tillse att Skole-Böckerna hwarom Directionen drager försorg, wäl användas, och wärdas och på Inventarium noga skrifwes, hvilka böra genom ålder och nötning afgå eller tillkomma.

§ 10. Så wida Skolmästaren fullgör hwad denna Instruction här ofwan föreskrifwer, skall han obehindrad åtnjuta alla wid denna Syssla förenade fördelar: Arfwode af Ett Hundrade Riksdaler Banko, Skrifmaterialier Tre Riksdaler, Wed Tio Riksdaler, Trettiotwå Skillingar Banco. Dessutom har Kongl. Majst: den 22 Augusti 1801 i Näder tillagt Skolmästaren dubbla Tjenst-år, dels för dess trägna arbete med Barnens undervisning, dels mot förbindelse att uti Embetsförrättningar biträda Prästerskapet wid Kongl. Artillerie församlingen.

Carl Armfelt

H. Akerstein. C. A. Arrhenius. Joh. Schurer. Carol. Kihlstedt.
W. Hessler. A. W. Egerström

Uppgifter beträffande Kongl. Arméens Flottas och Skeppsholms Församlings Fattig-Schola. Eller

Svar på de af Kongl. Upfostrings Commitéen framstälde flere Frågor under N:o 3, hvarmed åsyftas kännedom af sådane Scholors beskaffenhet, som icke kunna begripas under Namn af katedral-Trivial eller Stads Scholor.

A: Uppgifter i afseende på Inrättningen.

1:mo Ofvanbenämnda Scholas Föremål är väl först i allmänhet detsamma som alla Scholors, att hos ungdom åstadkomma sann Gudsfruktan, dygd och brukbarhet, förenade, med vörndnad för öfverheten, lydnad för Lagarne och kärlek för Fäderneslandet; men sedan är ock dess locala bestämmelse att icke allenast up-taga Församlingens Fattigas Barn af bägge könen och handleda dem uti de Läroämnen, här nedanføre uppräknas; utan ock att en förmiddag i veckan undervisa de okunnige ibland Escadrens Manskap uti lilla Catechesens hufvudstycken, så att de dem väl förstå och kunna de samma utantill, hvarefter de af Pastor skola emot-gas bland Confirmanderne.

2:o År 1791 den 29 Martii då Biskopen och Öfver Hof Predikanten Herr Doctor Olof Wallqvist här förrättade kyrkoVisitation, blef då varande ordföranden i Skeppsholms Församlings kyrkoråd, Herr Grefve Johan Gust. Lagerbjelke, ett upphof till denna Scholas Stiftning, dermed, att han vid detta tillfälle till Protocollet dicerade, nödvändigheten af en Scholæ Inrättning för församlingens Fattigas Barn, och anhöll att sådant måtte i underdånighet föredragas Kongl. Maj:t.

3. & 4. Samma år blef derpå Scholan stiftad genom Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse daterad Rostock den 1 Junii 1791, sedan Ettusende Riksdaler af kyrkans behållna Capital blifvit afsatt och Räntan deraf anslagen till Lön för Läraren, samt serskild tillgång var funnen till hyrande af Scholæhus. Och sådant emedan det anförda behofvet fans vara ganska verkeligt, och Scholæ Inrättningen icke skulle komma att gravera StatsCassan med någon ny Lön eller omkostnad. Men Scholan öppnades icke förr än den 1 Aprill 1792, emedan berörde konungabref icke ankom förr, än mot slutet af år 1791, och Scholærummens hyrande berodde af Fardag.

5:o & 6:o Anslagne Medel till denna Scholas bestånd äro, utom berörde Ränta af Rd 1000 B:co. Hyran af ett Marketenterie och ett Sockerbagarestånd å k. Skeppsholmen, samt ett under den 7 Julii 1813 ytterligare afsatt Capital af Kyrkans behållne Medel

utgörande Rd 500 B:co hvaraf Räntan är bestämd till ökad hushyra för Scholans Rum; och sedan berörde Marketenterie och Sockerbagarestånd äfven tid efter annan gifvit stegrade Hyror, hafva Lärarens Lönevillkor blifvit i samma mon förbättrade; såsom närmare kan inhämtas af den Berättelse hvilken finnes framför när-lagde Instruction. Således äro de förmoner som ifrån början af innevarande år tillhöra Scholan och dess Lärare, nu mera följande:

Scholælärarens Lön	Rd. 100.—
Dess Inqvartering	» 10.—
Arfvode för en medhjelpare, emedan en sådan understundom behöfves	» 25.—
Hushyra för Scholæ rum(m)en, jemte ljus och ved	75.—
<hr/>	
Summa Rd	210 B:co

Ytterligare betalning af dem som undervisas eller af deras föräldrar medgifver icke Instructionen att begära eller mottaga.

7:o. Det öfverlämnas till Vederbörande, att sjelfva bedömma, huruvida dessa Lönevillkor må anses tillräckeliga för Läraren, och fria honom ifrån Bruk af serskildta utvägar att söka sin utkomst, eller icke.

8:o Förbättring af Stiftelsens tillgångar och Lärarens Förmoner äro föga att förhoppas ingalunda att påräkna. Tvärtom kan lätteligen hända att förändrade omständigheter å Skeppsholmen med tiden förminska nu varande hyror för merberörde Marketenterie och Sockerstånd, då ock förmonerne vid Scholan i lika förhållande skulle förringas.

9:o Häraf är klart att eget Scholæhus icke finnes; utan har Scholan ofta varit flyttad i dertill hyrda rum, hvilka nu äro i Ziervogelska huset vid Lilla Trädgårdsgatan i Jacobi Församling.

10: Ingen af dem som i Scholan undervisas njuter något Underhåll eller annat Understöd.

11:o Scholans Reglementariska Föreskrifter hafva undergått förändringar genom Skeppsgosse Scholans förening dermed, som skedde år 1798, och åter genom dess fränskiljande, som skedde år 1812 och ändteligen genom förnyad Instruction af den 1 December 1813; alltsammans genom enahanda Auctoritet som gaf den första Instructionen, neml. Kyrkorådets beslut; hvilket allt omständligare finnes utfördt i förr citerade och härhos följande Berättelse, pag. 3 och 4. samt Instructionens 9:de §:

12:o Någon Inrättning för Kroppsöfningar finnas icke vid denna Schola.

13:o Antalet af dem som njutit undervisning under de 10 sidst förflutna åren, har varit ifrån 24 till 36 eller per medium 30, NB den med år 1812 afgångne Scholæ Läraren nu kyrkoherden i Ed och Sollentuna Herr Lars Pet: Spiering har icke efterlämnat Scholans Examens listor, och på både muntelig och skriftelig anmaning dertill, förklarar att de äro förlorade, hvaraf händer att berörde Antal icke nogare kan utsättas, utan måste detta sammandragas af de i Kongl. HofConsistorio årligen tvenne gånger inlemnade Examens listor.

14:o Hvad för öfrigt i afseende på Inrättningen vore att anföra, inhämtas bäst af hosföljande Instruction och Berättelse.

B. Uppgifter i afseende på undervisningen.

1:o Willkor för Intagandet i Scholan bero ej af Barnens ålder, äfven som dermed ingen kostnad är förenad; men de böra likväl känna Bokstäfverne. Reception tillkommer endast dem som äro försedda med Pastors betyg; och det åligger Pastor att vid deras attesterande till Scholan följa den ordningen att Regementets Spel och allt det tjänstgörande Manskapets barn äga dertill Rättigheten framför alla andra, dernäst de Afskedades eller aflidnas och sidst andra inom Församlingen boende Föräldrars Barn.

2:o Om Scholans Läroämnen, lemnar Instructionens 3:dje §: nöjaktig underrättelse.

3:o I Skeppsöfningar gifvas här ingen undervisning.

4:o Icke eller i Handtverk och Slöjd.

5:o & 6:o Scholan utgör blott en enda Class

7:o De Läroböcker som Scholæ barnen måste anskaffa äro blott Cateches, Psalmbok och ett litet sammandrag af Svenska Historien samt Räkentafla och Skrifbok. Scholan betjenar dem med Biblar, Nya Testamenten, Aritmetik, Geographie, Brefsamling, Naturalhistoria, Geographiska Chartor och graverade förskrifter.

Angående Methoderne vid undervisningen lemnas upplysning uti Instructionens 2, 3 och 5 § §:

8:o Läsetimmarnes början och slut inrättas efter dagens till och aftagande; men utgöra alltid 3 timmar för och 2 timmar efter middagen enligt följande Schema. Detta Schema ses på sidsta sidan.

9:o De 2:ne större årliga Ferierna infalla: om vintern ifrån den 20 Dec: till 20 dag Jul och om Sommarn ifrån Johannis, till Bartolomæi dag. De 2:ne mindre börja 3 dagar för, och sluta med den 4:de dagen efter Påsk och Pingst.

10:o Scholans Disciplin och yttre skick samt straff och belöningar bestämmas genom 13 Punkter, hvilka läsas i Instructionens 10:de §:

11:o. Inseendet öfver Scholæ barnens uppförande utom Läsetimmarne är öfverlämnadt åt Föräldrarne.

12:o Examina hållas 2 gånger om året vid Läseterminernas slut. Deras beskaffenhet i Öfvervaro af en Kongl. HofConsistorii tillförordnad, en Ledamot af Kyrko Rådet samt Församlingens Pastor, kan inhämtas af Instructionens 8 §:

13:o Discenternas afskedsbetyg ifrån Scholan utfalla enlige med det omdöme, som om dem finnes uptaget i Examens Listorne.

14:o Dem är tillåtit att få begagna Scholans Undervisning till 14 års ålder, och äfven derutöfver, om de det åstunda.

15:o Scholan står under Öfverinseende af Kongl. HofConsistorio och Arm. Flottas Församlings Kyrkoråd; men den närmaste tillsynen har Pastor.

16:o Angående Lärjungarnes antal är redan svaradt i 13:de Punkten under Litt: A. Utom dem som blifva Skeppsgossar och således uptagas i den för dessas bildning bestämda inrättning, utgå de öfriga vanligen till Handtverk, tjenster eller andra näringar.

17:o Om förändringar vid undervisningen är svaradt i 11:te Punkten under Litt: A.

18:o Arméns Flottas och Skeppsholms församlings folkmängd var i början af förl. år, 3037 Personer, utom Rotebåtsmännen, och barn emellan 6:te och 15:de året utgjorde ett antal af 242; neml. 112 gossar och 130 flickor.

19:o Församlingens undervisningsanstalter svara icke mot Behofvet; om deri skulle uptagas alla till Församlingen hörande Barn. Men som många äro å Malmarne altför aflägsset boende, för hvilka derföre sökes och merendels erhålles tillåtelse att få begagna andra Församlingars Friskolor; ett icke så ringa antal nyttja äfven Privat-Scholor, emot större eller mindre afgift; och någre bemedlade hafva Informatorer i sina hus; så blifva dock behofvet på detta sättet någorlunda afhulpit.

20:o Sådane Informatorer i hus finnas nu inom denna Församling 2:ne äfvensom en till Församlingen hörande, men icke inom Församlingen boende Lärare håller Privat-Schola.

Stockholm den 19 April 1814.

J. P. Häggman

Reg.Past. v. Arm. Flotta. Kyrkoh. v. Skeppsholms Förs.

Läse-Ordning

Läse-timmar.	Måndag.	Tisdag.	Onsdag.	Thorsdag.	Fredag.	Lördag.
Första timmen ifr. kl. 9 till kl. 10	Dagen börjas med Bön och Sång samt Bibelläsning Detta beträffar valda Ställen hvilka användas till.					Innanläsning med de okun(n)ige af Flottans Manskap.
	Renläsningsofning	Bibliska Historien	Renläsningsofning.	Biblisks Historia	Söndags-Texternas förklaring.	
Andra Tim(m)an ifr. kl. 10 till kl. 11	Cateches förhör.	Arithmetik.	Cateches förhör.	Arithmetik.	Cateches förhör	Cateches förhör med Dito.
Tredje Tim(m)an ifr. kl. 11 till kl. 12	Cateches förklaring.	Arithmetik.	Sveriges Historia.	Arithmetik.	Cateches förklaring.	Cateches förklaring med Dito.
Efter-Middagen.						
Fjerde Tim(m)an ifr. kl. 12 till kl. 3	Skriföfning.	Geographie		Skriföfning.	Sveriges Historia.	
Femte Tim(m)an ifr. kl. 3 till kl. 4.	Skriföfning.	Geographie.		Skriföfning.	Innanläsning af Manuscript	

Dagen slutas med Bön och Sång.

Anmärkning: för att undvika bruket af Ljus på eftermiddagen under mörk årstid, äger Läraren att försätta Eftermiddagens Geograpiska och Skriföfnings lectioner på förmiddagen och tvärtom.

Project Till Reglemente för Skepps Gosse Compagniet i Stockholms Escadren.

§:1. Detta Compagnie, som består af 20 Skepps gossar, på Ordinarie Stat, och 10 gossar på Expetance Stat, får till befäl en Subaltern Officer som Compagnie Chef, och en Under-Officer — hvilka åtnjuta det i staten för dem anslagna Arfvode; Men står alltid directe under EscadreChefens egen tillsyn.

§:2. Compagniet indelas i 3:ne Corporalskap med 10 Skeppsgossar i hvarje, af hvilka den skickligaste och pålitligaste uttages till Corporal, som på lackan bär samma kännemärke, som Corporalen vid Volontair Regimentet. Då de häruti befordras, kungöres det på RegementsOrderne.

§:3. Compagnie Chefen blifver Escadre Chefen ansvarig för Skeppsgossarnas disciplin, Snygghet undervisning och goda seder. Han bör vid alla tillfällen upmuntra dem till flit och skicklighet i kunskapers och nyttiga yrkens förvärfvande, till vörndnad och kärlek för Konung och Fädernesland; till lydndad för Lagarne, och noggrant upfyllande af alla värf, som dem af förmän åläggas: Hvarigenom de skola blifva brukbara och duglige till kongl. Maj:ts och Rikets Sjtöjtjenst, hvaruti de danas och sålunda vinna heder och anseende.

§:4. Till Skepps Gosse antages ingen som är vanför eller af sjuklig Complexion. Hvarje Skepps Gosse får, då han antages, en förhållningsbok, deruti Compagnie Chefen införer dess Namn, ålder, födelseår och dag, föräldrar samt antagnings datum och kundskap vid antagnings tiden. I denna förhållningsbok införas sedan dess förkofran och framsteg samt upförande vid Examina af ordföranden, och under sjöresor af den befälhavare, under hvilken han varit commenderad, eller vid Hamn Exercicer. Wid hvarje Läsetermins slut inlämnas desse förhållningsböcker till Escadre Chefen, som dem sjelf igenomser och återlämnar, sedan han låtit införa samma Annotationer i en General Rulla hvilken i Chefs Cancelliet förvaras till Rättelse vid Skeppsgossarnes befordran till Escadrens eller Regimentets Under Officerare.

§:5. Då Skeppsgossarne äro till Sjöss och ej hafva sin egen Officer med sig; stå de alltid directe under FartygsChefen, som då blir ansvarig för deras Exercice, undervisning och goda seder, enligt den Instruction, EscadreChefen vid dylika Tillfällen för Fartygs Chefen utfärdar.

§:6. Ingen får nyttja dessa gossar till sin egen tjenst, eller låta dem förrätta några vanhederliga göromål i kronans Tjenst. Dock kunna de brukas till Ordonancer hos Chefen för Flottan, eller Escadren, samt Tygmästaren och Departements Cheferne vid Warfvet, i synnerhet under Rustnings Tillfällen, då något för deras öfning och Practiska Undervisning kan inhämtas. Hårtill måste likväl Escadre-Chefen först gifva tillstånd.

§:7. Som disciplin är af högsta nödvändighet i alla Militaire Corpser, måste också Skepps Gossarna med jämn och alfvarsam stränghet hållas till lydnad för sine förmän och får ingen upsåtliga fel eller sturskheter lemnas ostraffade; likväl förbjudes vid ansvar, eho det vara må att afstraffa dem med käpp. Deras förbrytelser, större eller mindre, kunna icke agas, utan endast på befallning och i närvaro af Compagnie Chefen, hvilken då åligger att noga tillse, att ingen hetta eller bitterhet dervid inblandar sig, utan att sjelfva felet med all köld rättas. Då en Skepps gosse agas, skola de andra dervid vara tillstädes. Svårare förbrytelser anmälas först hos Escadre Chefen.

§:8. Skepps Gossarnes undervisning, som är både Theoretisk och Practisk skall skötas med sorgfällighet. Den Theoretiska årligen under två Terminer, ifrån September månads början till den 12 December och ifrån d. 13 Januarii till April månads slut. Maj, Junii, Julii och Augusti månader, användas till Practiska undervisningen.

§:9. Den Lärare, som enligt Stat bestås SkeppsGossarna, och hvilken bör hafva undergått den pröfning, som allmänna Scholæ ordningen föreskrifver, innan han af Escadre Chefen antages, sköter hela den Theoretiska Undervisningen, hvarvid honom till efterrättelse länder så väl hvad af allmänna Scholæ Ordningen kan lämpas till SkeppsGosse Skolan, som den här nedanföre stadgade Läseordning. Denna Lärare måste äfven beflita sig derom, att med ett rättskaffens upförande och rena seder tjena den ungdom, hvars ledning honom blifvit anförtrodd, till ett både nyttigt och godt efterdöme.

§:10. Följande Läroämnen blifva föremålet för SkeppsGossarnes Theoretiska Undervisning:

1:mo Religions kundskap. Cathechetik, Biblisk Historia och Moral.

2:o Modersmålet: Färdighet i innanläsning, så väl i skrift som i Tryck, samt dess rättskrifning.

3:o Wälskrifning. Med både Svenska och Latinska Bokstäfver.

4:o Aritmetik.

5:o Geographie. Jordglobens, Europas och Sveriges i Synnerhet.

6:o Historien Den Allmänna och fäderneslandets.

7:o Geometrien Första och andra Boken af Euclides eller Wolfs Lärobok.

Hvarvid det blifver räknadt Läraren till Förtjenst, och Recommendation till befordran, om han handleder några gossar längre i de Mathematiska Wettenskaperne, eller uti något af de moderna Språken.

§:11. Läselagarne och Timmarne blifva Måndag, Tisdag, Thorsdag, Fredag, 4 Timmar för — och 3 Timmar efter middagen, samt Onsdags och Lördagsförmiddag blott 2 timmar — eller tillsammans 32 Timmar för hela veckan, då icke helgedag inträffar. Hvar morgon börjas med Bön och Bibelläsning, och slutas om afton med bön. De öfrige Timmarne på Onsdag och Lördag användes till Exercice och gymnastiska öfningar enl. följande:

[Se hela nästa sida! Därefter läses § 12 o. f.]

§:12. Enligt Kongl. Scholæ Ordningens föreskrift, använder Läraren sidsta Veckan i hvarje månad till Repetition af och hvad han under de 3:ne föregående veckorne i Scholan förehaft. Likaså användes första Veckan af hvarje Läsetermin, att på Förmiddagen kortteligen återhämta det, som under förflutne Termin förevarit och blifvit Gossarna ålagt att under Ferierna hemma repetera; och på eftermiddagarne undervisa dem i det nödvändigaste utur en god Handbok om hälsans bevarande, hvarvid sådana föreskrifter undvikas, som i någon mon kunde hindra Gossarnes härdande, emot köld eller värma så nödigt för deras blifvande Yrke.

§:13. Läraren får aldrig försumma sina Läsetimmar, och Compagnie Chefen åligger, att hos Escader Chefen anmäla om någon uragtlåtenhet i denna del förmärkes. Men skulle någon angelägenhet fordra dess frånvaro en eller flere timmar, anmäles sådant hos Compagnie Chefen, som då Commenderar den vid Skeppsgosse Compagniet Tjenstgörande UnderOfficern, att hålla Lektionerne vid Magt. Honom åligger äfven att föra en anteckning öfver Gossarnes bättre eller sämre förhållande i Scholan eller uteblifvande, samt att emot slutet af Termin uprätta Rangpröfning, efter det i Lärarens Instruction föreskrefne Schema, och skrifva 2:ne Exemplar af den

Läse-Ordning

Förmiddags Tim(m)ar	Måndag.	Tisdag.	Onsdag.	Thorsdag.	Fredag.	Lördag.
Från kl. 8 till 9.	Dagen begynnes alltid med bön och Bibelläsning Den sednare utgöres af valda stycken för att användas till;					
	Bibliska Historien	Sedoläran	Bibliska Historien	Sedoläran	Bibliska Historien	Sedoläran
Från kl. 9 till 10.	På det återstående af denna tid företages:					
	Cateches förklaring och förhör	Svensk Språköfning, försök upptes och rättas	Cateches förklaring och förhör.	Svensk Språköfning, Försök upptes och rättas.	Cateches förklaring och försök.	Geographie.
Från kl. 10 till 11.	Arithmetik	Geometrie	Gymnastik.	Arithmetik	Geometrie.	Gymnastik.
Från kl. 11 till 12.	Arithmetik	Geometrie.		Arithmetik.	Geometrie.	
Efter midd. Tim(m)ar						
Från kl. 2 till 3.	Allmänna Historien.	Fäderneslandets Historia	Militairisk Exercitie	Allmänna Historien.	Fäderneslandets Historia	Militairisk Exercitie.
Från kl. 3 till 4.	Wälskrifning	Geographie.		Wälskrifning	Svensk Språköfning.	
Från kl. 4 till 5.	Wälskrifning	Geographie.		Wälskrifning	Svensk Språköfning.	

Dagen slutas med Bön.

Anmärkning: Den tid då bruket af Ljus på eftermiddagen är oumbärligt, äger Läraren tillstånd att förbyta Wälskrifnings och de Geographiska Lectionerna på förmiddagens ljusare timmar, emot andra utsatte Lectioner på samma dag.

Examens Lista hvilken enligt § 15 fordras. De böcker och Inventarie Persedlar som bestås för Scholan, håller Läraren i Ordning och uprättar deröfver Inventarium samt ansvarar för dess Innehåll.

§:14. Då Regements Pastorns göromål det tillåta, väntas af dess skyldiga nit för ungdomens undervisning att Scholan af honom ofta besökes, åtminstone 2:ne gånger i månaden, hvarefter så väl Lärarens som Gossarnes förhållande och Scholans tillstånd, till Escadre Chefen inberättas.

§:15. Compagnie Chefen bör hvarje morgon antingen sjelf, eller genom den vid Compagniet tjenstgörande Under-Officern $\frac{1}{2}$ timma före Scholæarbetets början efterse de församlade Gossarnes snygghet till kläder, hår och tvättning. Ingen får utan Compagnie Chefens permission uteblifva ifrån Scholan, om ej gällande Orsaker dertill föranleda, hvilket åligger Gossarnes föräldrar att anmäla. Compagnie Chefen besöker för öfrigt Scholan så ofta han behagar, men bör i synnerhet vara tillstädes, vid läsetidens slut om aftnarne, för att afgöra de klagomål Läraren kan hafva att anföra; efter omständigheterna bestämmas, straffen genast för den felande, då förbrytelsen icke finnes vara af så svår beskaffenhet, att därom först anmälan hos Escadre Chefen måtte göras.

§:16. Wid hvarje Termins slut anställles Examen i Skepps Gosse Scholan, hvartill af Escadre Chefen commenderas den vid Volontair Regimentet tjenstgörande ÖfversteLieutnanten såsom Ordförande, samt till Ledamöter: 1 Capitain, Compagnie Chefen och Regements Pastorn, hvarefter betyg så väl för Läraren som öfver Skepps Gossarnes Framsteg, på Examens Listan antecknas. ExamensListan innehåller alla Gossarnes Namn efter deras Rangordning, med deras födelse och antagnings år, kundskapen vid Inträdet i skolan, med sedan ådagalagde Snillegåfvor, fallenheter och seder. För de gossar som förr genomgått Examen, lägges förra Examens listan till grund. Wid dessa Examina kundgöres offentligens hvars och ens flit och förhållande med sitt förtjenta beröm, och upflyttning i Rangordningen, med möjligaste Noggranhet till en rättvis upmuntran för de gossar som väl utmärkt sig.

§:17. Tjenstförrättande Öfverste Lieutnanten eller den RegementsOfficer som i hans ställe såsom ordförande bevestadt Examen, låter derefter anteckna uti SkeppsGossarnes Förhållnings böcker, de vittsord, som Compagnie Chefen och Läraren om hvar och en afgifva; hvarvid deras fallenhet för studier, eller andra Mechaniska Yrken observeras, för att sedermera tjena till grund vid gossarnes befordran.

§:18. De SkeppsGossar, som uti Scholan genomgått hela den föreskrifna Coursen med beröm och flit, erhålla tillstånd att bevista de vid Escadren varande Föreläsningar för Under Officerare i Navigation och Artilleriet m. m.

§:19. Compagnie Chefen projecterar all practisk Undervisning och Exercitie till Escader Chefens approbation och bevisar och verkställer alla dit hörande öfningar med ordning och sammanhang. Ifrån Maji Månad till slutet af Augustii, besökes Werkstäderna på Warfvet af alla de gossar som icke äro till Sjöss, och under varma årstiden tillhållas Gossarne att lära sig simma, hvarföre för Nybörjare det vid Escaderns Sjukhus inrättade badhus får begagnas. Compagnie Chefen tillser vid denna nyttiga öfning, att hvarken Gossarnes hälsa eller lif äfventyras genom oförsigtighet.

§:20. Den vid Skeppsgosse Compagniet tjenstgörande UnderOfficer, går Compagnie Chefen tillhanda i allt hvad detta Reglemente utstakar eller serskildta Ordres föreskrifva; han tillåter Corporalerna, att vid den om morgnarne anbefalte Visitation, hvar för sitt Corpralskap, anteckna och anmäla då någon icke inställt sig i det skick och på det klockslag som föreskrifvit är. En special tillsyn öfver Scholans rum, snygghet och behöriga värma, samt alla dess Inventariers brukbara skick, tillhör honom äfven, att besörja; Wid Skeppsgossarnes Exercice, badning eller simning är UnderOfficers alltid närvarande.

Stockholm den 20 September 1813,

C. F: Coyet.

Project till Instruction för Läraren vid Arméens Flottas Stockholms Escadres Skepps Gosse Schola Beträffande blott: Läro Method och Böcker. Hvarom Reglementet för Skeppsgosse Compagniet icke stadgat någon viss föreskrift:

Hvarvid för öfrigt Kongl. Maj:ts nu varande eller ock blifvande Scholæordning anvises honom till efterrättelse.

Wid Scholæundervisningen intager billigt främsta Rummet:

1:mo Religions kunskapen hvilken man här låter bestå i följande tre delar.

a) Catechetiquen eller egentliga Christendoms undervisningen. För denna lägges alldeles Exclucivt den nya förbättrade uplagan af Lutheri Cateches och Svebelii förklaring till grund, hvarvid Discenternes både omdöme och Minnesförmåga i möjligaste måtto lika öfvade genom så väl förklaring som utanläsning må ledas till begagnande af våre Tros och Sedoläror till Hjertats och Sedernas förbättring.

b) Bibliska Historien: hvilken naturligast inhämtas genom Bibelläsning hvartill efter G: Fr: Seilers anvisning, vissa stycken i Bibeln utses; och hvaröfver sedan göres en kort förklaring som genom Frågor fästes i Minnet och användes till Practiskt bruk utaf de lika härliga som ymniga Exempel, dem Bibliska Historien framställer.

c) Sedoläran, hvarmed egentligen bör förstas dels Läsning, dels afhörande af ofvanstående valda stycken, äfvensom efterdömen utur det allmänna lefvernet till dygde böjelsens väckande, samt tillfällig Repetition af Sedoläror, som deraf blifvit hämtade, hvilka äfven genom bruk af frågor i minnet fästas. Till detta ändamål må äfven nyttjas dels Feddersens Exempelbok dels Lindbloms första Undervisning för Lärobarn i Christendomen.

Nota. Denna del af undervisningen har Läraren att anse för sin nyttigaste och svåraste, men tillika mest tillfredsställande för rättning. Han bör aldrig börja dessa timmar oberedd, eller utan att hafva satt sig i författning, att kunna med värdighet och känsla, och dock muntert och gladt tala så i ämnet, att han både förstas, öfvertygar, väcker och intager. Det är här han aldramest skall arbeta på den böjliga Själens hos ynglingen, för att af honom söka bilda en redlig Medborgare och god Christen. Men han vakte sig, att någonsin fortsätta detta arbete ända till att falla trötsam. Då nedbryter han sin egen byggnad. Barn vilja öfverraskas; och om så väl slut som början kan blifva dem en öfvergång till nå-

got oförväntadt nytt, så fastna derigenom äfven allvarsamma saker hos dem i en angenäm åtanka.

2:o Modersmålet. deruti sysselsätter sig undervisningen med följande Hufvuddelar.

a) Läsningen. som innefatta Bokstäfvernes (alla i språket möjliga) och skiljetecknens kännedom, till god renläsning. Denna börjar väl barnet redan känna, men ynglingen hedrar sig likväl, om han hunnit bringa den till någon fullkomlighet. Till den första Undervisningen häruti väljes den enklaste skrifart om saker, som intresserar barn, hvartill någon af de nyaste ABC: Böcker föreslås: såsom: t. e: Flintenbergs, sedan finner man i Sedolärande skrifter för Barn i Bibliska Historien, i Werlds och Natural Historien, samt hvarje annan nyttig lecteur, tillräckelig öfning, hvartill åter föreslås Nyttig och nöjsam Läsning för Barn, Campes Geographiska Bibliothek, Resebeskrifningar m:m: De som häruti vunnit någorlunda färdighet och tillika gjordt hjälpefulla framsteg uti skrifkonsten öfvas derjemte uti renläsning och handskrifne Bref, Acter och Handlingar m:m:

b) Ortographien eller rättskrifningen. Denna hufvudsakeliga del af Språk Lärnan, läres först genom:

1:mo Stafning af allehanda ord efter gehör och utan bok, hvori Lärjungen ofta och vid alla tillfällen kan probaras. Sedan genom

2:o Dictering af angelägna ord, som hafva svårare sammansättning och i hvilka ofta felas, eller af små Sentencer, Minnespuncter och märkvärdigheter utur Werlds och Natural Historien Natur Lärnan och Werldsbeskrifningen. Methoden här är den: att Läraren i början sjelf rättar skriffelen, men sedan måste äfven Discenten öfvas att uppsöka dem, när allenast Läraren i Brädden tecknat med siffra huru många på hvar rad befinnes. För att göra denna öfning möjlig för flera på en gång, och för alla lika nyttig så blifver det som dicteras skrifvit på en stor Tafla i hvilken förrättning alla, från den första till den sidsta deltaga; Men när felen skola uppsökas, sker det i omvänd ordning, att den minst kunnige börjar och den snällaste slutar förrättningen. Härigenom blir denna lection som annars är torr nu mycket mera nöjsam och munter, och hvar och en blir öfvad efter sin Förmåga. Äfven kunna Nybegynnare uti Classen som äro oförmögna att skrifva efter dictering skrifva någon i minnet fattad Lärorik Passage, sedan den först med upmärksamhet på de uti densamma förekommande ords

stafning, och sammansättning, blifvit genomläst. Ändteligen läres rättskrifningen genom:

3:o Concepering eller öfning att i skrift uttrycka sina tankar, hvilken sedan den i början blott beträffat små berättelser, och beskrifningar om saker, som intressera Barnaåldern, öfvergår sedan till bref och andra skrifter af verkelig nödvändighet. Desse upsatser corrigeras af Läraren både till Form, tankar och Interpunction. Till rättesnöre häruti kunde någon tjenlig Brefställare begagnas.

Nota. Det förstas att Läraren måste vid alla ofvan anförde Språköfningar ifrån första början bibringa Discenterne de hufvudsakeligaste reglor, hvilka oändligt ofta repeteras vid Exemplen. Härtill nyttjar han Broocmans Svenska Språklära.

3:o Wälskrifning. Öfningen deruti skall extenderas till alla vanliga stilar efter Boxlés och Hellströms Engelska samt Wickströms Svenska Föreskrifter. Till Methoden hör förnämligast att nybegynnaren repeterar hvar Bokstaf så många gånger, till dess den i det närmaste har likhet med förskriften, hvarigenom det regelmätiga i Bokstäfvernes byggnad och det sköna i Dragens böjningar blir mera märkbart, än när han straxt börjar med Bokstäfvernes hopfogning, då hans upmärksamhet delas på flera objecter på en gång. Äfven bör tilläggas att nybegynnarens öga tidigt vänjes vid raka rader, hvilket vinnes genom Linier, som likväl vid större framsteg bortlägges. Hvad man åter skulle tycka knappt vara värdt att nämnas, såsom att skrifboken hålles i helgd, att en sida får afdelningar af större och mindre skrift i längre och kortare rader, med Symetrie, att en väl skriven sida visas vid alla tillfällen, och Profskrifter skrivas till Examina. Dessa och dylika småheter äro likväl att räkna till de viktigare upmuntringar, utan hvilka en gosse sent eller aldrig kommer till att göra affaire af en vacker hand.

4:o Artihmetiquen eller Räknekonsten hörer väl under Matematiken, men tages dock hit, såsom första öfningen uti abstract tänkande. Metoder gifvas här många, hvilket mäst bestå i Täflings lustens retning, genom tilldömt företräde efter hvar och en ådagalagd förtjenst, hvarom till slut här nedanføre följer en allmän anmärkning. Det allenast må erindras som en fordran af Läraren, att han genom tidig kännedom af Nummeration sätter Discenterne i stånd, att sjelfve efter hans dictamen rätt uppställa alla möjliga Tal, så väl som att utsäga dem, att han vid practisk

undervisning på stora Taflan aldrig underlåter, att bygga allt på riktig Theorie, att han genom små därtill inrättade Tabellers bruk först gör Discenterne rätt färdiga uti de fyra första Enkla Räkensätten; att han ej uraktlåter men tvärtom mer än vanligt sker upöfvar Räkningen i Tankarne, samt att han icke sällan, genom några få Exempel låter repetera de tillrygga lagde Räkensätten, som i annat fall förglömmas. För öfrigt följes häri Beckmarks Arithmetik. Och om någon Yngling, genom visad fallenhet, för högre Mathematiska Wettenskaper, kan emottaga undervisning i Algebern, så länder det både honom och Läraren till heder och befordran.

5:to Geographie. Den för denna inrättning både nödiga och tillräckeliga Läroboken är Djurbergs kortare sammandrag af Geographien, hvori äfven finnes det nödtorftiga af Statskunskapen. Till denna Lection höra för det första åtminstone 4 Exemplar af Chartorne öfver Globen, Europa och Sverige. Med en Jordglob, bör Scholan äfven snart förses. Wid Methoden anmärkes, att här ingenting läres, blott genom utanläsning, utan allt genom flitig Repetition på Chartan, hvarvid Boken endast tages till en ledning utom i det statistiska som man måste mer omedelbart ur Boken fästa i minnet. Dess utom bör denna Lection af Läraren göras nöjsam genom interessanta berättelser om de Nationer och Orter som äro i fråga. För att befordra klarare och riktigare och klarare insikt häruti, samt till uppmuntran, föreslås här läsningen af Resebeskrifningar etc. (t: ex: det ofvanberörde Geographiska Bibliotheket af Campé, som för Discenternes begrepp äro författade, och hvilka kunna såsom en belöning, lånas dem till enskildt bruk på mellanstunder.

6:to Historien. Äfven här måste Discenternes flit lönas med berättelser utur rikare källor än Djurbergs korta sammandrag af Sveriges Historia för begynnare, och Fants Lärobok för Begynnare i allmänna Historien, hvilka till bruk i denna Schola föreslås tills vidare, såsom de minst kostsamma.

7:mo Geometrie. Deruti undervisas blott de äldsta gossarna i Classen efter Euclides och Wolff, hvarvid det blifver Lärarens Merit om han handleder en gosse längre än till kännedomen af den första och Andra Boken i Euclides Elementer. Men i allmänhet anmärkes vid denna gren af undervisningen som skall åsyfta upöfningen af Discenternes tankeförmåga och upstädningen af hans förstånd, att läraren bör tillse, att icke boken så noga följes, så att

allt stadnar i en tanklös utanläsning, utan bemödar sig att göra begreppen och slutsatserne rätt tydliga. Den sniliga och flyktiga åldern har svårt att genast fatta det abstracta, sjelfva figurerna äro icke ens för alla nog påtageliga och utan kännedom af någon egentlig nytta eller tillämpning, som häraf kan göras förefalla dessa saker de flesta allt för torra. Således behöfver här inbillnings kraften underhjälpas på allt möjligt sätt genom Modeller och andra sinliga föreställnings medel; samt Lusten väckes genom små tillämpningar af practiska saker; hvarigenom behovet af en närmare Theorie dess bättre visar sig; och i allt är nödigt att småningom fortskrida, och förutna betänketid samt häldre lämna något af det mer invecklade, till att med större framgång återhämtas en annan gång, än att verka oreda och ledsnad, genom för mycken drifning.

Allmän Anmärkning. Att draga all den fördel som är möjlig och Publica Scholors lyckliga natur, att väcka täflan, användes uti hvarje af de här upräknade Lectioner den Method, att flytta hvar och en Discent efter det företräde han hvar och en gång förtjent. En sådan flyttning måste likväl så inrättas, att den icke stör lugn och ordning. Under de Lectioner hvilka häruti medföra svårighet, antecknas denna flyttning genom lätta märken på Discenternes namnlista, hvilken primus eller en af Corporalerna är skyldig att alltid hafva i beredskap. Den ordningsnummer hvar och en i båda dessa fall bekommit, antecknas i Journalen vid Lectionernes slut, att nästa gång då samma Lection förekommer, dermed bestämma deras Rang. Denna hvar gång erhållna Rang blir sedan grunden efter hvilken hvarje Gosses relativa skicklighet bestämmes. Och som en gosse hvilken kan vara klen i det ena kan likväl hedra sig i andra ämnen; så har man funnit en utväg att kunna på det nogaste afväga hvars och ens Valeur, igenom en Rangpröfnings Tabell som uptager både skicklighet och seder, hvaraf ett Schema härhos fogadt följer. Den erfarna vet huru märkvärdigt kraftig verkan är af en sådan ofta anställd pröfning. Det bör derföre blifva en ibland de plickter som åligger Läraren, att till det minsta en gång i Termin upgöra en Rangpröfnings Tabell. Och det är denna Tabell eller Rulla, hvilken sätter Befälhafvaren i stånd, att med den största noggranhet bedöma allas skicklighet och välförhållande, som icke alltid sker så lätt i grund af deras Lycka uti ett Examen. Stockholm den 8:de December 1812.

I: P: Häggman

Regements Pastor vid Arméens Flotta — Kyrkoherde vid Skeppsholmen.

Schema till Rangprofningens Tabell Uppgjord till Examen den 8:de December 1812.

Discenternes Namn.	Innanläsning.		Cateches		Orthographie		Catechesen: förklaring		Bibliska Historien		Moral		Välskrifning		Läsning af Manuscripter		Concept		Arithmetik		Geographien		Svenska Historien		Allmänna Historien		Geometrie		Algebra		Summa		Exercise		Sedlighet			Summa		Rang.		Discenterne flyttade i ordning efter								
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.									
Lindgren ...	10	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
Nyberg	10	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
Alänning ...	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	
Lundström	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50		
Nymalm ...	11	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	
Kullenberg	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50				
Gärn	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50					
Malmgren	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50						
Forsström	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50							
Holmström	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50								
Nyman	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50			

Likheten med Originallet intygar

J. P. Häggman
Reg. Past. och Kyrkoh.

[Historik och ekonomi. Referat av 1792 års
och edition af 1813 års instruction för läraren.]

Kongl. Arméns Flottas och Skeppsholms Församlings Fattig-Skola stiftades, genom Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifwelse, Daterad Rostock, den 1 Junii 1791, sedan Ordföranden i Församlingens Kyrkoråd, dåwarande Öfwersten sedan Presidenten m.m. Herr Grefwe Joh:n Gust. Lagerbjelke, wid en Kyrko Visitation, anställd af Biskopen och öfwer Hofpredikanten Herr Doctor Olof Wallqwist, den 29 Martii samma år, föreställt Nödvändigheten af en Scholæ Inrättning på Skeppsholmen för Fattigas Barn, och föreslagit, att Ettusende Riksdaler af kyrkans behållne Capital, måtte få afsättas, och räntan deraf, såsom lön anslås, åt en Scholæ Lärare, hwilken tillika skulle wara skyldig att biträda Presterna i Regimentet wid Högtider, sjukdom eller andra laga förfall, men och, för dess således Trägnare Tjänstgöring, få räkna dubbla år, hvarjemte tillkännagafs, att särskild tillgång wore för hand till hyrande af Scholæ hus. Hwilket förslag i underdånighet föredragit, blef af Kongl. Maj:t till alla delar i Näder bifallit; emedan det anförda behofwet fanns wara ganska werkeligt, och Scholie Inrättningen icke skulle komma att grawera Stats Cassan med någon ny Lön eller omkostnad.

Som detta Konunga bref icke ankom förr än emot årets slut, kunde Scholan icke eller öppnas förr än nästa Fardag den 1 Aprill 1792 då twenne Rumm woro dertill hyrde vid Tresk-Torget i Johannis Församling. Flyttning skedde sedan till Cassern huset å Kongl. Skeppsholmen, men åter efter några år derifrån, att dess nuwarande ställe är det sjette, i Zierwogelska huset wid lilla Trädgårds gatan, i Jacobi Församling.

Anslagne Medel till denna Inrättningens bestånd äro utom berörde Ränta af RD 1000. B:co, hyran af ett Marketenterie, och ett Sockerbagarestånd å Kongl. Skeppsholmen, Deraf kunde den tiden icke mer anslås till

Lön för Läraren än blott Rd. 50.— Inquartering Rd. 10.—
Hushyra, Ljus och Wed på Scholrummet Rd. 25.—

Men genom tillökte Hyror för Marketenteriet och Sockerståndet kunde och Lärarens inkomster efter hand tillökas, först med Tjugufem (25) Riksdaler med namn af arwode för en medhjelpare och sedan med en större Lön. Således äro nu Lärarens fördelar vid denna Skola Följande:

Lön Rd. 100.—

Arfwode för en Medhjelpare Rd. 25.—

Inquartering Rd. 10.— Skolans Hushyra, jämte ljus och ved Rd. 25.—
Summa B:co Rd. 160.—

Och ändteligen har kyrkorådet, i betraktande af Hushyrornas owanliga upstegring, som af skolæ-Fondens Revenuer icke kunde motwägas, beslutit under den 7 Julii detta år att ytterligare af kyrkans fond (som genom en tillfällig opåräknad inkomst, blifwit ansenligt ökad sedan år 1791) utbryta och lägga till Scholans beständiga fond, en summa stor: Fem Hundrade Riksdaler Banco, hwaraf Intereset är bestämdt till en förökad Hyra för Skolrum(m)en. Igenom denna anstalt blifwa de förmåner, som åtfölja Scholan, ifrån början af år 1814. dessa:

Lärarens Lön	B:co Rd. 100.—
Dess Inquartering	10.—
Arfwode för en Medhjelpare	25.—
Scholans Hushyra, jämte Ljus och ved	B:co Rd 75.—
Tillsammans B:co Rd 210.—	

Efter Kongl. Maj:ts förordnande genom Nådig skrifvelse, af den 4 Maji 1798 uprättades wid Kongl. Arméens flottas Stockholms Escadre, ett Compagnie af 10 Ordinarie och 5 Extra Ordinarie Skeppsgossar, för hwilkas Underwisning anslogs ett Arfwode af Rd: 25 B:co samt till deras Böcker och Skrif Materialer Rd: 6 2/3 B:co årligen. Denna anstalt förenades då med församlingens Fattigschola, såsom en både möjlig och tarfvad tillökning, så wäl af Discenternas antal, som Lärarens då ännu warande altför swaga Lönings willkor. Och derwid blef det i 14 år, till wåren 1812. Men sedan Kongl. Maj:t efter Sweaborgs och Åbo Escadrers förlust, täckts i Nåder fastställa en utwidgad Stat för Stockholms Excadre wid slutet af år 1811, hwarigenom Skeppsgosse-Compagniet douplicerades till 20 Ordinarier och 10 Extra Ordinarier, hwilka behöfwa sin egen Lärare, så Pröfwade då warande Escadre Chefen, Contre Amiralen Herr C. Fr. Aschling, nödigt att bägge Anstalterne åter borde åtskiljas, emedan i annat fall, Fattig-Scholan, genom ett så stort antal, Skeppsgossar, skulle aldeles hafwa förfelat stit ändamål.

Denna Scholas ursprungliga bestämmelse war enligt dess första Instruction, hwilken Herr Grefwe Lagerbjelke utfärdade den 24 Janu: 1792, icke allenast att uptaga församlingens fattigas barn af bägge könen och att handleda dem till dess de kunna, jämte

god Innanläsning, rent utan till både Catechecerna, samt Gossarna dertill någodt Skrifwa och Räkna, Qwartuor Species, samt Regula de tri, utan ock att en förmiddag i weckan underwisa de okunnige ibland Escadrens Manskap uti lilla Catechesens Hufwud stycken, så att de dem wäl förstå och kunna de samma utantill. Men då barnens antal, genom föreningen med Skeppsgossarna, och dessas ganska mycket utwidgade och berömligt werckställda undervisning, upsteg ända till 36, så att de måste delas i 2 Classer, hwilka hwardera, blott hwarannan dag, skulle i Scholan infinna sig: så fann Herr Contre Amiralen Aschling tjenligt, att aldeles uphäfwa den förra Ordningen, att på Lördagen i Scholan undervisa desse okunniga af Manskapet, utan att sådant war ett beslut af kyrkorådet. Derwid har det till dato förblifwit, och hela tyngden af detta manskaps underwisning har fallit på Reg: Pastorn och Ord: Batt: Predikanten, hwilken sednare den samma ett år med honom delat. Men nu då kyrko Rådet, tagit i betraktande å ena sidan, huru de nya stadtsförfattningarne till krigsmagtens förökande genom alla ynglingars conscription från 20:de Året äfwen satt befälhafware vid wärfwade Corpser i en förökad nödwändighet, att ofta antaga ännu yngre karlar änskönt de icke altid skulle äga nödig Christendoms kunskap, samt att detta icke annat kan, än öfwer billighet, föröka Prästerskapets redan nog stora möda med församlingens öfriga ungdom och mångfalldiga andra embetsplikter, så mycket mera som Kongl. Maj:ts Circulaire bref af den 17 Martii detta år befallt, att minska Prosternas antal, och hädanefter icke antaga Extraordinarie Battaillons Predikanter. Hwarjemte det ock bör betänckas, att Kongl. kyrkoordningen Cap:22 §:2. wäl föreskrifwa Pastor, att fliteligen drifwa Catechismi Lära efter dess rätta förstånd; men: drifwa Barna-Läran och underwisa uti Innanläsning, det skola de göra, som den omsorgen i församlingen åligger, enligt Cap: 24. § 11. Och då deremot åter, å andra sidan, Scholæ-Läraren icke allenast tydeligen erhållit dubbel Tjenstårs beräkning, enligt först anförde Konungabref af den 1 Iunii 1791, egenteligen för det biträde han skulle göra Regements Presten, och hwilket annars wore altför obetydligt, om hans plikt, att underwisa de mäst okunnige ibland Manskapet, skulle bortfalla, hwarjemte han har nu äfwen mycket förbättrade Lönewillkor, blifwit befriad ifrån arbetet med Skeppsgossarna: i följe hwaraf Kyrkorådet funnit sig föranlåtut och befo-gadt, att återställa Skolans primitiva författning, beträffande Lä-

rarens Skyldighet att underwisa de okunnige ibland Escadrens Manskap.

Skolæ Lärarens Sysla war, wid yppande vacance ursprungligen förbehållen, åt en Extraordinarie Bataillons Predikant wid Regimentet; Men detta förfaller härefter af sig sjelf, genom högstberörde Circulaire bref af den 17 Martii detta år; dock måste han wara en ordinerad Prestman, hwilken för öfrigt, genom den pröfning Scholæ ordningen föreskrifwer bör hafwa wisat sig äga grundelig insikt i de till Syslan hörande Läroämnen, öfning och erfarenhet i underwisningen, och gäfwä att med lätthet och tydlighet meddela andra sin kunskap. Han skall äga wittnesbörd om ett Gudfruktigt, ärbart och alfvarsamt lefwerne, samt så fogligt sinne, att han genom sitt umgänge med Scholbarnen, må winna både deras aktning och tillgifwenhet, Såsom Prestman står han under Kongl. HofConsistorium, men sin sysla lyder han under Escadre Chefen, och har att anse Reg. Pastorn för sin närmaste förman, samt ställa sig till nogaste efterlefnad följande efter förändrade omständigheter, förnyade:

Instruction.

§:1. Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Scholæ Ordning gifwen Helsingborg den 7 December 1807, eller hwilken som hädanefter kan blifwa utfärdad, har Scholæ Läraren att anse såsom allmänna Lagen för sina Tjenstpliekter. Ett inbundit Exemplar deraf skall honom tillställas, att alltid wid Scholan förblifwa. Och i enlighet dermed skall han samwetsgrant söka att fullgöra sina Christendoms och Tjensteskyldigheter, wara trogen, flitig och foglig i Barnens handledning, samt föra en ärbar och ostrafflig lefnad, att barnen uti honom måtte hafwa en uppbyggelig eftersyn till en sann Christendom samt dygd och goda seder.

§:2. Wid underwisningen i allmänhet iakttaga han Scholæ ordningens Föreskrift i 3 Cap. 4. § beträffande omsorgen, att med lika ömhet emot alla, lämpa sin handledning efter hwars och ens begrepp, och hwad i synnerhet widkommer Salighets Läran, söka att densamma föredraga med den tillämpning, att då förståndet, upplyses, wiljan äfwen hoss ungdommen må förbättras samt att han öfwer alt ting är sorgfällig att uti barnens hjertan tidigt implanta Sann Gudsfruktan wördnad för Konungen lydnad för Lagarne och kärlek för Fädernes Landet.

§:3. Läroämnen för denna Schola, äro följande 1:mo Svensk Innanläsning, äfwen med Latinska Characterer, i både tryckt och manuscript, hwartill och hörer öfning i Ljudelig upläsning, med iakttagande af Skiljetecknen. Lärjungen bör dock känna Bokstäfwerne, innan han till Scholgång emottages. 2:o. Lutheri lilla Cateches, med Swebelii förbättrade förklaring hwaröfwer Catiche-tiserandet äfwen uptager serskildta Läsetimmar. 3:mo. Bibliska Historien hwilken läres under Bibelläsningen, som uptages här nedanføre. 4:to. Skrifning hålst efter grafwerade Föreskrifter, både med Svenska och Latinska Bokstäfwer. Hwarwid anmärkes att de mäst försigkomne öfwas med afskrifning af Stycken, som innehålla nyttiga kunskaper. 5:to. Räkning med Qwartuor Species och Regula de tri, hwaraf barnen uppskrifwa Exempel sig till minnes. 6:to Geographie, endast med Chartan öfwer Jordgloben och Swerige 7:mo Fädernes landets Historia. blott ifrån Gustawianska Tidehwarfwets början, efter någodt litet sammandrag. De barn som wid Examina befinnes i dessa delar någorlunda för sig komma, och derjemte upnått minst 14 års ålder böra ej länge qvarblifwa de andra till förhinder, utan med betyg om sin kunskap från Scholan afgå.

§:4. Läsetimmarna måste här lämpas efter Lärobarnens wilkor. De äro fattige, och deras hemmawaro, är ofta nödig, medan Föräldrarne ute söka förtjena det gemensamma uppehållet. Derföre måste tre Timmars läsning förmiddag, och två eftermiddag anses wara för dem nog till ändamålet. De böra i dess ställe af Läraren erhålla nyttig syslösättning med sig hem, med öfwerläsning af dem föresatta stycken. Öfwer dessa timmar upsätter Läraren ett Schema Lectionum hwarå äfwen tecknas tiden, då de alt efter dagarnes till och aftagande, börjas och slutas; denna Läseordning bör upprättas i samråd med Församlingens Pastor och wara gillad af kyrkorådet. Dett förstas att samma Läseordning, är egenteligen endast för dem, som kunna deltaga i alla ofwanskrifne Läroämnen: de swagares förhör och underwisning måste deremellan, efter Lägenhet företagas.

§:5. Dagen börjas och slutas alltid med bön och sång efter morgonbönen fördelas Scholans Biblar ibland Barnen, då ett af dem efter tour, upläser ett Capitel eller Stycke, hwilket Läraren i korrthet förklarar och deraf utdrager lefnads Reglor och Lärdomar, hwilka han i Barnens minne och hjerta inskärper på det sätt, att han deröfwer fårmerar Frågor, som han låter Barnen

korrt beswara, hwarmed han äfwen winner att alla fästa bättre upmärksamhet på både Läsning och förklaring. Sista morgonen i veckan kan han på samma sätt förfara med Söndags texterne i stället för Bibeln.

§. 6. Lördagsförmiddagen sysselsätter sig Scholæ Läraren ensamt med de okunnige bland Escadrens manskap, och låter sig då angelegit wara, att lära dem Innanläsningen och lilla Catechesens Hufwud Stycken, så att de dem wäl förstå och kunna dem utantill. När han dett har ärnådt, hemwisas de till Pastorn är någon så okunnig, att han aldeles intet kan läsa i bok, och därjemte så gammal, att aldeles icke mera kan lära dett: så skall Scholæ Läraren wara ifrån en sådan befriad, och nödtorftig Christendoms kunskap, skall honom bibringas blott genom gehör, och att han längre tid deltagar i Confirmandernes underwisning hoss dett öfriga Presterskapet. En lista på dessa okunniga af Manskapet skall Pastor tillställa ej allenast Scholæ Läraren utan och Chefen öfwer Escadren, att både karlarne må hållas till Scholæ gång, och Scholæ Läraren få en Handräckning, i händelse af tredska eller försumlighet.

§. 7. Hwar fjerde Wecka använder Läraren till Repetition, af alt hwad han under de tre föregående veckorna i Scholan förehåft, på det Discenterne måtte så mycket säkrare, i minnet behålla hwad de en gång lärt och kunna därför göra behörig redo. Likaså användes Första Weckan af war Termin, att på förmiddagarne kort återhämta, det som under sist förflutne Termin förewarit, och på eftermiddagarne underwisa ungdommen i det wäsändtligaste af någon god handbok om hälsans bewarande, och de förnämsta SedeReglorne i Rambachs barnabok.

§: 8. Examina hållas två gånger om året wid slutet af Terminerna. De skola öfwerwaras af någon å Kongl. Hof Consistorii wägnar, en kyrkorådets Ledamot eller tillförordnad, jemte församlingens Pastor. Desse tre böra efter Förrättad Examen i enrum öfwerenskomma om det betyg, de böra gifwa, om både Discenternes framsteg och Docentens skicklighet flit och fallenhet, hwarmed han har bestridt sin sysla, Samma betyg teckna de genast på Examens Listan, hwaraf ett Exemplar inlämnas i Kongl. Hof Consistorio, och ett annat blifwer qwar i Scholan. En sådan Examinations Lista bör därför Läraren upprätta, in dupplo, till Examen och däruti uptaga alla Discenternes namn, efter deras Rangordning, deras födelses och deras antagnings år. Kunskapen wid

Inträdet i Scholan, Snillegåfwan och Sederne, För de barn som för widwarit ett Examen, tages den större Examinations Listan till Grund, att både den då warande kunskapen och den nu sedan tillwundna förkofran i den nya utföres. Wid dessa Examina kungöres offenteligen hwars och ens flit och wäl förhållande, med ett förtjent beröm och præmier om dessa äro att tillgå, äfwensom en wanartig eller försummelig ärhåller lika öfwerljudd de warningar och förebräelser han sig ådragit, dett skall tillhöra Scholæ Läraren, att om dag och Timmar till Examen minst 8 Dagar i förwäg, erinra Chefen öfwer Escadren, Præses Consistorii och sin Pastor.

§: 9. Ferierna wid denna Schola, som utom de fria Onsdags och Lördags eftermiddagarne, hafwa i flere år warit ett undantag från allmänna Scholæ ordningen och utgjort 2 å 3 Månader om Wintern och 1 1/4 Månad Sommartiden, af det skäl, att brist på warma kläder hindrade de Fattigas barn från Scholan vintertiden, men som erfarenheten wisat, att det Lättare tillfället till förtjenst med arbete, om sommaren afhåller sådana barn från Scholan mycket mera än kölden om Wintern, så har kyrkorådet funnit skäligt att återföra, dessa Ferier till enlighet med både Scholans första Instruction och Kongl. Scholæordningen. likwäl med någon, wid Scholarna i Hufwud staden allestädes brukelig inskränkning, så att de twänne större årlige Ferierne infalla: Om wintern ifrån omkring den 20 Dec. till 20:d Dag Jul, och om Sommaren ifrån Johannis till Bartholomai Dag, De Twänne mindre åter börja tre dagar för, och sluta med den fjerde dagen efter Påsk och Pingst, och då Scholæ barnen hemförlåfwas ålägger dem Läraren, antingen Repetition af hwad de den förledne Termin hafwa lärt, eller och öfning hemma i någodt annat, som dermed äger gemenskap.

§: 10. Scholans Disciplin och yttre skick bestämma följande puncter hwilka i afskrift, böra finnas upslagne i Scholærummet, neml. Puncterna 3 till och med 12.

1:mo Reception i denna Schola tillkommer endast dem som äro försedde med Pastors betyg, och det åligger Pastor att wid deras attesterande till Scholan följa den ordningen, att Regementets Spel, och alt det tjänstgörande manskapets barn ega der till Rättigheter framför alla andra, därnest de afskedades eller aflidnas, och sist andra Föräldrars barn som kunna höra till Församlingen.

2:mo En Matricikel eller ScholæRulla skall uptaga alla i Scholan antagna Barns namn, födelseort, år och dag samt kunskap wid inträdet, och fadrens stånd eller närings sätt, och lämnas

rum i brädden att framdeles anteckna dess afgang utur Scholan och till hwad yrke, samt med hwad hopp.

3:to På klockslaget. skall war och en antagen infinna sig i Scholan, snygg och hyfsad, efter råd och ämne: men alltid rena kläder, och ansigte, straxt intaga sitt rum, och der i stillhet förblifwa.

4:to Då Gudsfructan, goda seder, dygd och brukbarhet äro de stora ändamål, som genom skolæwerk böra winnas, så skall och Scholan wara såsom en Helgedom, ifrån wilken alt ogudaktigt, oskickligt och lagstridigt förhållande för alltid är bannlyst.

5:to Smärre fel af oförstånd och ungdomsyra, rättar Läraren med föreställningar, warning, tilltal, eller de grader af aga här nedanföre bestäms, och pröfwa derwid den felaktiges ålder, lynne och förra förhållande, samt lämpa därefter en mindre eller större stränghet i rättelsen, så att den leder till förbättring och icke till förwärring.

6:to All skada och åwårkan på fönster, böcker, Cartor, eller andra till underwisningen tjenande saker i eller utom skolan, bör af den förwållande strax ärsättas och godtgöras, alt kitsligt ritande skärande eller annat skadligt åtgärd på wäggar, bord, bänkar med mera, ware wid aga förbudne.

7:to Förargelse eller annat som oanständigt är under Läsning i Scholan, eller och wid Gudstjensten, i kyrkan, näpses med Scholaga, då det ej rättas kan med warning och tilltal.

8:to Spel med kort, terning eller annat, swordom. bruk af starka drycker, eller Tobak, oblygsamhet och otuckt straffas med ett eller flera af nedanskrefne straff

9:to Anfall med slag eller Skällsord, oljud å Torg eller Gata, och Schola, tillfoga ärlig mans hus m. m. warde hämnad med Scholaga, efter afseende på ålder, beskaffenhet, tid och ställe; och gifwe den brottslige ärsättning, om möjligt är.

10:mo Förolämpning emot Läraren, med ord, åthäfwor eller gerning, straffas med offentlig afbön och Scholaga, sedan Pastorn derom är tillsagd, Hafwa sig flera till en sådan gerning sammanrotat, hwarde uphofsmannen utom straffet, ifrån Scholan religiösa, och de öfrige straffade efter gerning sin.

11:mo Framhårdandet i sådant okynne eller annat som skadligt och oanständigt är, sedan warningsgraderna warit fruktlösa, och näst Föräldrarne äfwen Pastorn och kyrkorådet eller dess Ordförande, derom erhållit kunskap, ware belagdt med förwisning från Scholan; ty bättre är att en än flere förloras.

12:mo Straff tillåtne i Scholan äro desse Namnets offentliga uppgifwande i Lärorummet på den felaktige jemte tilltal och warning — Afsöndring från medlärjungar på särskildt ställe — större eller mindre förlust af Præmier — Degradering från ett högre till ett lägre rum, Offentlig Afbön — Consilium abeundi; Sedan Föräldrar och Pastor derom blifwit underrättade — Relegation från Scholan — Hvarförutan äfwen hårdare och lindrigare aga, med ris äger rum, samt i wissa händelser penningeplikt, enligt 15:de Momentet.

13:mo Snygghet i Scholan åligger Scholæ Läraren att widmagthålla, och äger han till den ändan, tillsäga barnens mödrar, att en eller twänne af dem, hwarannan eller hwar Lördag, skura, Scholrummet, hwilken billiga tjenst de icke få undandraga sig, och njuter han, i händelse af tredska eller uraktlåtenhet handräkning af Regements webeln.

14:to Scholans Inwentarium inskrifwit i Matrikeln skall alltid wara följande.

Böcker 1 Matrikel inbunden

1 Scholordning med Instruction inbunden 4 Biblar

4 Nya Testamenten 4 Psalmböcker

4 Glob Chartor 4 Cartor öfwer Sverige

24 Svenska Grafverade förskrifter, klistrade på Papp

24 Latinska dito 1 Räknebok 1 Geographie

1 Svensk Historia 1 Bok om hälsans bewarande

1 Anwisning att uppsätta bref och Handlingar 1 Natural Historia Husgeråd 2 Swarta Taflor en stor och en liten jemte harfot och 1 Lineal.

2 Starka Bord 1 Pulpet Bänkar

Trädstolar 1 Eldgaffel

1 Eldtång 1 Eldskjffel 1 Fotmatta 1 Qwast 1 Sparbössa,

15:to En Sparbössa af koppar eller Jern skall finnas i Scholan, under Lärarens wård, till underhållande af åfwanstående Inwentarierne, genom Insamling, af små pliktpenningar för förfallena försummelser. Plikt graderna bestämmas i samråd med Pastor och gillas af Kyrko Rådet.

Stockholm den 1 December 1813.

C. F. Coyet.

Escadre-Chef

C. Liljehök

S. Sjöbohm

Öfverste, tjenstg. Tygmästare

Öfverste Lieut. vid Fl. Constr. St.

L: P. Wulff.

J. P. Häggman

Secr: och Auditeur.

Reg. Past. v. Arm. Flotta Kyrkoh. v. Skeppsh. förs.

VI. REDOGÖRELSE OCH REGLEMENTEN 1838, 1847.

A. Skol-Direktionens skoluppgifter 1838 ²/₆.

... *Anmärkingar. 1:o. Elementar-Läroverket...*

Stadens, Kungsholms, Ladugårdslands och Adolph Fredriks lägre ApologistSkolor hafva hvardera Rector och en Collega. Svårigen torde kunna nekas, att Stadens och Ladugårdslands Skolor ensamt uppfylla det med dem, såsom lägre Apologistier, afsedda ändamål.

Collega Classen i Kungsholms Skola, hvilken Class är grundad på enskild Mans stiftelse, afl. Repslagare Aldermannen Olof Sjöstedt, från hvilken och Innehafvaren aflönas, äfvensom Classen vanligen benämnes den *Sjöstedtska*, är hvarken ämnad till att vara, eller för trakten behöflig annorlunda än som en FattigSkola, det den ock i sjelfva verket är. Då den således icke står i något egentligt förhållande, eller samband med Rectors Classen synes väl, som borde den förra bringas till hvad den egentligen bör, eller behöfver, vara, och den sednare antingen indragas, eller blifva en för sig fristående, endast med det samband, att Läraren i denna kunde hafva Rectors uppsigt öfver den andra.

Förhållandet med Adolph Fredriks Skola är ock ungefärligen enahanda. På Collega Classen är der inympad Församlingens Allmänna BarnSkola under en Lärare, som måste hafva till mål och syfte både att uppdraga tjenliga ämnen åt Rectors Classen och tillika se dem till godo hvilka besöka Classen, såsom Barnskola. Förblandningen härleder sig från bemödandet att söka, så vidt görligt vore, gå till mötes önskningarna eller föreskrifterna af framl. Enkefru von Balthasar, som, af Hufvudstadens fromma Stiftelser och inrättningar högt förtjent, dock mest är det af dem inom Adolph Fredrik, då hon endast för Skolbyggnaden och dess utvidgning, och på det att genom Bell-Lancasterska undervisnings methodens införande mera tillfälle skulle beredas för de fattiga Barnens bildning, dels gifvit, dels anslagit sammanlagdt 17,500 Rdr Banco; hvarförutan hon afsatt ett stående Capital, 4,000 Rdr, hvaraf årliga räntan skulle tillfalla Läraren i Collega Classen, i egenskap af Lärare i BarnSkolan, jemte Cantor. Att det dubbla ändamålet med Collega Classen, under en sådan talrikhet af Lärjungar, öfverstigit en Lärares förmåga, serdeles för att bereda

fullhaltiga ämnen för RectorsClassen, har visserligen icke undflytt Directionen, som derföre ock, uppå Vederbörandes tillstyrkan, till Lärarens biträde på vissa tider medgifvit några Elever ur Rectors Class att såsom Monitörer i Collega Class tillhandagå, och för hvilkas både uppmuntran och understöd Directionen funnit skäligt att för hvarje Termin, under de sist förflutna åren, utbetala en gratification af 20 Rdr Bco. Men då, detta oansedt, olägenheterna icke finnas afhulpna är Directionen sinnad, att med något mera genomgripande förslag, synnerligen med hänsigt till sistnämnde 2:ne lägre ApologistSkolor, i underdånighet ingå.

För samtliga, nu nämnda, Skolor finnas inom den Församling der de belägna äro Hus, innehållande Lärosalar för Lärjungarna och till större delen Boställsrum åt Lärarena; hvilka hus ock af Församlingen underhållas. I allmänhet uppfylla dessa hus de med dem afsedda ändamål, och med skäl kan sägas, att endast Ladugårdslands lägre ApologistSkola har i detta hänseende mycket både att önska och fordra.

Till 3:ne Colleger, hvilka sakna boställsrum, en i Clara och 2:ne i Maria, utbetalar Directionen hushyresmedel med 150 Rdr Bco till hvardera, för året.

Allmänna BarnSkolorna, som äro 3:ne, en i Staden, en på Södermalm och en på Norrmalm, hvilken dock endast är ämnad för dem som bo inom Clara och Jacobs Församlingar, äga icke några Skolrum, likalitet som Lärarena Boställsrum, utan hafva sådana, på tjenliga ställen, blifvit, för beggedera ändamålet, af Directionen förhryda. Omkostnaderna härföre uppgå, för närvarande, till 1,000 Rdr Banco. för året; oberäknadt dem för anskaffandet af Ved.

Till dessa BarnSkolor, räknar och Directionen Kongl. Djurgårdens Skola, hvilken först med år 1828 kommit under Directionens inseende. De ämnen som der, åtminstone för mängden af Lärjungar, föredragas, äro inga andra än de som i BarnSkolorna förekomma och öfvas, och något tvifvel synes väl icke böra derom uppstå, att en sådan Skola är den, för Djurgården i allmänhet, enda behöfliga. — Genom en enskild, nu mera afliden, Mans frikostighet äger Skolan eget hus med Kyrka, som tillika är Skolesal, med thy åtföljande rum för Läraren; och ehuru någon serskild Cassa hvarken finnes afsatt eller är att tillgå för underhållet af samma hus, tviflar Directionen dock icke derpå, att tacksamma Arfvingar ej undandraga sig att från vanvård och förfall freda ett af deras och Skolans Vägörars vackraste verk.

2:o *Församlingarnas enskildta Skoleinrättningar.*

Hufvudstadens samtliga Församlingar, med undantag af Kongl. Hof- och Finska Församlingen, hafva egna Skolor, hvilka både uppkommit och underhållas genom bidrag af Församlingen i allmänhet, eller af den enskildtes välgörenhet. De benämnas vanligen *Fri- och Fattig Skolor*, med hänseende dertill, att undervisningen meddelas utan all kostnad för Eleverna, och att dessa tillhöra den

fattigare klassen af Församlingens medlemmar. De utgöras, dels af de så kallade *Fri- och FattigSkolorna för Barn*, ofta åtskilda för hvardera könet, vanligen förenade med någon arbetsklass, dels och af *Handtverks Skolorna*, för Ungdom af Mankönet, som redan inträdt såsom Lärning, eller äfven Gesäll, i något visst yrke. De kunna samtliga dessa Skolor hänföras under den allmänna benämningen af »*Folkskolor*», men äro visserligen från hvarandra icke ringa skilda både till läroämnen och den höjd hvartill dessa odlas och drifvas, så att de derföre med allt skäl, såsom de ock i Tabellen förekomma, böra benämnas högre och lägre.

Kraftiska samt *Fri* och *Fattigskolan*, inom Storkyrko Församlingen är egentligen en förening af 2:ne Skolor under en Lärare. *Fattigskolan* räknar omkring 50 år från sin uppkomst, och den *Kraftiska*, som bär namn af Stiftaren, Instrumentmakaren *Kraft*, hvilken derföre donerat ett Capital, med föreskrift att räntan användes till undervisnings meddelande åt fattiga Borgare barn och till biträde för deras underhåll, öppnades i Maji månad 1809. Samtliga Barnen i denna Skola njuta ej blott fria böcker och skrifmaterialier, utan äfven 32 sk. b:co hvardera i månaden, så vidt de ej, under loppet af densamma, blifvit svårare noterade för bristande flit eller felaktigt uppförande. Denna skola, hvilken är indelad i 3:ne klasser, måste betraktas såsom en slags ApologistSkola, både med hänsigt till hvad som fordras för vinnande af inträde i densamma, äfvensom till de der förekommande undervisningsämnena, nemligen Christendom, Biblisk Historia, Allmän Historia, Svensk Grammatik, Mathematik, Tyska och Fransyska språken. Att under längre tid än 3 1/2 år bevista denna Skola medgifva icke dess stadgar. — Läraren nämnas af Pastor primarius och förses med Fullmagt af Consistorium.

Dernäst torde böra nämnas *St. Jacobi och Johannis Församlings fria Läse- och Arbets-Skola*, grundad på ett af framl. Grosshandlaren Grewesmühl, år 1812, doneradt Capital, hvartill ytterligare kommit flera mindre dispositioner, och åt hvilken Församlingen, på sin bekostnad, uppbyggt Skolehus. Ämnad för undervisnings meddelande åt Barn af båda könen var Skolan, då den öppnades, den 1 October 1814, försedd med en Lärare för läsning, skrifning och räkning, en Lärarinna för Quinnoslöjder och en Mästare för Sko-arbete, Genom indragning af den gamla KyrkoSkolan öppnades och bereddes tillfälle för en »*förberedande klass*», der de yngste och minst för sig komne Barnen intagas och beredas för uppflyttningen i den högre. Skolan, som sålunda är fördelad i 2:ne från hvarandra skilda klasser, med en lärare i hvardera för den bokliga undervisningen, hvilken dock icke sträcker sig utöfver Christendom, Svenska språkets Grammatik, Fäderneslandets Historia och Geographie samt räkning och skrifning, står under styrelsen af en egen Direction, som utnämner Lärarena, hvilkas competence Consistorium pröfvar och med Fullmagt förser. För Handarbetena äger Skolan en Mästare och 2:ne Lärarinnor; — och för-

ses Lärjungarna, på Skolans bekostnad, till en stor del med beklädning, den de sjelfve tillverka.

Vexelundervisnings Skolan vid Kongl. Maj:sts Flotta i Stockholm var från början, 1791, Församlingens FattigSkola, hvarmed år 1798 förenades, under samma Lärare, 10 ordinarii och 5 extraordinarii Skeppsgossar, hvilka dock, sedan antalet af dem blifvit fördubbladt, år 1811 åtskildes från FattigSkolan och erhöilo sin egen Lärare. Genom Kongl. Förvaltningens af Sjö-Ärenderna Reglemente af den 22 December 1826 återförenades de skilda undervisnings anstalterna till en, fördelad i 2:ne klasser, *den öfra*, eller *Skeppsgosse Skolan*, och *den nedra*, eller *Församlingens Fri- och Fattig Skola*. I den öfra meddelas undervisning i Christendom, Svensk Grammatik, Biblisk, Svensk och Allmän Historia, (i sammandrag) Arithmetik, Geometrie och Calligraphie. I den nedra i samma ämnen, fast i mindre scala och med afdrag af Geometrien och Allmänna Historien.

Mariæ Magdalene Församlings fria Läro- och Arbets inrättning, eller som den ock benämnas, *Philipsenska Skolan* efter Stiftaren, framl. Grosshandlaren Philipsen, hade, sedan år 1811, varit för Församlingens fattiga Barn, af båda könen, tillgänglig för vinnande af undervisning i Christendom, räkning och skrifning, hvilken handhafves af en Lärare, som Skolans styrelse, eller Direction, utnämner och Consistorium med Fullmagt förser. I inhämtandet af Quinnoslöjder undervisas Flickorna af en för ändamålet anställd Lärarinna, och Gossarna i Skoarbeten af en Mästare. Skolan, som från sin stiftelse till dess Enkefru Philipsen med döden afgick, njutit ett årligt understöd, 400 Rdr Banco, af Församlingens FattigCassa, underhålles nu mera af de till densamma testamenterade Fonder.

Ladugårdslands Församlings Fattig Skola leder, till största delen, både sin uppkomst och vinner det årliga underhållet af donationer, bland hvilka serskildt torde böra nämnas den af Victualie Handlanden Boman Eriksson. Skolan äger en förträfflig lokal i det för ändamålet, år 1825, uppbyggda huset.

Inom territorial Församlingarna finnas äfven *Flickskolor* för de fattigas Barn, hvarrest undervisning meddelas, vanligast af Fruntimmer, i innanläsning, Christendom, skrifning och räkning, samt serskildt i hvarjehanda quinnoarbeten. — Dessa Skolor, hvilka samtliga, betraktade såsom arbetsinrättningar, leda sitt ursprung från de 2:ne sistförflutna decennierna, underhållas af Församlingarna; dock njuter den i Hedvig Eleonoræ af Vålgörande Fruntimmers Sällskapet ett årligt bidrag af 333 R:dr 16 sk. B:co, och vid den i Adolph Fredriks uppbär Lärarinnan årliga räntan af ett Capital, stort 1,000 R:dr Banco, doneradt af framl. Enkefru von Balthasar.

Handtverks Skolor finnas inom Storkyrko, Claræ, Mariæ och Catharinæ Församlingar, för undervisnings bibringande åt Handtverks Lärningar och Gesäller i skrif- och räknekonsten samt Histo-

rien och Geographien på Söndags eftermiddagen, kl. 4—7. Uppkomna på olika tider har dock ingen ett tidigare ursprung än år 1811. De underhållas, dels genom några för ändamålet anslagna smärre gåfvor, dels ock genom upphämtandet af Collecter i Kyrkorna.

/3:o *Tyska Församlingens, Regements Församlingarnas och enskildta Föreningars Skolor.*

Tyska Skolan, som består af 4 klasser, utgör på en gång både en högre ApologistSkola och Folkskola. Ungefär af lika ålder med Kyrkan och Församlingen, underhålles den af Kyrkan, och är nu mera att betrakta som en Församlingens enskildta Läroanstalt, utan allt beroende eller uppsigt af Consistorium, eller annan Embetsmyndighet, utan endast af Kyrko-Rådet.

Regements Skolorna, nu mera endast 3:ne, sedan Kongl. Andra Lif Gardes och Kongl. Svea Artilleries Skolor blifvit sammanslagna till en, med en gemensam Lärare, äro inrättade för och begagnas af fattiga Barn af Militärer och de yngre af dem, som vid Regimentet anställda äro, mest vid Musiken. Undervisningsämnen i dessa Skolor äro Christendom, Biblisk och Svensk Historia, Fäderneslandets Geographie, Svensk Grammatik, skrifning och Arithmetik. Till underhållet af dessa Skolor bidrager Befälet icke ringa.

Allmänna Barnhusets Skola, en stiftelse i förening och liktidig med Barnhuset, är belägen inom dess lokal och underhålles af dess Fonder.

Frimurare Barnhusets Skola; enahanda förhållande.

Småbarns Skolorna, en på Norr- och en på Södermalm, äro ett den nyaste tidens försök, öfver hvilket, liksom dess resultat, något omdöme ej ännu hunnit stadga sig.

Catechet-Skolorna, af Samfundet Pro Fide & Christianismo stiftade och underhållna, i ändamål, att genom skicklige Lärare bibringa undervisning i läsning och de nödvändigaste Christendoms stycken åt personer af begge könen, hvilka af Presterskapet finnas i sin Christendoms kunskap okunniga och svaga, men icke kunna i Församlingarnas BarnSkolor antagas, leda sin uppkomst från år 1797, då nådig Resolution den 27 Junii s. å. med stadfästelse å dem och vissa ännu gällande förmoner för deras Lärare, Catecheterna, meddelades. De voro desse Skolor, hvarest undervisning lemnas hvarje Söndags eftermiddag, kl. 4—7, till en början endast 3:ne, men äro nu 8, med hvar sin Lärare; hvarför utan 2:ne extra Catecheter komma att antagas, en i Mariæ och en i Catharinæ Församling.

/4:o *Enskildta Undervisnings Anstallter* finnas till ett betydligt antal inom Hufvudstaden för Ungdom af begge könen, men då dessa icke äro Directionen kända i sin helhet är det endast rörande de större någon upplysning blifvit sökt och såsom af Tabellen inhämtas, vunnit.

Noter och anmärkningar. [Till sid. 276—277.]

A. STORKYRKOFÖRSAMLINGEN. Något visst åldersår för början af barnens skolgång har ännu icke af Församlingen, enligt 8 §. 1 mom. i Skolstadgan, blifvit bestämdt. Men det vanliga har varit, att barnen admitteras till skola vid omkring 7 års ålder.

I afseende på antalet af barn, som äga kunskaper utöfver *minimum* må nämnas, att antalet af sådana barn uti denna församlings skolor icke kan vara annat än betydligt, enär en vidsträcktare undervisning, än Skolstadgan föreskrifver, varit af behövet påkallad äfven för de obemedlade af Församlingens barn; bland hvilka många, om icke de flesta, böra i Folkskolan vinna den underbyggnad och bildning, som erfordras för att kunna ingå och begagnas i näringar, handel och yrken, hvartill hufvudstaden erbjuder ett så rikt tillfälle.

Alla lärare i Församlingens skolor äro Prestmän.

Utom Stockholms Gymnasium, finnas inom församlingens område följande undervisnings-anstalter:

- a) *Storkyrko-församlingens lägre Apologist-skola.*
- b.) *Allmänna Barnskolan i Staden inom broarne.*
- c) *Den förenade s. k. Kraftiska skolan för fattige borgaresöner och fri- och fattig-skolan för gossar.*
- d) *Fri- och Fattig-skolan för flickor.*
- e) *Ordnings Nämndens Flickskola.*
- f) *En Söndags-skola för religions undervisningen. (Catechetskolan)*
- g) *En Söndags-skola för handtverks lärlingar och gesäller.*
- h) *En Småbarns-skola.*

Såsom kända enskilda undervisnings-anstalter förtjena nämnas

/1:o *Slöjdföreningens skola.*

/2:o *En privat skola för flickor af ståndspersons klassen (Fryxells skola)*

/3:o *En d:o för gossar af d:o (Ullgrens skola)*

Hvarförutan 16 å 19 *fruntimmer i mindre privat-skolor*, eller s. k. pensioner, sysselsätta sig med undervisning af andras smärre barn till ett sammanräknadt antal af omkring 400.

Sluteligen må tilläggas: för att på ett fullständigare sätt ordna folk-undervisningen i denna församling, har en särskild rymlig lokal blifvit inköpt, hvares inredning för skola snart är fulländad. Uti denna lokal, som i nästa månad kommer att öppnas och hvari församlingens egna, nu spridda, skolor kunna inrymmas, finnas 5 stora lärosalar och 1 mindre för en småbarns skola, boställsrum

Statistik över folkmängden samt över folkskole-
[Uppgifter från de olika församlingarna, här vid tryckningen
Uppgift[er] om Folk-undervisningens tillstånd uti

Församling.	Församlingens folkmängd.	Alders-år då skolgången börjar.	Barn inom skolåldern									
			som undervisas									
			i fasta skolor		i ambulatoriska skolor		i allmänna läroverk		i enskilda undervisningsanstalter		i hemmet	
			Gossar.	Flickor.	Gossar.	Flickor.	Gossar.	Flickor.	Gossar.	Flickor.		
Storkyrko Församlingen	11,852.	7	164	110.	—	—	100	92	100.	12	91	
Clara Församling	11,366.	6.	108 ¹⁾	156	—	—	225. ²⁾	128.	243.	28.	53	
St. Jacobs och Johannis f.	11,135.	8 ¹⁾	264. ²⁾	117 ²⁾	»	»	125. ³⁾	216 ⁴⁾	195. ⁴⁾	56	87.	
Mariae Magdalenaë...	12,015.	8.	396	320	—	—	98.	73.	142	10	28.	
Catharina	14,635	7	120	245	—	—	104	91	159	15	35	
Ulricæ Eleonoræ eller Kungsholmen.	2 988.	7.	—	66	—	—	82.	6	13.	—	—	
Hedvig Eleon. Församling	11,000.	7.	144	126	—	—	87	102	170	20	46	
Adolf Fredriks	7,800	7:de	—	110	—	—	192	60	40	57	166	
Danviks och Sikla Ö.	832.	6.	4.	16.	—	—	—	5.	6.	12.	8.	

Anvisning. [Tryckta förklaringar på baksidan av varje formulär.]

1. I kolumnen *Alders-år då skolgången börjar* införes den ålder, Församlingen, enligt 8 §. 1 mom. i Stadgan angående Folkundervisningen i Riket, bestämt för början af barnens skolgång.

2. I kolumnen *Barn som ega kunskaper utöfver minimum* införes antalet af de barn inom skolåldern, hvilka hafva inhämtat högre kunskapsmått än det som 7 §. omtalar såsom det minsta för barn, hvilka lemna skolan.

3. Med den i kolumnen *Huru många begagna Söndagsskolan* omtalade Skola, menas den undervisning, som skall meddelas enligt 10 §. 2 mom.

4. Med *examinerade Lärare* menas endast sådana, som genomgått exa-

lärarna och folkskoleeleverna i Stockholm.
[Uppgifter från de olika församlingarna, här vid tryckningen
Uppgift[er] om Folk-undervisningens tillstånd uti
[de olika Församlingarne] den 1 Julii 1847.

Barn inom skolåldern	som sakna undervisning	Summa.	Antal dagar i veckan.	Antal veckor i året.	Barn som ega kunskaper utöfver minimum	Huru många begagna Söndagsskolan	Antal Lärare och Lärarinnor.		Av Lärarne äro tillika		Anmärkningar.					
							i fasta skolor.		i ambulatoriska skolor.			Klockare eller Orgel-nister.				
							Examinerade.	Oexaminerade.	Examinerade.	Oexaminerade.						
							Gossar.	Flickor.	Gossar.	Flickor.		Presmän.				
108	115	476	416.	40	6.	184	150	99	12	—	2	—	3.	—	[se nedan under A]	
— ³⁾	—	489.	452.	43	6.	408	299	— ⁴⁾	— ⁴⁾	3	1. ⁵⁾	—	—	2.	—	[» » » B]
62	84.	723	483	40.	5.	365.	160	» ⁵⁾	» ⁵⁾	5.	2. ⁶⁾	»	»	4.	»	[» » » C]
15	47.	592.	537.	42.	6.	65.	40.	se anm. 2.		7.	—	—	—	2.	1.	[» » » D]
362	418	692,	357,	40	6	28	—	—	—	6	31	—	—	6	—	[» » » E]
72	101.	160.	180.	40.	6.	—	—	18	21.	—	2.	—	—	2	—	[» » » F]
167	298	520	640	44	6	56	75	30	22	2	1	—	—	1	—	[» » » G]
—	—	309	316	43	6	60	50	25	25	1	1	—	—	3	—	[» » » H]
1.	—	22.	30.	40.	5.	8.	6.	—	—	—	1.	—	—	1.	—	[» » » I]

men vid Folkskole-Lärare-Seminarium. Om bland de öfriga någon finnes, som undergått annan examen, bör sådant uppgifvas i kolumnen *Anmärkningar*.

5. I kolumnen *Anmärkningar* bör i öfrigt upptagas: om någon af Prestskapet, med anledning af 10 §. 1 och 2 momenten, deltagit i religionsundervisningen, vare sig i vanliga Skolan eller Söndagsskolan; — om bland de undervisande någon är af kvinnokönet och, i sådant fall, om hon är examinerad vid Folkskole-Lärare-Seminarium eller oexaminerad; — om bland Föräldrar eller barns Målsmän något tredskande visat sig att fullgöra Stadgans föreskrifter angående barnens undervisning eller skolgång; om inom Församlingen någon Slöjdskola finnes, antingen särskild eller förenad med Folkskolan; med flera sådana förhållanden, hvilka kunna vara upplysande till bedömmande af barnundervisningens gång inom Församlingen.

med kök och nödiga uthus för lärare och lärarinnor samt för portwackt, Gymnastik-sal m. m. Härigenom är så tillräckligt utrymme beredt, att icke något af församlingens barn må sakna tillfälle till den undervisning, som Skolstadgan föreskrifver.

Stockholm i September 1847.

Abt. Z. Pettersson

Pastor i S:t Nicolai församl:

B. CLARA FÖRSAMLING.

1) Till fasta Skolor räknas a) Norra Allmänna Barnskolan, gemensam för Clara och Jacobs Församl.; b) Flickskolan med 2:ne Lärarinnor, 1 för läsning, skrifning och räkning, samt 1 för handarbeten; c) Egentliga FolkSkolan för Gossar.

2) I denna Column räknas Lärjungarne i Högre Lärdoms-Skolan, som dock ej alla tillhöra Clara församl.

3) I Folk-Skolorna så väl för Gossar som Flickor finnes tillräckligt utrymme för alla de obemedlades barn inom Skol-åldern.

4) Församlingen har uti Catechet-Skolan och Handtverks-Skolan 2:ne Söndags-Skolor, hvilkas Lärjungar, på olika tider af året högst olika till antal, här icke blifvit upptagne, Någon Söndagsläsning i Folkskolorna har ännu icke ägt rum.

5) Oexaminerad är Lärarinnan för handarbeten i Flickskolan. Stockholm den 24 September 1847.

Josef Wallin.

Pastor.

C. JACOBS OCH JOHANNIS FÖRSAMLING.

1) Församlingen har bestämt Skolålderns början till fyllda *åtta* år; Men medgifvit Barn vid fyllda *Sju* år att i FolkSkolan intagas, då föräldrar så önska.

2) Till *fasta Skolor* hafva räknats 1:o Fri och FattigSkolan 2:o Norra Wex. underwisn:s Skolan 3:o den egentliga Folkskolan.

3) I denna Column hafva blifvit förde Lärjungarne wid S:t Jacobs ApologistSkola

4) Hit föras ock Lärjungarne wid Acad. Adj. Ramströms s. k. Lyceum, utaf hvilka dock endast en del äro församl:s barn, äfwensom Flickbarn uti enskilda Fruntimmers pensioner.

5) Församlingen har uti Cathechet Skolan en Söndags Skola, som här icke uptages, äfwensom HandtverksSkolan på Söndagarna besökes; Men någon Söndags läsning med Folkskolans Lärjungar har ännu icke kommit till stånd.

6) Dessa oexaminerade äro: Lärarinnan i Handarbeten för qvinnor och Läraren i Sko-arbeten wid församlingens Fri-Skola. Stockholm den 14. September 1847.

P. A. Fröst.

Kyrkoherde.

D. MARIÆ MAGDALENÆ FÖRSAMLING.

1. För alla barn inom skolåldern, som sakna underwisning, är utrymme i Folkskolan från d. 1 Juni 1847 beredt.

2. *Sådan SöndagsSkola*, som föreskrifves i Kongl. Folkskolestadgan, 10 § 2 mom. har ännu icke blifvit inrättad. Deremot finnes:

a) *Kateket- eller SöndagsSkola* för de äldre barn, hvilkas omständigheter icke tillåta dem att dagligen begagna folkskolan 35 goss. 23 flickor

b) *HandtverksSkola* 30 goss.

c) En afdelning af *Borgar-skolan* med obestämdt antal.

3. Bland församlingens fasta Skolor är *Wexelunderwisnings Sällskapets Normal-Skola* upptagen.

4. Med Folkskolans afdelningar äro förenade 3:ne *Slöjd- eller Handarbets Skolor* för fattiga flickor samt 1 *Sko-arbets Skola* för fattiga gossar; de förra med 3:ne oexaminerade lärarinnor, och den sistnämnda med 1 lärare, skomakaremästare.

5. Inom församlingen finnas

2:ne *Uppfostrings-anstalter*, gemensamma för hela hufvudstaden:

a) *H. K. H. Prins Carls Uppfostrings-anstalt* för fattiga och vanvårdade barn 76 gossar 40 flickor

b) *Murbeckska Inrättningen* för fader- och moderlösa flickor 24. flickor

6. Endast få föräldrar och målsmän hafva hittills visat tredsakande att fullgöra Kongl. Folkskolestadgans föreskrifter angående barnens underwisning och skolgång.

Stockholm d. 10 September 1847.

J. Nordlund.

P. L.

E. CATHARINA FÖRSAMLING.

Folkskolan är ännu ej organiserad. Bland fasta Skolor upptagas:

a) Södra Allmänna Barnskolan samt

b) Församlingens Flickskola.

Dessutom finnas:

α) Cateket-Skolan med 38 Gossar o. 49 Flickor

β) 2:ne SmåbarnsSkolor — 111 Goss. — 92 Flickor

γ) En Handtverks Skola m. 24 Gossar.

Af Quinnor deltaga 14 i undervisningen — ingen Examinerad.

Stockholm d. Septemb. 1847

Er. H. Eriksson

Pastor

F. ULRICÆ ELEONORÆ ELLER KUNGSHOLMS FÖRSAMLING.

Folkskolan är ej ännu organiserad. Slöjdeskola finnes ej. Något tredskande å föräldrars eller målsmäns sida rörande barnens skolgång finnes i allmänhet ej.

Lärare som tillika äro prestmän: Rector Scholæ och Catecheten.

Stockholm d. 10 Sept. 1847

J; O; Remmer
v. Past. i Ulr. Eleon.

G. HEDVIG ELEONORÆ FÖRSAMLING

Uti den här upptagna folkmängden äro icke upptagne Friförsamlingarnes Ledamöter, hvilke äro boende inom Församl. territorium; icke heller äro de barn här upptagne, hvilka begagna Garnizonsförsamlingarnes 3:ne Skolor.

Stockholm i Sept. 1847.

C M Bergvall
Past. Hedv. El.

H. ADOLF FREDRIKS FÖRSAMLING.

I allmänna Barnhusets Skola undervisas 100—110 barn af en lärare som är prest. 12 af Förs:s barn, alla gossar, njuta der, enl. Dir:s beslut, skolgång.

I Barnhuset finnes jemväl en Småbarnsskole för 100—120 barn, i hvilken p. T. 30 Förs:s barn njuta undervisning.

I Förs:s Apologistskola, som tillika är folkskola undervisas 180 gossar af en Rector, en Collega och en SkollärareElev, hvilken sistnämde njuter halfva sitt underhåll af SkolDir. och halfva af Förs:n med 200 Rd B:co.

Consistorii adjuncten Schultzberg har i huset N:o Drottninggatan med Skolstyrelsens vetskap anlagt en skola för 75 gossar, af hvilka 40 tillhöra Förs:n.

På lika sätt har Com. adj. H:r Mag:r Lagerberg i huset N:o 102 Drottngatan anlagt en skola för 30 gossar, af hvilka 20 tillhöra Förs:n.

Likaledes eger Mams. Nymark sedan 30 år en skola N:o 33 Drottng. g: för 40 förs:n tillhörande flickor.

I Förs:s flickskola, som tillika är slöjdskola, undervisar en oexaminerad Lärarinna.

Församlingens Skolstyrelse har med Förs:s medgifvande på 15 år förhyrt en lokal till flickskola i huset N:o 32 vid Hollän-

[Fortsättning följer nederst på sid. 53.]

Första statsanbefallda reglementen. 1847.

I Storkyrkoförsamlingen. 1847.

Under medverkan av PP., Kungl. Direktionens medlem.

Förslag
till Reglemente för St. Nikolai eller StorkyrkoFörsamlingens
Folkskola.

§. 1. Skolan innefattar 3:ne afdelningar: en för Gossar, en för Flickor, och en för barn af båda könen. I Goss-skolan, som utgöres af 2:ne classer, den högre och den lägre, äro 2:ne Lärare, en för hvarje class.

I Flickskolan, som utgöres af 2:ne classer, nemligen Läse- och Handarbetsclass, äro 2:ne Lärarinnor, en för hvarje class.

I afdelningen för både gossar och flickor, i en class, är en Lärarinna.

Läranne i första, och Lärarinnorna i 2:dra Afdelningen tillsättas på Sockenstämma i öfverensstämmelse med föreskriften i Kongl. Majts. Stadga för Folkundervisningen i Riket af den 18:de Juni 1842.

Lärarinnan i den förenade Gosse- och Flickclassen, som är en förberedande skola för barn under 7 år, tillsättes af Folkskolestyrelsen, enligt Församlingens beslut i Sockenstämma af den 5 December 1847.

Dessutom äger Folkskolestyrelsen antaga så väl en biträdande Lärare i Goss-skolans högre class, som ock ett biträde för hvardera Lärarinnan i Flickskolans 2:ne classer, äfvensom att bestämma, åt hvilken undervisningen i Sång och Gymnastik bör uppdragas.

§ 2. Lärare och Lärarinnor, så väl de ordinarie som de extraordinarie, åligger att med nit och samvetsgrannhet sköta sina befattningar, under noggrannt iakttagande af föreskrifterna i den Kongl.. Stadgan för Folkundervisningen, samt detta Reglemente och hvad Skolstyrelsen i öfrigt bestämmer rörande undervisningen och ordningen. Emot fullgörande af dessa willkor komma de att åtnjuta, hvar för sig, de för dem bestämda löneförmåner, som komma dem tillgodo från inträdet i tjensten och fortfara till dess någondera från densamma afgår eller skiljes.

§ 3. Läraren i Goss-skole-afdelningens högre class ware hela Läroverkets Rector och före protocollet vid Skolstyrelsens sammanträden. Utom de böcker och anteckningar, som enligt Skolstyrelsens föreskrift af Honom böra föras, och hvilka jemte protocolterna och andra handlingar skola i ett särskilt till Skolan hörande arkifskåp förvaras, skall det åligga honom att på de tider, som af Styrelsen bestämmas, anställa Catekisation med Flickskolans lärjungar. — Hans biträde åligger ock, tillsvidare, att i Flickskolan meddela undervisning i historia och geografi.

§ 4. Skolan är tillgänglig för barn af så väl bemedlade som obemedlade, inom Församlingen, boende föräldrar. Barn, som äro under 7 år, dock icke under det 4:de, intagas i den, för gossar och flickor gemensamma, förberedande classen. — Barn ifrån fyllda sju till och med fyllda tretton år, intagas i den afdelning, hvar och ett efter sitt kön, tillhör. Om utrymmet och undervisningens ändamålsenliga gång sådant medgifver, kunna dock, så väl yngre som äldre barn, med Styrelsens tillåtelse, intagas i de classer, som stå öfver den förberedande. I allmänhet beror barnens antal i hvarje klass endast deraf, att lärorummet lemnar det utrymme, som för undervisningens framgång prövas erforderligt.

§ 5. Anmälan om barns intagande i Skolan göres hos Skolstyrelsens Ordförande af barnens Föräldrar eller Målsmän. Härvid skola företes 1:o ålders och vaccinationsbetyg, 2:o District-Ordningmansbetyg, med uppgift af Föräldrarnes eller Målsmännens namn, lefnadsyrke, willkor och bostad; samt 3:o, i händelse undervisning i annan Skola erhållits, betyg öfver kunskaper, flit och uppförande dersammastädes. Efter de företedda betygens granskning äge Ordföranden, antingen efter egen pröfning, eller föredragning i Skolstyrelsen, hänvisa den sökande till Skolans Rector, som i en för hela Skolans alla afdelningar inrättad Skollängd inför barnets namn och allt hvad de medföljande betygen innehålla, hvarefter, sedan barnets kunskap genom anställt förhör blifvit utrönt, det hänvisas till den Lärare eller Lärarinna, som bör det emottaga och som bestämmer dess lärorum i classen. Vid inskrifningen i Skollängden erhåller hvarje barn sin ordningsnummer. Skulle flera barn anmälas, än Skolan kan på en gång emottaga, äge de företrädesrätt, som anses mest behöfva undervisning, dock så, att de äldre intagas framför de yngre och alltid obemedlade, framför bemedlade.

§ 6. I hvarje class skall af Läraren eller Lärarinnan derstädes föras en särskilt Dagbok. Deruti inskrifvas alla Classens barn i nummerföljd, och antecknas för hvarje dag, hvilket barn från Skolan bortovarit, samt skälen dertill, äfvensom för sen ankomst, samt under läroöfningarne ådagalagd flit och ordning m. m. Före hvarje lärotermins slut aflemnas denna dagbok till Rector, som i den allmänna skollängden anteknar hvarje barns kunskap, flit och förhållande, samt vid afgang ur Skolan, i enlighet med de under sistförflutna Lärotermin gjorda anteckningarna, meddelar betyg utan någon lösen eller vedergällning.

§ 7. Undervisningen fördelas i 2:ne lärotider eller terminer om året. Den ena räknas från medlet af Januari till medlet af Juni, den andra från medlet af Juli till medlet af December. Dessutom må frihet från Skolan lemnas vid vår- och höstflyttningarne en vecka, vid Påsk 4- och Pingsthögtiden 3:ne söcknedagar, samt d. 1 Maj och Fettisdagen.

§ 8. Undervisningen fortgår i allmänhet sex timmar hvarje söcknedag, nemligen 4 timmar på för- och 2 på eftermiddagarne. Härifrån undantagas dock Onsdags- och Lördagseftermiddagarne, samt alla eftermiddagar under röt månaden, November, December och Januari månader, då ingen undervisning meddelas. Deremot skola, under den tid eftermiddagarne äro lediga, 5 timmar på förmiddagarne i Skolan tillbringas. Midt på förmiddagen är en half timmas uppehåll. Så vidt ske kan böra lärotimmarne så bestämmas, att endast dagsljus för läroöfningarne begagnas. Lärare eller Lärarinna får icke under lärotimmarne wara borta från Skolrummet, och utan ordförandens eller Skolstyrelsens bifall må icke allmän frihet för någon lärotimme lemnas.

§ 9. Undervisning skall meddelas i alla de Läroämnen, som äro föreskrifne i den Kongl. Stadgan § 6. mom 1. Härvid iakttages dock, att inskränkning till de i högbemälte Stadga § 7 nämnde ämnen må äga rum, såväl i den lägre Gossclassen, som i Flickskolans Läsclass; hvaremot, då nödig kunskap deri blifvit inhämtad, de gossar, som wilja gå utöfver detta för afgang från Skolan föreskrifna minsta kunskapsförråd, blifva uppflyttade till den högre classen, hvarest, jemte alla Folkskolans läroämnen, undervisning meddelas i Tyska och Fransyska språken, m. m. som i den med Folkskolan förenade Kraftiska, för Borgaresöners undervisning stiftade, Skolan särskilt bestämmes. Efter fulländade öfningar i denna class, då lärjunge anses hafva erhållit nödig underbyggnad

för inträde i borgerliga yrken, erhålle han kostnadsfritt afgangsbetyg, hvori upptages hvarje ämne, som i Skolan blifvit inlärdt.

§ 10. Lärosättet är i allmänhet wexelundervisningssättet jemte de öfningar, som med Lärjungarnes själsbildning stå i närmare sammanhang. Härvid iakttages, att monitörer eller undervisare, så sparsamt som möjligt, i de öfre kretsarne, begagnas, samt, att då det sker, Läraren eller Lärarinnan icke blott öfver dessa har en noggrann tillsyn, utan ock genom eget omedelbart deltagande i undervisningen, gör densamma i möjligaste måtto fruktbarande för Lärjungarnes förstånd och hjerta. Särdeles gäller detta i afseende på undervisningen i christendomen.

§ 11. I afseende på Läro-ordningen gäller, såsom allmän regel, att undervisningen lämpas efter Lärjungarnes ålder och fattningsgäfvu.

I den för Gossar och Flickor gemensamma classen, skola de barn, som der intagas från och med fyllda fyra till sju år, förberedas till säker innanläsning, skrifning på tafla af bokstäfver, siffror, ord och meningar efter så wäl föreskrift som föresägning; början af hufvudräkning, någon utanläsning samt lämpliga förståndsöfningar.

I Flickskolans Läseclass samt i Goss-skolans lägre class inhämtas större färdighet i innanläsning af olika stilsorter, skrifning på papper, dels efter föreskrift och föresägning, dels ock af egna satser, läsning af Biblisk och Svensk historia, geografi, Catekesen och räkning af alla fyra räknesätten; fortsatta åskådnings och förståndsöfningar. — Lärjungarne indelas i kretsar, som till antal och undervisningsomfång af Läraren eller Lärarinnan bestämmas, efter hvad barnens antal och olika framsteg föranledda. Barnen fortgå från krets till krets efter de framsteg, hvart och ett kan hafva gjort.

I Goss-skolans högre class meddelas fullständig undervisning i alla till Folkskolan hörande Läroämnen, samt i Fransyska och Tyska språken m. m., hvori Lärjungarne så mycket som möjligt uppöfvas. I denna skolans högre class kunna barnen qvarblifva till och med fyllda 16 år; men för de barn, som endast inhämta hvad som enligt Skolstadgan bestämmas såsom minsta kunskapsmättet, bör wistelsen i Skolan icke wara längre än till 15 år. Undervisning i Sång och Gymnastik äge rum för alla classerna.

§ 12. Två gånger om året anställes offentligt förhör med barnen, nemligen i medlet af Juni och December månader, på den dag

Skolstyrelsen utsätter, hvarvid i närvaro af så väl Skolstyrelsens Ledamöter, som barnens föräldrar och målsmän, barnen skola redogöra för hvad de under den tilländagångna lärotiden hafva inhämtat. Wid detta förhör skall företes en lista öfver barnen, särskilt för hvarje class, enligt dertill af Skolstyrelsen fastställt formulär. Å samma lista bör till slut meddelas en kort uppgift rörande undervisningens gång och utveckling, antalet af de skolbarn, som blifvit inskrifne och afgått, anledningen till deras afgang, det yrke, hvartill de egnat sig m. m. Likaledes bör från handarbetsclassen uppgift meddelas å de af barnen förfärdigade arbeten, samt deras under öfningarne ådagalagda flit och uppförande.

De förfärdigade arbetena böra framläggas i arbetsrummet till åskådande af den, som deraf åstundar taga kännedom.

Schema för undervisningen upp göres af Skolstyrelsen och anslås i hvarje Lärorum.

§ 13. För upprätthållande af god ordning inom Skolan iakttages noga följande allmänt gällande regler:

1:o Att alla barnen inställa sig i Skolans för dem bestämda classer så tidigt före klockslaget, att de kunna wara uppställda vid Lärarens eller Lärarinnans ankomst;

2:o Att hvarje barn är rent och snyggt vid ankomsten i Skolan;

3:o Att undervisningen börjar och slutas hvarje dag med sång och bön samt uppläsande af något bibelstycke eller Psalmvers;

4:o Att efter morgonandakten de för barnen anvista rummen i Lärosalen intagas;

5:o Att vid slutet af Läsningen för dagen barnen uppställa sig till aftonandakt på samma sätt, som då morgonandakt hölls;

6:o Att noggrann ordning iakttages vid utgåendet från skolrummet, så att trängsel och oskick må undvikas vid klädernas påtagande.

7:o Att utom den halftimmas ledighet på hvarje förmiddag, hvarom i detta reglemente § 8 sagdt är, en eller 2 gånger förmiddagen, samt en gång eftermiddagen, fem minuters uppehåll med öfningarne vid bestämdt tim- eller halftimslag må äga rum, och skall tecken dertill gifvas genom ringning.

I allmänhet är det Lärare och Lärarinnor samt de dem biträdande, som närmast böra hafva tillsyn öfver barnens förhållande och ordentlighet, äfvensom deröfver, att intet ohägn föröfvas; men dessutom äga Lärare och Lärarinnor att hvar i sin class, utse bland barnen en eller tvänne ordningshafvande för weckan, hvilka

det åligger att anmärka och för Läraren eller Lärarinnan tillkännagifva hvad de funnit vara feladt emot ordning och skick. Läraren eller Lärarinnan undersöka härom och efter inhämtande af rätta sammanhanget, afdöme de yppade förseelserna. Dock bör detta icke ske under läsningens eller arbetets fortgång.

8:o Om något barn af sjukdom hindras att i Skolan närvara, böra föräldrarne derom göra anmälan samma dag detta laga förfall inträffar. Lof att vara borta lemnas icke af Lärare eller Lärarinna utan giltiga skäl.

§ 14. Skolstyrelsen bestämmer efter förslag af Lärare och Lärarinnor de belöningar och understöd, hvilka så vidt tillgångarne medgifva, må vid hvarje Lärotermins slut tilldelas de barn, som utmärkt sig genom flit och ett godt uppförande.

§ 15. I afseende på Skoltukten tillhör det Lärare och Lärarinnor att med noggrann uppmärksamhet följa barnen, samt vaka deröfver, att sedlighet, flit och stillhet befrämjas och vidmakthållas. Detta åstadkommes i främsta rummet genom den jämna, värddiga, på en gång wänliga och allvarliga behandling, hvarigenom i förening med rättvisa, Lärare och Lärarinnor fästa barnen vid sig, och vinna samt bibehålla deras aktning, förtroende och tillgifvenhet. Att noga utröna barnens olika anlag, lynnen och vanor är så mycket angelägnare, som derförutan ingen rättvisa kan äga rum hvarken vid belönande eller bestraffande. Wänliga förmaningar till allt godt, samt allvarliga varningar för allt ondt må derföre alldrig uraktlåtas. Belöningar ware dels uppmuntande bifall och utmärkelser, dels ock understöd af lämpliga böcker m. m., som vid Lärotidens slutförhör tilldelas de wälartade och flitige. Bestraffningar för lätja, oordentlighet, vanart och försummad skolgång, så vidt något sådant egentligen kan läggas barnet till last, skola bestå i varningar, nedflyttning, qvarsittande och i svåraste fall aga, lämpad efter den felandes kön, ålder, utveckling, sinnesart, samt wård och uppfostran i hemmet. Aga användes icke förr, än alla andra försök till rättelse och förbättring fruktlöst blifvit gjorda. Offentligt skolstraff får ej verkställas, utan att anmälan derom blifvit gjord hos Skolstyrelsens Ordförande, som underställer Skolstyrelsen allt hvad med förhållandet äger sammanhang, hvarvid denne, i samråd med Lärare eller Lärarinna, afgör huru förfaras bör; skolande jemväl barnets föräldrar eller målsmän om saken underrättas.

Wid hvarje läsårs slut skall betyg meddelas hvarje Lärjunge,

hvarvid skola begagnas fem bokstäfver, för att utmärka så väl uppförandet som flit och framsteg. Dessa bokstäfver äro: *a*, *ab*, *b*, *bc* och *c*, hvilka betyda för *uppförande*: utmärkt godt, mycket godt, godt, ojemnt och dåligt, samt särskilt för *flit* och *framsteg*, för hvardera: *berömlig*, med beröm godkänd, godkänd, försvarlig och ringa.

§ 16. Alla barn af sådane föräldrar, hvilka åtnjuta fattigunderstöd eller afkortning å kronoutskylderna, eller befinna sig i fattigdom, som af Ordningssmannen i Distriktet styrkes, erhålla inträde i Skolan utan att erlägga någon afgift, och få äfven kostnadsfritt begagna Skolans taflor, kartor, tabeller, samt de böcker, som till gemensam undervisning brukas. Bemedlade föräldrar erlägga icke eller någon inträdesafgift för sina till Skolan anmälde barn; men de böcker och skrifter, som af hvarje barn särskilt begagnas, och icke samfällt brukas, skola af så beskaffade föräldrar och målsmän bekostas. All åverkan, som inom Skolan af barnen sker, skall af dem ersättas, enligt Skolstyrelsens pröfning. I öfrigt får ingen afgift, hvarken särskilt eller genom sammanskott, af Lärare eller Lärarinnor emottagas. Stockholm d: 12 jan: 1848

På folkskole Styrelsens vägnar

Abr. Z. Pettersson

Carl Magnus Arrhenius

G. F. Smerling,

Gustaf Hegardt

F. A. Rinman

C: Anjou.

Er. Ad. Weber

A. F. Schultz

C. F. Spångberg.

Fr. Wiberg

P. J. Björner.

Suppl.

Projekt i Jakob-Johannes. 1847.

Förslag till Reglemente för

S:t Jacobs och Johannis församlings FolkSkola i Stockholm.

§ 1. Underwisningen må med nit och sorgfällighet bestridas af Skolans Lärare, i öfverensstämmelse med K. M:ts Nädiga Skolstadga och detta Reglemente, samt den Läse och Arbets-Ordning, som Skolstyrelsen närmare bestämmer och föreskrifver.

§ 2. Lärotiden fördelas uti 2:ne terminer om året: den ena från

1. Februarii till medium af Junii månad, den andra från 1. Augusti till medium af December, och fortgå Skolans öfningar alla Söcknedagar med undantag af Lördagen, fyra timmar på förmiddagen och 2:ne på eftermiddagen; dock med det undantag att under mörkaste årstiden, ifrån medlet af November till terminens slut, samt under Röt månaden Skolgången må inskränkas till förmiddagen allenast, med lemnad ledighet för eftermiddagen.

§ 3. I afseende på Läro-sättet begagnas i allmänhet Methoden för Vexelundervisning, likväl med införlifvande af de själsbildande öfningar som funnits med densamma lämpliga och förenliga, så att Läraren i möjligaste måtto bemöde sig om att ej allenast öfva en noggran tillsyn öfver Monitörerna, utan ock sjelf omedelbart i undervisningen deltagar, äfven genom anställande af sådana läro-öfningar, vid hvilka han directe talar till barnens hjertan; Och gälle detta synnerligen i afseende på Religionsundervisningen.

§ 4. De läro-ämnen uti hvilka undervisning meddelas bör äro följande: a) Stafning och innanläsning. b) Svensk Grammatik med öfningar till välläsning och rättskrifning. c) Katekes och Biblisk Historia. d) Physisk och Politisk Geografie. e) Svensk Historia och grunddragen af den allmänna. f) Arithmetik. g) Lineartekning och Geometri. h) Naturlära. i) Sångöfningar och enkel Gymnastik.

§ 5. Barn inom Distriktet från *fyllda åtta till fyllda fjorton år*, och hvilka icke annorlunda erhålla sin undervisning och bildning, böra wid hvarje termins början uti Skolan inskrifvas och densamma flitigt bevista. Äfvenledes må barn från fyllda sju år, där föräldrar eller målsmän sådant åstunda, i Skolan intagas, så widt utrymmet och undervisningens ändamålsenliga gång sådant medgifwer. Barnen böra då vara försedda med Dop- och Vaccinationsbetyg, och inskrifvas i dertill serskilt inrättad *Matrikel* barnens dop och Faderns namn, födelse-ort och datum, Faderns eller Målsmannens yrke, vilkor och hemvist, samt barnens kunskapsgrad wid inträdet, börandes ock i sammanhang dermed rum lemnas för anteckningar om deras kunskaper, flit och upförande wid deras afgang ifrån skolan. Läraren före ock dessutom en *Journal*, som uti numer-ordning uptager alla skol-barnen, och där för hvarje dag antecknas hvilka varit frånvarande, samt de närvarandes flit och upförande m. m.

§ 6. Offentlig Examen anställs på den dag som Skol-Styrelsen närmare bestämmer, 2:ne gånger om året, wid slutet af hvarje

termin, då barnen i närvaro af Skolstyrelsens Ledamöter skola redogöra för sina framsteg i hwart och ett af de undervisnings-ämnen, som under terminen blifvit genomgångna, börandes då en serskilt Lista uptaga Barnens namn, ålder, skol-tid, kunskaper, flit och upförande, äfvensom försummade Skol-besök. Sidst böra ock några korta Uppgifter meddelas om undervisningens gång och utveckling, antalet af inskrifna och afgångna skolbarn, anledningen till deras uphörda Skol-gång, det yrke, till hvilket de afgått o. s. w.

§ 7. Till Skol-Cassan må Termins-afgift af hvarje barn, hvars föräldrar icke åtnjuta Fattig-understöd eller afkortning å deras Krono-Utskylder, och om deras medellöshet förete wederbörande Ordningmans af Pastor styrkta intyg, erläggas med 2. RD. B:co, hwaraf hälften erlägges vid inskrifningen och hälften vid medium af påföljande månad, emot fritt begagnande af Skolans tabeller, taflor m. m. häruti likväl icke inbegripen den ersättning för skadade effecter, som af de dertill skyldiga barnen erläggas bör.

§ 8. Till uprätthållande af ordning och disciplin inom Skolan, må Läraren städse använda ett jemnt och alfwarligt väsen, samt ett rättwist och kärleksfullt behandlande af lärjungarna, med noggrant aktgifvande på deras olika lynnen och anlag, samt främje deras utveckling till sedlighet och kunskaper icke blott med undervisning, utan ock genom upmuntran, bifall och utmärkelser för de välartade och flitige, samt varningar, nedflyttning, qvarsittande, och i värsta nödfall aga för de försumlige och wanartige; Och bör dessutom hvarje skolbarn tilldelas en *FörhållningsBok*, där alla anmärkningar emot flit eller upförande anteknas till kännedom för så väl föräldrar och anhöriga, som ock för Skolstyrelsens ledamöter wid deras besök i Skolan, där dessa böcker alltid böra vara tillgängliga med undantag af Lördag och Söndag, då de af barnen få hemtagas. Wid fortsatt olydnad, lättja eller wanartighet anmäles förhållandet hos Skolans Inspector, som efter sig företeende omständigheter meddelar warning, eller i serskilda fall hemställer till Skolstyrelsen.

Stockholm den 22 Julii 1847.

P. A. Fröst.

And, Valley A. G. Strömberg And:n A. J. Lychou

Förestående Reglemente är uti allmän Sockenstämma med S:t Jacobs och Johannis församling upläst den 25:te Julii 1847. och till dess innehåll godkändt.

Stadga av K. skoldirekt. ledam. J. Wallin.

Med opposition från Nya-Elementar-skolehåll. 1847.

Förslag till Reglemente för

S:t Clara Församlings Folkskola för Gossar.

Läraren

1. Undervisningen i skolan bestrides af en Lärare, hvilken det åligger, att, emot åtnjutande af de för honom bestämda löneför-
måner, nitiskt och samvetsgrannt sköta sin befattning, ställande sig dervid till efterrättelse: Kongl: Maj:ts förordning för Folkundervisningen, detta reglemente, samt de föreskrifter för undervisning och ordning som Skolstyrelsen för öfrigt honom meddelar.

Lärjungars antagande

2. Barn, så väl af bemedlade som af obemedlade inom Församlingen boende föräldrar, antagas efter fyllda *sex och före fyllda tretton år*, till det antal, skolans utrymme medgifver, eller högst 100. Undantagsvis må medgifvas yngre eller äldre barns antagande, så vida i förra fallet tidiga anlag och föräldrars behof, i sednare fallet en vanvårdad uppfostran, gör sådant nödvändigt.

3. Anmälan om gosses intagning i Scholan göres hos Schol-Styrelsens Ordförande, hvarvid företes: 1:o Ålders betyg. 2:o bevis så vidt sådant kan anskaffas, öfver kunskaper, flit och uppförande i händelse Gossen förut åtnjutit undervisning i annan Schola, samt 3:o så vida undervisningen för gossen begäres antingen utan all afgift eller emot nedsatt betalning, de i sådant afseende föreskrifne intyg. Sedan Ordföranden granskat desse betyg, samt i fall så erfordras, derät beredt nödig fullständighet, hänvises Gossen till Scholans Lärare för att börja undervisningen, hvarvid jemväl till Läraren öfverlemnas alla betygen, för att, efter anmälan och pröfning vid Schol-Styrelsens nästinfallande sammanträde, till framdeles rättelse vid Scholan förvaras. Sedan Gossen sålunda blifvit i Scholan slutligen intagen, införes i Skol-Längden hans namn, ordningsnummer, födelseår, hemvist, föräldrars eller målsmans yrke, samt Gossens vid anställdt förhör utrönta kunskap, på grund af hvilken han erhåller sitt lärorum i Scholan.

4. Anmälas flere barn, än som på en gång kunna emottagas, ega de företräde, som äro mest i behof af undervisning, och bland desse äldre framför yngre, och alltid obemedlade framför bemedlade.

Läro-tider.

5. Undervisningen fortgår under 2:ne årliga lärotider, den ena från medlet af Januari till midsommar, den andra från början af Augusti till medlet af December.

Läro-timmar.

6. Lärotimmarne äro i allmänhet 4 om för- och 2 om eftermiddagarne. Onsdags och Lördags eftermiddagar äfvensom alla eftermiddagar under loppet af Augusti, November, December och Januari månader, lemnas ingen undervisning. De dagar, då eftermiddagarne äro frie (med undantag af Ons- och Lördagar), sker 5 timmars undervisning förmiddagen. Lärotimmarne ordnas både för- och eftermiddag så, att endast dagsljus behöfves. Midt på förmiddagen är alltid en half timmas uppehåll. Wid påsk och pingst lemnas två söcknedagens frihet. Likaledes den 1 Maj samt fettisdags eftermiddag. Utan Skol-Styrelsens tillstånd lemnar läraren icke allmän frihet å någon lärotimme.

Läro-ämnena

7. Läro ämnena äro:

Innanläsning Svensk språklära med rättskrifning Wälskrifning Kristendom. Fysisk och politisk geografi Fäderneslandets Historia och grunddragen af den allmänna. Räknekonst Linearteckning och Geometri Naturlära Gymnastik, t. v. med fristående rörelser i skolan. Sång Simning, som bör anskaffas vid någon af Stadens simskolor.

Läro-sätt

8. Lärosättet är i allmänhet det i anseende till lärjungarnes mängd nödvändiga vexelundervisningssättet, med undantag likväl i Kristendoms-ämnet, der Läraren bör, så litet som möjligt begagna undervisare (monitörer). Läraren bör egna noggrann tillsyn öfver undervisarne, och sjelf omedelbart i undervisningen deltaga så ofta sådant ske kan, och så vidt den allmänna uppsigten öfver skolan sådant medgifver.

Läro-Ordning

9. I afseende på de ämnena, uti hvilka undervisning meddelas, är skolan fördelad i trenne ordningar.

I första och andra ordningen meddelas undervisning till den vidd, som motsvarar de minsta fordringarne för en folkskola. I tredje ordningen tillkommer den undervisning, som motsvarar de fullständiga fordringarne uti 1842 års folkskolestadga.

10. Till första ordningen hör: förberedande öfningar för en säker innanläsning; skrifning efter förskrift, först på tafla; skrif-

ning af ord och meningar på tafla efter föresägning; sifferskrifning och början af hufvudräkning; åskådnings- och förståndsöfningar.

11. I *andra* ordningen inhemtas: säker färdighet i rättläsning af flere stilsorter; uppfattning af det lästas innehåll uti någon för barnets begrepp lämplig läsebok; läsning af Bibliska historien och Catechesen; räkning på tafla alla fyra räknesätten; skrifning på papper efter föreskrift och efter föresägning samt slutligen egna satser; fortsättning af åskådnings- och förståndsöfningar.

12. I tredje ordningen öfvas: välläsning och välskrifning, svensk språklära, öfningar i egna uppsatser (bref, räkningar, kontrakter, annonser m. m.) räknekonst, historia, geografi, linearteckning, geometri och naturlära.

13. Gymnastik, Sång och Simning hörer till alla ordningarne.

14. Hvarje ordning är indelad i vissa *kretsar*, hvilkas antal och undervisningsomfång läraren bestämmer, på grund af lärjungarnes antal och framsteg samt tillgång på undervisare.

15. Lärjungarne fortgå obehindradt i alla läroämnen och flyttas från en lägre till en högre krets i mån af framsteg.

16. I tredje ordningens ämnen fortgå lärjungarne så högt de kunna, under sitt vistande i skolan.

17. I allmänhet bör ingen qvarstadna i skolan längre än till 15 år.

18. Wid hvarje lärotids slut sker nytt ordnande af lärjungarne efter deras innehafvande kunskap.

Allmänna Förhör.

19. En gång om året eller vid midsommar sker offentligt förhör med barnen. Wid dessa förhör framlägges en af läraren upprättad lista, upptagande barnens betyg för seder och läsning med hvad mera som för föräldrar och målsmän kan vara af värde. Såsom belöning åt de barn, hvilka genom flit, framsteg och godt uppförande sig utmärkt, utdelas sparbanksböcker, med någon lämplig insats. Läraren uppgifver förslag till dessa belöningar.

20. Så väl vid dessa förhör, som vid den andra årliga lärotidens avslutande, är alltid en af Skolstyrelsens ledamöter närvarande och leder förrättningen, och hvarvid tillkännagifves hvad sig inom skolan tilldragit, antalet af inskrifne och afgående barn m. m.

Daglig Ordning

21. För hvarje af skolans trenne ordningar utser läraren för veckan en *ordningsman*. Han tillser att en hvar på bestämd tid är

ren och snygg tillstädes i lärosalen, och vid gifvet tecken till uppställning intager det rum, honom inom hvarje ordning tillhör, samt, om någon i detta eller andra afseenden felar mot ordning och skick, sådant hos läraren vid läsningens uppehåll tillkännagifver.

Öfversta ordningens ordningsman är tillika skolans och har närmast läraren tillsyn öfver ordning och skick.

22. Gossarne inställa sig, vid all läsningens början, så tidigt före klockslaget, att de kunna vid klockans slag vara uppställda och invänta lärarens ankomst.

23. Undervisningen börjar med *morgon-andakt*, bestående uti bön, uppläsning af något bibelstycke eller psalmsvers samt sång. Härefter begifva sig gossarne genast till anvisade platser.

24. Utom en halftimmas ledighet hvarje förmiddag sker äfven fem minuters uppehåll vid något bestämdt tim- eller halftimslag *en* eller *två* gånger förmiddagen, samt en gång eftermiddagen. Denna läsningens början och slut tillkännagifves alltid genom ringning af öfverste ordningsmannen.

25. Wid läsningens slut för dagen sätta sig gossarne på sina anvisade platser. Läraren spörjer högt först ordningsmännen, sedan gossarne, om de hafva något att anmäla, undersöker rätta sammanhanget med hvad som för honom anmäles samt afdömmar yppade förseelser.

26. Sedan uppställa sig Lärjungarne och *afton-andakt* hålles, hvarefter läraren låter dem före sig aftåga ordentligt ur skolrummet, med lämpligt uppehåll mellan hvarje ordning, så att en hvar hinner taga sina kläder.

27. Lof att frånvara skolan lemnas icke af läraren utan giltigt skäl.

Skoltukt.

28. Läraren tillhör: att behandla barnen jemnt och alfvarligt, rättvist och kärleksfullt, med noggrant aktgifvande på deras olika lynnen och anlag, att främja deras fortgående utveckling till sedlighet och kunskaper, genom förmaningar och uppmuntringar för de välartade och flitige, genom tillrättavisningar och varningar för de försumlige och mindre välartade. Kroppslig aga användes icke vid andra tillfällen, än då fortsatt tredska eller ådagalagd vanart gör sådant nödvändigt. Till aga begagnas endast mindre rotting eller ris. Den verkställes alltid efter slutad läsning, i ett särskildt nära skolsalen beläget rum, under det skolungdomen är i skolsalen uppställd.

29. Låter en gosse sig icke af skolans bestraffningar rätta och hans vanartighet blir för skolans öfriga lärjungar ett skadligt föredöme, anmäles sådant hos skolstyrelsen, som i samråd med gossens föräldrar eller målsman besluter hvad med honom skall företagas.

30. Vid hvarje läsårs slut meddelas lärjungarne betyg öfver uppförande, flit och framsteg, hvarvid begagnas 5 betygs-siffror, nemligen *a*, *ab*, *b*, *bc* och *c*, utmärkande dessa siffror, för *uppförande*: utmärkt godt, mycket godt, godt, ojemt och dåligt, samt särskildt för *flit* och *framsteg* för hvardera: berömlig, med beröm godkänd, godkänd, försvarlig och ringa. — Då en gosse anmäles till afgång ur skolan, meddelas honom ett betyg, omfattande hela hans skoltid, och der tillika upptages huru långt han är kommen i hvarje skolans ämne.

Läro-afgifter

31. För hvarje skolbarn erlägges till Skolans kassa en afgift af fyra Riksdaler Riksgäld för hvarje lärotid, hvaraf hälften vid inskrifningen och hälften trenne månader derefter. Obemedlade föräldrar erlägga half afgift med 2 Rd:r, då de derom ansöka. Afgiften erlägges till Skolstyrelsens Skattmästare. Barn, hvilkas föräldrar åtnjuta fattigunderstöd eller afkortning å Kronoutskylder, eller ock bestyrkt fattigdom, åtnjuta fri skolgång. Då fri skolgång eller nedsättning i skol-afgiften önskas, bör betyg om Ordningmans tillstyrkan företes före antagandet. Skolans taflor, kartor och tabeller samt de böcker, skolstyrelsen bestämmer för gemensam undervisning, få fritt utan någon afgift begagnas. Öfriga böcker, äfvensom skrifmaterialier, ersättas af skolbarnen, så snart de icke dertill sakna all tillgång. Medellöshet styrkes genom intyg af Ordningman. All åverkan, som inom skolan af barnen sker, skall af dem ersättas. Några andra afgifter än här ofvannämnde får läraren ej emottaga af barnen eller af deras målsmän.

Josef Wallin. L. J. Lovén

Joh. Aug. Hazelius. C. G. Forssman. P. H. Hesselgren.

Särskild tanke

Undertecknade hafva varit af skiljaktig mening med Skolstyrelsens öfrige Ledamöter rörande 3:dje punkten om *Lärjungars antagande* och 28:de punkten om *Skoltukten*.

Enligt den lydelse, som 3:e punkten eger, skulle en gosses undervisning i skolan kunna börja *innan* han är antagen. Wi anse

det som mindre formenligt, och tro att gossens skolgång icke bör börja förr, än han är *antagen*. Något betydligt dröjsmål kan härigenom icke uppkomma, enär Skolstyrelsen sammanträder en gång i månaden och de fleste skolbarnen i alla fall troligen anmäla sig vid hvarje lärotids början.

Wi tro derföre att 3:e punkten kunde få lyda:

»Barn, för hvilka inträde i Skolan önskas, anmälas hos Skolstyrelsens Ordförande, hvarvid företes ålders-betyg, samt, i händelse de åtnjutit undervisning i annan skola, betyg öfver kunskaper, flit och uppförande. Då gossen blifvit af Skolstyrelsen antagen, införes uti *Skol-längden* hans namn, ordningsnummer, födelse år, hemvist, föräldrars eller målsmans yrke, samt hans egande kunskap, sedan denna blifvit genom förhör utrönd, på grund af hvilken gossen erhåller sitt lärorum i skolan, och hvarefter hans undervisning börjar.»

En långvarig erfarenhet i våra vanliga såväl allmänna som enskilde Skolor, bestyrker svårigheten att upprätthålla skoltukten med det medel som nu begagnas eller den godtyckliga agan.

Att börja med kunna en mängd mindre förseelser, såsom sen ankomst, oordentlighet med böcker, små ofog mot kamrater, oskick i Skolan, oupmärksamheter af flere slag m. m. icke anses vara så svåra, att de böra straffas med aga; men likväl, om de icke genom någon verksam bestraffning beifras, kunna de, och *mätte* de, föranleda tätare återkommande större förseelser, och en outhärlig aga blifver deraf en följd. I de skolor både i Stockholm och i Landsorten der *anmärkningsböcker* blifvit begagnade, hafva de, enl. af Lärarne till Skol Revisionen afgifne offentlige yttranden befunnits vara serdeles ändamålsenliga. De utgöra varningar, hvilka icke förflyga, såsom en munteligen gifven, utan qvarstå ständigt för Lärjungens ögon och minne i hans bok. Att hafva en ren anmärkningsfri bok blir något hvarefter hvarje vältänkande gosse måtte sträfva. De öfrige åter hafva en kraftig upmaning att icke genom många anmärkningar ådraga sig slutlig kroppslig aga. I följd häraf är det vår tanke, att hvarje skola, som icke införer anmärkningsböcker, förbiser ett af de viktigaste medlen både att upprätthålla skoltukten och att moraliskt inverka på barnen.

Widare anse vi, att, i stället för den vanliga godtyckliga agan, är lärjungarnes föregående *nedflyttning i straffklass* en åtgärd som, genom det att den gör agan till en alfvarlig sak, till en af lag bun-

den sak, blir fruktad, och genom dess utförande på ett sätt som liknar verkställigheten af en dom, kan den icke blifva föremål för gäck, som så ofta vår skola är från barnens sida.

På grund af desse skäl, hvilka vi ej anse nödigt att vidare utveckla, enär dessa frågor blifvit i sednare tider så ofta offentligt och omständligt framställda, hafva vi föreslagit följande lydelse af den 28:de punkten.

»För att med hemmets wård förbinda skolans, har hvarje gosse en liten anmärkningsbok, hvaruti Läraren för hvarje dag antecknar om något mot hans flit eller uppförande är att erinra. Denna bok hemtager gossen vid läsningens slut hvarje vecka för att uppvisa för Föräldrar eller Målsmän, som till bevis att sådant skett, inskrifver sitt namn för söndagens datum, hvarefter gossen Måndagen medtager sin bok i skolan och lemnar den till ordningsmannen.

Föräldrar böra underrättas om att när en gosse sjuknar sådant genast bör i skolan anmälas.

Då en lärjunge icke låter sig genom munteliga föreställningar rätta, gifver Läraren honom en anmärkning, hvilken antecknas såväl i skolans dagbok, som i gossens anmärkningsbok. Anmärkningen innehåller med något tecken, antingen gossen förbrutit sig genom bristande flit eller genom felaktigt uppförande.

Kroppslig aga anses såsom en undantagsvis skeende bestraffning, för att vidmakthålla skoltukten. Fortfar en lärjunge antingen i lättja eller i vanartighet så uppföres han af Läraren, å en i skolan anslagen *varningslista*, såsom tillkännagifvande, att aga å honom kommer att användas, såvida han sig icke bättrar. Låter han sig häraf rätta, afföres han från varningslistan, dock icke förr än efter minst 8 dagars anmärkningsfrihet. Men fortfar han att förgå sig, så uppföres han på en *lista för aga*, innebärande att han, så länge hans namn der befinnes, kan för sin förseelse agas.

Skulle en gosses förseelse vara särdeles svår, kan han uppföras å »listan för aga» utan att förut varit å varningslistan uppförd. Då en gosse bättrar sig, kan han från listan för aga afföras, dock aldrig förr än efter en veckas fullkomlig anmärkningsfrihet.

Då en gosse uppföres på någon af dessa listor, tillkännagifves det på samma gång för skolan.

Aga sker med en mindre Rotting eller ris m. m. (enl. Skolstyrelsens förslag).

Joh. Aug. Hazelius.

P. H. Hesselgren.

Folkskolans första reglering, 1847:

om syfte, lärare, skoltid, lärosätt, ämnen, in- och utträde, examina, avgifter, plikter, belöningar och straff.

Förslag till Reglemente för Adolf Fredrics Församlings Folkskola.

§. 1. *Skolans ändamål* 1:mo Denna Skola har till ändamål, att i öfverensstämmelse med Kongl. Majt:s Nådiga Stadga den 18 Junii 1842 angående Folkundervisningen i Riket, meddela Församlingens barn det mått af insigter, som hvarje medlem af Samhället, för att såsom god kristen och nyttig medborgare kunna uppfylla sina pligter inom detsamma, bör innehafwa

2:o Skolan omfattar tvenne af hvarandra oberoende afdelningar, en för gossar och en för flickor, hvardera med serskilde lärare och lärarinnor.

§. 2. *Om Lärare och Lärarinnor.* Lärare och Lärarinnor åligger:

1:mo Att med varmt nit, mildt alvar och förellysande wandel, i enlighet med ofvannämnde Kongl. Majt: Stadga, detta Reglemente samt de Läsordningar, hvilka af Skol-Styrelsen kunna utfärdas, uppfostra barnen till sann Gudsfruktan, flit och ordentlighet.

2:o Att genom noggrant och flitigt examinerande tillse, såväl att ingen lärjunge längre än nödigt är uppehållen i en lägre afdelning, som att ingen för tidigt afflyttas i en högre, för hvilket ändamål hvarje Lördag det under veckan lästa repeteras med lärjungarne, äfvensom på sista dagen i hvarje månad, sammaledes i minnet återkallas det som under månaden blifvit genomgånet

3:o Att upprätta Skolans Matrikel, deri antecknas barnens födelseår och ort, föräldrar, kunskapsmått wid intagningen, framsteg, flit, uppförande, hafwa tillsyn öfver inventarierna, samt wid hvarje läsetermins slut upprätta katalog för de offentliga examina kommande Lärare och Lärarinnor, så länge de äro i utöfning af sine maktpåliggande befattningar, att åtnjuta de lönewilkor och förmåner, som nu äro, eller framdeles kunna blifwa dermed förnade.

§. 3. *Lärotid* 1:mo Läseterminerna äro tvenne, Vår och Hösttermin med 14 dagars ferier vid Jultiden, 8 dagars wid Påsk och Pingst samt 2:ne Månaders under sommaren från den 20 Junii till den 24 Augusti, så att lärotiden upptager Nio månader af året, jemte ferieläsning från den 15 till den 24 Januari och från den 20 Julii till den 24 Augusti

2:o Under terminen meddelas undervisning i Mars, April, Maj, Juni, Augusti och September månader 7 timmar dagligen, eller 4 timmar förmiddagen och 3 eftermiddagen, samt under den mörkare årstiden, eller Januari, Februari, Oktober, November och December, 4 timmar hvarje förmiddag.

§. 4. *Lärosätt och Läroämnen* 1:mo Lärosättet är den i Folkskolan hittills allmännast antagna Wexelundervisningsmetoden, med de modificationer, hvilka erfarenheten och upplysningen kunna såsom användbara och bepröfvade godkänna.

2:o Läroämnen äro:

- a) Stafning och Innanläsning jemte Skrifning
- b) Utanläsning i Katekesen och Bibliska Historien
- c) Räknekonst, De 4 Räknesätten i enkla tal och sorter samt Regula de Tri
- d) Faderneslandets Historia och Geografi i lämpligt sammandrag.
- e) Förståndsöfningar
- f) Sångöfningar
- g) enkel Gymnastik för gossar och slöjdöfningar för flickor

§. 5. *Intagning i Skolan och Afgång derifrån* 1:mo Så vida icke owanliga naturanlag eller andra bevekande omständigheter härutinnan påkalla ett undantag intages intet barn i Folkskolan, som ej uppnått 7 års ålder.

2:o Skulle något oconfirmeradt barn, äldre än 14 år befinnas alldeles försummadt, eller sedan skolgången upphört märkeligen försämradt i kunskaper och seder, må SkolStyrelsen vara oförhindrad af Föräldrars, målsmäns eller husbönders protest att ett sådant barn ånyo i Folkskolan intaga

3:o Ej må Lärjunge utan föräldrars eller målsmäns, Inspectors och Lärares samtycke, från Skolan afgå, erhålle ock wid sin afgång betyg öfver kunskaper, flit och uppförande, försedt med Inspectors och Skollärares underskrifter.

4:o Lärjunge ware det oaktadt förbunden att, till dess han begått H. H. Nattvard begagna den undervisning som i berörde

Kongl. Stadga §. 10. Mom. 2 är föreskrifwen; åtnjute den ock sedermera, derest omständigheterna sådant medgifwa och SkolStyrelsen pröfvar det nödigt.

§. 6. *Examina* 1:o Utom de i §. 2 mom. 2 uppräknade Examina komma hvarje år wid Vår och Höstterminernas slut i Junii och December månader offentliga examina att hållas, då afgång och flyttning äger rum samt belöningar utdelas.

§. 7. 1:o Af mera bemedlade Föräldrar, hvilkas barn åtnjuta undervisning i Skolan, erlägges en afgift af 1 Rd B:co wid början och i medlet af hvarje termin eller 4 RD B:co året.

2:o Från erläggande af denna afgift warda de föräldrar, antingen helt och hållet eller till någon del befriade, för hvilka SkolStyrelsen, efter anmälan af Ordningsmannen i Distriktet anser dess utgående till fulla beloppet vara för mycket betungande.

§. 8. 1:o Barnen briste aldrig i vörndad för det till oskrymtad Gudsfruktan och sedlig wandel hörer, hörsamme villigt lärares föreskrifter, vise aktning och lydnad för föräldrar och ålderdom, wälvilja och fridsamhet mot kamrater och jemnåriga, infinne sig på bestämd tid i Skolan, renlige och snygge, samt använde eftertanke och flit wid läxornas läsning.

2:o Låter ej Lärjunge sig af lärarens varningar och bestraffningar rätta, der den sednare finner sig nödsakad att dem använda, anmäles förhållandet hos Inspector, som meddelar det SkolStyrelsen, hvilken efter sig företeende omständigheter eger att tjenlige åtgärder widtaga

§. 9. *Belöningar och Bestraffningar* 1:mo Belöningar bestå i offentliga loford och præmier af lämpliga böcker.

2:o Bestraffningar äro:

- a) Varning
- b) nedflyttning
- c) kroppslig aga.

I sista fallet handlar läraren i samråd med Inspector.

3:o Öfver såväl belöningar, som bestraffningar före läraren en serskild förteckning, som ware tillgänglig för besökande.

[Senare tillskrivet:

Sedan detta Reglemente varit ute på Circulation ett års tid, och återkommit utan anmärkning från Förs:s Skolstyrelses ledamöters sida, lemnas det till Consistorium i sitt oförändrade skick. Stockholm d. 26 Julii 1848.

N. J. Ekdahl
P. Ad. Fr.]

Föreskrifter för lägsta apologistklassen 1847.

Förslag till Reglemente för Ulricæ Eleonoræ Församlings Folkskolor.

§ 1. Skolorna äro af hvarandra oberoende, en för Gossar och en för flickor, med särskild Lärarpersonal.

§ 2. Vid Lärares tillsättning, iakttagas föreskrifterna i K. M. Stadga för folkundervisningen af den 18 Junii 1842, äfvensom Sjästedtska Testamentet.

§ 3. Lärarpersonalen åtnjuter de sysslan åtföljande löneförmåner ifrån inträdet i tjensten till dess de ifrån densamma afgå, eller skiljas.

§ 4. Lärarne åligger att med flit och samvetsgrannhet sköta barna undervisningen enligt Folk Skole stadgan af den 18 Junii 1842, detta Reglemente, samt de läs- och arbetsstadgar, som af Skolestyrelsen utfärdas, äfvensom att noggrannt iakttaga de föreskrifter styrelsen rörande Skolans vård och skötsel anbefaller.

§ 5. Lärotiden fördelas i 2:ne terminer om året, den förre räknad ifrån medlet af Januarii till Midsommar, och den andra ifrån medlet af Augusti till medlet af December. Lärotim(m)arna äro under den ljusare årstiden 3 på förmiddagarna och 2 på eftermiddagarna, af alla Söckendagar med undantag af onsdagar och lördagarna, då ingen läsning är på eftermiddagarna; men deremot 4 timmars på förmiddagarna. Samma förhållande eger rum under November, December och Januarii månader, då det endast läses 4 tim(m)ar före middagen.

Vid Vår- och höstflyttningstiderna lämnas högst *en* veckas frihet, samt 2 dagars vid Påsk och Pingst, äfvensom den 1:sta Maji och Fettisdagen.

§ 6. Läroämnena blifva så vidt möjligt är och med de modificationer, som för flickskolan kunna anses lämpliga

- a) Stafning och innanläsning.
- b) Svensk Språklära i förening med välläsning och rättskrifning.
- c) Cateches och Biblisk historia
- d) Fysisk och politisk Geographie
- e) Fäderneslandets historia och hufvuddragen af allmänna historien.
- f) Theoretisk och praktisk räknekonst, till och med sam(m)ansatt regula de tri.

g) Linearritning och geometrie

h) Naturlära.

i) Kyrkosång och folksång.

h) Enkel Gymnastik.

§ 7. Lärosättet är den i folkskolan allmänt antagna växelundervisningsmetoden, tillämpad efter den förmedling af mekaniska och Själsbildande öfningar, som befunnits utförbar vid metodens användning. Dock bör Läraren vårda undervisningen i Christendomen utan Monitörens biträde.

§ 8. 1 *Mom.* Barn inom skolåldern af så väl bemedlade som obemedlade föräldrar, boende inom Skoldistriktet, emottagas af Skolan till så stort antal, som i dess local bequämligen inrymmes och med undervisningens ostörda gång kan förenas.

Till följe af Sockenstämмо beslutet af den 22 Augusti 1847, må ingen afgift affordras barnen för begagnandet af undervisning i folkskolan.

2. *Mom.* Vid anmälan till inträde i Skolan skall för vederbörande Skol Lärare företes dop- och vaccinations betyg, samt upgift ifrån Distriktets Ordningsman om den anmäldes namn, dess föräldrars eller Målsmäns yrke och hemvist. Efter af Läraren anställdt förhör med den sökande, i händelse han redan börjat läsa, hvilket ingalunda är ett vilkor för mindre barns intagande i Skolan, bestäm(m)es hans rum ibland ungdomen. Äro flere barn anmälde, än utrymme på en gång medgifver, ega de företräde, som befinnas mäst i behof af undervisning, och ibland dem äldre framför yngre, och fattige framför bättre bemedlade. Så vidt möjligt är bör inträde sökas vid terminens början.

3 *Mom.* Skoltiden innefattar, enligt Sockenstämмо beslut af den 22 Aug. 1847, åldern ifrån *Sex* till *Tretton* år, efter hvilken tid ingen utan Styrelsens särskilda tillåtelse må undervisningen begagna.

4 *Mom.* I en särskild dertill inrättad Matrikel inskrifvas alla i Skolan intagne barns dop- och Fadersnamn, födelse och inskrifnings år och dag, vaccination, Faders eller Målsmans yrke och vilkor, samt vitsord om barnens kunskap vid intagningen. I samma Matrikel skall ock finnas rum för anteckningar om afgående barns kunskaper, flit, upförande m. m. Läraren förer tillika en journal, som efter num(m)erföljd uptager alla barnen i Skolan och hvaruti för hvarje dag antecknas de frånvarande och anmärkningar öfver de närvarandes sedlighet, upmerksamkeit m. m.

§ 9. Vid hvarje vårtermins slut hålles offentlig examen i närvaro af Inspector och Skolstyrelsens öfriga Ledamöter, jämte barnens föräldrar och andra barnauffostrans vänner i de läroämnena, som under läsåret utgjort undervisningens föremål. Den för tillfället uprättade Catalog på Skolungdomen bör angifva barnens namn, lefnads- och Skolålder, kunskaper, flit och försum(m)ad Skolgång. Nederst på listan meddelas korta historiskt-statistiska uppgifter om undervisningens gång och utveckling, antalet af de barn, som under läsåret inträdt och afgått, samt, så vidt ske kan, orsaken till för tidig afgång, yrket, hvaråt de afgångna sig egnat m. m.

§ 10. Läraren hafve upmerksam tillsyn, att Skolans tabeller, taflor, böcker och öfriga inventarier noga vårdas och, om något af barnen derå förorsakar skada, eller dem förstörer, anmäla han sådant genast hos Inspector, hvilken, sedan förhållandet blifvit undersökt, af den skyldiges föräldrar eller Målsmän ersättning derför utfordrar.

§ 11. *1 Mom.* I afseende på Skoltukten tillhör det Lärarena att noggrant vaka öfver barnens renlighet, flit och stillhet under föreläsningarna. Detta åstadkommes i främsta rummet genom den jämna, värdiga, på en gång vänliga och alfvarliga behandling, hvarigenom Läraren utan eftergift af rättvisans kraf, fäster barnen vid sig, samt vinner och bibehåller deras aktning, förtroende och tillgifvenhet. Att noga utröna barnens olika anlag, lynnen och vanor är så mycket angelägnare, som derför utan ingen billig grund finnes hvarken för belöning, eller bestraffning.

2 Mom. Såsom medel till disciplinens uprätthållande i Skolan användes a) *förmaningar* så ofta anledning dertill sig företer. b) *Belöningar*, såsom upmuntran, loford, uppflyttning, utmärkelser; och c) dels *Sjässtraff*, som äro: förebråelse, varning, nedflyttning, utflyttning ur afdelningen, quarsittning, anmälan hos föräldrar, eller förflyttning till strykclass; dels *Kroppsstraff*, allt efter Lärjungens kön, ålder, utveckling, sinnesart, vård och upfostran i hemmet o. s. v.; dock tillämpas ej kroppsstraff förr än förflyttning till strykclass föregått.

3 Mom. För anteckning af sjässtraff före Läraren *varningsbok*, och för anteckning af kroppsstraff: *straffbok*.

4 Mom. Bland fel och försummelser anses lättja och oordning hvarje gång Lärjunge dermed beträdes för *en* anmärkning, samt osanning och olydnad för *två*. Om egentlig vanart stadgas här nedan.

5 Mom. Har Lärjunge under loppet af fyra veckor ådragit sig fyra anmärkningar för fel, anmäles förhållandet hos Inspector, och afgöre han huruvida nedflyttning till straffklass må ega rum. Lärjunge, som är antecknad för *fyra* förseelser inom tre veckor, varde genast, efter Inspectors förordnande till strykclass förflyttad. För vanart anmäles Lärjunge alltid hos Inspector, som i samråd med Skolstyrelsens öfrige medlem(m)ar, afgör antingen nedflyttning till strykclass allena, eller kroppsaga tillika bör användas, eller ock om vanarten är af den beskaffenhet, att den felaktige bör helt och hållet ifrån Skolan skilljas.

6 Mom. Har Lärjunge i strykclass upfört sig tvenne veckor utan klander, blifve han då af Läraren upflyttad i varningsklass. Blifver samme Lärjunge under näst påföljande tvenne veckor antecknad för tvenne anmärkningar, återförflyttes han till strykclassen, derifrån han ej förr än efter *trenne* veckors oklandradt upförande må i varningsklassen uptagas. Tillbringar Lärjunge tvenne veckor i varningsklass utan anmärkning, varde han ifrån varningsboken utstruken.

7 Mom. Der kroppsstraff skall tillämpas, verkställes det först efter lärotimans slut af Läraren, efter hans bepröfvande i närvaro af hela skolungdomen, eller blott af några ibland de äldste. Bestraffningen får ej ske med annat än ris, eller mindre rotting och aldrig på främre eller öfre kroppsdelarna. Alltid vid lärotimans slut tillkännagifve Läraren hvilken som blifvit till strykclass nedflyttad, eller derifrån till varningsklass upflyttad, eller inom strykclassen gjort sig till straff förfallen.

§ 12. Särskild föreskrift för läs- och dagordningen upgöres af Skolstyrelsen och Läraren gemensamt, och anslås i Skolan.

§ 13. Alla till Skolan hörande böcker, anteckningar och handlingar hållas tillgängliga för besökande, som deraf önska taga kännedom.

§ 14. Så länge Ulricæ Eleonoræ folkskola för gossar utgör lägre klassen af en Apologist-Skola, böra alla föreskrifter och meddelanden m. m. hvilka af Directionen för Stockholms Stads undervisningsverk anses nödiga för denna klass i dess egenskap af folk Skola, genom Skolstyrelsens Ordförande, som tillika är Apologist Skolans Inspector, lämnas Rector, hvilken, såsom hela Skolans föreståndare, bringar dem i verkställighet.

Stockholm den 18 Martii 1848,

C. O. Grawallius

M, G, Anckarswärd P. F. Wahlberg. A, G, Berndes.

De första folkskolestatuterna. 1847.

Reglemente, som lämnar skolrådet och dess ordförande rätt att besluta i vissa viktiga hänseenden.

Förslag till Reglemente för
Hedvig Eleonoræ Församlings Folk-Skolor.

Sedan, till åtlydnad af Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga angående Folkundervisningen i Riket af den 18 Junii 1842, Hedvig Eleonoræ Församlings förut begagnade allmänna Fattigskola och serskilda Flickskola, den förre med behörigen documenterad Lärare och den senare med skicklig Lärarinna försedd, hvilken sistnämnda äfven meddelar undervisning uti handaslöjd för qvinnor, blifvit ställda under den inom Församlingen bildade Skol-Styrelses vård och förvaltning, samt bemålde Församling jemväl godkänt och gillat denna Styrelses vidtagna åtgärder till ordnande af ännu en fullständig Folkskola med behörig Lärare och en Ytterligare Flickskola under examinerad Lärarinnas ledning, äfven i afseende å qvinnoslöjd; Så har, beträffande undervisning, ordning och sedlighet m. m. vid samtliga förenämnde skolor, afsedda att i möjligaste måtto lemna tillfälle till skolgång för Församlingens deraf i behof varande barn, förbemålde Skol-Styrelse, jemlikt föreskriften i 2 § 3 mom. af Högstberörde Nådiga Stadga, upprättat följande Reglemente, hvilket dock, innan detsamma warder till efterlefnad gällande, wörd-samligen underställes Stockholms Stads Consistorii pröfning och godkännande.

§. 1. De wid ofvan omförmälde Skolor, ej mindre de äldre inom Församlingen befintliga, än de nu inrättade nya, anställde Lärare och Lärarinnor åligger det, att ställa sig till noggrann efterrättelse så wäl hwad Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga angående Folkundervisningen som detta Reglemente innehåller samt i öfrigt Församlingens Skol-Styrelse kan finna skäligen föreskrifva, ware sig genom Ordföranden eller någon densammas Ledamot, som till ett närmare inseende öfver Skolorna kan warda committerad. Bemålde Lärare och Lärarinnor hafve ock till ovilkorlig pligt sig förelagdt, att undervisningens fortgång med Ordning, drift och sorgfällighet wårda, samt att skolbarnens åsyftade daning till christlige och ganeliga samhällsmedlemmar nitiskt och samvetsgrannt befrämja, åt

hvilket wigtiga syftemål de undervisandes odelade werksamhet och osparade bemödanden böra egnas. Lärare och Lärarinnor måge i följd häraf icke upptaga sin tid och förnöta sina krafter med privat undervisning eller annan sådan sysselsättning eller befattning, som menligt inverkar på den undervisandes förmåga att med nit och drift sitt lärarekall fullgöra; men ware bemålde Lärare och Lärarinnor deremot tillförsäkrade att, från tjenstens tillträdande till afgang eller skiljande derifrån jemlikt Skol-Stadgan, åtnjuta de sysslan åtföljande, för densammas fullständiga bestridande afsedda löneförmoner, på sätt närmare bestämmes uti det Förordnande som för hvardera kommer att, enligt 6. § 2 mom. samma Nådiga stadga utfärdas.

§. 2. Som barnens genom skolgången jemväl åsyftade afhållande från sysslolöst kringdrifvande samt tillwänjande till ordning flit och sedlighet skulle menligt störas genom längre afbrott uti skolans werksamhet; så bör ock den dagliga undervisningen derstädes så orubbadt som möjligt fortgå, med endast wid de större Högtiderna nödiga ferier; för hvilkas närmare bestämmande, äfvensom af de dagliga läsetimmarne, Skol-Styrelsen efter samråd med Församlingen jemlikt 9:e §. af Nådiga Skol-Stadgan, kommer att vidare föreskrift meddela.

§. 3. Uti de med Lärare försedda skolorna bör Wexelundervisningsmetoden följas; åliggande desse Lärare att icke blott hafva noggran tillsyn öfver Monitörerne, utan äfven att sjelfve, så ofta ske kan, omedelbart meddela underwisning. Uti Flick- och slöjd-skolorna må berörde läro-method tillämpas i den mon ske kan.

§. 4. Läro-ämnenä uti förstnämnde skolor finnas genom Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga af den 18 Junii 1842, §. 7., föreskrifna: och beträffande den skilnad, som i afseende å Kunskapsfordringarna lämpligen må göras mellan gossar och Flickor, hvilken Skol-Styrelsen åligger att bestämma, må Kunskapsmättet för de sistnämnda åtminstone icke inskränkas *under* det i nyssberörde §. stadgade minimum för gossars afgang ur skolan; hvaremot skolflickorna ovilkorligen bör bibringas färdighet och skicklighet uti enklare qvinnoslöjd, såsom karda, spinna, wäfva, sticka och sy tarfligare sömnader, äfvensom, i den mon tillfället medgifver, uti andra för den tjenande och arbetande klassen wanligen förekommande sysslor.

§. 5. Som Församlingen för de inom densamma boende barn, enligt föreskriften i 8:de §. Högstberörde Nådiga Stadga och efter Skol-Styrelsens förslag, bestämt den behöriga skolåldern att widtaga från och med fyllda sju år; Alltså böra sådana barn, som nyssnämnde ålder uppnått och icke annorstädes erhålla sådan undervisning, som i folkskolan meddelas, ofördröjligen i den mon ske kan, befordras till fullständig undervisning i den af Församligens skolor, som i afseende å läge och utrymme härtill lemnar lämpligaste tillfälle. Anmälan till Skolgång bör, genom Föräldrar och Målsmän, Församlingens Presterskap, Ordningmän eller Skol-Styrelsens Ledamöter, göras hos Skol-Styrelsens Ordförande eller någon dess därtill serskildt committerade Ledamot, helst före början af ny läsetermin. Men må intagning i Skolan icke heller deremellan förwägras, Så vidt utrymmet derstädes sådant medgifver. Äfven andra Församlingen tillhörande personer, öfver den i Allmänhet antagna Skolåldern, kunna, uppå derom skeende anmälan hos och förordnande af Skol-Styrelsen, emottagas till lämplig undervisnings erhållande i någon af förenämnde skolor, derest ej annan tjenligare utväg för ändamålet kan beredas.

För barn, som till intagning i skola anmälas, bör företer Dop-Attest, Vaccinationsbevis, tillförlitlig uppgift å Föräldrarnes namn, yrke och hemvist, till bestyrkande, att barnet tillhör Ladugårdslands Församling och icke annorstädes eger redan beredt tillfälle till skolgång. Nödig uppmärksamhet bör äfven fästas derå, att barnet icke är behäftadt med utslags- eller annan smittosam eller besvärande sjukdom, som kan vara för de öfriga skolbarnen menlig. Anmälas flere barn, än som på en gång kunna emottagas, ega de företräde, som äro mäst i behof af undervisning, och bland dessa *Äldre* framför *Yngre*, samt alltid de *fattiga* framför de *bemädlade*.

Wid intagningen inskrifvas barnen uti en serskild Martrickel, hvarest upptagas deas dop och tillnamn, födelseår, månad och dag, Föräldrars eller Målsmäns yrke, hemvist och villkor, samt barnens kunskapsgrad vid inträdet i skolan, med utrymme till anteckning rörande deras framsteg, flit och seder under begagnandet af skolan samt deras kunskapsmått vid afgangen derifrån. Dessutom före Läraren en Journal, der alla Skolbarnen i nummerföljd upptagas, och der för hvarje dag, de frånvarande anmärkas och anteckning tillika göres öfver de närvarandes flit och uppförande m. m.

Lärare och Lärarinnor böra i allt hvad på dem ankommer, befrämja att barnen flitigt och utan afbrott begagna Skolan, samt dem och deras Föräldrar eller Målsmän dertill uppmana, då tillfälle dertill sig företer. Röjes fortfarande försumlighet härutinnan, göre anmälan derom hos Skol-Styrelsens Ordförande eller någon dess Ledamot, som har sig uppdraget den närmare tillsynen öfver Skolan, samt genom hvilkens föranstaltande, omedelbarligen eller med biträde af wederbörande Ordningman, den försumlige bör tillhållas att skolan ordentligen besöka.

§. 6. Frågan om Afgifts erläggande för barn, som skolorna begagna, kommer att jemlikt 4 §. 4 mom. af meranämnde Nådiga Stadga den 18 Junii 1842, underställas Församlingens pröfning och bestämmande. Men för den händelse, att genom barns uppsäteliga förwällande några Skolans tillhörigheter skadas eller förstöras, bör den skyldige, om tillgång dertill eges, lemna skolan ersättning.

Annan afgift, af hvad namn den wara må, ege Lärare eller Lärarinna icke att af Skolbarnen eller deras Föräldrar och Målsmän äska eller emottaga i och för barnens underwisande och wårdande i Skolan.

§. 7. Tvänne gånger om året, vid slutet af hwardera Skol Terminen, på den dag efter medium af Iunii och December månader, hvilken Skol-Styrelsen närmare bestämmer, hålles offentlig Examen i Skolorna: åliggande då Läraren att hafva upprättat en serskild Examenslista, upptagande barnens namn, ålder, Skoltid, kunskaper, Flit och uppförande samt försummade Skolbesök; äfvensom uppgifter i korthet om undervisningens gång och utveckling, antalet af under Terminen inskrifne och afgångne barn m. m.

§. 8. Som Lärare och Lärarinna åligger upprätthållande af ordning och sedlighet inom Skolan; Alltså böra de ock sjelfva alltid ådagalägga ett värdigt och alfvarligt wäsande samt ett i allo efterdömeligt uppförande. De följje ock med uppmärksamhet barnens olika lynnen och anlag, jemte allt, som kan hos dem främja Gudsfruktan, kunskaper och goda seder; hvilket bör ske, icke blott med underwisning, utan och genom uppmuntran, bifall och utmärkelser för de wälartade och flitige, men nedflyttning, qvar sittande och i värsta fall aga för de försumlige eller vanartade: Wiljande Skol-Styrelsen söka att åt de förstnämnde bereda några passande belöningar vid de offentliga förhören. En förhållnings-

bok bör tilldelas hvarje Skolbarn och bör i densamma införas witsord öfver eller anmärkningar emot flit och uppförande, till kännedom för Föräldrar och Målsmän, äfvensom för Skol-Styrelsens Ledamöter wid deras besök i Skolan, hvarest desse böcker förvaras, utom från Lördagen till Måndagen, då de af barnen till förewisning hemtagas. Beträdes något barn med fortsatt lättja, olydnad, vanart eller osedlighet, anmäles förhållandet hos Skol-Styrelsens Ordförande, som efter sig företeende omständigheter, sjelf meddelar föreskrift eller hemställer förhållandet till Skol-Styrelsen, hvilken senare, efter samrådande med barnets Föräldrar eller Målsman, Förordnar huru wida den wanartade må kunna vidare i skolan bibehållas, eller måste derifrån skiljas, till aflägsnande af ett för de öfriga Skolbarnen menligt efterdöme.

Stockholm af Hedvig Eleonoræ Församlings Skol-Styrelse den 27 November 1847.

M. Bergwall

Gust; Brandel
C P Dahlgren

S: A: Norling

Joh: Wedberg
Z: Christierson
Peter Lindstén

Tilläggsbestämmelser rörande skoltid och avgifter.

Utdrag af Protocollet, hållet på allmän Sockenstämma med Hedvig Eleonoræ Församling, uti Kyrkans Hög chor, efter Högmässa Gudstjenstens slut Söndagen den 19:de December 1847

§ 6. I samråd med FolkSkolestyrelsen bestämdes tiden för undervisnings meddelande i Församlingens FolkSkolor sålunda, att året fördelas i 2:ne Terminer, den Första ifrån den 15:de Ianuari till den dag i sednare hälften af Iuni, som Skolstyrelsen bestämmer för Examen, den Andra från den 1:a Iuli till den dag i sednare hälften af December, som för Examens hållande förordnas. Undervisningstimmarne blifva: förmidd. fyra och eftermidd. tvänne, med lemnad ledighet Onsdags och Lördags eftermiddagar, beroende dock på Skolstyrelsen att ordna om undervisning i Gymnastik och kyrkosång på eftermiddagarne desse dagar, samt, om Skolstyrelsen så lämpligt finner, ledighet eftermiddagarne under Röttmånaden samt den mörka årstiden från den 15:de November

till Terminens slut, med vilkor att, under desse 2:ne månader, lästiden ökas förmiddagarne med 2:ne timmar. Några Söknedagars ledighet från Skolan, under Läs Terminerne lemnas icke, utom vid Påsk 2:ne dagar och vid Pingst en dag.

§ 7. Rörande afgiften till SkolCassan för de barn som besöka FolkSkolorne, förenade sig Församlingen i följande beslut: För de Fattiges barn vare undervisningen i Församlingens FolkSkolor fri från all slags afgift; men de Föräldrar, hvilka finna sig kunna, för deras barn, som FolkSkolan begagna, erlægga en billig afgift, äga att en sådan af mindst En Riksdaler Banco, för hvarje barn och för hvarje Läsetermin under loppet af densamma, till Skolstyrelsens Cassaförvaltare aflemna, emot derföre erhållande qvitto; kommande hvad sålunda inflyter, jämte öfriga härtill disposable tillgångar, att företrädesvis användas till de fattigare Skolbarnens understödjande.

Projekt till föreskrifter 1847;

nära befryndade med Kungsholmens motsvarande plan.

Båda förslagen påverkade även av stadgandena för Svea livgardes fattigskola 1811 och för Hillska skolan 1837 (jfr här sid. 227—231 resp. ASU 44 s. 126 o. f.). Så ock för Nya elementarskolan; jfr ASU 58 s. 496.

Förslag till Reglemente för Mariæ Magdalænæ församlings Folkskola i Stockholm.

§ 1. Skolan omfattar två af hwarandra oberoende Afdelningar, med en lärare i hwardera.

§ 2. Lärarne åligger att med nit och samvetsgranhet sköta barnaundervisningen, hwar i sin afdelning, enligt Kongl. Folkskolestadgan den 18 Juni 1842, detta reglemente samt de Läse- och Arbetsordningar, som af skolstyrelsen utfärdas, och att noggrant iakttaga de föreskrifter, styrelsen rörande skolans vård utfärdar.

§ 3. Lärare åtnjute de sysslan åtföljande löneförmåner ifrån inträdet i tjensten till dess han från densamma afgår eller skiljes.

§ 4. Lärotiden fördelas i 2:ne terminer om året, bestående hwardera af Fem månader, och räknade den ena från medlet af Januari, den andra från medlet af Juli, alla söknedagar, med En

veckas ledighet vid vår- och höstflyttningarne samt Två dagars vid Påsk- och Pingsthögtiderna.

Lärotimmarne äro förmiddagen Fyra och eftermiddagen Två, med undantag af Onsdagar och Lördagar samt Röt månaden och Lärotiden från medlet af November till slutet af Januari, då undervisningen meddelas endast förmiddagen; dock att under tiden från medlet af November till slutet af Januari förmiddagsundervisningen fortgår Fem timmar. Bland förmiddagens lärotimmar skall En upptagas af sång hwarannan dag och af gymnastik hwarannan dag, så att i hvarje vecka Tre timmar egnas åt hwardera öfningen.

§ 5. Läroämnenä äro:

a) Stafning och innanläsning; b) Svensk språklära i förening med välläsning och rättskrifning; c) Katekes och biblisk historia; d) Fysik och politisk geografi; e) Fäderneslandets historia och hufvuddragen af allmänna historien; f) Räknekonst, theoretisk och praktisk, till och med sammansatt intresse; g) Linearteckning och geometri; h) Naturlära; i) Kyrkosång och folksång; j) Enkel gymnastik.

§ 6. Lärosättet är den i folkskolan allmänt begagnade Wexelundervisningsmetoden, tillämpad efter den förmedling af mekaniska och själsbildande öfningar, som befunnits utförbar vid metodens användande.

§ 7. 1 Mom. Barn inom skolåldern af så väl bemedlade som obemedlade föräldrar, boende inom skoldistriktet, emottagas af skolan till så stort antal, som i dess lokal bekvämligen inrymmas och med undervisningens framgång förenas kan.

2 Mom. Vid anmälan till inskrifning i skolan skall för vederbörande lärare företes dop- och vaccinationsbetyg, och den anmäldes namn jemte uppgift om föräldrars eller målsmäns yrke och hemvist på särskilt upprättad lista antecknas. Efter af läraren anställt förhör med den sålunda anmäld är, bestämmes dess rum i skolan. Äro flere till inskrifning anmälda, än som på en gång kunna emottagas, äga de företräde, hwilka finnas mest i behof af undervisning, och bland dessa äldre framför yngre.

3 Mom. Skolåldern innefattar tiden från och med fyllda sju till och med fyllda fjorton år, utöfver hwilken sistnämnde ålder ingen utan skolstyrelsens särskilda tillåtelse må undervisningen begagna.

4 Mom. I en dertill särskilt inrättad Matrikel inskrifvas alla i skolan intagne barns dop- och fadersnamn, födelse- och inskrifningsår och dag, vaccination, faders eller målsmans yrke och villkor, samt vitsord öfver barnens kunskaper vid inträdet. I samma matrikel skall ock finnas rum för anteckningar om afgående barns kunskaper, flit, uppförande m. m. Läraren före tillika en Journal, som efter nummerordning upptager alla barnen i skolan, och hvaruti för hvarje dag antecknas de frånvarande och göras anmärkningar öfver de närvarandes flit och uppförande m. m. Dessutom skall läraren i en särskilt bok anteckna hvarje skolbarns terminsavgift.

§ 8. Hvarje år vid vårterminens slut hålles i närvaro af Inspektor och Styrelsens öfrige Ledamöter offentlig Examen uti de läroämnen, som under läsåret varit föremål för undervisning. Examenlistan bör angifva barnens namn, lefnads- och skolålder, kunskaper, flit, uppförande och försummade skolbesök. Nederst på listan meddelas korta historiskt-statistiska uppgifter rörande undervisningens gång och utveckling, antalet af de barn, som under läsåret inträdt och afgått, samt, så vidt ske kan, orsakerna till för tidigt afgang ur skolan, yrket hwaråt de afgångne sig egnat m. m.

§ 9. För hvarje barn, hwars föräldrar icke äro medellösa, erlägges till Skolkassan, för den termin, då inträdet sker, och sedermera förskottsvis för hvarje följande termin, en avgift af Tre Riksdaler 16 skillingar banko mot fritt begagnande af Skolans undervisningsapparater, tabeller, taflor, böcker m. m. Och må Läraren i öfrigt icke fordra annan utgift af skolbarn, än till nödige böcker och skrifmaterialier, eller till ersättning af skada, som inom skolan blifvit af skolbarn förorsakad. Betyg öfver skolgång, flit och uppförande utfärde läraren utan lösen, åt hvarje barn, för hwilket sådant äskas. Öfver medellöshet företes Ordningsmans betyg, påtecknad af församlingens Pastor.

§ 10. 1 Mom. På det att disciplin i skolan må upprätthållas, och derigenom lydriad, ordning, sedlighet och flit hos lärjungarne främjas, använde Lärare a) *förmaningar*, så ofta anledning dertill sig företer; b) *belöningar*, såsom uppmuntran, loford, uppflyttning, utmärkelser; och c) dels *själsstraff*, som äro: förebräelse och warning, nedflyttning, utflyttning ur afdelningen, qvarsittning, anmälan hos föräldrar, eller förflyttning till strykclass; dels *kroppsstraff*, allt efter lärjungens kön, ålder, utveckling, sinnesart, vård och

uppföstran i hemmet o. s. v.; dock tillämpas kroppsstraff ej förr än förflyttning till strykclass skett.

2 Mom. För anteckning om själsstraff före lärare *Warningsbok*; för anteckning om kroppsstraff *Straffbok*.

3 Mom. Bland fel och förseelser, hvarje gång lärjunge dermed beträdes anses lättja och oordning hwardera för En anmärkning, och oskick för Två anmärkningar. Om vanart stadgas här nedan.

4 Mom. Har lärjunge under loppet af fyra veckor ådragit sig Fyra anmärkningar, anmäles förhållandet hos Inspektor, och afgöre han huruvida nedflyttning till strykclass må äga rum. Lärjunge, som är antecknad för Fyra anmärkningar inom tre veckor, varde genast, efter Inspektors förordnande, till strykclass förflyttad. För vanart anmäles lärjunge alltid hos Inspektor, och afgöre han antingen nedflyttning till strykclass allena eller kroppsaga tillika må tillämpas, eller huruvida vanarten är af beskaffenhet, att fråga om den felaktiges skiljande från skolan bör till Styrelsens pröfning hänskjutas.

5 Mom. Har lärjunge i strykclass uppfört sig utan klander i Fjorton dagar; blifve då af läraren uppflyttad i varningsklass. Blifver sådan lärjunge, under nästpåföljande Twå veckor antecknad för Två anmärkningar, nedflyttes af läraren åter i strykclass, och må ej förr, än efter oklandradt uppförande i Tre veckor, till varningsklass ånyo uppflyttas. Är lärjunge i varningsklass utan anmärkning i Två veckor, blifve från varningsbok utstruken.

6 Mom. Kroppsstraff, der det tillämpas skall, bör först när lärotimman slutad är, af läraren, efter hans bepröfvande i närvaro af samtelige lärjungarne, eller blott några bland de äldsta, verkställas, ej med annat än ris, eller mindre rotting, och aldrig å främre eller öfre kroppsdelarne. Alltid vid lärotimmans slut gifve läraren tillkänna hwilken som blifvit till strykclass nedflyttad, eller derifrån till varningsklass uppflyttad, eller inom strykclass gjort sig till straff förfallen.

§ 11. Alla till skolan hörande Anteckningsböcker vare under läroöfning tillgänglige för besökande som det begär.

Detta förslag sålunda vara af *Mariae Magdalenaes* Församlings Skolstyrelse för dess del godkändt, antaget och justeradt vid sammanträde den 14 Juni 1847, för att Stockholms Stads Högw. Consistorii pröfning och godkännande underställas, betygar

I. Nordlund.

Första förordning, 1847, efter rikets folkskolestadga.

Förslag till Reglemente för
Catharina Församlings Folkskola.

§ 1. Skolan består, med afseende å nu befintligt antal Lärjungar, tills vidare af 2:ne Afdelningar, hwardera med en Lärare.

§ 2. Mom. 1. Uti den 1:sta eller lägre Afdelningen, som omfattar tvenne Ordningar, meddelas undervisning för nedra Ordningen: i förberedande Öfningar af Innanläsning, skrifning på tafla af bokstäfver och ziffror efter Förskrift, början af hufvudräkning, åskådnings- och förstånds-öfningar; — samt för Öfra Ordningen: färdighet i rättläsning af flera Stilsorter, Katekes och Biblisk Historia, räkning på tafla af de 4 Räknesorterna i Enkla Tal, Skrifning på papper efter Förskrift och Föresägning, samt fortsättning af Åskådnings- och Förståndsöfningar

Mom. 2. Uti den 2:dra eller högre Afdelningen fortsättes Undervisningen i Christendom, inöfvas Väl-läsning och Väl-skrifning, Svensk Språklära, Räknekonst, Historia, Physisk och Politisk Geografi, Lineartekning, Geometri och Naturlära

Mom. 3. Gymnastik och Sång öfwas i båda Afdelningarne.

Mom. 4 Hvarje afdelning indelas i kretsar, hvilkas antal och undervisningsomfång må af Läraren bestämmas

§ 3 Låseåret indelas i 2:ne terminer, hwardera af 5 månader; den ena från medlet af Januari till samma tid i Juni, — den andra från medlet af Juli till medlet af December, med undantag af högtiderna vid Påsk och Pingest, då ledighet under 2:ne Söknedagar erhålles, äfvensom en vecka vid Vår- och Höstflyttningen, samt d. 1 Maj och Fet-tisdagen. I öfrigt må, utom Skolstyrelsens tillåtelse, Lärare icke inställa läsningen eller bevilja allmänt Skol-lof.

Läsetimmarne äro 4 för- och 2 efter-middagarne, med undantag af Onsdagar och Lördagar, då eftermiddagsläsningen inställes. Sistnämnda förhållande eger ock rum under Röt månaden, samt November, December och Januari månader, hvaremot läsningen då fortgår 5 timmar hvarje förmiddag. Likväl må under förmiddagsläsningen 1/2 timmas uppehåll medgifvas.

§ 4 Växelundervisnings-metoden bör i allmänhet användas, dock så, att Läraren, jemte begagnande af Monitörer, sjelf, såvidt

möjligt är, omedelbart meddelar Lärjungarne undervisning; gälle detta i synnerhet i afseende på Christendomskunskapen, hvilken vigtiga sanningar böra med nit och värma af Läraren framställas, för att, i barnens hjertan förvarade, blifva för deras lefnad fruktbarande.

§ 5. Vid hvarje Afdelning bör af Läraren utses en eller flera Ordningmän, hvilka tillse, att hvar och en af Lärjungarne på bestämd tid, ren och snygg, i Skolan sig infinner, och der intager det rum, honom tillhör, samt, der någon häremot bryter, eller i annat afseende sig förgår, sådant hos Läraren anmäla.

Undervisningen börjar och slutar hvarje dag med bön och Sång samt uppläsandet af något stycke ur Bibeln eller någon tjenlig Psalm.

§ 6. För vinnande af inträde i Skolan erlägges tills vidare ingen afgift. Skolbarnen böra hafva uppnått en ålder af 7 år, dock må äfven inträde vid fyllda 6 år beviljas, då Föräldrar eller Målsmän sådant åstunda. Vid inskrifning i Skolan, som bör ske hos Skolans förste Lärare och heldst vid hvarje termins början, föreses:

1:mo Alders- och Vaccinations-betyg

2:do intyg öfver Lärjunges kunskaper, flit och uppförande, i händelse han förut vid annan Skola njutit undervisning. Behörigen anmäld och i Skolan intagen Lärjunges namn införes i Nummerföljd uti en för detta ändamål upprättad, och för båda afdelningarne gemensam Matrikel, som derjemte upptager Lärjunges Ålder och kunskapsmått, Föräldrars eller Målsmäns Namn, Yrke, hemvist och Villkor, samt slutligen intyg om afgående Lärjunges kunskaper och uppförande, samt, der sådant kan bestäm(m)as, jämväl blifvande lefnadsyrke.

Dessutom före Läraren en Journal, hvilken, tillgänglig för Skolstyrelsens Ledamöter och andra Vederbörande, bör, jemte Lärjunges Namn i Matrikeln, för hvarje dag upptaga dess ådagalagda flit, seder m. m. I händelse Föräldrar eller Målsmän sådant åstunda, erhålle Lärjunge en Förhållningsbok, uti hvilken införes anteckningar, i öfverensstämmelse med Journalen, och hvilken må om Lördagen af barnen hemtagas samt påföljande Måndag till Läraren aflemnas.

§ 7. Vid Vårterminens slut hålles Offentligt förhör med Skolans Ungdom i närvaro af Inspector och Skolstyrelsens öfrige Ledamöter. Vid detta tillfälle bör finnas upprättad en Examens Catalogue, upptagande Lärjungarnes ålder, Skol-tid, kunskaper, flit, uppförande, med hvad mera, som rörer Lärjunges förhållande i Skolan. Graderna så väl af Lärjunges uppförande som flit och framsteg bestämmes genom Bokstäfver, som äro A, a, ab, b, c, hvilka betyda i afseende på Uppförandet: Utmärkt godt, mycket godt, — godt, — ojemnt, — dåligt; samt i afseende på flit och Framsteg: Berömligt, — med beröm Godkändt, — godkändt, — försvarligt, — ringa.

§ 8. I afseende på Skoltukten tillhör det Läraren att under noggrant aktgifvande på barnens olika lynnen, anlag och uppfostran i hemmet, med alvar och ömhet, rättvisa och saktmod, dem behandla, samt till befrämjande af deras sedlighet och Gudsfruktan jämte förkofran i nyttiga kunskaper, använda tjenliga uppmuntrningar och belöningar för de sedlige och flitige, samt varningar och bestraffningar för de mindre välartade och de försumlige. — Belöningar i Skolan vare: dels utmärkelse genom uppflyttning, antagande till Ordningman och dylikt; — Besträffningar bestå i nerflyttning, qvarsittande och aga, till hvilken sistnämnde må begagnas ris eller rotting. Framhärda Lärjunge, efter erhållen enskildt bestraffning, i lättja eller osedlighet, eller ådagalägger vanart i uppförandet, anmäla Läraren förhållandet hos Skolans Inspector, som efter vanartens beskaffenhet antingen ensam bestämmer, huru med Lärjunge förfares bör, eller hänskjuter till Skolstyrelsen att pröfva och afgöra, antingen offentligt Skolstraff må på Lärjungen tillämpas, eller han varda från Skolan skiljd. I sistnämnde fall åligge det Skolstyrelsen att saken till Församlingens Ordningnämnd inberätta

§ 9. Läraren åligge i öfrigt att noggrant ställa sig till efterrättelse ej mindre Kongl Maj:ts Nådiga Stadga angående Folkundervisningen i Riket af den 18 Juni 1842, och detta Reglemente, än ock de föreskrifter, hvilka Skolstyrelsen framdeles kan finna nödigt att meddela.

Ex protocollo
Er H. Eriksson

KOMMENTAR till texters sidor och rader.

Litteratur- och sakuppgifter med hänvisning till ifrågavarande sidor (första siffran) och rader (andra siffran) i texten. N = nedifrån.

Sid 4 rad 14 nerifrån Samuels Predikare 3 kap. 1 och 7 vers.

Sid 10 Omedelbart över rubriken är i förslaget tillskrivet, att dessa föreskrifter för huvudstadens prästerskap blivit gillade »nu» vid Herredagen av rikets biskopar.

Sid 11—12 Om den försumlige rektor Lundius jfr ASU 58 s. 319—322. S 11 rad 18 Den omstridde, ofta anmälda kyrkoherden på Riddarholmen.

S 24 På förläggets s. 2—4 äro utskrivna Profblad af förhörs boken, där strykningar och nyskrivningar ange vissa framsteg i formuleringen. På sid. 2 har först använts svenska men sedan i stället latin. I första spalten borde inskrivas: Personernas ämbete och namn; dessa ord äro sedan överstrukna och ersatta med: Nomen et conditio personæ. I andra spalten skrevs först: födelseår; sedan: Annus nativitatis. I tredje: läsning [i] bok; sedan: leg[ere] did[iscit]. I fjärde och femte: Kun(n)a Luth. Cateches; i 4:e utantil; ersatt med catech. memoriter; i 5:e »och förstå Catech. in[nan]till». I femte: lefvernet; sedan vit[a]. Punkter och streck beteckna alldeles okunnig eller inga framsteg respektive någorlunda kunnig eller något framsteg. — Denna innebörd har då tydligtvis även punkterna och strecken här i editionen överst på sid. 125. — Detta är kontentan i den pedagogiska delen av Geringii statistiklängder.

Om tillkomsten av hans formulär talas i Cons. Prot. 27/3 1753 s. 136—137 § 4: Kyrkoherden Tolstadius hemställde s. d. att framlidne komminister Geringii inventerade Methode i avseende å böckernas inrättning skulle begagnas vid husförhören; T. hade låtit trycka och använda en sådan bok »efter Geringii tafloer». Den 10/4, 8/5 och 15/5 s. å. debatterades och gillades förslaget i konsistoriet (aa s. 193—195; 215 o. f. samt 271—273; vid det mellersta tillfället voro även obefordrade präster närvarande; man beklagade svårigheten att få menigheten att samlas vid husförhören och att anställa vissa katekes-examina före nattvardsgång.

Den här överst s. 125 avtryckta längden på unga fångar och deras framsteg i katekes fortsättes på förläggets nästföljande sida med en lista på fyra pojkar och tio kvinnor samt på deras kunskaper. Av de förstnämnda har en 14- och en 12-åring gjort något framsteg i fråga om att läsa katekesen utan till; om de båda andra gossarna (om 14 och 9 år) nämnas utveckling i avseende å stavning och alfabetets kännedom. I avseende å kvinnorna nämnas flerstädes några sådana framsteg. En av dessa personer var 36 år, de övriga 15—21 år.

S 28 r 9 Fallet relateras i samma akter den 21/2 1758, då komminister Suen Fryxell berättade att en piga av Murbeck avrättats från att begå nattvarden, sedan hon visat sig ej vilja höra på prästens förklaring rörande vad som (förutom ånger) hörde till bättring. F. och komminister Stenbeck funno henne öm och blödig, resp. i ömma omständigheter

28 17 Eric von Stockenström. Om honom jfr ASU 58 s. 263—266, 525.

37 17n, 4n—5n Om Maria läroverksbyggnads närhet till likstank etc. jfr ASU 58 s. 353—355.

40 r 6—8 Jfr 1820 års skolordning, avtryckt i ASU 9 s. 74, 90.

40 19 Om allmänna barnskolorna jfr kommentar till s. 278.

43 6 tecknets två nedåtgående linjer skola luta litet åt höger

S 48 o. 53 För utrymmes vinnande har Litt. F. placerats på s. 48 i st. f. å s. 53 och har på sid. 53 uppe lärjungarnas namn uteslutits.

59 r 4—5 Jfr ASU 58 avd. Om liksång sid. 107—113.

61 12 o. f. Jfr ASU 58 avd. om Kungsholms läroverk s. 428—430. Jfr där s. 114 o. f. om 1690—1692 års strävan att få tiggarebarn in i läroverkens lägsta klass emot delaktighet i latinelevernas rättigheter att sjunga (och tigga) sig till föda framför dörrarna. Jfr 152—154 samt här s. 66—72 och kommentaren därtill.

S 63—65 Originalets spaltfördelning av uppgifterna saknas här i utgåvan för utrymmets skull. Spalthuvudena variera något: t. ex. Inscriptionsdag och månad. Namnen. Föräldr. namn och wilkor. Barnens ålder och profecter. Eller: Månad. Son. Fader. År och kunskap. Witnesbyrd — S. 63 10 sig = honom.

63 6n—5n »Den ... hem» är senare tillskrivet i de två första kolumnerna och är därför här placerat men bör läsas efter rad 3n.

S 64 Motsvarande skildringar av Luciafester ges senare i originalbrevens i fråga om åren 1746 och 1749 samt ovanligt ingående och åskådligt om den förfärliga eldsvådan 19—20 juli 1759, vid vilken sistnämnda över 250 gårdar samt kyrkan — allt i Maria — brunno ned. Läroverkshuset räddades, tack vare rektor Nymarks ingripande, skriver han.

S 66—72 År 1807 hade utkommit en folklig, realistisk, »nyttig» läroverksstadga för riket. Den förordnade (VI § 3; ASU 7 s. 93) att det elementäraste i kunskapsväg skulle vara inhämtat före inträdet i förberedande eller första klassen vid trivialskolorna. Enligt t. ex. klararektorns skolredogörelse 1811 (ASU 58 s. 233) skulle Stockholms kyrkliga läroverk i en speciell avdelning meddela detta primärpensum (innan- och utanläsning (i katekes), ytterst obetydligt av skrivning och räkning). Det är troligt att ungefär detta vad vi möjligen skulle kunna kalla småskolestadium, blev det väsentliga pensum för de flickor och »gatpojkar», som kommo att få undervisning enligt det under år 1807 — alltså under allmänna läroverksstadgans tillkomst — avfattade stadgandet om Stockholms kyrkskolors »bottenskole»-undervisning. Nu var tiden kommen för flickorna att erhålla en självständigt anordnad »småskoleundervisning» och för »gatpojkar» att i större antal än förut få sådan undervisning i samma rum och klass som vissa nybörjande latinelever. — Nu skulle veritabel »bottenskoleundervisning» börja i större skala är. förr inom läroverken och nu anordnas även för flickor. Enligt originalurkund i RA Skolväsendet 4 Str. handl. i kronol. ordning ansåg kh A. Borg i Jakob intet hinder möta för att i april 1808 låta lägsta klassen i kyrkskolan öppnas för fattiga flickor. Detta såsom svar på konsistorii »kurs» 18/3 s. å. Jfr ASU 58 s. 300 om fattigflickundervisningen i Jakobs läroverk 1808—1811. — I ASU 58 s. 391 återges katarinarektorns redogörelse 1812 för den sista flickkursens avslutning vid läroverket. De 21 närvarande flickorna gräto högljutt, när de fingo höra att K. M:t beslutat avdelningens indragning. — Om undervisning åt flickor jfr aa s. 411, 417 rörande Hedvig Eleonora läroverk (av dettas enda kollega) 1808—1813; rör. Kungsholmen s. 444; Maria s. 340. Antalet på de flickor, som undervisades i Klara läroverk ht 1808—ht 1811, uppräknas årligen i SSA Klara lvks Diarium 1790—1821 (slutet). — Om folkundervisning åt pojkar inom stads- eller trivialskolan jfr aa s. 70.

I Mariæ Schol-matrikel 1709—1793 uppges, att lärarna sommaren 1765 haft »arbets- och syslofulla Ferier, med åtskilliga så kallade Rötmanadsgossar». Om sådan *ferieläsning* vittnas flerstädes i ASU 58 t. ex. s. 431. Den där sid. 201 intagna redogörelsen rör. Klara fortsätter med bland annat följande. »Också har från år 1792 under Sommarferierna undervisningen varit fortsatt för de barn, hvilkas Föräldrar sådan förmån åstundat, och det utan vedergällning; men vid Allmänna Fattigvårdens inrättning bestods åt Lärarne vid denna och andra Kyrko-Scholor et visst arvode både för sommar och vinter-ferie läsningar». — Om feriernas onyttiga längd: aa. s. 129—130.

Förhållandena och strävandena belysas av följande.

Consistorium till Överståthållaren 8/9 1812: Consistorii Prot. s. 205—209.

§ 14. Uppå Herr Doctorns och Biskopens begäran hade ifrån Herrar Proximi Inspectores Scholarum blifwit inlemnade underrättelser om de under deras tillsyn varande Scholor, hvilke underrättelser till H:r Grefwen och ÖfwerStåthållaren afsändas skulle, jämte skrifvelse af innehåll, att då ibland Herr Grefwens och ÖfwerStåthållarens många och wigtiga omsorger äfven HufvudStadens Fattigförsörjning blifwit ett föremål för dess uppmärksamhet och werksamma åtgärd, samt fattige barns undervisning och upfostran står dermed i närmaste gemenskap, är det för Consistorium en tillfredsställelse att meddela Herr Grefwen och ÖfwerStåthållaren underrättelse om Stadens undervisningsverk i allmänhet, att Scholornes Styrelse är satt under Consistorii och Inspectorum Scholarum wård; att undervisningen varit inrättad enligt 1724 års ScholæOrdning samt uti kyrkoScholorne sedan 1753 efter Consistorii för desse då utfärdade Instruction, intill dess kongl. förnyade ScholæOrdningen af den 7 Decemb. 1807 utkom, hvars efterlefnad sedermera varit iakttagen i alla de delar, som till kyrkoScholorne kunna lämpas: att så wäl i anledning af Högstberörde ScholæOrdning som af K. Brefwet den 26 Januar. 1809 Consistorium förväntar utfärdandet af en för kyrkoScholorne serskildt Instruction, hvartill Herr Doctorn och ÄrkeBiskopen fått sig i Näder updragit att underdånigt förslag författa; Att Consistorium till följe af Nädig befallning i Circulaire Brefwet den 7 December 1807 bör inom instundande December månad i underdånighet föreslå de förändringar uti förnyade ScholæOrdningen, hvilka af erfarenheten kunnat finnas behöflige, samt afvaktar derefter Konungens Nädiga Förordnande, hvarförrinnan någon förändring i nuwarande Ordning och undervisnings Method vid Cathedral och kyrkoScholorne icke kan äga rum: Att på förra kongl. Fattigwårds Directionens begäran nedersta Classerne i de fläste kyrkoScholor varit ifrån Augusti månad 1807 till nästledne Wärtermins slut upplätne till fattige Flickors undervisning, samt att läsningen såwäl uti desse, som uti GosseClasserne varit fortsatt under de vanlige Ferierne, för hvilken förökade möda Scholæ Lärarne af kongl. Fattigwårds Directionen fått ärligen upbära ett arvode af 30: RD:r B:o; men då till följe af kongl. Brefwet den 18:de Martii detta år, angående förändring med Stadens Fattigförsörjning, Fattige flickor ej vidare komma att intagas uti kyrkoScholorne, hvilke på de fläste ställen icke äro tillräckelige för Församlingarnes Gossebarn, för hvilkas undervisning de äro egenteligen bestämde, wore detta en anledning för Consistorii önskan, att genom Herr Grefwens och ÖfwerStåthållarens samt nu warande Fattigwårdens benägna försorg utvägar blefwe widtagne för Fattige Flickor till inhämtande af nödig Christendoms kunskap

samt till deras öfvande uti yrken och arbeten, som för dem kunna blifwa gagnelige: Att, öfvertygad om skadligheten af de långa Ferierne, Consistorium gör sig försäkradt, det en särdeles nytta wore att förvänta, om medel kunde anskaffas till belöning och upmuntran för ScholæLärarena, hvilke i allmänhet äro knapt lönade, att äfven hädanefter åtaga sig Ferie-Läsning uti kyrkoScholorne, hvilke äro öppnade såwäl för de fattiges, som för de förmögnares barn: Att genom Vålgörarens Frikostighet sådant i flere år redan ägt rum wid Cathedral Scholan, Storkyrkoförsamlingens Fri- och FattigSchola, samt Kongsholms kyrkoSchola, hvarest erfarenheten wittnat om nyttan af denna widtagna anstalt: Att Consistorium i afsigt att bereda Herr Grefwen och ÖfwerStåthållaren tillfälle till närmare kännedom af Stadens Undervisningswerk samt i anledning af Höglofl. Kongl. ÖfwerStåthållare Embetets Skrifvelse under den 11 förledne Junii, wille öfverlemna de af proximi Inspectores Scholarum afgifne berättelser om de under deras närmaste inseende warande Scholor, hvaraf kan inhämtas så wäl, hvilka anstalter redan äro inrättade eller påtänkte till fattige Barns undervisning, som ock hvilke brister i denna del kunna wara att afhjelpa: Att det för Consistorium skall alltid wara en hugnad, att se sine omsorger för det upväxande slägtets undervisning och danande till gagnelige Medlemmar i Samhället, mötas och understödjas af Herr Grefwens och ÖfwerStåthållarens mogna råd och ynnestfulla medverkan. I likhet härmed skulle till nästa gång Skrifvelsen uppsättas. — [Jfr ASU 58 s. 131—134; 147 o. f., 232—234.]

73—75 Dessa sidor ha medtagits för att bland annat föra i minnet privatundervisningen, vilken säkerligen i mycket stor utsträckning tjänade folkundervisningen. Tyvärr finns emellertid ytterst få eller inga uppgifter om vad var och en privatskola och om vad hemundervisningen i detalj meddelade de växande. Ett allmänt omdöme om privatskolor, vilket törhända är alltför pessimistiskt mitt i allt skol-eländet, ger C. U. Broocman i Magasin för föräldrar och lärare.

S 75 nr 9. I tillnamnet är i förslaget måhända e ändrat till o.

Sid 76 Enligt den redogörelse till uppf.komm., vartill här återgivna schema utgör en bilaga, njöto 60 å 70 barn fysisk och moralisk upfostran vid ifrågavarande institut, som stiftats av privata inom frimurarensamfundet vid prinsessan Sophia Albertinas födelse 1753. På skolgården vid Brunkeberg hade Ling 1813 uppsatt »en ansenlig Machin för Gymnastiska öfningar, hvarest Gossarne, anförde af sina lärare dageligen 1 å 2 timmar öfvas såsom en belöning och vederqvickelse». (Foto i historiken Frim.b.huset 1903 s. 45).

Nedre klassens lärjungar arbetade icke i verkstäderna (1814 hade två klass-system införts). Den övades (i fyra läslag) i läsning, räkning och skrivning samt hade förståndsövningar. Nya ämnen i övre avdelningen voro katekes (»kristendomskunskap»), bibl. hist., historia, geografi och allmänt medborgerliga kunskaper. Flickorna skulle hos förestånderskan erhålla mycken övning i handens arbete såsom ett led i deras beredelse till dugliga tjänstehjon. — Om gymnastiken där och å andra ställen jfr ASU n:r 53 s. 41; n:r 58 s. 145.

Sid 81 o. f. I prot. 1785 8/3 § 9 s. 41 beslöt konsistoriet göra följande rättelser av och tillägg till vad i 1784 års Instruktion publicerats: »wid 1. §. att Ulricea Eleonora Församling igenom skrif-fel blifwit fördd under den andra Catecheten, men rätteligen med Staden och Clara hörer under den första; wid

3 §: att det förwisingensbetyg, som Presterskapet utfärdar, i görligaste fullständighet bör innehålla alla de därstädes anförda omständigheter af Catechumeni namn, stånd, ålder, hemvist och kunskaper, samt till hwilken Församling han hör; såsom ock att Presterskapet söker med noga urskillning förekomma, det inga sådane, Catecheterne till besvär, warda till Underwising hos dem förskickade, som antingen hafwa tillfälle att biwista Kyrko- och Barna-Skolor, eller ock äro i så förmögna willkor, att de annorstädes kunna sig en slik underwising förskaffa; samt i anledning af så wäl denna som 12. 14. och 15 §§. det warder hos Presterskapet i ömaste mätto recommenderad all behörigt nit mot de treskande, ware sig Catechumeni eller Föräldrar och Husbondefolk; dock så, att, när med lämpa och föreställningar ingen ting står att uträtta, målet angifwes hos kyrkoherden i Församlingen, att där med effter omständigheterna vidare förfara; hwilket allt i utgående Circulaire skulle upptagas och anföras.»

83 17 Tillägnad kronprinsen och därför kallad dennes abcbok.

86 15 Tawtologien har tryckts i enlighet med förlägget.

87 6 o. f. Stadgan är uppdelad i 15 §§. För utrymmets skull är numreringsen ej avtryckt i utgåvan, men den kan framläsas därigenom att varje ny § börjar på nytt stycke. Av 1777 års edition finns ett ex. i Uppf. Div. Man. i Samfundets egna handlingar å Kungl. Bibl. Vid instruktionen äro fogade tre formulär: till matrikel, till uppgifter om närvaro och flit samt till examenslista.

Ny instruktion för kateketerne utfärdades 11/3 1862. Förklaringar till den stadfästes 30/10 1866; tryckta s. å.

S 91—97 I Jakob-Johannes pastorat, där Kraft bodde, voro hovpredikanterna Gustaf Murray och Anders Borg kyrkoherdar (1780—1801 resp. 1806—1809). Den senare begrov sin vän Kraft (1807); den förre torde utverkat dennes löfte om donationen till Storkyrkoförsamlingen, dit M. flyttade 1801. Kraftska skolans minnestecknare, Rob. Brandel, nämner intet om här återgivna urkund men trycker å s. 28—29 av reglementet, godkänt 18/2 1809. Enligt detta allmänt hållna stadgande, som formulerats eller åtminstone framlagts av pastor primarius Murray, skulle man förnämligast ha i sikte elevens framtida yrken samt bland språken studera i synnerhet det tyska. En övre avdelning borde omfatta 24 elever, en lägre (elementarklass) 16 å 18. — Donationen utgjorde cirka 15.500 rdr banko.

Jfr här på avd. V: Storkyrkoförsamlingens fattigskola. Med denna var Kraftska skolan sammangyttrad under långa tider. Jfr R. Brandel: Inbj. t. Kraftska skolans 100 års jubileum 1909. Bland annat och ej minst genom det Kraftska sällskapet och dess uppoffringar har rättelse vunnits. Jfr Kraftska sällskapet: Hågkomster ... om ... Kraft och Kr. skolan. Sthlm 1932. — Sid 95 rad 4n med. = medium, i medeltal.

98 13n Om denna Grevesmühls donation och om hans (teoretiska) industriskola jfr »Grevesmühlska samskolan 1814—1914. Anteckningar i anledn. av skolans hundraårsjubileum. Sthlm 1914.» Där återges jämväl gåvobrevet å grundfond till årligt firande av »tjugonedags Knuts bal och Calas», varvid de 75 å 100 barnen i övre klassen skulle undfågnas klockan 3 med 2 koppar kaffe och 2 sockerskorpor hvardera samt klart och gott svagdricka så mycket

som de ville dricke. Klockan 8 skulle dem bjudas god oxstek, risgrynsgröt med kanel och socker, två goda och stora smörbakelser med sylt uti, en vetebulle samt ett glas gott piccardonvin. Efter dessas dans och hemmarsch (kl. 10—1/2 11) fingo lärarna och lärarinnorna äta, »hvertill lemnas 2:ne Bouteiller Pousch eller Bischoff samt Brännvin och Öhl, hvad som åstundas». (Aa s. 163, 164).

75—111 Jfr A. Wiberg i ASU 56—57 s. 128, 66, 13, 15, 21, 45, 119.

99 Jfr J. Müller: Fattigvården. — Komplet är stadgandet av 1533 tryckt i Thyselius: Handl. II s. 42 o. f.; i Gustaf I:s registratur VIII s. 289 o. f.; i Sandberg-Hall: Om Danviken (Samf. S:t Eriks årsbok 1916) s. 59—108; Axel Klockhoff: Danviks Hospital II s. 28—35. — Klammerns innehåll § 40 enl. avskrifter i RA Carl Jönssons Copiebok och i UUB Palmsk. saml. 261 f. 965 o. f.

100 Om Bergmark och skolan jfr Halls nyssnämnda uppsats s. 85 o. f. Om Barnängens (»Barnestuguängens») tidigare öden jfr Axel Klockhoff: Danviks hospital I, Upps. 1935, s. 193—194.

S 104 r 19 o. f.; jfr s. 39 § 7 och s. 205 § 5 Växelundervisningsmetoden hade sålunda haft föregångare vid läroverken (jfr 1561, 1571 års kyrkoordning och läroverksstadga; omtryckt i ASU 4) och i folkundervisningen. — Överakten är senare skrivet: Inkom til Consist. den 9 Jan 1759

103 5—13 För utrymmes vinnande ha elevernas namn uteslutits. Blott antalet i varje grupp anges här. I första urkunden utgöres första eller översta läxlaget av elva gossar (i en ålder av 10—14 år), andra läxlaget av sju (som äro 10—13 år); tredje av nio (om 8—13 år); 4:de läxlaget av åtta (om 10—14 år); 5:te d:o av nio lärjungar (om 10—13 år) och 6:te d:o av fyra alumner (om 9—12 år). — I andra urkunden äro antalen antecknade inom klammer i texten.

S 110 r 10—11; s. 119 mom. 4 Jfr A. Wiberg i ASU 56—57.

112 Om många egensinniga lärarehufvud jfr ASU 58 t. ex. s. 221—224.

117 r 3; s 120 r 6n Skrivfele enligt förlägget.

124 9n åsnestraff = skamstraff, varvid eleven fick rida på en träåsna, bära på huvudet en bild av en åsna etc. Jfr ASU passim.

125 Jfr här sid 131 § 9. Om översta aktstyckets prickar och streck jfr kommentaren till sid. 24. Jfr här s. 131 § 9. Om spalthuvudena och deras tolkning i båda acta på sid. 125 jfr den tidiga folkundervisningsstatistik, som jag tryckt och tolkat i ASU 10 s. 33 o. f.

Korsen i nedre aktstycket på s. 125 beteckna tydligen full och de ensamma strecken ungefär halv färdighet i att läsa utantill ifrågavarande del av katekesen. — Denna lista på syndare upptar blott 26 och utesluter 40 av de kvinnliga fångar på spinnhuset, vilka erhållit intyg om kunskaper. — För de 21 manliga anges icke i förlägget betyg över kunskaper. — »Förhørsboken» jfr s. 126 § 2. Om Rasp- och spinnhuset (ursprunget till Långholmen), om barnhuset, om trämärr etc. jfr L. Levander: Brottsling och bödel, Sthlm 1933 s. 161, 165, 202 etc.

127 r 2 böner torde här åsyfta katekestexter; så var av ålder fallet, då katekesens stycken ursprungligen tillkommo i o. för församlingens böner. Bordsböner t. ex. kallades vanligen bordsläxor.

S 128 § 7. Om visitationen jfr Cons. Prot. 1753 19/6 § 23 s. 344; 3/7 § 9
21 — Vol. 60.

s. 364 o. f. Sid. 35 där meddelas, att kh Tolstadius lovade tala vid Inspector Livin m. fl. rörande nattvardsgången, och sid. 366 att förteckning över i synnerhet de yngre fångarna upplästes, vilka njöto undervisning av skolmästaren eller klockaren. Det är tydligtvis de som uppräknas här överst på sid. 125.

130—131 § 6. Ovanligt fördomsfri metodik, i princip enligt med Luthers uttalanden 1529 men likväl ovanlig i kyrkans och skolans historia, där stram utanläxa i storkatekes alltför ofta föredrogs framför svar med egna ord. Emellertid bör härvid beaktas, att det var sällan prästen-läraren kunde få svar avgivna med egna ord. Jfr här s. 7—9.

132 5 Uti RA Konsist. skriv. t. K. M:t finns dels den, dels de två här s. 132—136 tryckta, dels skrivelser t. ex. av 3/7 1754 rörande ifrågasvarande angelägenheter. — Förordningsutskottet av städernas Kammar Oeconomie och Commerce Deputation vid riksdagen säger i prot. 17/3 1756 att det önskade se främjad värlösa arbetarbarns o. d. moraliska omvårdnad och kristendomsundervisning. Bristerna däri kunde »hota grundvalarne till Rikets sällhet, med skada och förderf i framtiden», varför Stockholms konsistorium ombads avgiva utlåtande i ärendet. Sådant avgavs 11/5 s. å., sedan Förordn. utsk. den 7/4 begärt års prästerliga uppgifter om antalet fattiga »späda barn ... t. o. m. Sex års ålder». Statistiken upptog för Nicolai förs. 24 barn, för Klara 80, S:t Olof 350, Jakob 60, Joh. 200, Tyska 20, Riddarh. 20, Maria 700, Kat. 500, Ulr. El. 20, Finska 20, Franska 8, Hedv. El. 30, Skeppsh. 50. S:a 2082 (SSA Acta Cons. 1756 n:r 39).

137 o. f. »Upl[äst] d. 26 Aug. 1755». Såsom ex. på prästen Molanders okunnighet, onykterhet eller slöhet må nämnas, att han i intet fall utom i ackusativ böjt adjektivet plenus, hur ofta det än förekommer i synnerhet i genitiv. I utgåvan har det ändrats överallt på grund av de många fallen, det eljest måst separat anmärkas i kommentaren.

154 1n Den avslutande § 13 avhandlar enbart allm. barnhuset, som nu skulle ställas under fattigvårdsstyrelsen och handhavas enligt Instruktionen för Direktionen av 22/10 1800. — Mera ingående och modern än 1807 och 1812, ja än 1842 års »folkskolestadgar» är Fattigvårdsdirektionens skolordning för fattigskolorna 9/2 1808. Offic. tryck.

I Kongl. Maj:ts Nädiga Skrifvelse till Öfver-Ståthållaren, rörande Fattigförsörjningens nya organisation; dat. den 18 Mars 1812 och utg. i det officiella årstrycket, yttras, att flera församlingar uttalat önskemålet att de måtte själva få besörja om sina fattiges underhåll. Detta bifölls nu »under förväntan at hos hvarje Församling finna det nit, den omtänka och den välgörenhet, hwilka wi [=K. M:t] oss gerna föreställe». Nu stadgades »At fattige Barns försörjning, underhåll och bildning til arbetsamhet, idoghet och sedlighet, bör wara et af de förnämsta ögnamärken». I kyrk-, Djungårds- och garnisonsskolorna borde gossar undervisas såsom tidigare; för flickor borde inrättas särskilda skolor under ledning av tjänliga personer, bl. a. kvinnor. Alla medel och utvägar borde uttänkas till läroanstaltarnas utvidgande och förbättrande. I kyrkskolorna borde undervisas ej blott dem »hwilkas torftighet eller hog synes bestämma dem för de lägsta yrken bland den arbetande Classen», utan äfwen såsom förut vara »Elementar-Skolor för dem, som önska inhämta större kunskaper än de mest oundgängelige». — Av fattigmedel borde ersättning tilldelas lärarne för undervisning under ferierna — till sysslolöshetens undvikande.

152—269 Jfr *A. Wiberg* i ASU 56—57 s. 172 o. f., 126, 129, 122.

S 172—184 Enligt officiella statuter 1807, 1808, 1812 samt enligt Klara församlings fattighusdirektionens protokoll 16/12 1812 skulle beredas undervisning åt de fattiga barnen. Detta beslut ledde till upprättande av Flicke-scholan sommaren 1813. Dennes »ordning» avtryckes i Hj. Berg: S:t Clara förs. skola. I den boken ges även många andra avtryck ävensom uppgifter rörande lärarinnan, skyddsfrun M. C. Florén m. fl.

Rörande fattigfriskolan som stod under fattighusdirektionens förvaltning, och Hülpherska donationsskolan, som sorterade under kyrkorådet, gjorde man 1821 den överenskommelsen, att i den förra skulle lämnas undervisning i teoretiska ämnen (kristendom, läsning och skrivning, enligt växelundervisningsmetoden, och i den senare i handarbeten). På fattigdirektionens förslag förenades båda skolorna under kyrkorådets förvaltning och tillsyn 1823, och de verkade i var sin lokal i kyrkans hus, den förra under jungfru Anna Sophia Lindgren (liksom förut från 5/7 1813); den senare (liksom förut f. o. m. 1821) under fru Charlotta Fredrica Gyllenram, född L'Orange.

173 5 Ordet Bomullsgarn är understruket i förslaget och har därför här blivit satt med kursiv stil. Men ej sällan betecknar understrykning att ordet skall utgå (»överstrykas»). Så är fallet här, och i stället skall läsas ordet Lingarn, som senare ditskrivits.

185 Avd. 1. Efter donatorerna — jfr § 2 — kallades denna inrättning vanligen Philipsenska skolan. Dennes tillkomst och historia jfr Fr. R. Aulin: Anteckningar om Philipsenska skolinrättningen ... 1811—1911. Sthlm 1911. Där sid. 3 återges Instruktionen; det avtryckets förra häft och den här i Redogörelsen 1814 mom. 1 återgivna delen äro nästan ordagrant lika varandra; den förra uppräknar dock bland gossarnas yrken även snickeri, svarvning och klensmedsarbete men har för flickorna icke medtagit vävning. I nämnda redogörelse mom. 1 raderna 6 och 9 står redigt respektive som i st. f. den förra editionens riktigare uttryck ledigt och såsom. Även denna och Hantverksskolans Reglemente äro återgivna av Aulin (aa s. 4). I början inskrevos i den förra institutionen 28 gossar och 27 flickor (12 + 14 tillkommo två veckor därefter); i den senare (ehuru till datum något tidigare) 10 gesäller och 14 lärlingar. Den senare läroanstalten synes ha upphört under donator Philipsens dödsår; så ock annan yrkesutbildning för nederskolans pojkar än i skomakeri. Om Ph. jfr ASU 58 s. 157. Föreståndarskapet för båda inrättningarna innehades från dessas början till 1815 av vice Collega Scholæ Nils Hammarstedt och sedan (till 1827) av magister P. R. Svensson. Denne införde växelundervisningsmetoden till Sverige och till denna skola. Och under hans cheftid förenades församlingens fattigskola med den Philipsenska (1819). Den senare hade 100, den förra 50 lärjungar. Liksom i Adolf Fredrik (jfr s. 42) anordnades en sparbank (8/3 1820) för eleverna med räntor som läraren bekostade. Ibland tjänade anstalten också lärareutbildningen (i viss likhet med vad den i samma församling verksamma normalskolan begynte göra c:a 1830). — Såsom lässkola upphörde den Philipsenska nederskolan 1899, dvs. uppgick i stadens folkskoleväsen.

187 4 »s» i slutet av »Inrättningen» är felskrivning i förslaget.

204 o. f. Skolan på Djurgården har vissa rudimenter av latinläsning, men åtminstone de källor som här avtryckas, förete så föga därav att skolan icke kunnat här föras till huvudavdelningen II.

208 16 Jfr Consistorii Prot. 24/1 1758 (SSA) om K. M:ts beslut 16/11 1757, om Commissarien Johan Alströms ansökan rörande en offentlig gudstjänsts inrättande på Djurgården, om alla ortens jägeribetjäntes o. a. personers tillstyrkan, om riksrådet greve Ekeblads utlåtande 25/9 1757 etc.

209 1 Detta k. brev är i bilagan I till redogörelsen avskrivet. Här i editionen följes i stället originalurkunden i RA Inr. Civ. Reg. som återges här sid 207—208.

209 § 5; s 212 § 15, § 17. Detta Cons. Prot. 24/1 1804 är i kopia vid fogad förlägget under nr 1. Det avhandlar och tillstyrker läraren Fagerlunds ansökan att få räkna dubbla tjänsteår och utreder Djurgårdsskolans natur. — Kopian 4 utgör utdrag ur allmänna fattigvårdsdirektionens prot. 14/7 1807 rörande lärarens dubbla tjänsteårsberäkning. Denna ansåg sistnämnda styrelse vara en självklar förmån enligt stadgan 12/8 1807 om huvudstadens allmänna fattigvårdsinrättning 3 o. 12 §§ i 7. artikeln. Stadgan 12/8 1807 jfr här s. 152—154.

210 16 Kopiorna 2 och 3 utgöras av kungl. fattigvårdsdirektionens prot. 4/2 1808 och 11/2 1809. Det förra fastslår att 27 barn undervisas i Djurgårdsskolan i ett litet rum. Mer än 60 gossar och flickor vore i behov av undervisning på orten. Lärarlönen vore blott 50 rdr bco, för vilket belopp han jämval måste bestå rum, ljus och ved. Av denna anledning, säger det andra protokollet, blev rummet trångt, otjänligt och ofta oeldat samt skolgången därför försummad. Till Djurgårdsborna borde vädjas om understöd.

Sid 218 r 13n Ling. Om hans tidigaste barn-apparelj jfr s 76 r 2n—1n.

218 § 23 Kraven å mild tukt och å gymnastik äro ovanligt tidiga för folkundervisningens vidkommande. T. o. m. i läroverken voro de nya eller tämligen ohörda. Båda äro barn av de filantropistiska idéerna, gymnastiken även av Ling och av nationella tendenser. Jfr ASU 44 s. 120 o. f.

219 r 1—3. Jfr ASU 56—57 av A. Wiberg.

220 r 3 o. f. Svar på 1812 års uppfostringskommittés frågor till konsistorierna, utgivna Sthlm i Kongl. Tryckeriet 1813. Enär de avse hela riket, komma de icke att i sin helhet återges här men väl senare (om ekonomien tillåter) i en urkundsbok rör. hela rikets undervisningsväsen. Ett partiellt exemplar (»N:o 2») finns inhäftat såsom sid. 1253 o. f. i den manuskriptvolym, vari äro inhäftade 1814 års redogörelser för ärkestiftets skolväsen, inlämnade till kungl. uppfostringskommittén (RA).

220 § 2. Båda handlingarna finnas här återgivna se s. 224—226.

220 § 5 i frågehäftet lyder: Lärarnes antal och benämning?

221 § 11 r 3 »af» eller möjligen »äf» synes böra utgå. Kanske avsåg skrivaren ordet »äfwen».

222 § 6 r 7 ordet »i» före ordet öfversättning saknas i förlagan.

223 r 1 och 12 se pastor L. P. Afzelii statuter här sid. 232—233.

S 223—224 §§ 16, 17: jfr här s. 221 § 16 respektive § 11.

225 § 4. Kl. 4 var alltså en hel timme tidigare än man på 1500-talet hade begynt arbetet på morgonen i läroverken (jfr 1561, 1571 års läroverksstadga och kyrkoordning; jfr ASU n:r 4). Där hade man nu vid år 1773, omkring vilken tid föreliggande statut avfattades, skolbegränsningen försenad åtminstone till klockan 6 (enligt läroverksstadgan 1742 Cap. VI § 5; ASU n:r 7 s. 36), men i verkligheten började man nog åtskilligt senare, liksom man vanligen tog högst avsevärt längre ferier än statuterna medgävo.

226 r 8 göra tjänst = predika (mest i aftonsång).

227 16—17 Att lära skriva och räkna (inklusive affärsskrivning och handelsräkning) samt historia och geografi var närmast inlån från städernas apologistkolor eller apologistklasser för något bättre ställda borgares barn. Skolinstitutionerna hade sänkts och sänktes alltjämt till allt »lägre och lägre» folkklasser.

228 § 4 disponeras = avbrytas. Jfr dock ASU 58 s. 129—130.

228 § 11, 12 Betald privatläsning: ASU 58 s. 433—435; här s. 233 § 14; s. 245 § 6.

229 § 17 r 2 Av ålder hade man först lärt utantill, därefter innantill. Enär det förra ledde till papegojpladder (jfr här s. 7—9), började man på några orter under 1600-talets senare hälft småningom kasta om ordningen. Jfr R. Hall: Rudbeckii katekesutveckling (i: Kyrkoh. årsskr. 1919; särtryck).

229 § 20 Åtskilliga prästmän kritiserade denna ärkebiskop Lindbloms bearbetning av ärkebiskop Svebelii katekesutveckling. Jfr här sid. 18 och ASU 58 s. 223.

230 § 21, 22 Till folkskolan överflyttas, vad vår första kyrkoordning stadgat för läroverkens nedersta klass 240 270 å 280 år förut. — Även i avseende å placering efter kunskaper arvtager nu folkskolan läroverken.

230 § 23 Här såsom flerstädes i fråga om välskrivning kan man utbyta ordet »föreskrifter» mot »förskrifter».

230 § 28, § 30; jfr Instruktionerna s. 242—243 § 6 samt s. 250 § 7. De skarpt framträdande dragen av en mildare tukt var ett barn av nya testamentet samt av revolutionen och av dennas reformvänliga pedagoger; det är sekelskiftes-nyheter som i synnerhet karakterisera filantropisterna. Jfr s. 218 § 2, 3 med kommentar.

231 § 32 Straffredskap: ASU 58 s. 314. Rep har jag ej sett anbefallt eller förefintligt i Sverige men väl i Danmark.

231 § 33 r 4, 10 jfr Instr. s. 242 § 4, 5. Denna skyldighet behölls för de vanliga församlingarnas kyrkoherdar i 1842 års svenska folkskolestadga. Även i de från apologisterna inlånade profanämnen skulle bataljonsprästen undervisa (här § 3). T. o. m. början att utdela äga skulle pastor ej sällan övertaga; jfr s. 264 § 4.

234 r 10n; 235 r 15n, 13n Undervisningskommitténs frågeformulär 1813 (se ovan anteckning till s 220 r 3).

236 r 18 meriter = tjänsteår. Jfr här sid 157 samt sid 243 § 10.

239 § 8 slutet och sid 240 § 15. Avse §§ 4, 5 respektive 9 här s. 241—243.

240 § 14 pension = näringsmedel, inackordering, understöd. I Tyskland och Sverige hade under 1500- och 1600-talen 16 år satts såsom lämplig åldersgräns för ynglingar att börja »stå på egna ben».

241 11 Instruktionen »Inkom den 14 april 1814».

243 § 7 r 7 Ordet honom bör tydligtvis utgå. Eller »Skolmästaren» omges med kommatecken.

244 r 5 begripas = inbegripas, innefattas, ingå, upptagas.

245 § 6 slutet. Förbudet mot ytterligare ersättning är ovanligt, helst som ju skolväsendet till stor del var byggt på sportler.

247 § 12 r 2, 3. Tydligtvis en kontamination. Bör vara: beskaftenhet pröfvas i Öfvervaro af en af Kongl. Hofconsistorio tillförordnad Ledamot, en Ledamot af...

248 Efter-Middagen ... ifrån klockan 12. Felskrivning i förlägget för kl. 2.

250 § 9 Läroverksstadgan 1807 Cap. I § 1—3. I avs. på meriter torde lärare för skeppsgossar varit likställda med apologister.

251 § 11 rad 1; § 12 r 2 Två skrivfel i förlägget: Läselagarne för Läsedagarne. »Och» bortgår.

251 § 12 Stadgande om undervisning rörande hälsan är ovanligt tidigt och mycket sällsynt, ej minst för folkundervisningens vidkommande.

252 Schemat för fredag kl. 9 har »försök»; läs: »förhör». Fel i förlägget föranlett av de uttryck som stå i fråga om samma klockslog på andra dagar.

253 § 15 Jfr läroverkens »stutamöten», där ryggstut utdelades. På rad 3 från slutet framgår meningen lättare, om kommat tänkes borta.

S 259—260, 266—267 rangordning, snillegåva, rangprövning jfr G. Ruders idéer och undansparkande; här s. 51; ASU n:r 50 s. 89—101; n:r 58 s. 266—267, 507—508.

S. 263, 265, 306 m. fl. Qwartuor; Martrikel: felskrivning i förlägget.

264 § 2 Bland alla utgivna storkatekeser synes ingen så ivrigt inskräpa denna nödvändig tillämpning av kristendomskunskaperna som Johannes Rudbeckii Enfaldiga frågor. Jfr därom R. Hall: Rudbeckii katekesutveckling; Kyrkohist. årsskrift 1919 (särtryck).

265 § 3 Characterer — bokstavstyper, stilart.

266 § 6 r 7 »han» saknas även i förlägget.

268 § 5 Om tuktens syfte: förbättring i st. f. hämnd jfr P. Barth: Uppfostringslärans grunder I, Sthlm 1915.

268 § 9 r 2 Efter hus är »skada» e. d. uteglömt i förlägget.

269 § 14 r 10 Anvisningen att uppsätta brev och handlingar pekar hän på skrivundervisningens praktiska syftning inom fattigskolan; jfr bokhålleriet i skriv- och räkneskolorna (-klasserna) för borgarbarn. Till tjänst härför lät den mångfrestande bokförläggaren P. G. Berg 1844 utge i almanacksformat en »Brefställare för Barn, till begagnande hemma och i skolan. En enkel anvisning att lära Barn uttrycka sina tankar skriftligen. Innehållande 180 Bref som exempel». Efter tolv »De viktigaste reglorna vid brefskrifning» följa sålunda mönsterbrev till anförvanter, kamrater, lärare, konformationspräster etc.

Att »naturhistoria» fanns representerad i biblioteket, var ännu mestadels blott en kuriositet. 269 § 15 »förfallolösa»; läs: »förefallna».

S 272 o. 274 Tabellen = vidfogade statistikuppgifter.

278 § 2 mom. 2 På förslag av Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk och enligt beslut av K. M:t 1820 upprättades *tre stadens allmänna barnskolor*. En på norr och en på söder begynte sin verksamhet 1/11 s. å.; en i staden mellan broarna 1/10 1821. Sex år senare begynte Djurgårdsskolan räknas till samma folkskolegrupp.

Närmaste motiveringen för denna var behovet av ökat antal skolor utöver de egentliga församlings- och donationsskolorna. Därvid måste man alltså — såsom kateketskolorna ju redan gjort — frånse eller överskrida församlingsgränserna, något som ju rätt väl harmonierade med att huvudstaden nyss (1819) erhållit en gemensam, partiellt sekulariserad skoldirektion, dvs. just den som väckte och förverkligade förslaget om »allmänna» skolor. Detta var sålunda ett steg i riktning hän mot 1842 och 1861 års allmänsvenska resp. stockholmska folkskolestadgor. Ett annat steg i samma riktning var en stundom

märkbar tendens att öka och vidga pensa, dvs. vara ett mellanting mellan å ena sidan de små- eller folkskolemässiga läroanstalterna enligt 1807—1812 års fattigvårdstadgar och å andra sidan de lägre apologistskolorna enligt 1820 års läroverksstadga.

Men bland annat av här nedan återgivna acta framgår att det under den första tiden kunde vara lika uselt ställt i någon av de allmänna kommunala folkskolorna som det var i församlingarnas fattigvårds- och donationsskolor.

Meningen hade varit att här i texten upplåta en särskild avdelning för dessa »allmänna skolor». Men när de här nedan återgivna urkunderna uppsatts på tryckeriet, måste de övriga stanna utanför i visst samband med att andra utslutningar och förändringar måste göras — bl. a. personlistans utslutande — allt till följd av det hotande tidsläget (inklusive vissa evakueringar) och av vissa ekonomiska transaktioner, över vilka Föreningen och Redaktionen ej kunnat ha något inflytande.

Om allmänna barnskolan vid Munkbrogatan i gamla staden under läroboksförfattaren Finemans tid samt om relevantalet där och i de övriga jfr uppsatser i S:t Eriks årsbok 1903 s. 72 o. f. av *Karl Linge* och 1912 å. 82—83 av *J. Flodmark*; ASU nr 38 av *J. A. Englund*.

Å sid. 329 återges ett officiellt sammandrag av de sökandes meriter vid lärareval till Norra skolan 1820. Läroboksförfattaren Cnattingius blev naturligtvis utsedd. Medsökanden Wretberg var tydligtvis en konsistorii skjuthäst; om hans självmord berättar Aug. Blanche i *Saml. arb.*, ny uppl. I. Berättelser s. 206. Jfr ASU 58 s. 444.

Ett dåligt inventarium och en urspårad lärare i allmänna lankasterskolan på Söder skildras här s. 327—328. (De tre urkunderna om denna igenfinnas i SSA Skoldirektionens prot. och handl. 1823; meritlistorna aa 1820).

280 Lakunen (i originalet) bör fyllas med numret 92.

Stockholms stads södra barnskola.

Skolans böcker och inventarier 1823.

Underteknad har af Herr SkoleLäraren Lundh emottagit Södra BarnSkolan tillhörige:

24. Bokstafs och Stafnings tabeller 11 Renläsnings (N:o 3 ej ännu ditsänd från Tryckeriet.) 12 Räkne tabeller 154. Iunkers d:o (18 och 148 utnötta).

Böcker 14. Nya Testamenten 14. Barnaböcker. 2. Satser förskrifter (en Sats defekt på T.).

Taflor Utan ramar. 29 hela Med ramar. 8. hela Stötte utan ramar. 19 St. Spräckte med ramar. 9 St. Spräckte med bitar utur dock i ramar 10. st. Halfva och obrukbara 37 St.

Stockholm den 30. Julii 1823

G. D. Collin
Vicarius. —

Försumlig lärare. Avsättes.

Till Kongl. Direction öfver Stockholms Stads undervisningsverk.

Sedan Läraren vid Södra BarnaSkolan Herr Lundh, på morgonen den 25 sistl. Julii anmält, det han föregående natt så häftigt insjuknat, att han icke förmådde läsa med barnen, utan nödgats gifva dem lof till påföljande måndagsmorgon; och då han vidare den 27 med åtföljande billet, utan datum, förklarar sin sjukdom fortfara och begärt tvänne månaders permission, var det en nödvändighet att ytterligare gifva barnen lof till den 31 Julii. För Högvördigste Herr Doctorn och ErkeBiskoppen, samt Pastor Primarius Doctor Vallin har jag genast anmält detta förhållande, samt föreslagit Huspredikanten G. D. Collin till vicarius i Skolan, såsom den enda jag kände, hvilken vore beredvillig att genast göra början med vicarierande. Då nämde Herrar gillat att Collin tills vidare antoges till nämde befattning, har han på min tillsägelse med denna dag börjat undervisningen, sedan han enligt medföljande förteckning inventerat till sig Skolans inventarier. I fruktan så väl derföre, att Skolans skick och ordning ej vore alldeles sådan, som de andra Stockholms Barna Skolor, som ock derföre att Collin vore i början ovan, har af Pastor Primarius Doctor Vallin Magister Finneman fått tillstånd, att på några dagar öfvervara undervisningen och biträda med att reorganisera Skolan. Detta alt har jag trott mig böra till Kongl. Directionen inberätta, på det Kongl. Direction må komma i tillfälle, så väl att afgöra T. Lundhs permissions ansökning, som ock att constituera vicarius, och bestämma det arfvode, denne kommer at åtnjuta. Stockholm den 31 Julii 1823.

P. Ruus

Till Kongl. Directionen öfver Stockholms Undervisningsverk.
För att sköta min af sjukdomar medtagna kropp och att blifva så mycket kraftigare i utöfningen af min tjänst, anhåller jag ödmjukast om bevilljande af ett års tjänstledighet med bibehållande af 2/3 lön.

Jag hoppas denna gunst så mycket mera, som jag egenteligen första wintren uti den fuktiga skolsalen grundade denna ohälsa, änskönt jag i det yttersta ej ville anmäla mig.

Efter yttersta förmåga skall jag, i samma mån krafter och själsverksamhet ökas, använda tiden på grundligare kannedom af barndomen och att öka min förmåga för dess verk samma handledning till dygd och kunskaper.

Stockholm den 25 September 1823

Jakob Lundh

Lärare uti Södra Barnskolan.

Läraremeriter vid ansökan till stadens folkligt elementära allmänbildningsskola på Norr 1820.

Sökande till Lancaster Scholan å Norrmalm.

<i>J. G. Wretberg.</i> Begär att få bifoga framdeles äldersbetyg. Präst d: 15 Dec. 1814. Past. Adj. i Akerby och Jomkil s. d. s. å. Com. adj. i Bälinge 25 Jan. 1815. Adj. hos kyrkoherden i Sko 29 Maji 1816. Ph. Candidat 19 Nov. 1817. Catechet vid Adolph Fredrics Forsamling d. 24 Febr. 1818. Profföreläst d. 15 April 1818 med enhälligt <i>approbat.</i> d. 5 Maji 1818 v. Rector i Clara Philos. Magister 16 Junii 1818.	<i>A. J. Cnattingius</i> född d. 13 febr. 1792 Präst d. 20 Oct. 1816. Com. Adj. i Hedwig Eleonora Maji 1817. V. Com. ibidem Maji 1819. Ledamot af Sv. Bibel-Sällskapet.	<i>J. R. Hillberg.</i> född 26 Febr. 1793. v. Collega vid Cathedral Scholan d. 10 Oct. 1815. v. Collega vid Maria Kyrko Schola d. 19 Martii 1816 v. Collega vid Iacobi Kyrko Schola d. 9 Aug. 1819. Profföreläst d. 20 Sept. 1815 med 5 <i>facillime admittitur</i> och 2 <i>aprobatur.</i> Räknar enk. 2: 6: 10. Dubbelt 1: 4: » » 5: 2: 10. Räknar Enkelt. 4: 10: 20.	<i>A. A. Bäckström</i> född d. 3 Martii 1793 Philosophiæ Magister 1818. Vicarierande Lärare vid Storkyrko-Forsamlingens Fri och FattigSchola ifrån Martii månads början till slutet af Junii 1819. Vicarierande Lärare vid Maria Magdalenæ Forsamlings fria Läro- och arbetsinrättning från Medio April 1820 till Medio Julii s. å. Betyg om skicklighet och berömligt förhållande af Doctor Lilljenwalldh, såsom Proximus Inspector	Profföreläst. Räknar Enkelt — . 8 För magistergraden — 3 » » 3. 8 » i profföreläsningen: <i>approbat.</i>
[Tjänsteårsberäkning.] Räknar Enkelt — 3: 2: 9: Såsom Catechet — 2: 6: 6: för magistergraden 3: 9: 11: 18. i Profföreläsningen: <i>facite admittitur</i>	incompetent	I Profföreläsning. <i>enhälligt Cum laude aprobatur.</i>		
Stockholm Fataliedagen d. 31 Augusti 1820. Ex officio Olof Rogberg.				

Förkortningar och ordförklaringar. Därefter: hänvisningar rörande de förvaringsplatser för förlägggen, vilka medelst en stor bokstav antydas i sista spalten på varje sida i Innehållsförteckningen.

Annihilerande = förminskande, systematiskt avtagande. Baptismus = dopet (fjärde huvudst. i katekesen). Ben., benedictio mensæ = bön före maten. Characterer = dels betyg, dels stilar. Confessio = syndabekännelsen. Decalogus = 10 Guds bud (fjärde huvudst.). Enär = när. E. g., ex gregie = t. ex. Förlåter = lämnar. Gratias = bön efter maten. It., item = likaledes, så ock. Läsa för barn = läsa med barn; undervisa. Oeconomisk (läses) ekonomisk. Oratio Domini = Herrens bön (3:dje huvudst.). Orationes vespertinæ et matutinæ = afton- och morgonböner. Pastor loci = kyrkoherde på platsen i fråga. PP = pastor primarius, kyrkoherde i Nicolai, skolväsendets chef. P. t., pro Tempore = nu för tiden. Populus etc. = allmänheten visslar ut mig, men jag applåderar mig. R = rad. RA = Riksarkivet. Recolera = odla. RR = Riksregistratret. Rum tid = lång tid. S = sida. SSA = Stockholms stadsarkiv. Sacra Coena = den heliga nattvarden (femte huvudst.). Skrifta = examinera sådana i kristendom (katekes), vilka s. d. skulle begå nattvarden. (Förhöret borde skett senast dagen förut). Slut = beslut. Ss = skilling(ar). Symbolum apostolicum = apost. trosbekännelsen (andra huvudst.). S. T., Sine Titulo (med titeln utsättande vid renskrivningen). UDA = Upps. domkap. arkiv. ULA = Upps. landsarkiv. Usel = utfattig. Uselhet = armod. Ut vocant nonnulli = såsom några säga. ASU = Årsböcker i svensk undervisningshistoria. —

A = SSA Stockholms Consistorii Protokoll. B = SSA Cons. Acta. C = SSA Klara läroverks Matrikel 1743—1818. D = RA Uppfostr.komm. Handl. rör. upp. i ärkestiftet. 1814. E = RA Skolrevisionens av 1832 Handlingar. F = SSA Maria Scholæ Matrikel 1709—1793. G = SSA Inspectores Scholarum handl. F 1738—1760 (s. 1099; jfr A). H = RA Jur. o. kam. avskr. 7: Skråordningar 14 till o. m. 1600-talen. I = RA Stockholms Consistorii underd. skrivelser 1753—1754. J = RA Skol- och undervisningsväsendet 4 (tern mot slutet). K = SSA Storkyrkoförsaml. P I 2. Matr. öv. Kraftska sk. 1809—1847. L = RA Sthlms stads acta Handlingar 51: Undervisningsväsen. M = SSA Storkyrkoförs. Matr. öfver fattigskolan P: I; 1 1794—1847. N = RA Kanslersgillet handlingar. Skriv. t. K. M: t 15/7 1806. O = SSA Storkyrkoförs. D I Matrikel vid fattigflickskolan 1833—1848. P = SSA Klara folksk. DVa Fattigflicksk. Fört. rör. handarb. 1813—19. R = SSA Klara folksk. Fattigflicksk. Ex.kat. 1813—24. S = SSA Stockholms stads Skoldirektionens Handl. 1820 (slutet). T = SSA Hedvig Eleonora Fattighusdirektionens prot. 1813—1815. U = ULA UDA EIII 2a. V = RA Inr. civilexp. registr. 1759 16/5 f. 484 o. f., 1806 10/9 f. 369 o. f. X = RA Eckles. Dep. 1842. Folkskolestadga. 1. Uppgifter 1842 och 1838. Y = RA Uppg. ang. folkundervisningen enl. K. M: ts cirk. 7/3 1844 (1847). Z = SSA Consist. Acter för år 1847. Samling Förslag t. reglem. f. folksk. Å = SSA Hedvig El.; Ladugårdslands skolas Journal 1805—1866. Ä = ULA UDA G II 11. Ö = RA RR 1684 26/5 f. 333—335.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING,
ordnad i den gruppindelning och ungefär den följd,
som urkunderna ha i föreliggande utgåva.

	Sid.	
Förord	3	
FÖRSTA HUVUDDAVDELNINGEN.		
Obligatorisk kristendomsundervisning i kyrkor och hem förutan skolmässighet. Recitationer, utläggningar, innötningar, katekesförhör, »förstånds»-frågor, kunskapsbevis	4—32	
1—2 Två konsistoriordförandes krav på kristendomsundervisningen, i tryck utgivna senare men säkerligen i allt väsentligt betecknande för de båda även under de perioder, då de voro chefer för huvudstadens undervisningsväsen	4—9	
1 Olaus Laurelius (pastor primarius 1640—1647) om uttydning, förhör och barnaskolor	4—7	
2 E. Emporagrius (pastor primarius 1649—1664) om kunskaper, »förstånd» och papegojpladder	7—9	
3—4 Praktiska organisationsfrågor. Kyrkans goda ordning hindras av brist på befattningar, av allas fattigdom och av enstakas snikenhet	10—12	
3. PP Laurelii Ordinantia för Stockholms prästerskap, 1643: Om katekesexamina, församlingsdisciplin, arbets- och inkomstfördelning etc. Recitation och debatt med intermezzon	10—11	A
4 Rektors katekesförhör och arbetsvillkor i Maria 1671	11—12	A
5—8 Intet binder så hjärtan samman som enighet i religionen	13—17	
5 Katekes mot irrlärlighet. Katekesförhör och -utvecklingar. Katekes bör ej läras först på främmande språk. Förhör varje söndag. Luthers storkatekes användes vid katekespredikningar, Laurelii vid inlärande utantill. — Debatter och beslut i Stockholms konsistorium 1667, 1669	13—14	A
6 Statistik rörande kristendomskunskaper och nattvardsgångar. Kontroll över hem-missionering och privatlärares undervisnings-skicklighet. — Instruktion för pastor primarius (och kyrkoherdarna) 1668	15	Ä
7 Skydd mot inflytande från främmande religioner; Kungabrev rörande hem- och privatundervisning 26/5 1684	16—17	Ö
8 Renlärlighetsförhör — vid vite. Prästerligt beslut 1671	17	A
9 Svebilii katekesutveckling må utbytas mot Geringii. Kritikern-författarens delvis fåfänga begäran hos konsistoriet om kontroll och tryckeritillåtelse 1741	18	B
10—17 Katekestväng och kunskapsintyg 1752—1779	19—26	
10 Riksdagsprästerernas »påminnelser» till Stockholms kyrkoherdar om kyrkoböcker och om brottslingars tvångsundervisning. 1752	19	B
11 Konsistoriet till överståthållarämbetet om tvång på gesäller och andra i avseende å husförhör. 1753 13/11	20—21	B
12 Skall stockstraffet för katekesskolk åter påläggas av kyrk-		

	Sid.	Förl. förv.
liga myndigheter, eller kan det, såsom fallet nu varit under mildare tidevarv än fordorm, få påläggas av världslig rätt? 1758	21	A
13 Katekesförfattaren och komministern Geringii formulär till kunskapsintyg godkännes 1743. Protokoll 1744	22—23	A
14 Kunskapsintyg vid husförhör och flyttning. Statistikens enhetlighet. 1753	23—25	A
15 D:o intyg för tjänstehjon och för åtskilligt (annat) folk av »nedrigare stånd». 1756	25	A
16—17 Prästeståndets cirkulär om formulär till kunskapsintygande flyttningsbetyg. Stockholmskonsistoriet önskar bibehålla Geringii formulär inom huvudstaden. 1779	26	A
18 A. C. Rutström anklagar huvudstaden för religiös analfabetism. Debatter 1758 i Stockholms stads kyrkoherdekollegium ...	27—32	A

ANDRA HUVUDDAVDELNINGEN.

<i>Grupper eller hela avdelningar inom läroverken med pensa av folkligt allmänbildande art</i>	33—75	
<i>A. Vissa delar av offentliga läroverks gossklasser giva enbart folk- eller småskoleundervisning. Ingen flickundervisning inom läroverkens ram</i>	33—65	
19 Klara. Flertalet nyintagna placeras alltför högt upp i latin-klasserna. De flesta sättas i klass II (skriv- och räkneklassens motsvarighet). Avtryck av den första bevarade matrikelns första inskrivningssidor. Åren 1744—1746	33—36	C
20 Adolf Fredrik. a) Till uppfostringskommittén 1814 lämnad redogörelse för kyrkskolan; med historiska notiser. Fuktigt byggnadstegel försvårar och växelundervisning underlättar arbetet 21 D:o b) Redogörelse rörande lägre apologistkolan 1832. Med bilagor: Elevstatistik 1825—1832; Kassatabell 1824—1831; Förhållningskort; Ranglistor; Flit och uppförande; Skolböcker	37—39	D
22 Hedvig Eleonora: a) De särskilda elevgruppernas prestationer 1820 i lägsta klassen	53	
23 D:o b) Redogörelse till 1832 års skolrevision. Med elevstatistik	54—55	E
24 Kungsholmen. a) Konsistoriet begär fåfångt en lärarelön 1813. (Nio år senare började i stället donatorn Sjöstedts folkskoleavdelning.)	56—57	B
25 D:o b) Redogörelse till 1832 års skolrevision upptagande i synnerhet elevstatistik samt en utredning om förhållandet mellan den glest besatta Rektorsavdelningen och den överfulla Sjöstedtska donationsklassen (folkskolan)	58—62	E
26 Maria. Till, i och från Maria läroverks nederstadier 1710—1760: kunskaper och avgång; luciafirande och eldsvådor	63—65	F
<i>B. I allm. läroverk organiseras ferieläsning samt hela gossklasser och t. o. m. flickavdelningar under den statliga fattigvårdsledningens och »första folkskolestadgans» period i huvudstaden 1807—1812 — allt med blotta små- eller folkskoleschema och allt i syfte att minska tiggeriet och höja moralen</i>	66—72	
27 Formulär till målsmansförbindelse i avseende på riktigt hem-		

	Sid.	Förl. förv.
uppfostran och de växandes ordentliga skolgång (i läroverk och andra skolarter). Enligt påbud av Stockholms statliga fattigvårdsdirektion (1807—1812)	66	
28 Examina med läroverkspojkar och fattigflickor i var sin klass i det gemensamma läroverket på Ladugårdslandet 1808—1810 (1812)	67	A
29 Framtvungen små- eller folkskolemässig ferieläsning i läroverk, anordnad för utfattiga barn 1808 o. f.	68—72	A
<i>C. Undervisning i privatskolor ej minst i svenskämnen</i> ...	73—75	
30 Stävja privatlärarnas framfart! Skriv upp deras namn och håll kontroll över deras verksamhet! — Inkallelse, förslag och namnlistor. 1681	73—74	A
31 Privatskolor (och en fattigflickskola) i Adolf Fredrik 1814 ...	75	D

TREDJE HUVUDDAVDELNINGEN.

<i>Privatas välgörenhetspedagogik medelst kristendoms-, läse- och eventuellt yrkesskolor, jämförelsevis oberoende av fattigvårds- och församlingsinstitutioner och sorterande under fritt valda styrelser</i>	76—98	
32 Frimurarbarnhuset: arbetsschema 1813—1814	76	D
33 Murbeckska inrättningen för medellösa flickor 1747 o. f. ...	77—80	D
34—36 Kateketskolor:	81—90	
34, 35 Föreskrifter för kateketer och katekumener 1784, 1836 ...	81—89	
36 Åtgärder mot soldaters o. a. kateketelevers skolkning 1779 ...	90	A
37—39 Kraftska skolan	91—97	
37 Alternativa planer senast 1809	91—93	J
38 Första elevgruppen, dess ålder, fäder, kunskaper, tidigare skolgång, avgång. Inskrivningsdatum: 4/5 1809	94—95	K
39 Redogörelser 1814 rörande Elementar- och andra klassen 1814	96—97	D
40 Flickskolan vid Johannes kyrka 1811; Grevesmühls skolor	98	D

FJÄRDE HUVUDDAVDELNINGEN.

<i>Kristendoms-, läse- och yrkesundervisning, stående i intimt samband dels med fabriker, dels med samhälleliga fattigvårds-, arbets-, tvångs- och straffanstalter</i>	99—151	
41—45 Danvikens fattig- och sjukhus samt barnskola 1533 o. f.	99—107	
41 a Om undervisning åt och andakt bland fattighushjonerna; urval ur »Danviks skrå» 1533	99	H
42 b En duglig lärare och ledares banbrytande insatser. Ur kyrkoherde Anders Bergmarks redogörelse och historik 1753. Med bilaga	100—102	B
43 c Skolans arbetsordning 1758	103—105	B
44—45 d Läraren är oduglig och bör bli lantpräst. 1774—1779...	106—107	AUA
46—51 Undervisningen i Stora barnhuset inklusive dess spinnavdelning	108—124	
46 a Eleverna och deras pensa 1746	108—109	B
47 b Krav på och understöd åt reformer i avseende å organisation och arbetssätt 1746	109—111	B

	Sid.	Förl. förv.
48 c Reformplan av Inspector prästen Valentinsson dec. 1753...	112—114	B
49 d Flickornas gruppering och kunskaper i aug. 1755	114	B
50 e Metodiska föreskrifter i läsning 1759	115	B
51 f Redogörelse för barnhusets skolor 1813, insänd till K. uppf. kommissionen. Med hist. uppg. och en instruktion av rektor A. Bergmark	116—124	D
52—54 <i>Rasp- och spinnhuset</i>	125—131	
52 Kunskapsstatistik och visitation 1753	125—128	B
53 Skrivelse till kommerskollegium med reformförslag 1753 ...	128—129	B
54 Instruktion för prästmannen 1755	130—131	B
55—61 <i>Om fabriksbarns undervisning i Hammarbyorten 1753 o. f.</i>	132—147	
55—56 Konsistorii underdåniga skrivelser 1753 6/3, 1754 30/4 ...	132—136	I
57 K. brev 1754: Stockholms läroverkslärare böra växelvis un- derlätta Hammarbylärares arbete	136	B
58 Försumlig lärare begär lön efter mödan, efter den vidriga miljön och efter tygggranskars avlöning. 1755	137—138	B
59 Redogörelse för lärjungarnas prestationer, 1755	138—141	B
60 Katekes ger »lätsinnigt fabriksfolk» smak för religion. Kon- sistoriet undersöker den oskicklige lärarens vandel och skol- gärning. 1755	141—144	B
61 Lärarens försvar jämte klagomål över löneförmånerna, 1755...	144—147	B
62—63 <i>Uppfostrings- och förbättringshus</i>	148—151	
62 K. M:t om insamlingen till uppfostringshus. 1779	148	L
63 Vädjan 1813 rör. ett uppfostrings- och ett förbättringshus	149—151	

FEMTE HUVUDDAVDELNINGEN.

64—87 <i>Församlingarnas fri- och fattigskolor. Huvudstadens första folkskolestadgar.</i>		
64 Huvudstadens första, kungliga folkskolestadga 1807	152—154	
65—87 B) <i>Territorialförsamlingars inkl. Djurgårdens fri- och fattigskolor.</i>		
65—72 <i>Nikolai eller Storkyrkoförsamlingen.</i>	155—171	
65 Data för och kunskaper vid de först immatrikulerade fat- tigskoleelevernas in- respektive utskrivning; deras ålder och målsmän samt dessas ekonomi. Åren 1794—1797	155—157	M
66 Dubbla tjänsteårsberäkningens pedagogiska gagn. Lärare kan helt ägna sig åt undervisningsarbetet, om han får räkna två tjänsteår för varje läsår. Ur konsistorii protokoll 1809 ...	157	A
67—68 Teoretisk, doterad, av församlingens fattigvård upprä- ttad söndagsskola åt gesäller och lärlingar	158—162	
67 a) Underdånig hemställan av pastor primarius Gustaf Mur- ray om godkännande av reglementsförslaget 1806	158	N
68 b) Ifrågavarande reglemente, godkänt av K. Maj:t 1806 ...	159—162	N
69—71 Redogörelser 1814		
69 a) av pastor primarius rör. fattig- och hantverksskolorna ...	162—164	D
70 b) av lär. A. Rothman rör. den förra. Historik och önskemål	164—166	D
71 c) av lär. P. A. Simberg rör. yngre l. fattigflickklassen. Fa- ran av medborgarbildning för fattiga flickor	166—169	D

	Sid.	Förl. förv.
72 Lärjungar i fattigflickskolan, inskrivna år 1833 12/1—20/7; namn, födelse-, in- och utskrivningsår, karakteristik, avgångs- orsak etc.	170—171	O
73—77 <i>Friskolor inom Klara församling</i>	172—184	
73 Prestationer under den flickas första och sista skoltermin, som under sin första termin i fattigfriskolan levererade det största antalet handarbeten. Uppdragsgivare. 1813 resp. 1816 ...	172, 175	P
74 Tjugofyra lärjungars arbetsprestationer under fattigflicksko- lans sjunde termin, 1817	173—174	P
75 Vid tionde halvårsexamen i fattigskolan. Redogörelse för ht 1818	174—181	
a) Lärjungarnas namn, inskrivningsår, ålder, målsmän, födelse- år, fattningsgåva och flit	174	R
b) Lärjungarnas kunskaper i kristendom samt färdigheter i läsning, skrivning och räkning	175	R
c) Lärjungarnas handarbeten utförda under höstterminen 1818	176—179	P
d) Flickskoleelevernas uppförande, undervisningsämnen och från- varo-orsaker ht 1818. Tillägg: Premier 1816, 1817	180—181	R
76 Första förteckningen på icke-inskrivna katekeselever i fattig- flickskolan; ht 1820. Med pensa	182—183	R
77 Första gemensamma examen i fattigflick- och Hülpherska skolan. År 1821	184	R
78 <i>Maria Magdalenas folkligare skolor</i>	185—195	
78 Redogörelse för läro- och arbets-, hantverks- och fattig- vårdskolorna 1814	185—195	D
79 <i>Jakob och Johannes' söndagsskola</i>	185—195	
79 Ex. på grovarbetande 20-åringars allmänbildning 1820: Lär- jungarnas namn, ålder, inskrivningsdag, läroämnen och betyg däri samt i fattningsgåva och flit; frånvaro	196—197	S
80—87 <i>Ladugårdsland (=Hedvig Eleonora).</i>		
80—82 a) Församlingsdelarna kring kyrkan	198—203	
80 Fattigflickskolan framväxer genom församlingens fattighus- direktions försorg. 1813—1814: Lärares val, lön och nit. Skolorum	198—200	T
81 Läro- och arbetsinrättningen (med undervisning i teoretiska ämnen för hantverkslärlingar) 1815 o. f.	200—201	T
82 De två friskolorna med ett slags småskolepensum ht 1820. Gossarnas resp. flickornas namn och ålder. Inskrivning och läs- färdigheten därvid. Antal syskon; uppförande; flit; begåvning; skolgång	202—203	S
83—87 b) Skolan på Djurgården	204—216	
83 Reglemente 1759	204—206	Å
84 K. brev om statlig lön åt skolföreståndare. 1759	207—208	V
85 K. M:t utser en icke-präst till skolföreståndare; han exami- neras. 1758—9	208	AG
86 Redogörelse 1813 till uppfostringskommittén	208—214	D
87 Redogörelse 1832 till skolrevisionen	215—216	E
88—95 C) HOV- OCH GARNISONSFÖRSAMLINGARNA OCH DERAS SKOLOR FÖRE OCH UNDER 1814	217—269	

	Sid.	
88 I) Hovkonsistoriets önskemål vid överlämnandet av regementspastoreernas redogörelser 14/5 1814 till K. uppfostr.kommittén	217—219	D
89—95 II) Redogörelser och urkunder rörande olika gardesskolor och regementsförsamlingar	220—269	
89—91 Rörande Svea lifgardes barnskola	220—234	D
a) Inberättelser av pastor L. P. Afzelius 8/11 1813	220—224	D
Bilagor. b) Instruktion för lärarna, undertecknad av J. L. Könige	224—226	D
c—e) Prot. i hovkonsist. 30/3 1773 och i kyrkorådet 21/12 1792, 15/1 1811	226—227	D
90 f) Stadga för fattigskolan, fastställd 15/1 1811	227—231	D
91 g—h) Instruktion för lärare och Läsoordning 21/2 1813 av L. P. Afzelius	232—234	D
92 Rör. Andra gardets förs. 1813 av C. J. Dahl	234—235	D
93 Rör. Livgardets till häst förs. 1813 av M. Bergwall	235—236	D
94 Acter rörande artilleriregementenas barnhusskola	236—243	D
a) Uppgifter 19/3 1814 av Direktionen	236—241	D
b) Instruktion för skolföreståndaren 7/12 1805 av D:o	241—243	D
95 Handlingar om flottans och Skeppsholms församlings skola och skeppsgossekompani	244—269	D
a) Uppgifter om fattigskolan 19/4 1814 till Uppf.komm.	244—248	D
b) Förslag till reglemente för skeppsgossekompaniet 20/9 1813	249—254	D
c) Metod och böcker i skeppsgosseskolan 8/12 1812. Av kh. I. P. Häggman. Bilaga: Schema till rangprovningstabell	255—260	D
d) Historik, ekonomi. Referat av 1792 års och utgåva av 1813 års instruktion	261—269	D

SJÄTTE HUVUDAVDELNINGEN.

96—105 Redogörelser och reglementen från årtiondet omkring 1842 års folkskolestadga för riket	270—315	
96 Skoluppgifter från Direktionen för Stockholms stads undervisningsverk 2/6 1838, infortrade i och för förundersökning rörande eventuellt utfärdande av en folkundervisningsstadga för riket	270—274	X
97 Statistik och andra kortfattade sakuppgifter om lärare och elever vid Stockholms folkskolor det sista tillättna övergångsåret 1847	275—280	Y
98—105 Förslag 1847 till de första reglementena för folkskolorna	281—315	
98—99 Storkyrkoförs. eller Nikolai s. 281—287; Jakob och Johannes	287—289	Z
100—102 Klara 290—296; Adolf Fredrik 297—299; Kungsholmen	300—303	Z
103—105 Hedvig Eleonora 304—309; Maria Magdalena 309—312; Katarina	313—315	Z

KOMMENTAR i anslutning till texters sidor och rader	316—329	
ORDFÖRKLARINGAR och FÖRKORTNINGAR samt UPPGIFTER OM FÖRLÄGGENS FÖRVARINGSPLATSER	330	
INNEHALLSFÖRTECKNING	331—336	

- Årg. I (1921): 1. *B. Rud. Hall*, Om Sveriges första läroverksstadga. 156 sidor. Kr. 3: —.
2. Fryksände, Lena, Skultuna, Snavlunda, Vålinge skolhist. 78 s. Kr. 2: —.
3. Självbiografier av folkskollärare I—IV. 75 sid. Kr. 1: 50.
4. 1561, 1611 och 1649 års läroverksstadgar (även övers.). 191 s. Kr. 3: 50.
- Årg. II (1922): 5. Johannes Rudbeckii akademiska högtidstal översatta. 156 sid. Kr. 3: —.
6. Lankasterskolor (i V. Vingåker, Dala-Husby, Huskvarna, Valleberga, Göteborg, Hamrånge, Åsheda, Wallby o. s. v.). 187 sidor.
7. 1693, 1724, 1807 års läroverksstadgar. 124 sidor. Kr. 3: —.
- Årg. III (1923): 8. Folkundervisning i Garpenberg, Levede, Strömsholm, Tädene, V. Vingåker, Västerhaninge, Västerljung. 187 s. Kr. 3: —.
9. 1820 års allmänna läroverksstadgar. 117 sidor. Kr. 3: —.
10. Till Rudbeckii karakteristik. Urkunder; kommentar. 96 sidor. Kr. 3: —.
- Årg. IV (1924): 11. 1856 och 1859 års läroverksstadgar. 125 sidor. Kr. 3: —.
12. Ur Husby-Rekarne, Kroppa, N. Björke, Ålvdalens, Silleruds, Odensjö, Tädene och Garpenbergs skolhistoria. 156 sidor. Kr. 3: —.
13. Sveriges allmänna folkskolestadgar 1842—1921. 124 sidor. Kr. 3: —.
- Årg. V (1925): 14. Ur Växjö stifts folkundervisningshistoria 1795—1865. 190 sidor. Kr. 3: —.
15. *K. F. Karlson, K. Thunander*, Minnen från Örebro, Ny- och Jönköpings läroverk samt Uppsala universitet. 99 sidor. Kr. 3: —.
16. Ur Malmöhus läns folkundervisningshistoria. 190 sidor. Kr. 3: —.
- Årg. VI (1926): 17. Erasmi Gyldene Bok, Matthiæ adelsskoleböcker. 108 sidor. Kr. 3: —.
18. *Agardh, Broocman, Fryxell* m. fl., Enhetsskoletankar. 156 s. Kr. 3: —.
19. *B. Rud. Hall*, Acta till folkdisciplinerings hist. I. 156 s. Kr. 3: —.
- Årg. VII (1927): 20. *Oskar I, Geijer, Wallin* m. fl., Enhetsskoletankar. 140 s. Kr. 3: —.
21. *B. Rud. Hall*, Acta till folkdisciplinerings hist. II. 157 s. Kr. 3: —.
22. 1878 års läroverksstadgar. 1820 års Anvisningar. 150 s. Kr. 3: —.
- Årg. VIII (1928): 23. *B. Rud. Hall*, Rudbeckii kyrkodisciplin m. förebilder I. 208 s. Kr. 3: —.
24. Askersunds goss- och flickläroverk. Acta 1812—1816. 128 s. Kr. 3: —.
25. Eneroths pedagogik. Valda uttalanden. Med biografi. 128 s. Kr. 3: —.
- Årg. IX (1929): 26. Askersunds goss- och flickläroverk. Acta 1817—1859. 128 s. Kr. 3: —.
27. Folkpedagogiska stiftsstatuter. I: Tyskl., Balt., Finl. 144 s. Kr. 3: —.
28. Om Lunds och Visby folkskoleseminarier. Illustr. 148 s. Kr. 3: —.
- Årg. X (1930): 29. Skånska folkskolor. Minnesteckningar m. m. Ill. 164 s. Kr. 3: —.
30. *B. Rud. Hall*, Rudbeckii kyrkodisciplin m. förebilder II. 224 s. Kr. 3: —.
31. 1905 års läroverksstadgar. Recensioner. Ill. 120 s. Kr. 3: —.
- Årg. XI (1931): 32. *Almqvist, Cramér, Kryger, Siljeström* Enhetsskoletankar. 160 s.
33. *Gustav II Adolf, Skytte, Ratich, Comenius* Reformpedagogik. 192 s.
34. Penalism vid läroverken. Källskrifter, skildringar. 148 s. Kr. 3: —.
- Årg. XII (1932): 35. Folkpedagogiska stiftsstatuter. II: Rikssvenska stift. i 28 s. Kr. 3: —.
36. Hägkomster från folkskola o. folkundervisning. Illustr. 180 s. Kr. 3: —.
37. Läroverksminnen. Illustrerad. 176 s. Kr. 3: —.
- Årg. XIII (1933): 38. Hägkomster från folkskola o. folkunderv. Ny följd. Ill. 160 s. Kr. 3: —.
39. Källförteckning t. sv. pedag. historia 168 s. Kr. 3: —.
40. Läroverksminnen. Ny följd. 152 s. Kr. 3: —.
- Årg. XIV (1934): 41. Seminarierna (Pedag. källskrifter XII). 200 s. Kr. 3: —.
42—43. Eneroths pedagogiska tanke-miljö. 304 s. Kr. 6: —.
- Årg. XV (1935): 44. Manliga privatläroverk (Ped. källskr. VI). 192 s. Kr. 3: —.
45—46. Folkped. utlåtanden (Ped. källskr. X). Bil. Eneroth. 312 s. Kr. 6: —.
- Årg. XVI (1936): 47—48. Seminarieminnen. Bilaga; Eneroths skolsystem. 336 s. Kr. 6: —.
49. Adelsöners fostran (Pedagogiska källskrifter II). 160 s. Kr. 3: —.
- Årg. XVII (1937): 50. Acta till Hudiksvalls läroverks hist. (Ped. källskr. V A4). 200 s. Kr. 3: —.
51. Hägkomster från folksk. o. folkunderv. III. Ruskeby. 160 s. Kr. 3: —.
52. Läroverk och livsverk; personliga minnen. 216 s. Kr. 3: —.
- Årg. XVIII (1938): 53. Privatskole-, k. h. lär.-sem.- och guvernantminnen. 248 s. Kr. 3: 50.
54—55. Folksk.-minnen IV. Bil. P. A. Borg, Landgren m. fl. 336 s. Kr. 5: 50.
- Årg. XIX (1939): 56—57. *A. Wiberg* Skolslöjdens förhistoria t.o.m. 1860. 464 s. Kr. 6: —.
58. Acta t. Sthlms st. lvs hist. 1419—1840 (Ped. källskr. V A3). 544 s. Kr. 7: 50.
- Årg. XX (1940): 59. Läroverksminnen III: Sthlm, Link:s o. Str. stift m. m. 392 s. Kr. 6: —.
60. Acta t. Sthlms folkunderv. hist. (Ped. källskr. XI A3). 336 s. Kr. 6: —.

PERSONREGISTER TILL Å S U VOLYM Nr 60

	Sid.
Abraham, privatlärare på Pilgatan 1681	74
Abzeil, J. W., elev i Frimurarebarnhusets skola 1813	76
Ackman, Johan Fredric, elev i Kraftska skolan 1809	94
Adolf Fredrik, 1710—1771, Sveriges konung 1751—1771	136, 207, 208
Afzelius, Lars Pet., 1779—1847, pastor vid Svea Livgardes församling 1813	219, 224, 233, 234
Alström, kommisarie, donator till Djurgårdens skola 1758	208
Anckarswärd, Magnus Gustaf, 1792—1878, konstnär, direktionsledamot	303
Anders, rotebåtsman c:a 1760	65
Anders Thome, gårdsägare och hyresvärd för en privatskola på Ladugårdlandet 1681	74
Andersdotter, Anna, intagen på Spinnhuset 1753	125
Andreæ, Johannes, elev i Klara skola 1745	35
Anjou, Christopher Ludvig, 1821—1896, folkskoleinspektör	287
Appelberg, Carol. Wilh., elev i Klara skola 1815	174, 175, 179, 180
Arén, And., kateket på Södermalm 1779	90
Armfelt, Carl, ledamot av Barnhusdirektionen 1805	243
Arnd(t), Johan, 1555—1621, tysk luthersk teolog	139
Arnell, Carl, möjligen presidenten i Bergskollegium, f. 1690, d. 1767	207
Arngren, Sara Christ., elev i Klara skola 1821	184
Arrhenius, Carl Axel, 1757—1824, överstelöjtnant vid Svea artilleriregemente	241, 243
Arrhenius, Carl Magnus, 1790—1850, förste expeditionssekreterare	287
Arvidsson, Peter, elev i Hedvig Eleonora skola	202
Aschling, amiral 1798	262, 263
Ask, Catharina, intagen å Rasp- och spinnhuset 1753	125
Asplund, Arnold, 1736—1815, kyrkoherde i Ulrika Eleonora och i Klara	72, 90
Asplund, Soph. Catharina, elev i Klara skola 1813	174, 175, 178, 180
Aspman, Lovisa Ulrica, elev i Klara skola c:a 1813	172
Aulaevill, Peter, 1677—1757, justitieborgmästare	64
von Balthasar, änkefru före 1838, donator, adl. ätten 1803	270, 273
Bartollus dominus 1643	10
Beck-Friis (Beckfriis), Joachim, greve, riksråd	118
Beckman, Johannes, elev i Klara skola 1744	34

Beckmark, Nils Petter, 1753—1815, lektor vid Krigsakademien, kyrkoherde i Bromma och Börstil	97
Behn, Johannes, elev i Maria 1729	64
Berg, Anders Gustaf, 1799—1855, rektor vid Hedvig Eleonora skola, kyrkoherde i Litslena	54, 55
Berg, Amalia Charlotta, född 1824, elev i Nikolai skola 1833	170
Berg, Johannes Petrus, elev i Klara skola 1745	36
Berg, Lars, elev i Hammarby fabrikskola 1755	141
Berg, Maria Greta, intagen i Rasp- och Spinnhuset 1753	125
Berg, Petter, elev i Maria skola 1729	63
Bergbom, Petrus, elev i Klara skola 1744	33
Bergdal, Christ. Lovisa, elev i Klara skola 1813	174—176, 180, 181
Berggren, fru, föreståndarinna för en pensionsskola i Adolf Fredrik 1814	75
Berggren, Joh. Sophia, elev i Klara fattigflickskola 174—176, 180, 181	181
Berggren, Magnus, elev i Klara skola 1746	36
Bergklint, Olof, 1733—1805, lektor i Västerås, kyrkoherde i Gladsax och Tommerup	226
Berglund, C. A., elev i Frimurarebarnhusets skola 1813	76
Bergman, C. F., elev i Frimurarebarnhusets skola 1813	76
Bergman, Johan, elev i Hedvig Eleonora flickskola 1820	202
Bergman, Johanna, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Bergmark, Johan, läroboksförf. i matematik	39
Bergmark, Anders, skolmästare i Stora barnhuset 1785—1813	117, 122, 124
Bergner, Daniel, ostrogothus, studerande, lärare i Djurgårdens skola 1758	208
Bergstrand, C. Fr., född 1799, elev i Jakobs och Johannis söndagskola 1820	196
Bergström, fru, föreståndarinna för privatskola i Adolf Fredrik 1814	75
Bergström, Carl, elev i Nikolai fattigskola 1798	156
Bergström, Johan Isac, elev i Nikolai fattigskola 1796	156
Bergvall, Märten Christoffer, 1782—1852, regementspastor, kyrkoherde i Hedvig Eleonora	219, 236, 280, 308
Berndes, And. Gust., 1801—1861, kamrerare, direktionsledamot 1848	303
Beutin, Laurentius, elev i Klara skola 1745	35
Billman, Gust., led. i St. Barnhusets styrelse 1746	111
Birckenfeld, Anders Philip, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	139
Birckenfeld, Anna Elisabeth, Magdalena samt Christina, elever i Hammarbyfabrikernas skola 1755	140
Birckenfeld, Johan H., elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	141
Bitterfelt, Pet., lärare eller ledamot i Stora Barnhusets styrelse 1746	108
Biörk, Johannes, elev i Klara skola 1745	35
Bjurman, Catharina Wilhelmina, född 1826, elev i Nikolai fattigskola 1833	170

Bjurström, Maria Christ., elev i Klara fattigflickskola 1817	174, 175, 178, 180
Björkbom, Ulr. Charl., elev i Hülpherska flickskolan 1821	184
Björkman, Fredrica, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Björner, P. J., led. i folkskolestyr. 1848	287
Blackau, Magdalena, intagen på Rasp- och Spinnhuset 1753	153
Blom, L. Fr., född 1805, elev i Jakob och Johannes söndagsskola 1820	196
Blom, Petrus, elev i Klara skola 1745	36
Blomberg, Ulrica, elev i Nikolai fattigskola 1794	155
Bodecher, Fred. Adolph, elev i Kraftska skolan 1809	94
Bodin, Johan, elev i Kraftska skolan 1809	94
Bodinus, Andreas, privatlärare i Katarina 1681	74
Bollsten, Johan, kollega i Jakob 1808	68
Boman, Eric Ericsson, viktualiehandlare, donator till Ladugårdslands fattigskola 1815	200, 201, 273
Bomm, Charlotta, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Bordinghaussen, kardare i Hammarbyfabrikerna 1755	141
Bordinghaussen, Johanna, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	140
Borell, Gustafva, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Borgström, Gustaf, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Borgström, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Boström, Carl Ludvig, 1796—1851, rektor i Adolf Fredriks skola, kyrkoherde i Hudiksvall	42, 48—50
Boxlé, utgivare av förskrifter i välskrivning	257
Brandel, Gust., led. av Hedvig Eleonora skolstyrelse 1847	308
Brandt, Johan Niklas, 1760—1822, läkare, generaldirektör över barmhärtighetsanstalterna i Stockholm	120, 121, 164
Brant, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Brehmer, Joel, ledamot i Stora barnhuset 1746	111
Bremer, Johan Jacob, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	138
Bremer, Lovisa, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	140
Bremer, Maria Eleonora, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	141
Bremer, Paulus, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	139
Brink, Brig. Christ., elev i Hülpherska flickskolan 1821	184
Brink, Jul. Charl., elev i Hülpherska flickskolan 1821	184
Brink, Petrus Abraham, elev i Klara skola 1746	36
Broberg, mamsell, donator till Nikolai fattigskola 1794	163
Broberg, And. Ludv., hovpred. 1814 1777—1838, (Arboga?) hovpredikant	80
Broman, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Broocman, Carl Ulric, 1783—1812, subrektor och konrektor vid Tyska nationallyceum	257
Boxlé och Hellström, utg. förskrifter i engelsk välskrivning	257
Brun, Johan, intagen i Rasp- och Spinnhuset 1753	153
Bröker, Maria Gertrud, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	140
Bultrop (Boultrop), Per Johan, elev i Kraftska skolan 1809	94

Bure, Johan Gustaf, 1766—1819, rektor och komminister i Adolf Fredrik, komminister i Nikolai	69	71
Burgman, grosshandl. donator i K. djurgårdsskolan 1830	215	
Burman, J., lärare i Hedvig Eleonora friskola 1820	203	
Bäckman, Johannes, elev i Maria skola 1760	65	
Bäckström, Anders Aron, 1793—1836, rektor i Katarina skola	329	
Camets, Johannes Pauli, elev i Maria skola	63	
Campé (Campe), Joachim Heinrich, 1746—1818, tysk pedagog, utg. barn- och ungdomsböcker, vilka vunnit utbredning även utanför Tyskland	256,	258
Carl, timmerkarl, fader till eleven Carolus Staf Dalecarlus c:a 1755	65	
Carling, Gustaf Adolph, elev i Kraftska skolan 1809	94	
Carling, Johan Fr., elev i Kraftska skolan 1809	94	
Celsius, Olof, d. y., 1716—1794, pastor primarius, biskop i Lund 28,	32	
	107	
Christiernson, Z., led. i H. El. skolstyrelse 1847	198—200,	308
Christman, Christopher, elev i Maria 1745	64	
Christopherson, Carolina Margr., elev i Nikolai fattigskola 1794	155	
Clases Anna höll hemskola i Klara c:a 1681	74	
Cleve, Christian Lorents, elev i Maria skola 1755	65	
Cnattingus, Anders Jacob Danielsson, 1792—1864, kyrkoherde i Flisby och i Kättilstad; läroboksförfattare	48, 215,	329
Collin, G. D., huspredikant, vik. lärare i Södra barnskolan 1823	327,	328
Comet, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202	
Coyet, Carl Fredrik, 1768—1857, v. amiral, chef för Flottans station i Stockholm	254,	269
Dahl, Carl Jacob, 1778—1845, bataljonspredikant vid Svea livgarde, kyrkoherde i Täby	219,	235
Dahl, Ericus Erici, elev i Maria skola 1729	63	
Dahlgren, C. P., skoldirektionsledamot i Hedvig Eleonora 1847	308	
Dahlman, Maria, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203	
Damström, Lars Pet., elev i Nikolai fattigskola 1794	155	
Daniel, bagare på Oxegatan c:a 1681	74	
Daniel, Andreas, regementspastor c:a 1680	237	
Djurberg, Daniel, 1744—1834, lärare vid informationsinrättningen; utg. läroböcker i geografi	39, 97, 165,	258
Djurman, Samuel, 1718—1784, komminister i Klara, kyrkoherde i Björksta	30	
Dothen, skoleleven Johannes Behms värd c:a 1729	64	
Drake, Carolus, elev i Klara skola 1744	33	
Dreutz, Helena, intagen på Rasp- och Spinnhuset 1753	125	
Drinhaussen, Daniel, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	139	
Drinhaussen, Samuel, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	139	

Drysén, Per Samuel, 1760—1818, pastor primarius	68—70,	122,	124,	162,	164
Eckstein, Johanna Elisab. Theresia, född 1826, elev i Nikolai fattigskola 1833	170				
Edman, Johan, akademiboktryckare; död 1791	26				
Edström, Carolus, elev i Klara skola 1744	33				
Edström, Christina Elisabeth, född 1821, elev i Nikolai fattigskola 1833	170				
Edström, Matthias, elev i Klara skola 1744	34				
Edström, Sophia Charlotta, född 1827, elev i Nikolai fattigskola 1833	170				
Egerström, Ad. W:m, led. i Barnhusdir. 1805 och 1814	241,	243			
von Ehrenheim, Fredrik Vilhelm, 1753—1828, kanslipresident	162				
Ehrenlund, Samuel, 1701—1756, expeditionssekreterare	136				
Ehrensverd, Augustin, 1710—1772, fältmarskalk	237				
Ekdahl, Nils Johan, 1799—1870, kyrkoherde i Adolf Fredrik	53,	299			
Ekeblad, Alexander Magnus, elev i Klara skola 1745	35				
Ekeblad, Andreas Georgius, elev i Klara skola 1744	33				
Ekengren, C., elev i Frimurarebarnhusets skola 1813	76				
Ekeroth, Carol. Christ, elev i Klara fattigflickskola 1817	174,	175,	178,	180	
Eklund, Otto Henrik Wilhelm, 1808—1866, kyrkoherde i Danviken och Sickläö	53				
Ekman, Joh., lärare i Stora barnhuset	108				
Ekström, Henric, rektor i Hedvig Eleonora skola 1808	69—71				
Eldberg, Brita Cath., kantorsänka, lärarinna i Hedvig Eleonora skola 1813	199,	200			
Elvius, C. W., elev i Frimurarebarnhusets skola 1813	76				
Emporagrius, Eric, 1606—1674, pastor primarius, biskop i Strängnäs	7				
Enberg, Lars Magnus, 1787—1865, rektor vid Stockholms gymnasium, professors titel, utarbetade Svensk språklära, utg. av Svenska Akademien	46				
Ericus, privatlärare på Tjärhovsgatan c:a 1681	74				
Ericus, N., föreståndare för en hemskola i Klara c:a 1681	74				
Ericsson, Eric, född 1803, elev i Jakob och Johannes söndagsskola 1820	196				
Eriksson, Erik Henrik, 1804—1863, kyrkoherde i Katarina	279,	315			
Ersson, Pär, privatlärare på Bondegatan 1681	74				
Escolin, Joh. Charl., elev i Klara flickskola 1821	184				
Esklöf, Christina, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203				
Essén, Fredrik, 1784—1855, lärare i Kraftska skolan, kyrkoherde i Kung Karl och Torpa	97				
Eylitz, Johan Georg, elev i Hammarbyfabrikernas skola 1755	139				
Euklides, grekisk tänkare o. 450—o. 380 f. Kr.	251,	258			
Fagerlund, Carl F., lärare vid Djurgårdens fattigskola 1813	213				

Fant, Carl, 1716—1784, komminister i Storkyrkan, kyrkoherde i Knutby	29
Fant, Erik Michael, 1754—1817, professor i historia, kyrkoherde i Alunda och Morkarla	39, 258
Feiff, skoleleven J. S. Lidmans värd 1710	63
Fineman, C. O., förf. till bl. a. stavnings- och läsetabeller	48
Firbrandt, Joachim, tuktmästare vid Barn- och tukthuset 1624	116
Fleming, Claes, 1592—1644, sjökrigare och ämbetsman	10
Fleming, Claes Adolf, 1771—1831, statsråd 1794	164
Flinte(n)berg, Johan David, 1762—1819, rektor vid Trivialskolan 1794, 123, 256	39, 97
Flodberg, demoiselle, föreståndarinna för privatskola i Adolf Fredrik 1814	75
Flodberg, Arvid, guldsmed, donator till Nikolai fattigskola 1794	163
Floding, Petrus, elev i Klara skola 1744	34
Fogelgren, Joh., lärfskrämare, donator till Nikolai fattigskola 1794	163
Forsberg, Ericus, elev i Klara skola 1745	36
Forsberg, Johan, född 1803, elev i Jakobs och Johannis söndagskola 1820	196
Forssberg, Peter, gesäll, intagen å Rasp- och Spinnhuset 1753	126
Forssbom, Philip Fredric, elev i Kraftska skolan 1809	94
Forsskål, Johan, 1691—1762, kyrkoherde i Finska församlingen och i Maria	126, 133, 136
Forssman, C. G., skoldir. led. 1847	294
Forssman, Johannes, elev i Klara skola 1745	36
Forsström, elev i Skeppsgosseskolan å Skeppsholmen 1812	260
Forsström, Dor. Wilh., elev i Hülpherska flickskolan 1821	184
Forsström, Ulr. Charl., elev i Klara fattigflickskola 1817 174, 175, 177, 180, 181	174, 175, 177, 180, 181
Frank, Carolus Henricus, elev i Klara skola 1746	36
Frigren, Carolina, elev i Hedvig Eleonora flickskola 1820	203
Friman, Soph. Mathil., elev i Klara flickskola 1821	184
Friskop, Sven, elev i Klara skola 1746	36
Fryxell, Sven, 1719—1787, conrektor vid Trivialskolan, komminister i Storkyrkan, kyrkoherde i Väsehärad	29, 30
Fröst, Per Axel, 1802—1853, kyrkoherde i Jakob och Johannes	278, 289
Fundin, kantor i Klara 1821	184
Furuström, Ulr. Charl., elev i Klara flickskola 1821	184
Galle, P., direktör vid Stora barnhuset 1746	111
Gallesky, fru, föreståndarinna för privatskola i Adolf Fredrik 1814	75
Gedike, Friedrich, uæg. av bl. a. Gesammelte Schulschriften	47
Gerelius, Johan Adolf, 1780—1854, protokollssekreterare i krigsexp.	184
Geringius, Eric, 1707—1747, studerande i teologi i Uppsala och samtidigt elev i kopparstickarkonsten till Jan van den Aveelen; blev 1740 komminister i Jacob och Johannes	18, 22

Gerle, Hedvig Christina, född 1823, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Giliusson, I. O., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Glockau, Anna, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Graak, Johan Bernhard, 1765—1834, vik. rektor i Maria, rektor i Jacob	68
Granberg, Catharina Mathilda, elev i Klara församlings fattigflickskola 1820	182, 183, 184
Granberg, Charlotta Fredrica, elev i Klara fattigflickskola 1821	184
Granberg, Gustava Petronella, elev i Klara fattigflickskola 1818	174, 175, 179, 180
Grandin, Carolina Maria Theresia, född 1827, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Grawallius, Carl Olof, 1786—1861, kyrkoherde i Ulrika Eleonora	303
Grefing, Lorentz Ludvig, boktryckare 1739—1769	25
Grevesmühl, A. J., grosshandlare, donator till Nicolai fattigskola 1794	163
Grevesmühl, Carl Adolph, grosshandlare, donator till Nicolai fattigskola 1794 samt till Jakop och Johannes läs- och arbetsskola	163, 272
Grim, Ericus, elev i Klara skola 1744	33
Grubb, Anna Sophia, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Grubbe, Johan, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	126
Grundström, Collega (1774)	106
Gråberg, Eric, kantor och kollega i Katarina, död 1813	69, 70
Gråberg, Olof, 1716—1767, konsistorienotarie, kyrkoherde i Ulrika Eleonora	24, 126, 133, 136, 206
Grönberg, Adam, elev i Maria 1754	65
Grönberg, Anna Maria, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Grönberg, Laurentius, elev i Klara 1745	35
Gullström, Britta, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Gustaf II Adolf, 1594—1632	116
Gustaf III, 1746—1792	118, 148
Gustaf IV Adolf, 1778—1837	214
Gustafsson, I. A., elev i Frimurarbarnhemets skola 1813	76
Gylsdorft, Johan, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	126
Gärn, elev i Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Hagberg, Carl Petter, 1778—1841, pastor primarius, ledamot av Svenska akademien	184
Hagberg, Erica Dorothea, f. Hising, 1791—1843, gift med pastor primarius C. P. Hagberg	179, 184
Hagström, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Hallgren, Mathias, predikant vid stadens gäldstuga och häkten 1809, fångpredikant	157
Hallman, Johan Göstaf, 1701—1757, kyrkoherde i Hedvig Eleonora	108
Hallström, I., elev i frimurarbarnhusets skola 1813	76
Hallström, Petter, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125

Hambraeus, Lars, 1750—1810, notarie i konsistoriet i Stockholm, kyrkoherde i Bollnäs	87
Hambraeus, Olof, 1749—1833, kollega i Jakobs skola, konsistorie-notarie, kyrkoherde i Jomala på Åland och senare i Umeå landsförsamling	148
Hammar, Greta, intagen på Resp- och spinnhuset 1753	125
Hammarstedt, Nils, 1780—1847, lärare vid Maria församlings Fria Läro och Arbets inrättning samt Handtverksskola 1814, kyrkoherde i Skogstibble (och på Åland)	195
Hammarqvist, Sophia Amora, elev i Klara fattigflickskola 1816	174, 175, 177, 180, 181
Hammarström, Maria Charlotta, elev i Klara fattigflickskola 1816	174, 175, 177, 180, 181
Hammdahl, Johan, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Hammerin, demoiselle, föreståndarinna för privatskola i Adolf Fredrik 1814	75
Haurén, Eric, lärare vid Barnhuskolan 1755	114
Hausswolff, Justus Christopher, 1708—1773, kyrkoherde i Klara	32, 133, 136
Hazelius, Johan August, 1797—1871, militär, författare, ledamot av Direktionen för Nya Elementarskolan	294, 296
Hedberg, Lovisa, katekeselev i Klara församlings fattigflickskola 1820	182, 183
Hedrén, Johan Jacob, 1775—1861, biskop i Karlstad	98, 197, 203, 219
Hedström, Catharina Charlotta, katekeselev i Klara församlings fattigflickskola 1820	182
Hedström, Clas, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Hedström, Gustaf, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Hegardt, Gustaf, ledamot av folkskolestyrelsen i Nicolai 1848	287
Heijser, Sophia Charlotta, katekeselev i Klara församlings fattigflickskola 1820	182, 183
Hejer, Johan, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	126
Heland, Johan von, statssekreterare 1779	148
Helleday, Henrik Johan, 1702—1727 rådmän i Stockholm	126, 127, 129
Hellström, utgivare av förskrifter i välskrivning	257
Hellström, Anna Sophia, katekeselev i Klara församlings fattigflickskola 1820	182, 183
Hellström, Fredrika Charlotta, elev i Klara församlings fattigflickskola 1817	174, 175, 179, 180
Herdsius, pastor i Tyska församlingen 1667	13, 14
Herman, Herman, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	141
Herman, Maria Christina, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	141
Hermonius, Michaël, 1680—1749, kyrkoherde i Hedvig Eleonora och i Maria	64
Hesselgren, P. H., skoldirektionsledamot 1847	294, 296

Hessler, W., ledamot av direktionen för Kgl. artilleriregementernas barnhuskola 1814	241, 243
Hill, Rowland, 1795—1879, engelsk skolman	309
Hillberg, Johan Reinhold, 1793—1868, lärare vid Maria Hantverkskola, v. rektor vid Jakobs skola, kyrkoherde i Ovensjö	329
Hjerta, baron	184
Hojer, Johan, Mässingslagare vid Drottninggatan 1681	74
Holm, Carl Gustaf, elev i Kraftska skolan 1809	94
Holm, Johanna Christina, elev i Klara 1744	34
Holm, Sophia Ulrica, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	141
Holmberg, Anna Charlotta, elev i Klara fattigflickskola 1818	174, 175, 178, 180
Holmberg, Carolina Wilhelmina, elev i Klara fattigflickskola 1816	174, 175, 176, 180
Holmberg, Charlotta Berhardina, katekeselev i Klara församlings fattigflickskola 1820	182
Holmberg, Sophia Maria, katekeselev i Klara församlings fattigflickskola 1820	182
Holmström, elev i Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Hoppe, fru, föreståndarinna för privatskola i Adolf Fredrik 1814	75
Horatius, Quintus Horatius Flaccus, 65 f. Kr.—8 eft. Kr., romersk skald	45
Hornström, Catharina, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Hulström, Wilhelmus Wilhelmi, elev i Maria 1710	63
Hultbom, Ulrica, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Hultstedt, Jacob, elev i Nicolai fattigskola 1795	155
Hübner, Johann, 1668—1731, tysk skolman, rektor vid gymnasiet i Hamburg, utg. bl. a. av biblisk historia	39, 53, 104, 105, 118
Hyllengren, Petrus, elev i Klara 1744	33
Hylpher (ska skolan)	184
Hyverän, Maria, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Håkansson, Petter, intagen i Rasp- och spinnhuset 1753	125
Hägberg, Lovisa, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Häggman, Jöns Persson, 1762—1834, regementspastor och kyrkoherde i Skeppsholmens församling, kyrkoherde i Kjula och Sundby	219, 247, 259, 260, 269
Ihlman, Carl Fredr., elev i Kraftska skolan 1809	94
Ilström, I. E., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Invenius, fältsekreterare, examensvittne i Klara flickskola 1821	184
Isogaeus, Simon, 1643—1709, kyrkoherde i Klara 1695	37
Isberg, assessor 1808	67
Isberg, Olof, föreståndare för en hemskola i Klara 1681	74
Jelin, Nicolaus, elev i Klara 1745	34
Jerlström, Carl Jacob, elev i Nicolai fattigskola 1794	156

Jeske, Fredric, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Jochom, organist, höll hemskola i Klara 1681	74
Herr Johan i Clöstret, 1643	11
Johan, repslagaremästare 1681, inhyser hemskola	74
Johan, inhyste privatskola i Ladugårdslands församling 1681	74
Johansson, Johan, bryggare på Drottninggatan 1681	74
Jonsson, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Jönsson, Hans Åkerdahl, privatlärare i Ladugårdslands förs. 1681	74
Jöransson, J. S., elev i Jakob och Johannes söndagsskola 1820	196
Jöransson, Lars, inhyste privatskola på Tjärhovsgatan 1681	74
Karl X Gustaf, 1622—1660	118
Karl XI, 1655—1697	16, 17
Karl XII, 1682—1718	117, 118, 119
Karl XIII, 1746—1818	214
Karström, Catarina Lovisa, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Kenitius (Kenicius) Petrus, 1555—1636, ärkebiskop	10
Keyser, grosshandlare 1821	184
Keyser, Hindrich, boktryckare och privatlärare i Katarina 1681	74
Kiellman, collega i Maria 1710	63
Kihlstedt, Carol., ledamot av barnhusdirektionen 1805	243
Kilberg, Petrus, elev i Klara 1746	36
Kin(d)blad, Carl Edvard, 1807—1892, protokollssekreterare, ord-boksförf.	48
Kisling, Hinric Wilhelm, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	139
Kisling, Johan Gottfrid, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	139
Klaust, Johan Gustaf, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	140
Klingspor, Wilhelm Mauritz, 1744—1814, fältmarskalk, överståt-hållare	162
Klotberg, änka, föreståndarinna för privatskola i Adolf Fredrik 1814	75
Knapp, Catharina Margaretha, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	140
Knapp, Maria Catharina, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	140
Knigge, Balthasar fru, donator till Adolf Fredriks skola 1832	40
Kockonen, Walborg, intagen på Rasp- och spinnhuskolan 1753	125
Kraft, M. P., hovinstrumentmakare, donator till Nicolai fattigskola 1794	163
Kraft (ska donationsskolan 1809)	91, 94, 163, 275, 283
Kristina, 1626—1689, drottning	116
Krom, Immanuel, elev i Klara 1745	35
Kråka (Kråke), Olof, 1629—1708, capellan i Maria, kyrkoherde i Norrby	11, 12
Kullenberg, elev i Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Kumelju, Anna, intagen på Rasp- och spinnhusets skola 1753	125
Könige, Jacob Leonhard, pastor vid Kgl. livgardet	226
Lagerberg, magister, konsistorieadjunkt 1847 i Adolf Fredrik	280

Lagerbjelke, Axel, major vid Kgl. livgardet 1811	231
Lagerbjelke, Johan Gustaf, 1745—1812, amiral, president i Kam-marrätten	162, 244, 261, 262
Lancaster, Joseph, 1778—1838, lärare, kväkare	40, 48
Landtberg (Landberg), 1767—1828, justitieborgmästare	184
Landberg, Johan, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Lanerius, Gabriel, præceptor (rektor) vid Stora barnhuset 1746, 1759	108, 109, 115
Langström, Petter, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Laurelius, Olaus, 1585—1670, biskop i Visby	4, 10, 13
Laurentius (Herr Lars), pastor på Södermalm 1643	10, 11
Lauringer, Eucharius, boktryckare 1650	4
Lemon, Magnus, elev i Klara 1744	34
Lidman, Johannes Simonis, elev i Maria 1710	63
Lidman, Maria, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Liedbeck, kammarråd 1821	184
Liljegren, lärare vid Stora barnhuset 1813	117
Liljehöök, C., överste, tygmästare 1813	269
Lilljebäck, Carolina, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Linbom, C. G., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Lind, Elisabet, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Lindberg, Johan Gab., elev i Nicolai fattigskola 1794	156
Lindberg, Maria Gustafva, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Lindblad, Jeremias, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Lindborg, Ulrica, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Linde, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Linderot, Magnus, elev i Maria 1760	65
Lindgren, P. E., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Lindgren, elev vid Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Lindgren, Anna Sophia, lärarinna vid Klara fattigflickskola 1818	179
Lindgren, Jacobina Carolina, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	141
Lindgren, Joh., elev i Jacobs och Johannis söndagsskola 1820	196
Lindman, Carl, elev i Hammarby fabrikksskola 1755	139
Lindskog, Apollonia M., examensvittne i Klara fattigflickskola 1818	179
Lindstén, Peter, ledamot av Hedvig Eleonora skolstyrelse 1847, kyrkoherde	308
Lindström, kyrkoherde, hovpredikant 1813	117
Lindström, Christina, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Lindström, Maria, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Linnæus (Linné, Carl von), Carl, 1707—1778, professor, naturfors-kare	45
Livin, inspektor 1753	128
Ljungdahl, Catharina Lovisa, katekeselev i Klara fattigflickskola 1820	182, 183
Ljungstedt, Evelina Augusta, katekeselev i Klara fattigflickskola 1820	182, 183

Lodin, Anna, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Logren, Johan, 1760—1842, kollega i Maria, komminister i Storkyrkan	68, 70
Lorentz, sjöman, fader till Chr. L. Cleve, elev i Maria 1755	65
Lovén, L. J., ledamot av skoldirektionen i Klara 1847	294
Lovisin, Erik, sekreterare; död 1693	17
Lunberg, Nils August, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Lunbom, Margaretha, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Lund, Jakob, lärare vid Södra barnskolan i Stockholm c:a 1823	327, 328
Lund, Joh., elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Lund, Maria, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Lundberg, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Lundberg, Olaus, elev i Klara 1745	35
Lundgren, A., förf. till biblisk historia	215
Lundgren, Eric, vaktmästare 1753	128
Lundgren, Peter, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Lundius, Ericus, Pedagogus vid S. Maria 1671	11, 12
Lundmark, C. G., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Lundqvist, Fredrica, elev i Klara fattigflickskola 1817,	174, 175, 177, 178, 180
Lundström, elev i Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Lundström, Carol. Mathilda, elev i Klara flickskola 1821	184
Lundström, Johanna, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Lundström, Soph. Charl., elev i Klara flickskola 1821	184
Luther, Martin, 1483—1546, reformator 5, 7—9, 13, 14, 23, 26, 27, 32, 34—36, 53, 79, 82—84, 101, 103, 104, 108, 112, 114, 115, 118, 126, 131, 139, 140, 155, 156, 175, 183, 204, 205, 222, 227, 229, 233, 239, 255, 265	
Luthman, G. A., ledamot av direktionen för Kgl. artilleriregementets barnhusskola 1814	241
Lychou, A. J., ledamot i Jakobs och Johannes skolstyrelse 1847	289
Lüdeke, Christoph. Wilhelm, 1737—1805, kyrkoherde i Tyska församlingen	107
Lytgens, Rötger, elev i Klara 1745	36
Löf, vävare i Maria 1754	65
Löfman, Johannes, elev i Klara 1744	34
Löfstedt, Maria, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Löfstedt, Sophia Wilhelmina, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Löhman, Christ. Fredr., katekeselev i Klara fattigflickskola 1820	182
Löhman, Lars, skolmästare på Danviken 1774	106, 107
Löwenhjelm, Augusta, grevinna	184
Löwenhjelm, Carl Gustaf, greve	184
Malm, Clas, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Malmberg, stånddrabantshustru, föreståndarinna för privatskola i Adolf Fredrik 1814	75

Malmberg, Andreas, elev i Klara 1745	35
Malmberg, Aurora Soph., elev i Klara fattigflickskola 1818	174, 175, 179, 180
Malmberg, Carolus, elev i Klara 1746	36
Malmberg, Johan, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Malmgren, fru, handarbetslärarinna i Klara församlings flickskola 1821	184
Malmgren, direktör, examensvittne i Klara flickskola 1821	184
Malmgren, elev i Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Malmgren, Augusta Beata, examensvittne i Klara fattigflickskola 1818	179
Malmgren, Hedvig Christina, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Marchand, Johan Jacob, elev i Hammarby fabriksskola 1755	141
Marchand, Johan Hinrich, elev i Hammarby fabriksskola 1755	141
Marck, Joh., lärare vid Stora Barnhuset 1746	108
Marcklin, J. D., ledamot av direktionen för Kgl. artilleriregementernas barnhusskola 1814	241
Margareta, privatlärarinna i Katarina 1681	74
Matthiae, Johannes, hovpredikant, drottning Kristinas lärare, biskop	116
Melander, Carolus, elev i Klara 1745	35
Melijn, gårdsägare i Klara 1681	74
Melijn, Johannes, klockare och privatlärare i Ladugårdslands församling	74
Mellberg, Er., född 1801, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Meurer, Ignatius, boktryckare 1667	14
Miller, förf. till biblisk historia	39, 155, 156, 211, 212
Modée, överståthållare 1758	209, 214
Molander, Andr. J., präst och lärare vid Barnängen och Hammarby fabriksskola 1754	136, 138, 141, 142, 143, 147
Mosell, præceptor i Stora barnhuset 1759	115
Murbeck, Peter, komminister 1758	32, 279
Murbeck, Peter, komminister i Hedvig Eleonora 1814	77, 79
Murray, Andr., kyrkoherde 1753	67, 68, 97, 133, 136, 138, 139, 146, 158, 159, 198, 210, 219
Mårdberg, Carolus, elev i Klara 1745	35
Mårdberg, Johanna Sophia, katekeselev i Klara fattigflickskola 1820	182, 183
Möller, Johan Daniel, elev i Hammarby fabriksskola 1755	139
Möller, Maria Agneta Catharina, elev i Hammarby fabriksskola 1755	140
Möller, Raphaël, född 1804, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Mörner, överståthållare 1813	199
Napoleon I, 1769—1821	45
Nensén (Nenzén), Peter, 1711—1788, kyrkoherde i Klara	107, 141, 144

Nesselius, Anders Adolf, 1785—1830, lärare vid Jakobs och Johannes fri- och fattigskola, kyrkoherde i Hanbo	197
Nicolai, Gertrud, elev i Hammarby fabrikskola 1755	140
Nilsdotter, Anna Maria, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Nordberg, Fredr. Sophia, elev i Klara fattigflickskola 1817 174, 175, 177, 180, 181	181
Nordberg, G. W., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Nordin, Pastor vid Svea livgardes församling 1811	227
Nordlund, Beata, elev i Klara flickskola 1821	184
Nordlund, J., kyrkoherde i Maria 1847	279, 312
Nordlöf, Birgitta Lov., elev i Klara fattigflickskola 1817 174, 175, 178, 180, 184	184
Nordström, H. G., ledamot av stadskonsistoriet 1836	87
Norén, kansliråd, donator till Nicolai fattigskola 1794	163
Norén, kyrkoherde i Adolf Fredrik 42, 43, 50	50
Norin, Ulrica, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Norling, S. A., ledamot av Hedvig Eleonora skolstyrelse 1847	308
Norman, Anna, elev i Hammarby fabrikskola 1755	141
Norman, Christina, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Norman, Erich, hökare på Lilla Badstugatan 1710	63
Norman, Petrus, elev i Maria 1729	63
Norström, C. W., född 1803, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Nyberg, elev vid Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Nygren, Carol. Wilh. Josephina, katekeselev i Klara fattigflickskola 1820	182
Nymalm, elev i Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Nyman, elev i Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Nymark, mamsell, skolföreståndarinna i Adolf Fredrik 75, 280	280
Nymark, Johan, rektor i Maria 1751 64, 65	65
Nyström, Emelie Caroline, född 1823, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Nyström, Erich, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Nyström, Fanny Elisabeth, född 1822, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Nyström, Johan, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Nyström, Johannes, elev i Klara 1745	36
Nyström, Maria Wilh., elev i Klara fattigflickskola 1817 174, 175, 178, 180	180
Okel, Maria, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Herr Olof (jfr Kråka!) 11, 12	12
Omolk, Anna Elisabeth, elev i Hammarby fabrikskola 1755	140
Omolk, Hans Peter, elev i Hammarby fabrikskola 1755	139
Orbin, Johannes Gustavus, elev i Klara 1744	33
Ortman, Carl Fredric, 1756—1823, komminister i Nicolai, kyrkoherde i Biskopskulla	219
Oxelsten, Carolina, elev i Nicolai fattigskola 1796	157

Palm, V. A., ledamot av direktionen för Kgl. artilleriregementenas barnhusskola 1814	241
Palmblad, W. F., boktryckare, professor	48
Pauli, fabrikör 1753 126, 129	129
Pauli, Johan, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Persson, Carl, privatlärare på Ladugårdslandet 1681	74
Peter, avskedad artillerist, fader till M. Linderot, elev i Maria 1760	65
Peter, hökare, fader till C. P. Rockman, elev i Maria 1759	65
Petretus, Joel Jacob, 1732—1804, kyrkoherde i Maria	107
Petter, föreståndare för en privatskola vid Holländargatan 1681	74
Pettersson, lärare vid regementsskola c:a 1680	237
Pettersson, Abr., kyrkoherde 25, 133, 136, 141, 143, 144	144
Pettersson, Abr. Z., kyrkoherde 278, 287	287
Pettersson, Helena, elev i Klara fattigflickskola 1817 174, 175, 179, 180	180
Pettersson, Johan, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Pettersson, Sven, född 1798, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Pfau, spinnmästare i barnhusets spinnskola 1746	110
Philipsen, C. W., född Moll, g. m. grosshandl. H. T. Philipsen 185, 189, 192, 273	273
Philipsen, H. T., grosshandlare, stiftare av Maria församlings Fria Läro- och Arbets inrättning år 1811 185, 186, 198, 273	273
Phragmén, Anders, 1784—1836, vice rektor och lärare vid Kraftska skolan och vid Katarina församlings hantverksskola; kyrkoherde i Häverö	96
Pihlman, Carl Fredric, vice kollega i Katarina 1808	69
Platz, Maria, elev i Hammarby fabrikskola 1755	140
Polack, Georgius, elev i Klara 1746	36
Portuan, Lars, 1701—1770, kollega vid Trivialskolan, kyrkoherde i Katarina församling 32, 133, 136, 142, 144, 146	146
Printz, Carl Julius, 1755—1812, rektor i Johannes, kyrkoherde i Össeby 68, 70	70
Qvist, jungfru, föreståndarinna för privatskola i Adolf Fredrik 1814	75
Raam, Anders, elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Rambach, Johann Jacob, 1693—1735, tysk teolog, utg. uppbyggelseskrifter (även i svensk översättning) 113, 266	266
Regnér, Gustaf 39, 97, 210	210
Rehnström, Johanna Catharina, född 1824, elev vid Nicolai fattigskola 1833	170
Reinicke, Johannes, elev i Klara 1744	33
Remmer, J. O., vice pastor i Ulrika Eleonora 1847	280
Renström, P. Isac, kyrkoherde 1814	219
Reuter, tysk läroboksförfattare (tyska, franska)	48
Reuter, Catharina, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125

Ring, Jonas, elev i Klara 1744	34
Ring, Magnus, elev i Klara 1744	34
Rinman, F. A., ledamot av skolstyrelsen i Nicolai 1848	287
Rockman, Carolus Petrus, elev i Maria 1759	65
Rodin, Gustaf, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Rogberg, Olof Erland, konsistorienotarie, kyrkoherde i Nyköping	329
Rohlin, studerande från Uppsala, privatlärare i Adolf Fredrik 1814	75
Ros, Charl. Elis., elev i Klara flickskola 1821	184
Ros, Laurentius, elev i Klara 1745	36
von Rosen, assessorska, examensvittne i Klara 1821	184
Rosén, Gabr., ledamot av konsistoriet i Stockholm 1777	107
Rosenberg, Jonas, elev i Hammarby fabrikskola 1753	139
Rosenblad, Matthias, ledamot av konseljen 1806	162, 214
Rosenmüller, Johann Georg, 1736—1815, tysk professor, läroboksgivare	167
Rothman, A., lärare vid Nicolai fri- och fattigskola 1794	166
Rudbeckius, Nicolaus (Nils) Johannis, 1622—1676, pastor primarius	13, 15
Rudbeckius, Petrus Johannis, 1625—1701, professor och domprost i Uppsala; biskop i Skara	14
Rundblom, Carl Fredrik, elev i Kraftska skolan 1809	94
Rundblom, Carl, född 1798, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Rundmarck, Jonas, bevittnat handling från Stora barnhuset 1746	108
Rundqvist, E., lärare vid Södra allmänna barnskolan, vik. i Adolf Fredrik 1832	41
Runer, Olof, regementsväbel, lärare vid Hedvig Eleonora fattigflickskola	198, 199
Ruthenbeck, Engelbert, elev i Hammarby fabrikskola 1755	141
Ruthenbeck, Peter Casper, elev i Hammarby fabrikskola 1755	139
Rutström, Anders Carl, 1721—1772, kyrkoherde i Hedvig Eleonora	27, 28, 29, 30, 31, 208
Ruus, Per Magnus, 1781—1836, kyrkoherde i Katarina, senare i Bollnäs	328
Rydbergska sterbhuset, donator till Nicolai fattigskola 1794	163
Råberg, Fredrich, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Sahlsteen, Matthias, sjungare och privatlärare i Hedvig Eleonora c:a 1680	74
Salander, Eric, 1699 el. 1700—1764, överkommissarie vid Manufakturkontoret, ekonomisk författare 132, 134, 135, 137, 141, 142,	145, 147
Salberg, Johanna, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Sallustius, Gaius Crispus, 86—35 f. Kr. romersk historieskrivare	48
Samuelsson, Salomon, född 1793, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola	196

Sandberg, Adolphina Amalia, katekeselev i Klara fattigflickskola 1820	182
Sandberg, Emeli Euphrosine Eugenia, katekeselev i d:o 1820	182
Sandell, Cathar. Marg., elev i Hülpherska flickskolan 1821	184
Salvius, Lars, 1706—1773, boktryckare och författare	194
Sandqvist, Joh., född 1796, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Schantz, C. E., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Scheffer, Carl Fredrik, 1715—1786, greve, riksråd	118
Schening, Johan B., ledamot i Stora barnhusets styrelse 1746	111
Schenström, Johannes, elev i Klara 1744	33
Schillén, Gustaf, kollega i Hedvig Eleonora 1808	67, 69, 70, 71
Schinmeier, J. A., ledamot av konsistoriet i Stockholm 1777	107
Schöne, Daniel, elev i Klara 1745	34
Schmidt, Johan Albrecht, 1734—1806, rådman	119
Schmidt, An. Charl., elev i Hülpherska flickskolan 1821	184
Schmidt, Joachimus, elev i Klara 1745	35
Schmidt, Petrus, elev i Klara 1745	35
Schmidt, Johanna Sophia, elev i Hülpherska flickskolan 1821	184
Schmitterlou, Petrus S., elev i Klara 1746	36
Schneidler, T., utg. av förskrifter för skrivning	167
Schröder, Göran Claes, 1714—1773, pastor primarius, biskop i Karlstad	115, 126, 133, 136, 206
Schultz, A. F., ledamot av skolstyrelsen i Nicolai 1848	287
Schultzberg, Erik Magnus, konsistorieadjunkt 1847 i Adolf Fredrik, kyrkoherde i Ulrika Eleonora	280
Schurer, Joh., ledamot av barnhusdirektionen 1805	243
Schürer von Waldthelm, Joh., led. av direktionen för Kgl. artilleriregementernas barnhusskola 1814	241
Seگردahl, David, bokhandlare i Stockholm 1779	26
Seiler, G. Fr., utg. av biblisk historia	255
Selin, föreståndare för hemskola i Mäster Samuels gränd 1681	74
Sigtunius, J. E., stadskonsistorienotarie 1681	73
Simberg, Per Aron, lärare vid Nicolai fri- och fattigskola 1814	166, 169
Siöberg, Gustav, orator i Maria 1745	64
Siöberg, Johannes, elev i Klara 1744	34
Siöberg, Laurentius, elev i Klara 1744	33
Sjöberg, Johan Eric, kollega i Adolf Fredrik 1808	69
Sjöblom, Johannes Samuel, elev i Klara 1745	33
Sjöbohm, S., överstelöjtnant (skall det möjligen vara Fredrik Sjöbohm?)	269
Sjögren, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Sjöstedt, skoldonator	300
Sjöstedt, Olof, 1765—1816, repslagareälderman; stiftare av den första klassen i Kungsholms apologistkola	58, 60, 61, 270
Sjöstedt (ska klassen (1832) i Kungsholms skola)	58, 60, 61, 270
Skaer, Anna, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125

Skarp, Erik, elev i Hammarby fabrikskola 1755	139
Skogberg, Hans, skolmästare vid allmänna barnhusinrättningen, död före 1786	214
Skånberg, Anna Helena, elev i Klara fattigflickskola 1817	174, 175, 179, 180
Smedeberg, Bankokommissarie 1779	148
Smeer Hans, bagare och privatlärare i Katarina 1681	74
Smerling, G. F., grosshandlare, ledamot av Nicolai skolstyrelse 1848	184, 287
Smitt, Maria el. Okel, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Soilander, Petter, 1716—1792, komminister i Nicolai, kyrkoherde i Närtuna	31, 32
Sommar, Johannes, elev i Klara 1745	35
Sommelius, utgivare av chrestomati	39
Sommer, Cecilia, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Soth, Georg, ledamot av Stora barnhusets styrelse 1746	111
Sothen, bryggare i Klara 1681	74
Sparf, Anna Caisa, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Sparimann, utg. av biblisk historia (Sparrman?)	39
Sparre, Carl, överståthållare, riksråd, 1723—1791	117, 148
Sparrman, präst, läroboksförfattare	165, 167
Spiering, Lars Peter, 1772—1835, skolmästare i Skeppsholms skola, kyrkoherde i Ed	246
Sporron, Laurentius Salomon, elev i Klara 1745	35
Springer, Johan, elev i Hammarby fabrikskola 1755	139
Spångberg, C. F., ledamot av Nicolai skolstyrelse 1848	287
Staf, Carolus Dalecarlus, elev i Maria 1755	65
Stenbeck, Pehr, 1731—1776, v. rektor vid Trivialskolan, kyrkoherde i Börstil	29, 30
Stenman, P. J., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Stork, Johanna Christina, född 1824, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Stridsberg, Carl, 1735—1819, v. konrektor vid Tyska skolan, lektor	39, 97
Ström, Anna Catharina, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Strömberg, A. G. And:n, ledamot av Jakobs och Johannes skolstyrelse 1847	289
Styf, Charlotta, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Ståhlberg, H. A., elev i Kraftska skolan 1809	94
Ståhlberg, Matth., 1730—1808, konsistorienotarie, kyrkoherde i Delsbo	107
Ståhlnäbb, hovjägare på Kgl. Djurgården 1807	210
Sundberg, Christina, född 1824, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Sundell, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Sundell, Carolina, elev i Nicolai fattigskola 1797	157
Sundström, Anders, elev i Frimurarebarnhusets skola 1813	76
Sundström, Johan Eric, elev i Kraftska skolan 1809	94

Svanström, Juliana, läromästarinna i en flickskola i Adolf Fredrik 1814	75
Sundström, Olof, predikant på Spinnhuset 1753	126
Sundström, Sven Adolf, elev i Kraftska skolan 1809	94
Sundsvall, Joh., född 1820, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Svahn, Johannes Petrus, elev i Klara 1744	33
Svebilus, Olaus, 1624—1700, ärkebiskop 18, 26, 34, 36, 103, 104, 108, 113—115, 118, 131, 139, 140, 155, 175, 222, 255, 265	
Swen, Laurentii (?), pastor på Södermalm 1643	11
Svensson, fil. mag. 1821	184
Säfgren, Fredericus, elev i Klara 1744	34
Säfgren, Magnus, elev i Klara 1744	34
Söderlund, Anna Cath., elev i Klara fattigflickskola 1818	174, 175, 179, 180
Söderlund, C. E., elev i Frimurarbarnhemmets skola 1813	76
Söderström, Augusta Charlotta, född 1822, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Tallijn, Andreas, privatlärare i Ladugårdslands församling 1681	74
Taube, Carl Edvard, 1746—1785, kyrkoherde i Lovö och Bromma	87
Tegnér, Esaias Magnus, född 1800, pastorsadjunkt i Klara, kyrkoherde i Fellingsbro	89
Tennström, Lars Fredric, elev i Kraftska skolan 1809	94
Tessin, Carl Gustaf, 1695—1770, greve, riksråd	32
Thavenius, Aug., lärare vid Kgl. Djurgårdsskolan 1832	215, 216
Thim(ska sterbhuset), donation till Nicolai fattigskola 1794	163, 164
Thomas, Georgii, finsk pastor i Stockholm 1643	11
Thure, Anna Catharina, fostermor till Jac. Örn, elev i Maria 1755	65
Tillæus, Olof, kyrkoherde i Franska kyrkan 1746	108, 133
Tillich, Ernst, professor, utg. av räknelära	91
Tillman, Johanna, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Tingvall, Lars, kollega, lärare vid Hedvig Eleonora hantverksskola	53, 200, 201
Tol(1)stadius, Eric, 1693—1759, kyrkoherde i Jakob	32, 133, 136, 208
Tongström, C. P., född 1802, elev i Jakobs och Johannes söndagsskola 1820	196
Forward, Adam, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	126
Trysén, Carl Peter, 1781—1863, kollega i Klara och i Trivialskolan, kyrkoherde i Näs	68, 70
Tunberg, An. Cathar., elev i Klara flickskola 1821	184
Tunelius, Lars Christian, 1785—1848, kyrkoherde i Adolf Fredrik	219
Törnberg, Margareta, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Törnbom, Isac, elev i Hammarby fabrikskola 1755	141
Törneblad, E. L., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76

Törner, Johan, ledamot av direktionen för Kgl. artilleriregementernas barnhusskola 1814, kyrkoherde 1818	219, 241
Törngren, Sara, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Törnqvist, Peter Gustaf, elev i Kraftska skolan 1809	94
Ugglas, Samuel af, 1750—1812, överståthållare, president i kammarkoll.	162
Uggla, Maria, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Ullgren(s skola)	275
Utterström, O. Ph., rektor i Adolf Fredriks skola 1814	39, 74
Wahlberg, P. F., direktionsledamot 1848	303
Wahlbom, Samuel, elev i Klara 1745	35
Wahlström, L. G., född 1800, elev i Jakobs och Johannes söndagskola 1820	196
Valentinsson, P., inspektör 1753 i Stora barnhuset	112, 114
Valley, And., ledamot av Jakobs och Johannes skolstyrelse 1847	289
Valijn, Johannes, föreståndare för hemskola i Klara 1681	74
Wallin, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Wallin, Johan Olof, 1779—1839, psalmboksredaktör, diktare, ärkebiskop	75, 89, 328
Wallin, Josef, kyrkoherde i Klara 1847	278, 290, 294
Wallqvist, Olof, 1755—1800, biskop i Växjö	244, 261
Varodell, A. M., änka, donator till Nicolai fattigskola 1794	163
Wasbom, Anna Beata, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Weber, Er. Ad., ledamot av skolstyrelsen i Nicolai 1848	287
Weckman, Peter, avskedad artillerist, styvfader till Chr. S. Cleve, elev i Maria 1755	65
Wedberg, Joh., ledamot av Hedvig Eleonora skolstyrelse 1847	308
Wedbäck, jungfru, föreståndarinna för privatskola i Adolf Fredrik 1814	75
Weijlandt, mamsell, sterbhus, donator till Nicolai fattigskola 1794	163
Weis, Maria Cunigunda, elev i Hammarby fabrikskola 1755	140
Welin, Johan, komminister i Finska församlingen 1758	32
Wenberg, bankokommissarie 1779	148
Wennberg, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Wennbom, Mar. Ang., elev i Hülpherska flickskolan 1821	184
Werander, Carl G., kyrkoherde i Finska församlingen 1753	32, 133, 136
Werlander, Petter L., elev i Kraftska skolan 1809	94
Werngren, Carl Gustaf, elev i Kraftska skolan 1809	94
Wessberg, kassör i Hedvig Eleonora 1813	198
Westerberg, Joh. Maria, katekeselev i Klara fattigflickskola 1820	182
Westerberg, Maria, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Westerdahl, Hilda Bernhardina, katekeselev i Klara fattigflickskola 1820	182, 183
Westerman, Henricus, elev i Klara 1744	34

Westphal, Christian Wilh., elev i Nicolai fattigskola 1796	156, 157
Wiberg, C. P., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Wiberg, Fr., ledamot av skolstyrelsen i Nicolai 1848	287
Wickström, utg. av förskrifter i välskrivning	257
Wickström, Christ. Cathar., elev i Hülpherska flickskolan 1821	184
Wickström, Fredr. Ulrica, katekeselev i Klara fattigflickskola 1820	182, 183
Widerström, An. Carol., elev i Klara fattigflickskola 1817	174, 175, 178, 180
Widholm, Lars, rektor i Kungsholms skola 1832	62
Widing, Lars Peter, 1752—1820, kyrkoherde i Hedvig Eleonora	54, 198, 215
Wijkander, A., examensvittne i Klara fattigflickskola 1818	179
Wijkman, Casparus, kyrkoherde i Katarina	90, 106
Wikman, Andreas, elev i Maria 1729	63
Wikman, Lars, hökare på Volmar Yxkullsgatan 1729	63
Wiksell, Johan, rektor i Hedvig Eleonora 1805, apologist i Jakob 1808	68
Wilcke, Sam., kyrkoherde 1753	133, 136
Wilhelmsson, R., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Winbom, Anders, pastor vid Kgl. livgardet 1792	227
Wingård, Johan, 1738—1818, kyrkoherde i Jakob, biskop i Göteborg	107
Wire, Maria Margaretha, elev i Hammarby fabrikskola 1755	140
Wittfoth, Barthold, handelsman 1710	63
Wittingh, Fredrik, 1744—1811, kyrkoherde i Kungsholmen	72
Wolfart, Johannes, elev i Klara 1746	36
Wolff, utg. av lärobok i geometri	251, 258
Wretberg, J. G., lärare i Lancasterskolan på Norrmalm 1820	329
Wretman, Johannes, elev i Klara 1745	35
Wretman, Carolus, elev i Klara 1745	35
Wulf, Amalia Charl., elev i Klara fattigflickskola 1813	174, 175, 176, 180, 181
Wulff, L. P., rekreterare och auditör	269
Wåhlén, Lars, 1778—1827, v. rektor i Klara, kyrkoherde i Ovanåker	68
Wåhlin, Christian, 1761—1829, professor, domprost	239
Wassel, Maria Helena, elev i Nicolai fattigskola 1795	156
Zadler, Michael, privatlärare i Katarina 1681	74
Zelander, Ericus, elev i Maria 1729	63
Zelander, Isacus, elev i Maria 1729	63
Zetterberg, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Zetterberg, Lars, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Zetterling, Carolus Fridericus, elev i Maria 1729	63
Ziervogel(ska huset). Jfr Ziervogel, Evald, 1728—1765	261
Åberg, Fratz, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Åberg, Johan, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125

Åhlander, Johan Petter, elev i Kraftska skolan 1809	94
Åkerblom, Agnes Carolina, född 1821, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Åkerdahl, Hans Jönsson, privatlärare på Ladugårdslandet 1681	74
Åkerdahl, Magnus Fr., elev i Kraftska skolan 1809	94
Åkerlind, Anna Sophia, född 1823, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Åkerman, H., ledamot av direktionen för Kgl. artilleriregementets barnhusskola 1814	241
Åkerman, Ingemar, elev i Maria 1729	63
Åkersten, H., ledamot av barnhusdirektionen 1805	243
Ålbom, C. P., elev i Frimurarbarnhusets skola 1813	76
Ålänning, elev i Skeppsgosseskolan på Skeppsholmen 1812	260
Åman, Johan Ol., elev i Kraftska skolan 1809	94
Åström, Isac H., elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Öberg, Anna, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Öberg, Carl, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	202
Öhman, Amalia Charlotta, född 1826, elev i Nicolai fattigskola 1833	170
Öman, Brita, intagen på Rasp- och spinnhuset 1753	125
Öman, Christina, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Önman, Andreas, elev i Klara 1745	34
Örn, Jacobus, elev i Maria 1755	65
Örn, Simon, timmerman, fader till J. Örn, elev i Maria 1755	65
Österberg, Anna, elev i Hedvig Eleonora friskola 1820	203
Österling, Christ. Fredr., elev i Klara flickskola 1821	184
Östman, Olaus, privatlärare på Tjärhovsgatan 1681	74
Öfverberg, H. J., examensvittne 1821 i Klara flickskola	184